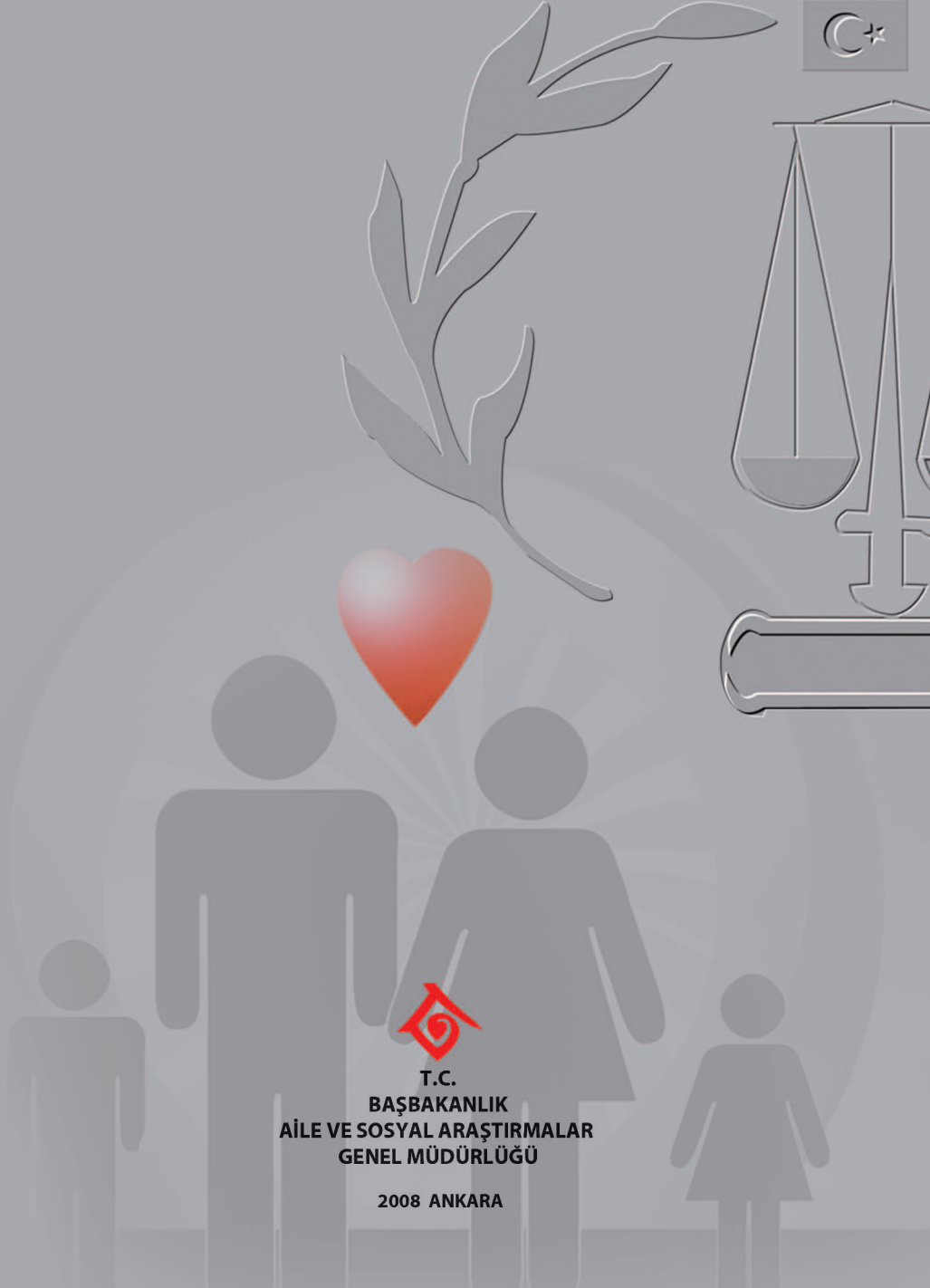

4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUNUN VE UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2008 ANKARA

**4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA
DAİR KANUNUN VE
UYGULAMALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

**T.C.
BAŞBAKANLIK
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2008
ANKARA**

T.C. BAŞBAKANLIK
AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Genel Yayın No: 136

Seri: Bilim Serisi

ISBN: 978-975-19-4337-8

Yayına Hazırlayan: Emre Tefvik AMPINARI

Dizgi Baskı: Font Ltd. Őti.

0.312 230 30 30

ARAŞTIRMA GRUBU

Yürütücü

Dr. Orhan FİLİZ

Araştırmacılar

Prof. Dr. Vahit BIÇAK

Doç. Dr. H. Hüseyin ÇEVİK

Doç. Dr. Turgut GÖKSU

Dr. Ahmet HASKÖSE

Dr. İbrahim DALMIŐ

Mülkiye BařmüfettiŐi Adil KIR

DanıŐmanlar

Prof. Dr. H. İbrahim BAHAR

Av. Ayşe BIÇAK

PROJE İZLEME VE DEĞERLENDİRME GRUBU

Dr. Aysel Günindi ERSÖZ- Uzman

Ahu DALOĞLU - Uzman Yrd.

KİTAP YAYINI

Orhan FİLİZ

Vahit BIÇAK

H. Hüseyin ÇEVİK

Turgut GÖKSU

Ahmet HASKÖSE

2008

ANKARA

ÖNSÖZ

Aile insan toplumlarının çekirdeğini oluşturan birimdir. Sosyal bir varlık olan insan için toplumsal hayatın ne kadar önemli ve gerekli ise, bir toplum için de o toplumun çekirdeğini oluşturan aile kurumu o kadar önemlidir. Aile bu niteliğiyle toplumlarda kültürel kimliğin, insani ve demokratik değerlerin koruyucusu ve aktarıcısı, aynı zamanda toplumsal sürekliliğin kolaylaştırıcısı olan evrensel bir kurumdur.

Toplumsal kurumların en önemlilerinden olan aile kurumu günümüzde çeşitli sorunlarla boğuşmaktadır. Bu sorunların başında aile içinde kadın ve çocuklara yönelik yaşanan "aile içi şiddet" gelmektedir. Gerek bakanlığımıza bağlı kuruluşlarca, gerekse diğer ilgili kurum ve kuruluşlarca yapılan ve 1990'li yıllarda artış gösteren şiddet araştırmalarının sonuçlarında aile içinde yaşanan şiddetin varlığı ile aile içinde yaşanan şiddetin ailenin rol, yapı ve sürekliliğini etkilediği ortaya konulmuştur.

1998 yılında çıkarılan "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun" ile aile içinde yaşanan şiddetin önlenmesi amaçlanmıştır. Uygulamadan kaynaklanan çeşitli sorunların üstesinden gelmek için Bakanlığım döneminde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, Barolar, sivil toplum örgütleri temsilcileri tarafından hazırlanan değişiklikler TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek, 4 Mayıs 2007 tarih ve 26512 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yasalaşmıştır.

Bu değişikliklerle; şiddet kavramı geniş yorumlanarak evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan, mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan aile bireyleri ve çocuklar da koruma altına alınmaktadır.

Yine; şiddet uygulayan "kusurlu eş" ibaresi, "Kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin" şeklinde değiştirilerek; aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri hakkında da (kayınpederin, kayınvalidenin geline ve çocuklara uyguladığı şiddet vb.) tedbir kararına hükmedilmesine olanak sağlanmıştır. Bu kanunla getirilen en önemli yenilik ise; şiddet uygulayan bireyin "Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması." tedbirine hükmedebileceği hususudur.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2007 yılı içerisinde, "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun" uygulanmasının Türk toplumuna ve toplumun çekirdeği sayılan aile kurumuna yapmış olduğu olumlu ve olumsuz etkilerin değerlendirilmesini yapmak ve buna göre çözüm önerileri geliştirmek amacıyla bu araştırma yaptırılmıştır. "4320 Sayılı Ailenin Korunması Yasası ve Yasanın Uygulanmasının Aileler ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi" konulu Araştırmanın sonuçlarının bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması ve aile içinde yaşanan şiddetin ortadan kaldırılmasına önemli katkılar sağlaması dileğiyle tüm emeği geçenleri kutluyorum.

Nimet ÇUBUKÇU

Devlet Bakanı

ÖNSÖZ

Toplumların temelini oluşturan aile kurumu günümüzde birçok sorunla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sorunların başında yoksulluk, uyuşturucu kullanımı, sokak çocukları, çocuk suçluluğu, fuhuş, cinsel istismarlar ve cinsel sapma, aşırı tüketim eğilimi, işsizlik, boşanmaların artışı, parçalanmış aileler, tek ebeveynli aileler, şiddet ve intihar eğiliminde artış gelmektedir. Sıralanan sorunlar aile ve toplum hayatını olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır.

Genel Müdürlüğümüzce 1994 ve 1998 yıllarında gerçekleştirilen araştırmalarda şiddetin; kültürel, sosyal, ekonomik ve psikolojik neden ve sonuçları olduğu ortaya konulmuştur.

Aile içinde yaşanan şiddet; kadınları en temel insan haklarından ve temel özgürlüklerinden mahrum etmek te; kadınlarda ciddi psikolojik problemler ortaya çıkarmakta, kadınların sosyal ve ekonomik yaşama etkin katılmasını engellemektedir. Şiddetin en acı faturası ise çocukların geleceğine kesilmektedir. Şiddete tanık olan çocuklarda ciddi sağlık problemlerinin yanı sıra, davranış bozukluğu, duygusal travma ve okul başarısızlığı gibi sorunların sıkça yaşandığı belirlenmiştir. Şiddet hem birey olarak kadını hem de ailesini dolayısıyla toplumu güçsüzleştirmektedir.

Aile içinde yaşanan şiddetin önlenmesi amacıyla 1998 yılında "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun" çıkarılmıştır.

"4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun" uygulanması sırasında karşılaşılan sorunların tespiti amacıyla Genel Müdürlüğümüzce; İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır, Erzurum, Samsun illeri merkez ve taşrasında yaşayan, Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanmasında sorumluluğu olan Aile mahkemesi hâkimi, Cumhuriyet savcısı ve genel kolluk kuvvetleri ile bu niteliksel araştırma yapılmıştır. Ayrıca, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanuna konu olan şiddet gören (kadın) ve şiddet uygulayanlarla (erkek) da görüşmeler yapılarak tedbir kararlarının olası sonuçlarının aile birliğine etkileri tartışılmıştır.

Bu çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuç "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun" bilinirliğinin, bu kanunu uygulamakla görevli kişiler arasında çok düşük olmasıdır. Bu nedenle, bu çalışmanın ilgili tüm çevrelere ulaştırılarak başta bilinirliğini artırmak üzere, alana önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum.

Bu çerçevede, bu değerli çalışmayı gerçekleştiren ekibi ve diğer tüm emeği geçenleri literatüre yaptıkları önemli katkı için kutluyorum.

Doç. Dr. Ayşen GÜRCAN
Genel Müdür

SUNUŞ

Bu alışma, “4320 Sayılı Ailenin Korunması Yasası ve Yasanın Uygulanmasının Aileler ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi” araştırmasıdır. İlk defa 14.01.1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Kanunla ilgili olarak yapılan bu araştırmada, uygulama safhalarında kanunun muhatapları olan yargı ve kolluk kuvvetleri ile aileler ele alınmıştır. Bu kanunun uygulamasında görev alan aktörlerden yargı ve kolluk kuvvetleri ile bu kanunun uygulamasına konu olan ailelerin ne gibi zorluklarla karşılaştıkları ve 4320 sayılı Kanunun aile bireyleri ile aynı çatı altında yaşayan diğer bireyleri ilgilendiren aile içi şiddet sorunlarını çözmedeki yeterliliğinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmış niteliksel bir alan araştırmasıdır.

Bu çalışmanın niteliksel bir alan araştırması olmasından dolayı, elde edilen bulguların, bütün evreni temsil etme niteliğinin olmadığı ve genellenemeyeceği hatırd tutulmalıdır. Bulgular, görüşme yapılan kişiler ve kurumlarla ilgili farklı görüşleri, eğilimleri ve edinilen izlenimleri yansıtılmaktadır. Kullanılan niteliksel araştırma tekniğinin avantajı, kişilerden doğal ortamlarında, esnek ve karşılıklı etkileşime açık bir biçimde derinlemesine bilgi edinilmesine imkan sağlamasıdır. Bu araştırmada da elde edilen bulgular, varlığı tespit edilen görüşler ve eğilimlerin, toplumda güçlü ya da zayıf bir biçimde var olduğunu ve varoluş şekillerini göstermesi açısından kayda değer bulunmaktadır.

Bu çalışmada emeği geçen herkese; araştırmanın her safhasında yapıcı eleştiri ve katkılarından dolayı Proje İzleme ve Değerlendirme Grubundan Dr. Aysel Gnndi ERSÖZ ile Ahu DALOğLU’na; bu araştırmanın sahada veri toplama çalışmalarını gerçekleştiren ekipte yer alan Mehmet Sait GÜNEY, Nurullah ALTUN, Ercan BALCIOğLU, Ahmet GÜNEY, Alper AKGL ve Dr. Suphi ASLANOğLU’na ve niteliksel alan araştırması eğitimini veren Yrd. Doç. Dr. Bülent BAYAT’a en içten dileklerimizle teşekkür ederiz.

Ayrıca “4320 Sayılı Ailenin Korunması Yasası ve Yasanın Uygulanmasının Aileler ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi Araştırması”nın gerçekleştirilmesini sağlayan Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürü Doç. Dr. Ayşen GÜRCAN’a ve bu çalışmanın ortaya konmasında emeği geçen kurumun diğer değerli yönetici ve çalışanlarına sayısız teşekkürleri bir borç biliriz.

ARAŞTIRMA GRUBU

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. 4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN BAĞLAMINDA KAVRAMLAR, KURUMLAR, DÜZENLEMELER VE AKTÖRLER	10
1.1. Aile	10
1.2. Şiddet	13
1.2.1. Aile İçi Şiddet Şekilleri	16
1.2.2. Aile İçi Şiddetin Nedenleri	17
1.3. 4320 Sayılı Kanunda Aile İçi Şiddeti Önlemeye Yönelik Tedbirler	18
1.4. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanma Ortamı	24
1.4.1. Uluslararası Normatif Düzenlemeler	25
1.4.2. Ulusal Normatif Düzenlemeler	31
1.5. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanmasında Rol Alan Aktörler	40
1.5.1. Tedbir İsteyen Kişiler	41
1.5.2. Aleyhine Tedbir İstenen Kişiler	41
1.5.3. Kolluk	42
1.5.4. Sağlık Teşkilatları	46
1.5.5. Savcılık	48
1.5.6. Mahkemeler	53
1.5.7. Barolar ve Avukatlar	59
1.5.8. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü	59
1.5.9. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	60
1.5.10. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	61
1.5.11. Kadın Konukevleri	
1.5.12. Aile Danışma Merkezleri	64
1.5.13. Sivil Toplum Kuruluşları	
2. ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN VERİLERİN IŞIĞINDA ORTAYA ÇIKAN 4320 SAYILI KANUNLA İLGİLİ SORUNLAR	75
2.1. Mevzuattaki Belirsizlik ve Yetersizlikler	75
2.2. Koordinasyon, İşbirliği ve İletişim Sorunları	109
2.3. 4320 Sayılı Kanununun Bilinirliği ve İnsanların Kanunla İlgili Bilinçlenmesi	121
2.4. Uygulamadaki Aksaklıklar	126
2.5. 4320 Sayılı Kanunun Uygulamasında Veri Tabanı Eksikliği ve Uygulamayı Zorlaştıran İlave Yükler	142
2.6. 4320 Sayılı Kanununun Aile ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkisi	146
2.7. Genel Bulgular ve Öneriler	159
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	170
KAYNAKÇA	177
EKLER	184
KISALTMALAR	200

GİRİŞ

Aile bir toplumun temel taşı olarak kabul edilmektedir. Aile kurumunun toplum içinde hukuki, sosyal, ekonomik, kültürel, eğitsel, psikolojik ve daha adı sayılmayan birçok işlevi vardır. Sağlıklı bir toplumsal yapının sürdürülebilirliği konusunda temel görev aileye düşmektedir. Birçok ülkede aile kurumunun korunması ve devam ettirilmesi için devlet ve sivil toplum gerekli önlem ve çareleri uygulamaya çalışmaktadır.

İşte bu yönüyle aile içi şiddetin önlenmesi ve ailenin korunmasıyla ilgili Türkiye’de çıkarılan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun başlıca amacı aile içi şiddetin önlenmesine yönelik gerekli tedbirleri almak ve uygulamak böylece ailenin korunmasında önemli rol oynamaktır. Bu çalışma 4320 sayılı Kanunun ne kadar amaçlarına ulaştığını araştırmak ve değerlendirmek üzere gerçekleştirilen araştırmannın kitaplaştırılmasıdır.

Toplumun en küçük ölçekli birimi olması, aileye işlevsel bakımdan üstünlük ve ayrıcalık sağlamaktadır. Aile sahip olduğu bu ayrıcalıklı yapısı ile bir eğitim ve sağlık kurumu olarak, tutum ve davranışları biçimlendiren bir güç olarak, insani ve kültürel değerlerin taşıyıcı bir birim olarak, sosyal güvenliğin, sosyal hizmetlerin ve sosyal yardımların tamamlayıcı bir ünitesi olarak da görülebilmektedir. Ailelerin fonksiyon ve rolleriyle ilgili toplumsal değerler bir toplumdan diğerine değişiklikler göstermektedir. Bunun yanı sıra aile üyelerinin bireysel haklarıyla ilgili bazı hukuki normlar uluslararası belgelerle deklare edilmiş ve birçok ülke bunları kabul etmiştir.

Birleşmiş Milletler belgelerinde aile toplumun temel birimi olarak ele alınmış ve buna ailenin gerçekleştirdiği önemli sosyo-ekonomik işlevler neden olmuştur. Aile rolünü ve işlevlerini toplumdaki birçok değişiklik karşısında bunlara uyarlamakla birlikte, üyelerinin, özellikle bebek ve çocukların büyümesi ve gelişmesi için ve diğer bağımlıların, yaşlılar ve güçsüzlerin bakımı için esas olan maddi, manevi ve mali desteği sağlamak için kendi doğal çerçevesini hep korumuştur.

Aileler olumlu anlamda önemli bir rolü yerine getirirken, değişen değerler yüzünden toplumun olumsuz yönlerini de sıklıkla sergilemektedirler. Bu anlamda aile, bir sorun çözme ünitesi

olduğu kadar, sorunların kaynağı veya sebebi olabilmektedir. Aile yapısı ve ailelerin işlevlerini yerine getirme yetenekleri üzerindeki ekonomik değişimin etkilerinin daha iyi anlaşılması, belki bazı sorunların çözümünde etkili olacaktır. Çünkü hem olumlu hem de olumsuz ekonomik değişiklikler aile üzerinde güçlü bir etki yaratmaktadır.

Genelde aile üzerindeki değişen etkiler göç, tarımsal değişim, kentleşme ve nüfus artışı gibi değişik etkenlere atfedilmiştir. Ekonomik alanda yaşanan güçlükler beraberinde pek çok sosyal ve kültürel sorun getirmiş, toplumun ve ailelerin genelde sorun çözme kabiliyetlerini köreltmıştır. Ailenin refahı, aile üyelerinin genel olarak paylaştıkları yük, güçlük, imkân ve kolaylıklarla doğrudan ilgilidir. Ailede çalışan sayısı, bağımlı nüfus sayısı, özürlü, yaşlı genel olarak refah düzeyini etkileyen faktörlerdir. Risk grubu içinde görülen aileler, sosyo-ekonomik düzeyi düşük, özürlü ve yaşlı bireyi olan, çalışan işgücü az olan ailelerdir.

İlk defa 14 Ocak 1998 tarihinde kabul edilen 4320 sayılı kanun aile içi şiddete karşı Türkiye'deki aile içi şiddet mağdurları için hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez münhasıran aile içi şiddeti önlemeye yönelik tedbirleri içeren bir kanun çıkarılmıştır.

Uluslararası ilişkilerin getirdiği bir takım zorunluluklar ve 1980 sonrası Türkiye'de yaşanan kadın hareketleri dolayısıyla oluşan ortak taleplerin bir sonucu olarak ortaya konan 4320 sayılı Kanun, Medeni Hukuk dışında Türk aile yapısını koruma ve aile içinde yaşanan şiddet olaylarını önleme amacı doğrultusunda hazırlandığı ve isim olarak da "Ailenin Korunmasına Dair Kanun" şeklinde adlandırıldığı görülmektedir. Avrupa Birliği ile uyum süreci içerisinde, gelişen ve değişen Türk toplumunun ve dolayısıyla aile yapısının ortaya çıkardığı bir takım sorunların araştırılması ve bu doğrultuda eylem planlarının geliştirilmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda 1995 yılında başlayan çalışmalar, 4320 sayılı kanunun yasalaşması ile sonuçlanmıştır.

Aile ile ilgili çok görüş bulunmakla birlikte ailenin özellikle hukuki, sosyal, kültürel ve ekonomik bir kurum olduğunu söylemek mümkündür. Aileyi kapsamlı şekilde tanımlayan Kızılcıkelik ve Erdem (1996:8) şunları söylemektedirler: "Aile, içinde insan türünün belli bir şekilde üretildiği, cinsel ilişkilerin belli bir şekilde düzenlendiği, sosyalleşme sürecinin ilk ortaya

çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, toplumdaki kültürel zenginliklerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan, en temel bir sosyal birimdir”.

Diğer bir tanım ise konuya bireyler arası bağlantılar ışığında yaklaşmaktadır. Bu tanıma göre “evlilik, kan ya da evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlı, tek bir hane halkı oluşturan, karı-koca, ana-baba, kız ve oğul, kız ve erkek kardeş olarak her biri kendi toplumsal konumu içinde birbirlerini karşılıklı etkileyen, ortak bir kültür yaratan, paylaşan ve sürdüren bireyler grubuna “aile” denmektedir”.¹ Ayrıca aile topluluğu, tek bir hane halkını oluşturduğu için çoğunlukla hane halkı terimiyle de kullanılır. Türk Hukuku’na göre ise “aile” kan veya mukabele ile birbirine bağlanmış, aralarındaki hukuki ilişkileri Medeni Kanun ile düzenlenmiş toplumun en küçük ölçekteki birimi olarak kabul edilebilir.

Bir toplumda genel olarak benimsenmiş değerlerle kimlik kazanması ve öte yandan bu değerleri besleyen bir ana mecra olarak başat rol oynaması, aileye ilişkin sosyolojik bakışı beslemektedir. Türk toplumunda aile kurumuna ilişkin yaklaşım ve tespitler, bu gerçekten hareket etmektedir. Tarih boyunca aile kavramına verdiği büyük önem Türk toplumunun temel karakteristiklerinden biri olarak kabul görmüştür.

Gerek aile bireylerinin rol ve statüleri, gerek komşuluk ve akrabalık yoluyla gerçekleşen sosyal ilişkiler ve gerekse kamusal veya kurumsal ilişkilerde aile, belirleyici bir rol kazanmış ve bunu sürdürmüştür. Türk toplumunda aile, tarih boyunca üstlendiği rol ve işlevler ile toplumsal yapının temel taşı olarak önem kazanmıştır. Türk ailesinin bu rolünü bugün de büyük ölçüde sürdürdüğü görülmektedir.

Modernleşme sürecinde ailenin rol ve işlevlerinde görülen değişim, yapısal sorunları beraberinde getirmiş, özellikle gelişmiş toplumlarda zayıflamakta olan aile yapısı, bu toplumlar için önemli bir tehdit olarak görülmüştür. Diğer bir yandan da toplumsal değişime bağlı olarak gelişen toplumsal ve bireysel sorunların (uyuşturucu kullanımı, boşanmalardaki artış, sokak çocukları olgusu, suç ve suçluluk, evsiz ve korunmasız birey sayısındaki artış vb.) aile ekseninde çözümlenmesi fikri, bütün dünyada kabul

¹ <http://www.felsefe.gen.tr/ailee.asp> e.t. 23.10.2007

görmüş ve aileyi güçlendirmeye dönük tedbirleri kaçınılmaz kılmıştır.

Genel olarak dünyada benimsenen aile politikaları, büyük ölçüde ailenin sorun çözme yeteneğine dayalı olarak biçimlenmiştir. Aile kökenli olduğu veya aile ekseninde çözüm bulması mümkün olan ana sorun alanları şunlardır:

- Gelir dağılımının iyileştirilmesi;
- Görece yoksulluğun giderilmesi;
- Toplumsal değerlerin benimsetilmesi;
- Demokratik değerlerin benimsetilmesi;
- Ortak yaşama kültürünün oluşması;
- Eğitim güçlüklerinin aşılması;
- Sağlık hizmetlerinin planlanması;
- Cinsiyete bağlı ayrımcılığın ve eşitsizliğin giderilmesi;
- Çocukların ve gençlerin hayata hazırlanması;
- Yaşlı nüfusun yaşam düzeyinin yükseltilmesi;
- Özürlü ve bağımlı nüfusun bakımı ve rehabilitasyonu;
- Toplumda dayanışma ve yardımlaşma mekanizmalarının işleme;
- Bireyler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması;
- İnsani birikimin paylaşılması;
- Suç ve kötü alışkanlıklarla mücadele edilmesi, aileden kaynaklı ve aile içinde yaşanan suçların ile aile içi şiddetin önlenmesi.

Aileyi merkeze alan bu bakış açısının temel aldığı bir başka gerekçe ise aileyi işlevsel olarak önemli kılan yapısal özelliklerdir. Dünyada kabul gören bu hakim bakış ülkemizde de başta anayasa olmak üzere temel metinlerde dile getirilmiştir. Ailenin toplum hayatının çekirdeği olduğu biçimindeki bu bakış açısına göre, toplum yaşamını ilgilendiren bir çok konu ya doğrudan veya dolaylı olarak aile odaklıdır.

Çoğunlukla her birey bir aile ortamına bağlı olarak yaşamını sürdürmektedir. Aile birincil yaşam ünitesidir. Bireyin bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimi ile ihtiyaçları aile ortamında karşılanır. Aileden bağımsız bir birey gelişiminden söz etmek mümkün değildir. Başta gelişmiş toplumlar olmak üzere gelişme sürecinde hızla yol alan pek çok ülkede, aile odaklı araştırma ve çözüm programları her geçen gün büyük önem kazanmaktadır.

Türk toplumu tarih boyunca, güçlü aile değerleri ile birlikte var olmuş ve gelişmenin en önemli dinamiği olarak aile içi işbölümü ile aileler arası dayanışmaya önem vermiştir. Yaşanan ağır ekonomik buhranın bu güçlü aile değerleri ile hafifletildiği ve belli ölçülerde aşıldığı konusunda toplumda ortak bir anlayış mevcuttur. Modernleşme süreçlerindeki hızlı ilerlemeye rağmen Türkiye’de aile değerlerine olan bağlılık devam etmektedir. Aile bağları Türk toplumunda huzur ve barışın korunmasında, sevgi ve kardeşlik duygularının gelişmesinde, bireyde arzu edilen ‘biz’ bilincinin olgunlaşmasında hayli belirleyici olmaktadır.

Yaşanan aile içi şiddet sorunlarının odağındaki birim yine ailedir. Ağır ekonomik koşullar, bireyle birlikte aileyi derinden etkilemekte ve aile içi ilişkiler üzerinde olumsuz izler bırakmaktadır. Aile içinde her bireyin eğitim ve istihdam durumu ailenin toplam yaşam kalitesi üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Ağır ekonomik sorunlar ailenin fonksiyonları üzerinde doğrudan etkili olmakta ve aile içi ilişkileri bozmaktadır. Belki yalnızca ekonomik sorunları temel neden olarak görmek yanlış olacaktır. Bu nedenle cinayete kadar varan olayların arkasında yatan gerçeklerin bilimsel temellere dayalı bir araştırmaya konu olması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bireyin refahı ve mutluluğunu aileden bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Bireyin fizyolojik ihtiyaçları kadar, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması da ailenin ortak desteğine bağlıdır. Ailenin zayıflaması ile gözlenen ağır sorunlar, başta modern toplumlar olmak üzere bütün dünyada önleyici ve koruyucu politikaların desteklenmesini zorunlu kılmıştır. Sözelimi Avrupa ülkelerinde gözlenen başlıca sorunlardan biri doğum oranındaki düşüş ile nüfus dengelerinin bozulmasıdır. Boşanma oranlarındaki artış ve evlilik dışı doğumlar, bunu izleyen sorunlar olarak gözlenmektedir.

Sosyal politikalara esas oluşturan sağlık, eğitim, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçların ancak aile ortamında sağlanabileceği gerçeği, bu yönde teşvik edici uygulamalara hız kazandırmıştır. Dezavantajlı ve bağımlı bireylerin yaşam kalitesini yükseltmeye dönük çabaların da büyük ölçüde aile kurumunu güçlendirmeye yöneldiği görülmüştür.

Bu kitap, 1998 yılından beri yürürlükte bulunan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve bu kanunun uygulanmasının Türk toplumuna ve toplumun çekirdeği sayılan

aile kurumuna yapmış olduğu olumlu ve olumsuz etkilerinin değerlendirilmesini konu almıştır. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 14 Ocak 1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş, 17 Ocak 1998 tarih ve 23233 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 26 Nisan 2007 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 5636 sayılı kanunla değiştirilmiştir. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununu değiştiren 5636 sayılı Kanun, 4 Mayıs 2007 tarih ve 26512 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu kitap temelde şunları amaçlamıştır: 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanması ve aile kurumuna yapmış olduğu olumlu ya da olumsuz etkiler hakkında ne kamu kurumları ne de diğer sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmış veya yaptırılmış ciddi ve kapsamlı bir çalışma yoktur. Bu araştırma ile kanunun çıkartılırken hedeflenen amaçlara uygun işleyip işlemediği, kanunda veya uygulamasında herhangi bir aksaklık olup olmadığı, bu kanunun aileye olumlu ve olumsuz etkilerinin araştırılarak ortaya konması amaçlanmaktadır.

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanması sırasında karşılaşılan sorunlar, adli ve idari tasarruf sahibi kurumların, ilk başvuru kapısı olarak karşımıza çıkan polis ve jandarma gibi kolluk güçlerinin ve bu kanunun uygulamasına konu olmuş ailelerin, konuya yaklaşımları, ortaya konulan uygulama yol ve yöntemlerinde karşılaşılan aksaklık ve eksikliklerin nedenleri ile sonuçlarının belirlenmesi gibi konularda önemli verilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Günümüzde yaşanan hızlı değişimin sonucunda ortaya çıkan hukuki, sosyolojik ve psikolojik sorunlara bir çözüm niteliğinde ortaya konulan söz konusu 4320 sayılı kanunun öngördüğü yasal ve yapısal (polis ve jandarma kolluğu ile adli ve idari teşkilatın yetki ve sorumluluklarının uygulamada karşılaşılan sorunları açısından) düzenlemelerin etkilerinin ölçülmesi ve çıkacak sonuçlara göre yeni yasal ve yapısal düzenlemelere bilimsel çerçevede hazırlanmış bir araştırma raporu hazırlanması gereğinden yola çıkılarak var olan durumun saptanması ve ortaya çıkacak sorunlara önerilerde bulunması bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Özetle kitaplaştırılan bu araştırmanın başlıca amaç ve hedefleri aşağıdaki gibi sıralanabilir. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun;

- Uygulamada işlerliğinin olup olmadığını belirlemek;
- Aile kurumuna ve topluma olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemek;
- Adli ve idari tasarruf yetkisine sahip ilgili devlet kurumlarının kanunun uygulanması sırasında karşılaştıkları sorunları belirlemek;
- 4 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikleri de göz önünde tutarak uygulamadaki eksiklik ve aksaklıkları ortaya koymak;
- Uygulanmasında elde edilen verileri analiz ederek yapılacak değerlendirme sonucu hazırlanan rapor ile bu alanda çalışanlara ve politika belirleyicilere yol gösterici nitelikte rehber olmaktır.

Araştırma gerçekleştirilirken veri toplama tekniği olarak niteliksel yöntemler tercih edilmiştir. 4320 sayılı Kanun önemli bir kamu politikasının programını belirlemektedir. Özellikle aile içi şiddete maruz kalan bireylerin şiddetten korunması ve faillelere karşı tedbirlerin alınması bu politikanın önemli özelliklerindedir. Kanun 4 Mayıs 2007'deki değişikliğe kadar yaklaşık 8 yıl uygulanmıştır. Değişiklikten sonra da yaklaşık altı aydır uygulanmaktadır.

Bir kamu politikasının uygulamasının değerlendirilmesi için bu iyi ve geçerli bir süredir. İşte 4320 sayılı kanunun uygulanmasıyla ilgili sürecin ve karşılaşılan uygulama sorunlarının saptanması ve çözüm önerilerinin ortaya konabilmesi için verilerin iyi toplanması gerekmektedir. Bu çalışmada sosyal bilimlerde veri toplama tekniği olarak kullanılan anket, mülakat ve gözlem içerisinde en uygununun mülakat tekniği olduğuna karar verilmiştir.

Bu çalışmanın öngördüğü amaçları gerçekleştirmek için elde edilmesi gereken verilerin bulunabileceği üç çeşit kaynak mevcuttur. Birincisi, uluslar arası sözleşmeler ve ulusal düzeyde anayasa, kanunlar, yönetmelikler ve benzeri yasal düzenlemelerdir. İkincisi ilgili alanda hazırlanmış rapor, yayınlanmış kitap, makale ve benzeri literatürdür. Üçüncü kaynak ise çalışmayla en ilintili ve en özgün olan yaptığımız açık uçlu sorulu, yarı yapılandırılmış

soru formları çerçevesinde ikili görüşme yöntemi ile elde edilen verilerdir.

Araştırılması yapılan konu, kaynakların toplanması ve analizinde niteliksel yöntemi gerektirmiştir. Çünkü niteliksel yöntem, araştırmanın içeriğine bağlı olarak özellikle uygulama aşamasının, en az çıktı ve etkiler kadar önemli olduğu durumlarda kendi avantajlarına sahiptir. Bu yöntem istatistiksel yöntem araçları veya diğer sayısal yöntem araçlarının sağlayamadığı bulgulara yönelik veri toplama türüdür. Bu araştırma çeşidi, kişilerin, örgütlerin, kuruluşların davranışları, tarihleri ve hikâyeleri ile kurum ve kuruluşların sosyal hareketleri, faaliyetleri ve karşılıklı ilişkileri konusunda yapılan derinlemesine araştırmayı da ifade eder.

Niteliksel araştırma araştırmacıyla hem uygulamacı aktörlerden hem de ilgili kanun uygulamasından etkilenen kişi ve kuruluşlardan alınan cevap ve yorumlara vurgu yapmayı sağlar. Bu açıdan çalışmamız için mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bunlar daha önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış soruların sorularak, görüşülen kişilerin verecekleri cevaplara sınır koymadan yapılmış görüşmelerdir.

Böylece mülakat yapılan kişiler serbestçe görüşlerini dile getirmişler ve bunlar ses kayıt cihazlarına kaydedilmiştir, ses kaydına izin vermeyenlerin verdikleri cevaplar görüşmeci tarafından not tutularak kayıt altına alınmıştır. Görüşülecek kişiler seçilirken 4320 sayılı kanunun uygulanmasında rol alan veya etkisi olan ya da bu kanunun uygulanmasına konu olan aktörler veya kişiler olmasına dikkat edilmiştir.

Bu amaçla Türkiye’de 6 bölge örneklem olarak seçilmiştir. Marmara, İç Anadolu, Ege, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde birer savcı, birer aile mahkemesi hâkimi, birer jandarma ve polis temsilcisi ile 5 kadın ve 5 erkek toplam 10 tane bu kanunun uygulamasında rol almış veya konu olmuş kişilerle olmak üzere her bölgede toplam 14 mülakat ve toplamda 84 mülakat gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Ege Bölgesinin Akdeniz Bölgesini de temsil edeceği farz edilmiştir. Ancak alan çalışması sırasında planlanan sayıdan daha fazla görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerin seçilmesiyle Türkiye’nin geneli hakkında fikir sahibi olunabileceği kanaati oluşmuştur. Çünkü yukarıda detaylı anlatıldığı gibi niteliksel araştırmalarda alanla ilgili derinlemesine bilgiler elde edildiği için,

sayısal çokluğun temsil açısından anlamı yoktur. Sonuç olarak altı bölgede elde edilen veriler 4320 sayılı kanunun belirlediği politikanın uygulamadaki etkilerini (çıkıtı ve sonuçlarını) değerlendirmede yeterli olacağı kanaatine varılmıştır.

Kitaplaştırılan araştırma kapsam olarak kendi sınırlarını belirlemiştir. Yukarıda belirtildiği gibi Araştırmanın temel konusu, Türk Medeni Kanununun öngördüğü tedbirlerden ayrı olarak 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanmasının Türk toplumuna ve toplumun çekirdeği sayılan aile kurumuna yapmış olduğu olumlu ve olumsuz etkilerinin değerlendirilmesidir.

Bu araştırma 4320 sayılı kanunun uygulanmasının ve uygulamada görülen etkilerin araştırılıp değerlendirilmesiyle sınırlı tutulmuştur. Bu kanunla hedeflenen tedbirlerin uygulanabilirliği de bu araştırmanın kapsamı içindedir. 4320 sayılı kanun dışında kalan ve aileyi ve aile içi ilişkileri düzenleyen kuralları içeren Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve diğer özel kanun uygulamaları araştırmanın temel konusu dışında olup, söz konusu bu kanunlar yalnızca ilgili olduğu alanlarla sınırlı ölçüde ele alınıp incelenmiştir.

Bu araştırmanın kapsamı 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanmasına konu olmuş aileler ve bu ailelerde ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmekle görevli adli ve inzibati kurumlar ile sınırlı olmakla birlikte, araştırmanın hedeflediği sonuçlara ulaşılması bakımından yararlı olacak benzer kişi ve kurumların da ilgileri oranında ele alınması gerektiği açıktır. Bu nedenle bu kişi ve kurumlar gerektiği ölçüde araştırmaya dâhil edilmiştir. Bunun dışında araştırmada kullanılan literatür ve diğer kaynakların doğru bilgilerden oluştuğu, görüşülen kişilerin beyanlarının doğruyu ve gerçeği yansıttığı, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarından alınan sayısal veriler ile diğer bilgi ve belgelerin doğru ve gerçek veriler olduğu kabul edilmiştir.

1. 4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUNU BAĞLAMINDA KAVRAMLAR, DÜZENLEMELER, RESMİ VE SİVİL AKTÖRLER

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun koruduğu hukuki değer, aile içi şiddetin önlenmesidir. Kanun aile içinde şiddeti önlemek, şiddete maruz kalan aile bireylerini korumak amacıyla birtakım tedbirlere başvurulmasını öngörmüş, hükmedilen tedbirlere uyulmaması halinde uygulanacak müeyyideleri düzenlemiştir. 4320 sayılı Kanun metninde aileyi, bireyi, resmi nikâhlı olarak birlikte ve ayrı yaşayan kişileri, aynı çatı altında yaşayan diğer bireyleri, Aile Mahkemelerini, savcılık kurumu ile genel kolluk birimlerini ve devletin diğer ilgili birimleri ile şiddet, tedbir ve benzeri kavramları içermekle bu çalışmanın kavramsal çerçevesinin konularının neler olması gerektiğini belirlemektedir. Böylece 4320 sayılı kanun metni içeriğinde kullanılan kavram ve kurumlar bir bakıma kavramsal çerçevenin planını oluşturmaktadır. Dolayısıyla öncelikle bu kavramlar üzerinde durulması gerekmekte olup çalışmanın bu bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve sunulmaktadır.

1.1. Aile

Aile toplumun en küçük birimi olarak görülür. Toplum hayatının temel yapı taşıdır. Ailenin bu konumunu kabul eden 1982 Anayasası 41. maddede durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır”.

Türk Anayasası görüldüğü gibi aileyi Türk toplumunun temelli olarak görmektedir. 3 Ekim 2001 değişikliği ile eşler arasındaki eşitlik metne ilave edilerek Anayasa çağdaş bir hüviyete bürünmüştür. Burada belirtilmesi gereken araştırma konusuyla bağlantılı bir diğer husus “ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması” görevini devlete vermesidir. Aileyle ilgili pek çok düzenlemenin kaynağını bu madde teşkil etmektedir. Ailenin toplumdaki birinci fonksiyonu sağlıklı bir neslin oluşturulup devam ettirilmesidir.

Toplum en başta nüfusunu artırarak varlığını devam ettirir. Toplumun devamının sağlanmasında ailenin büyük görevleri vardır. Bu sebeple her toplumda aile müessesesinin kurulup devam

ettirilmesi ve sona ermesiyle ilgili düzenlenmiş detaylı kanuni metinler mevcuttur.

İnsanoğlu doğumundan itibaren temel ihtiyaçlarını giderebilmek için diğer canlılardan farklı olarak başkalarının yardımına muhtaçtır ki bunu da içinde doğup büyüdüğü aile sağlamaktadır. Bu şekilde başkasının yardımına muhtaç olma durumu sadece çocuklar için değil eşler ve diğer büyükler için de söz konusudur.

Ailenin kurucu taraflarından birisi olan anne yeni doğan çocuğun nazarında en değerli varlıktır. Çünkü çocuğun en önemli ihtiyacı biyolojiktir ve bu ihtiyacı karşılayan da annedir. Çocuğun babası ve kardeşleri annenin yardımcılarıdır. Ailedeki anne, baba ve kardeşlerin bu yardımlaşmaları ve genel olarak ilişkileri normal bir çerçevede seyrederse çocuk da büyüdüğünde sosyal çevreye uyumda zorluk çekmeyecektir.

Diğer taraftan çocuklar aile içinde anne ve babayı rol modeli olarak benimseyip onları taklit edecek ve davranışlarını kişiliklerinin bir parçası haline getireceklerdir. Ayrıca huzurlu bir aile ortamında yetişen çocuklar kendi kuracakları yuvada da mutlu ve huzurlu olacaklardır (Gökçe, 1991:17). Tersine huzursuz bir aile ortamını paylaşan bireyler de bu durumdan olumsuz etkilenmektedirler. Örneğin, İçli aile içi şiddete maruz kalan ya da buna şahit olan kadınların bile çocuklarına şiddet uyguladıklarını belirtmektedir (Bahar, 2002:17).

Ankara’da bir özel okuldaki parçalanmış aile ve parçalanmamış aile çocukları üzerinde yapılan bir araştırmada bazı özelliklerde farklılıklar görülmesi de parçalanmış aile çocuklarının diğerlerine kıyasla “oyunda tek başına kalan veya ezilen, kavgacı”; “okulu eve, öğretmeni de anneye” tercih eden; “daha tutuk ve çekingen bir kişilik yapısı” gösterdikleri görülmüştür (Bulut, 1991).

Aile kurumunun ikinci önemli fonksiyonu nesiller arası kültür aktarımı olan sosyalleşmeyi sağlamasıdır. Bireyin sosyalleşmesi hayat boyu süren bir olgudur ve bunda aile önemli bir yer işgal etmektedir. Özellikle ebeveynler ideal anlamda “çocukların toplumla bütünleşmesini sağlamada en büyük yardımcıdırlar” (Bahar, 2005:166). Aile çocukları hayata hazırlayan bir okuldur. Örneğin kültürün aktarılması ve iletişim araçlarından birisi olan dil en iyi şekilde aile içerisinde öğrenilmektedir. “Yaşa ve cinsiyete göre ve farklı sosyal grup mensuplarına karşı gösterilecek uygun

davranış kaidelerini çocuğa öğreten en önemli sosyal grup... ailedir (Saran, 1991:137).

Toplumların devamını, birlik ve beraberliğini sağlayan önemli duygulardan olan dayanışma da aile içindeki sosyalleşme sürecinde bireylere kazandırılmaktadır. Aile fertlerinin dayanışması aileleri, o da toplum içindeki dayanışmayı kuvvetlendirmektedir. Diğer bir deyişle toplum içindeki karşılıklı dayanışma ve koordinasyonun sağlanmasında ailenin yeri büyüktür (Saran, 1991:135).

Ailenin bir diğer önemli fonksiyonu aile fertlerine duygusal ve maddi güvenlik sağlamasıdır. “Aileler fiziksel, duygusal destek ve mali yardımın sağlanmasında rol oynar” (Bahar, 2005:167). Aile üzerine yapılan pek çok araştırmanın ortak noktası huzurlu aile ortamında yaşayan insanların maddi-manevi, sosyal ve psikolojik yönden sağlıklı oldukları yönündedir. Çocukların suç istatistiklerinde de aile hayatının düzensiz olmasının (ebeveyn kavgaları, tek eşlilik, ayrılmış-boşanmış anne baba...) çocukları olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

Huzurlu bir aile, diğer taraftan, toplumun rehabilitasyon merkezidir. Hem çekirdek ailedeki fertler arasındaki hem de geniş aile ve aynı sülalede meydana gelen sosyo-psikolojik, ekonomik huzursuzluklarda aileler arabulucu, rehabilite edici fonksiyon üstlenmektedirler (Göksu, 1998).

Eşler arasındaki ilişkinin şekli ve niteliği toplumun yeni nesli olan çocukların gelişimini olumlu veya olumsuz olarak etkilemektedir. “Ebeveyn arasındaki ahenkli ilişkilerin çocuğun istikrarlı iyi bütünlenmiş bir kişilik geliştirmesinde önemli” olduğunu vurgulamak gerekir. Saran, “ebeveyn arasındaki devamlı çekişme ve tartışmalar çocuğun gelişimi sırasında onu en fazla yaralayan tecrübelerdir” demektedir (Saran, 1991:137).

Çağımızda aile çocuğun yetişmesinde rollerinin bir kısmını diğer sosyal kurumlara aktarmaktadır. Örneğin eğitici rolünü özel ve kamusal eğitim kurumları ve bir ölçüde de medya üstlenmiştir. Aile, diğer yandan toplumda “en küçük demokrasi ünitesi” olarak görülmektedir (Bahar, 2005:179). Herkesin bir diğerinin fikrine saygı göstererek düşüncelerini özgürce, beyan ettiği bir ortamdır aile. İnsanların her yönüyle birbirine çok benzeştiği aile içinde bile çok farklı görüşler olabileceğini idrak etmesi demokrasi adına önemli bir kazanımdır.

Aile her ne kadar günümüzde daha ziyade çekirdek aileyle anılmaktaysa da büyük aile olarak yaşlıların da bakım ve görünümü, onlara maddi ve manevi destek olunması açısından da önemli bir yer işgal etmektedir. Bulut (1991:226), Türkiye'deki ailenin Batı ülkelerine kıyasen insanların yetişkin hayatında bile kolay kolay terk edilmeyen bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Böyle olunca "kişi aileden getirdiği özellikleri bazen hayat boyu sürdürmektedir". Dolayısıyla da "toplumu biçimlendiren, geleceğini bir dereceye kadar tayin eden kurum ailedir, denebilir".

Toplum hayatının devamında bu kadar öneme sahip olan ailenin dejenerasyona uğramasının, nihayetinde toplumun da dejenerasyona uğraması kaçınılmazdır. Bu sebeple huzurlu bir aile ortamının sağlanması için toplumun her birimine özellikle de devlete büyük görevler düşmektedir. Anayasa'nın 41inci maddesinde belirtildiği gibi toplumun temelini aile oluşturmaktadır. Şiddetin aile yaşamı içerisinde, aileyi oluşturan bireyler arasında gerçekleşen ve "aile içi şiddet" adı altında "aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışı" şeklinde tanımlanan görüntüsü toplum için daha tehlikeli olmakta, toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı ve açacağı zararlar toplum bünyesinde daha derin ve kalıcı izler bırakmaktadır.

Aile içi şiddetin zararları sadece toplum açısından değil birey açısından da tehlikeli sonuçlar yaratmaktadır. Aile içi şiddet, sevgi, şefkat ve merhamet göstermesi gereken bir kişi tarafından uygulandığından, şiddete maruz kalan aile bireyinin ruhi yapısında hayatı boyunca silinmesi zor izler bırakmaktadır. Aile içi şiddet olaylarına daha çok anne ve çocukların maruz kaldığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla Anayasa'nın 41 inci maddesinde yer alan "Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" hükmü de göz önüne alındığında aile içi şiddetten mağdur olan kadını ve çocukları koruyucu yasal tedbirlerin alınması zorunluluğu ortadır.

1.2. Şiddet

Şiddet olgusu, insanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı oluşturmuştur. Bu nedenle şiddet olgusunu tanımlamak ve ortaya çıkarmak kolay değildir. Şiddet olgusu, kendini çok farklı

biçimlerde gösterebilmekte, günümüzde gerek bireysel ve gerekse toplumsal boyutta sık sık karşılaşılabilen bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Baskı, eziyet, korkutma, sindirme, öldürme, cezalandırma, başkaldırı, her toplumda derece derece fakat sürekli bir biçimde günlük yaşamda rastlanan şiddet türleri olarak görülmektedir (Kocacık, 2001:1-2). “Şiddet kavramı sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma” olarak tanımlanmakta ve şiddet olayları ise; “insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler” olarak ifade edilmektedir (Ünsal, 1996:29).

“Başkasını öldürme, sakat bırakma, ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için şiddet genel anlamda gücü aşmaktadır. Bu tür eylemleri, başkasına karşı tehdit oluşturmayı ve kısaca insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her davranışı şiddet olarak değerlendirebiliriz. Buna mallara verilen zarar da katılabilir” (Kocacık, 2001:1-2).

Hukuksal açıdan şiddet ele alındığında, “şiddet ile ilgili davranışlar, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onuru kırmak, huzura son vermek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, zor kullanmak” şeklinde tanımlanmaktadır (Erten ve Ardalı 1996:143). Ergil’in (2001:40) tanımında “şiddet, çatışan çıkarları olan tarafların arasındaki sosyal ilişkilerden kaynaklanmaktadır”.

Ünsal’a (1996:32) göre “fiziksel şiddetin insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir. Mala, cana, sağlığa, bedensel bütünlüğe, birey özgürlüğüne karşı bir tehdit oluşturması söz konusudur. Burada da yaralama, ırza tecavüz, yağma, adam kaçırma gibi başkasına yönelmeler olabildiği gibi, intihar girişimleri biçiminde bireyin kendine yönelik eylemleri de söz konusu” olabilmektedir.

Şiddet yapısal (sürekli) veya konjonktürel (geçici), doğrudan veya dolaylı, dar veya geniş anlamli olarak ortaya çıkmakta, konjonktürel şiddet geçici fakat elverişli ortamlarda ortaya çıkan evrensel bir olgu olarak belirlemektedir. Yapısal şiddet ise eşitliğin henüz yasa önünde bile sağlanamadığı veya az gelişmiş toplumlarda, demokratik olmayan toplumlarda sık rastlanan bir durumdur. Örneğin iktidarı elinde tutanlar, denetim ve gözetimi altındakilere yönelik olarak şiddeti bir egemenlik aracı olarak kullanabilmektedirler (Ünsal, 1996:32).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nin 1. maddesi kadınlara yönelik şiddeti; "ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanıma daha sonra "kurbanı ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmak"da dahil edilmiştir².

Dünya Sağlık Örgütü ise şiddeti, sahip olunan fiziksel, güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması olarak tanımlamaktadır³.

1995 yılında yapılan 4. Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu Eylem Planında, "Kadına yönelik şiddet" kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir⁴.

Yine 2000 yılında yapılan Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesinde, Pekin Eylem Platformunda yer alan şiddet tanımı genişletilerek erken ve zorla evlendirme, namus cinayetleri, başlık parasını ödeyememekten kaynaklanan şiddet ve evlilik içi tecavüz gibi şiddet türleri Kadının İnsan Hakları ihlalleri olarak sıralanmıştır⁵.

Çocuğa yönelik şiddet için yaygın olarak kullanılan terim, çocuk istismarıdır. İstismar, çocuğun ailesi ya da ondan sorumlu diğer kişiler tarafından çocuğa karşı uygulanan fiziksel, cinsel veya psikolojik nitelikli kötü davranışların tümünü kapsamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü Çocuk istismarını "çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar, çocuk istismarı olarak kabul edilir" şeklinde tanımlamıştır

² <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm> 21.11.2007

³ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/> 21.11.2007

⁴ <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/index.html> 21.11.2007

⁵ <http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing+5.htm>, 21.11.2007

1.2.1. Aile İçi Şiddet Şekilleri

Türkiye’de aile mensuplarının kadınlara uyguladığı şiddet, sözlü ve psikolojik şiddet yoluyla kadınları ekonomik ihtiyaçlarından yoksun bırakmaktan dayaña, cinsel şiddete ve cinayetlere kadar geniş bir yelpaze içinde yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi 1. maddede kadınlara yönelik şiddeti, “ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakmadır” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımın son yorumlamalarına “kurbanı ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmak” da dâhil edilmiştir⁶.

Dünya Sağlık Örgütü ailede eşlerin uyguladığı şiddeti, yakın bir ilişkide fiziksel, psikolojik ya da cinsel hasara yol açan her tür davranış olarak tanımlamıştır. Bu kapsama dahil olan hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- Tokat atma, vurma, tekmeleme ve dövme gibi fiziksel saldırı fiilleri
- Sindirme, sürekli küçük düşürme ve aşağılama gibi psikolojik taciz
- Cinsel ilişkiye zorlama ve öteki cinsel zor kullanma biçimleri
- Bir kimseyi ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaştırma, hareketlerini gözleme ve bilgi ya da yardıma ulaşmasını kısıtlama gibi çeşitli kontrol edici davranışlar⁷.

Fiziksel şiddet; itelemek, tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, kol kıvrırmak, kol-bacak kırmak, saçından sürüklemek gibi direk fiziksel temas içeren eylemler ve ayrıca temel ihtiyaçlarını esirgeme, gerekli tıbbi tedavi almasını engelleme gibi direk olmayan fiziksel temas içeren eylemler olabilir⁸.

⁶ <http://www.harb-is.org.tr/dergi/wordler/subat07/diger.doc> e.t. 02.12.2007

⁷ <http://www.harb-is.org.tr/dergi/wordler/subat07/diger.doc> e.t. 02.12.2007

⁸ <http://dosyalar.harriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet1.asp> e.t. 02.12.2007

Sözlü şiddet; eleştirmek, aşağılamak, küfür etmek, tehdit etmek, kararlara katılımını engellemek, sorguya çekmek, bağırarak, aşağılayıcı isim takmak, alay etmek, dini veya etnik kimliğine yönelik hakaret etmek, görüşlerini ve çalışmalarını küçümsemek gibi eylemler şeklinde ortaya çıkabilir⁹.

Ekonomik şiddet; parasını almak ve geri vermemek, zorla istemediği bir işte çalıştırmak, istediği halde çalıştırmamak veya zorla çalıştırmak gibi eylemler olarak görülebilir¹⁰.

İstemediği cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz, başka kişilerle cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel olarak kişiyi korkutan ve kıran davranışlarda bulunmak, cinsel organlara zarar vermek cinsel şiddet olarak ortaya çıkabilir¹¹.

Ailesi, arkadaşları veya komşuları ile görüşmesini yasaklamak, evden dışarı çıkmasını yasaklamak, gittiği her yeri takip etmek, başkalarının önünde aşağılamak ve alay etmek, başkalarının önünde sözünü kesmek gibi eylemler ise toplumsal ilişkileri sınırlayıcı şiddet olarak görülebilir¹².

1.2.2. Aile İçi Şiddetin Nedenleri

Aile içi şiddet sebepleri, biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenler olmak üzere başlıca üç başlık altında incelenir¹³.

Biyolojik nedenler arasında, bazı akıl hastalıkları ve ruhsal bozukluklar gibi nedenlerden dolayı kişilerin şiddet uygulamaya eğilimli olmaları yer almaktadır. Ayrıca, uyuşturucu ve alkol kullanımı ile kendini kaybetme de önemli nedenler arasında bulunmaktadır. Şöyle ki, uluslararası araştırmalar doğrultusunda; alkolik ve uyuşturucu bağımlısı olan bireylerin %25'e yakını aile içinde şiddet uygulamaktadır¹⁴. Bazı kurumlar kumar gibi kötü alışkanlıkları bu kategori içerisine eklemektedir.

Psikolojik nedenlerin başında güç ve kontrol sağlama gelmektedir. Şiddet, başka kişi üzerinde denetim sağlama amacıyla

⁹ <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet1.asp> e.t. 02.12.2007

¹⁰ <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet1.asp> e.t. 02.12.2007

¹¹ <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet1.asp> e.t. 02.12.2007

¹² <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet1.asp> e.t. 02.12.2007

¹³ <http://www.bsm.gov.tr/bugep/docs/siddet.pdf> e.t. 02.12.2007

¹⁴ http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/DetailsPage_/4906.0_2005?OpenDocument. 02.12.2007)

ortaya çıkmakta ve şiddet güçlüden güçsüze doğru uygulanmaktadır. Erkek, sahip olduğu fiziksel güçten dolayı üstünlük sağlayabileceğine inanmakta; kadın ise gerek fiziksel gerekse ekonomik yönden zayıf olduğu için karşı koyamamaktadır.

Sosyal nedenler olarak sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapı öne çıkmaktadır. Şiddeti uygulamayı öğrenmenin en temel kaynağını, kişinin kendi ailesi oluşturmaktadır. Çocukluk ve gençlik dönemlerini, evinde şiddet uygulanarak geçiren kişi şiddeti normal bir olgu olarak algılayacak ve bu durum yaşamının ilerideki dönemlerinde kişinin kendisinin de uygulayıcı olma ihtimalini artıracaktır. İşsizlik ve fakirlik gibi ekonomik problemler ve bu problemlerden kaynaklanacak duygu, stres ve zor yaşam şartları; kişilerin şiddet uygulama riskini artıracaktır.

1.3. 4320 Sayılı Kanunda Aile İçi Şiddeti Önlemeye Yönelik Tedbirler

Türkiye’de aile içi şiddetin sebeplerini tespit etmeye yönelik çeşitli araştırmalar yapılmıştır. 1995 yılında başlayan çalışmalar, 1998 yılında 4320 sayılı kanunun yasalaşması ile sonuçlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28/6/2006 tarihli ve 853 sayılı Kararıyla Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla oluşturulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu ile 4/7/2006 tarihli ve 26218 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesinde 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda değişiklik yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bu nedenle değişiklik tasarısı hazırlanmış ve belirlenen eksiklikleri gidermek üzere düzenlenmiştir. Bilindiği gibi 4320 sayılı Kanunun temel amacı aile içinde şiddet uygulayan bireyi, ortak yaşam alanından uzaklaştırarak ve diğer birtakım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddeti önlemektir.

5636 sayılı kanunun gerekçesinde de belirtildiği gibi, bugüne kadar yapılan çalışmalara rağmen ülkemizde aile içinde, eşler arasında veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri arasında da şiddetin varlığı bilinen bir gerçektir. Bunun sonucu olarak şiddet olgusunu geniş yorumlayarak aile içi şiddeti sadece eşler arası şiddet olarak algılamamak gereği ortaya çıkmış, aynı çatı altında yaşamayan; boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler ve evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ve çocuklar da aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden, aile içi

şiddet mağduru kapsamının sosyal hayatın gerçeklerine uygun olarak düzeltilmesi gerektiği düşünülmüştür.

2007 yılındaki yasa değişikliğine kadar geçen süreç içinde 4320 Sayılı Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasından farklı olmak üzere ikinci fıkrasında “eş” ifadesinin kullanılmasının, uygulamada, olayın tarafları konusunda kavram karışıklığı yarattığı görülmüştür. Söz konusu karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla “kusurlu eş” ifadesi yerine “Kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin” ifadesinin kullanılması daha uygun bulunmuş ve yeni düzenleme ile kavram karışıklığı giderilmeye çalışılmıştır.

4 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe giren Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’da, Aile Mahkemesi Hâkiminin uygun görmesi halinde şiddet uygulayan birey için “Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması” tedbirine hükmedebileceği öngörülmüştür. Anayasanın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlıklı Üçüncü Bölümünün “Ailenin korunması” başlıklı 41. maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.” hükmü bulunmakla; Devlet özellikle ananın ve çocukların korunmasını sağlamakla yükümlü tutulmaktadır. Bu nedenle şiddet uygulayan bireyin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığı hususunun tespiti ve tedavisi ile uyguladığı veya uygulayacağı şiddetin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

4320 sayılı Kanunda, şiddet mağduru kişilerin tedbir kararı sonrasında ekonomik sıkıntı çekmelerini önlemek için tedbir nafakası hükmüne bağlanmıştır. Özellikle şiddet uygulayan bireyin ailenin geçimini birinci derecede sağlayan kişi olması halinde, bu kişinin eve ve aile bireylerine yaklaştırılmaması halinde ailenin geçim sıkıntısı içine düşeceği bir gerçektir.

Anayasanın 5 inci maddesinde Devlete, vatandaşın refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan ekonomik engelleri kaldırmak görevi verilmiştir. Anayasanın bu hükmü gereğince, Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile aile içi şiddet mağduru insanların ekonomik güvence altına alınmaları tedbir nafakası olarak sağlanmakta olup, eğer şiddet mağdurları nafaka almakta iseler,

mükerrer nafaka ödenmesine engel olunacak şekilde yeni bir düzenleme yapılmıştır.

4320 sayılı Kanunun 1. maddesinde yer alan, bu maddenin birinci fıkraya hükmüne göre yapılan başvuruların harca tabi olmayacağı hükmü, bu Kanun kapsamındaki başvurular ve verilen kararların infazı için yapılan icrai işlemlerin harca tabi olmayacağı şeklinde düzenlenmiştir. Kanun özellikle kadın ve çocukları koruma altına alma ve bu sebeple şiddete maruz kalmış kişilere yargı işlemlerinde mali külfet getirmeme amacını taşımaktadır.

Söz konusu amaç doğrultusunda Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile başvurunun harca tabi olmaması uygulamasına uyacak şekilde, hükmedilen tedbirlerin icraya konulması aşamasında da harç alınmaması hususunun Kanunda ayrıca belirtilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bütün bunlara ek olarak bu Kanunun uygulanmasına yönelik hususların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınarak uygulamada karşılaşılabilecek aksaklıkların giderilmesi amaçlanmıştır.

Bütün bu olaylar göstermektedir ki var olan hukuk sistemi içinde hem aile içi şiddetin önlenmesi hem de aile içi ilişkilerin düzenli ve çağdaş normlarda yaşanması konusunda bir çok çalışmaya gerek duyulmaktadır. Bu çalışmaların sağlıklı bir veri tabanına dayandırılması için öncelikle Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve 4 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe giren Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un uygulamasının etkilerinin ölçülmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

4320 sayılı Kanunda eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığında, Aile Mahkemesi Hâkiminin meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen kanunda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebileceği kuralı getirilmiştir.

Bu tedbirler, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin;

a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,

b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,

c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,

ç) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi,

d) Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,

e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması,

f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması,

şeklinde düzenlenmiş ve öngörülen süre altı ayı geçemeyeceği ve kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği hususunun şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine ihtar olunması, eğer şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise hakim bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak daha önce Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebileceği, bu Kanun kapsamındaki yapılan başvurular ve verilen kararın infazı için yapılan icrai işlemlerin harca tabi olmadığı hususlarını içermektedir.

Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmanın yasaklanması tedbiri

Burada aile bireylerine karşı her türlü şiddet veya korku içeren söz ve davranışlar yasak kapsamına alınmakta, buradan da anlaşılacağı üzere bu tür söz ve davranışların aile içi şiddet kapsamına alındığı ortaya çıkmaktadır. Kanunun Genel Gereğesine baktığımızda, şiddet bir olgu olarak kabul edilmiş ve aile yaşamı içerisinde aileyi oluşturan bireyler arasında gerçekleşen ve "aile içi şiddet" adı altında aile içinde her hangi bir bireyin diğer bir bireye yönelik her türlü fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışı olarak tanımlanmıştır.

Burada kabul edilen kötü davranışlara, “mağdura maddi ve manevi bakımdan eziyet veren, bedeni ve ruhsal yapısında zarar veya tehlike meydana getiren her türlü hareketi dahil etmek gereklidir. Kötü davranış teşkil eden hareketler, icrai nitelikte olabileceği gibi ihmali suretle de gerçekleştirilebilir” (Balo, 2003:29).

Şiddetin yöneltildiği kişilerin yeniden açıklanmasının sonucu olarak kanun metninden diğer "eşe ve çocuklara" sözcüğü yerine aile bireyi denmesi yoluna gidilmiş ve tedbir kararlarının bu biçimde alınması yolu seçilmiştir.

Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireyelerine tahsisi ile bu bireyelerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmanın yasaklanması tedbiri

Kusurlu eşin veya diğer aile bireyi hakkında verilen kararla uzaklaştırıldığı ve diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerlerine girer veya yaklaşırsa suç oluşacaktır. Ancak burada ailenin mağdur olan (tedbir uygulatan) diğer eş veya çocukların kusurlu eşini veya kusurlu diğer aile bireyini müşterek eve veya işyerine çağırması veya kabul etmesi halinde durumun nasıl olacağı açık değildir. Balo'ya göre bu durumda "açık veya zımnî rıza" halinde, cürüm olarak öngörülen bu suçun unsurları oluşmayacağı düşünülmektedir (Balo, 2003:29).

Aile bireyelerinin eşyalarına zarar vermenin yasaklanması tedbiri

4320 sayılı Kanun kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin mağdur diğer eş, çocuklar ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyelerinin malvarlığına zarar vermeme sorumluluğunu yüklemekte ve buna aykırı hareketi yasaklamaktadır. Burada eşya tabiri maddi veya manevi değeri olan taşınır ve taşınmaz mal olarak anlamak gerekmektedir.

Aile bireyelerini iletişim araçları ile rahatsız edilmesinin yasaklanması tedbiri

Kusurlu eş veya diğer aile bireyi tarafından iletişim vasıtalarıyla mağdurların rahatlarını ihlal edici hareketlerin yapılması halinde bu suç oluşacaktır. “Rahatlığı ihlal edici

hareketlerden maksat aile bireylerinin huzur ve sükununu bozucu kişide üzüntü, sıkıntı ve tedirginliğe sebebiyet verecek hareketlerdir” (Balo, 2003:29).

Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim edilmesi tedbiri

Kanun, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin diğer aile bireylerine zarar verme ihtimalini göz önünde bulundurarak kendisine ait silah ve benzeri araçları genel kolluğa teslim edilmesi tedbirini öngörmüştür. Kusurlu eşin varsa silahlarını genel kolluğa teslim etmesi gerekir, teslim etmemesi halinde taşımaya ve bulundurmaya devam etmesi durumunda bu tedbire aykırı hareket edilmiş olacaktır.

Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmasını yasaklanması tedbiri

Türk Ceza Kanununda uyuşturucu madde kullanmak, sarhoşluk ve müteceviz sarhoşluk halleri ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Ancak bu suçlardan ayrı olarak Ailenin Korunmasına Dair Kanun, alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak ortak konuta gelmeyi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmayı ayrı bir suç tipi olarak kabul ettiğinden hakkında bu tedbir kararı verilen kusurlu eşin karada uymaması halinde suç oluşacaktır. 4320 sayılı Kanunun 2007’deki yapılan değişiklikten önceki halinde alkol yasağı ortak konut ile sınırlanmış ve mağdurun/potansiyel mağdurun yaşadığı / sığındığı konut ve işyeri koruma dışında bulunmaktaydı.

Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurma zorunluluğu getirilmesi tedbiri

Bu tedbir; madde bağımlılığı veya ruhsal sorunlar ile ilgili olabileceği gibi bir danışma merkezine başvurma zorunluluğu olarak da düşünülebileceği gibi şiddet uygulayanın rehabilitasyonu gibi bir seçenek de düşünülebilir. 2007 değişikliği öncesinden kanunda bulunmayan bu tedbir, konunun yalnızca adli yönüyle değil aynı zamanda madde bağımlılığı veya ruh sağlığı yönünden

de ele alınmasını sağlayacak yolu açmıştır. Böylece alkol ve uyuşturucu madde kullanımının önüne geçilmesi için gerekli tedaviye devam zorunluluğu getirilmesinin önünü açmıştır.

5636 sayılı kanunun genel gerekçesinde şöyle denilmektedir;

“Aile Mahkemesi Hâkiminin uygun görmesi halinde şiddet uygulayan birey için “Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurusu” tedbirine hükmedebileceği öngörülmüştür. Anayasanın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlıklı Üçüncü Bölümünün “Ailenin korunması” başlıklı 41 inci maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.” hükmü bulunmakla; Devlet özellikle ananın ve çocukların korunmasını sağlamakla yükümlü tutulmaktadır. Bu nedenle şiddet uygulayan bireyin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığı hususunun tespiti ve tedavisi ile uyguladığı veya uygulayacağı şiddetin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.”

1.4. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanma Ortamı

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile içi şiddeti önleme konusunda önemli bir yasal bir düzenlemedir. 4320 sayılı Kanunun temel amacı, aile içinde şiddet uygulayan bireyi, ortak yaşam alanından uzaklaştırarak ve diğer bir takım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddeti önlemektir. Kanun gerekçesinde şu hususlar özellikle belirtilmiştir. Ülkemizde aile içinde, eşler arasında veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri arasında da şiddetin varlığı bilinen bir gerçektir. Bu durumda şiddet olgusunu geniş yorumlayarak aile içi şiddeti sadece eşler arası şiddet olarak algılamamak gereği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, aynı çatı altında yaşamayan; boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler ve evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ve çocuklar da aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden, aile içi şiddet mağduru kapsamının gerçeklere uygun olarak düzeltilmesi gerekmiştir. Kanunun genel gerekçesindeki açıklanan nedenler ve zorunluluklarla 26/04/2007 tarihinde 4320 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmıştır. 4320 Sayılı Ailenin Korunması Kanunu,

uluslar arası ve ulusal hukukun bir parçası olarak uygulanmaktadır. Bu Kanun, aile içi şiddet olgusunu önlemeye yönelik normatif düzenlemeler mekanizmasının bir parçasıdır. Mekanizmanın diğer parçalarını uluslararası ve ulusal normatif düzenlemeler oluşturmaktadır. Şimdi sırasıyla önce uluslararası normatif düzenlemeler ve daha sonra ulusal normatif düzenlemeler tartışılacaktır.

1.4.1. Uluslararası Normatif Düzenlemeler

Anayasa'nın 90. maddesi: “Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır... Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz (Ek cümle: 7.5.2004-5170/7 md.).

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır” hükmünü içermektedir. 4320 sayılı Kanundaki düzenlemelerle doğrudan ya da dolaylı şekilde ilgisi olan uluslar arası normatif düzenlemelerden bazıları şu şekildedir.

1.4.1.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A(III) sayılı Kararıyla ilan edilmiştir. 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu ile “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Resmi Gazete ile yayınlanması yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması ve yorumlanması ve bu Beyanname hakkında radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunulması” kararlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu Kararı 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesininin 16. maddesi; “1. Yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır. 2. Evlenme sözleşmesi, ancak

evleneceklerin özgür ve tam iradeleriyle yapılıır. 3. Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur” hükmünü içermektedir.

1.4.1.2. Kadınlara Karşı Her Türölü Ayırıcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)¹⁵

11/6/1985 tarihli ve 3232 sayılı kanunla katılmamız uygun bulunan, 1 Mart 1980 tarihinde imzaya açılan ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe giren “Kadınlara Karşı Her Türölü Ayırıcılığın Önlenmesi Sözleşmesi”ne katılmamızın onaylanması; Dışışleri Bakanlığı’nın 28/6/1985 tarihli ve ÇTİG/ÇTUK-721-701-30-2672-3525 sayılı yazısı üzerine, 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3. maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 24.07.1985 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Kadınlara Karşı Her Türölü Ayırıcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin 5. maddesi; “Taraı Devletler aşağıdaki bütün uygun önlemleri alacaklardır:

- Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrini veya kadın ile erkeğın kalıplaşmış rollerine dayalı ön yarguların, geleneksel ve diğeri bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değıştirmek,
- Anneliğın sosyal bir görev olarak anlaşılmasını ve çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğın ortak sorumluluğının tanınmasını öngören ve her durumda çocukların çıkarlarını her şeyden önce gözeten anlayışa dayanan bir aile eğitimini sağlamak” hükmünü içermektedir.

Aynı Sözleşmenin 16. maddesi ise;

Birinci olarak “Taraı Devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliğı ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

- a- Evlenmede erkeklerle eşit hak,

¹⁵ RG. 14.10.1985, S.18898. Karar Sayısı: 85/9722.

- b- Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı,
- c- Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında aynı hak ve sorumluluklar,
- d- Medeni durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ana ve babanın eşit hak ve sorumlulukları tanınacak, ancak her durumda çocukların çıkarları en ön planda gözetilecektir.
- e- Çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için bilgi, eğitim ve diğer vasıtalarından yararlanmada eşit haklar,
- f- Her durumda çocukların çıkarı en üst düzeyde tutularak ulusal yasalarda mevcut veli, vasi, kayyum olma ve evlat edinme veya benzeri müesseselerde eşit hak ve sorumluluklar,
- g- Aile adı, meslek ve iş seçimi dahil her iki eş (kadın-erkek) için, eşit kişisel haklar,
- h- Ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel mukabilinde malın mülkiyeti, kazanımı, işletmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında her iki eşe de eşit haklar.

İkinci olarak çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır” hükmünü ihtiva etmektedir.

1.4.1.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

20 Mart 1950'de Roma'da imzalanan Sözleşme, 3 Eylül 1952'de yürürlüğe girmiş olup Türkiye, Sözleşmeyi 18 Mayıs 1954 tarihinde onaylamıştır (R.G. 19 Mart 1954-8662). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “insan haklarına saygı yükümlülüğü” başlığını taşıyan 1. maddesi, “Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar”; “işkence yasağı” başlığını taşıyan 3. maddesi, “Hiç kimse işkenceye,

insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz”;
“özel hayatın ve aile hayatının korunması” başlıklı 8. maddesi ise,

“Herkes özel hayatına, aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir ve bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir” hükümlerini içermektedir.

1.4.1.4. Çocuk Hakları Sözleşmesi

14.09.1990 tarihinde imzalanan ve 09.12.1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanun’la onaylanması uygun bulunan “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”nin ekli ihtirazı kayıtlı onaylanması; Dışişleri Bakanlığı’nın 15.12.1994 tarihli ve UKBM-II/11304 sayılı yazısı üzerine 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun’un 3. maddesine göre, 23.12.1994 tarihli ve 94/6423 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla (RG. 27.01.1995, S. 22184) kabul edilmiştir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 6. maddesi, “1. Taraf Devletler her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler. 2. Taraf Devletler çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabaya gösterirler”;

9. maddesi, “Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun, ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmasını güvence altına alırlar. Ancak, ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmal edilmesi durumlarında da ana-babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde bu tür bir ayrılık kararı verilebilir ...”;

16. maddesi, “1. Hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. 2. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır”;

19. maddesi, “1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlene iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar. 2. Bu tür koruyucu önlemler; çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.” ;

20. maddesi, “1. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır. 2. Taraf Devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır. 3. Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda kefalet evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakım amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir” hükümlerini içermektedir.

1.4.1.5. Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşme

Bu Sözleşme Ekonomik ve Sosyal Konseyin 608 (XXI) sayılı 30 Nisan 1956 tarihli kararı ile 7 Eylül 1956 tarihinde Cenevre’de imzalanmış 30 Nisan 1957 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından 28 Haziran 1957 tarihinde imzalanmış ve 17 Temmuz 1964 tarihinde onaylanmıştır.

Kölelik, Köle Ticareti ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Lağvına Dair Ek Sözleşmenin 1. maddesi, “İşbu sözleşmeye taraf devletlerden her biri 25 Eylül 1926’da Cenevre’de imzalanan Esaretin Men’i hakkındaki mukavelenamenin birinci maddesinde yer alan esaret tarifinin şümulüne giren veya girmeyen, aşağıdaki müessese ve geleneklerin, henüz mevcut olduğu yerlerde, tedrici surette ve

mümkün mertebe çabuk tamamen ortadan kaldırılmasını veya silinmesini temin için tahakkuku kabil ve gerekli olan hukuki ve diğer bütün tedbirleri alacaktır. d- Bir çocuğun veya 18 yaşından aşağı temyiz kudretini haiz bir kimsenin gerek anne ve babası, yahut bunlardan biri, gerekse varisi tarafından, şahsına veya işini istismar maksadıyla bedel mukabilinde veya bedelsiz diğer bir şahsa devrine müsait olan herhangi bir uygulama ve gelenek” hükmünü içermektedir.

1.4.1.6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol¹⁶

08 Eylül 2000 tarihinde New York’ta imzalanan ve 09.05.2002 tarihli ve 4755 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi” ile ilgili ihtiyari Protokol’ün ekli beyan yapılmak suretiyle onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 14.05.2002 tarihli ve UKGY/178450 sayılı yazısı üzerine, 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3’üncü maddesine göre; Bakanlar Kurulu’nun 28.05.2002 tarih ve 2002/4241 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Bu Protokolün 1. maddesi, “Taraf Devletler çocuk satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini bu Protokol uyarınca yasaklayacaklardır” hükmünü ihtiva etmektedir.

1.4.1.7. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi, 18.01.2001 tarih ve 4620 sayılı Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun’la (RG. 01.02.2001, S. 24305) kabul edilmiştir.

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi’nin “Davalarda bilgilendirilme ve dava sırasında görüşünü ifade etme hakkı” başlıklı 3. maddesi, “Yeterli idrake sahip olduğu iç hukuk tarafından kabul edilen bir çocuğa, bir adli

¹⁶ Resmi Gazete 28.06.2003, Sayı 24799.

merci önündeki, kendisini ilgilendiren davalarda, yararlanmayı bizzat da talep edebileceği aşağıda sayılan haklar verilir:

- a) İlgili tüm bilgileri almak;
- b) Kendisine danışılmak ve kendi görüşünü ifade etmek;
- c) Görüşlerinin uygulanmasının olası sonuçlarından ve her tür kararın olası sonuçlarından bilgilendirilmek.

“Özel Bir Temsilci Atanmasını İsteme Hakkı” başlıklı 4. maddesi, “1) 9. madde saklı kalmak kaydıyla, iç hukuk bir menfaat çatışması nedeniyle çocuğu ebeveynlerini çocuğu temsil etme olanağından mahrum ederse, çocuğun şahsen veya diğer şahıs ve kurumlar aracılığıyla, adli bir merci önündeki kendisini ilgilendiren davalarda kendisini temsil edecek özel bir temsilci atanmasını isteme hakkı vardır 2) Devletler 1. paragraftaki hakkın, yalnız iç hukuk tarafından yeterli idrak gücüne sahip olduğu kabul edilen çocuklara uygulanmasını öngörmekte serbesttirler”; “Acil hareket etme mecburiyeti” başlıklı 7. maddesi, “Bir çocuğu ilgilendiren davalarda, adli merci gereksiz gecikmeyi engellemek için çabuk hareket etmeli, kararlarının süratle uygulanmasını garanti edecek düzenlemeler sağlanmış olmalıdır.

Adli merci acil durumlarda gerektiğinde derhal uygulanabilir kararlar alma yetkisine sahiptir”; “Kendi inisiyatifiyle harekete geçme” başlıklı 8. maddesi, “Bir çocuğu ilgilendiren davalarda, çocuğun esenliğinin ağır bir tehlike altında olduğunun iç hukuk tarafından belirlendiği durumlarda, adli merciin resen harekete geçme yetkisi vardır”; “Bir temsilci atanması” başlıklı 9. maddesi, “1) Bir çocuğu ilgilendiren davalarda, iç hukuk gereğince, çocukla olan çıkar çatışması sonucunda velayet sorumluluğuna sahip kişiler çocuğu temsil etme yetkisinden men edildiklerinde, mahkemenin bu davalarda çocuk için bir özel temsilci atama yetkisi vardır. 2) Taraflar, bir çocuğu ilgilendiren davalarda, adli merciin çocuğu temsil etmek için başka bir temsilci, gerekli olduğu takdirde bir avukat tayin etmek yetkisine sahip olduğunu sağlama olanağını göz önünde bulundururlar” hükümlerini ihtiva etmektedir.

1.4.2. Ulusal Normatif Düzenlemeler

Bilindiği gibi 4320 sayılı Kanunla birlikte veya aynı doğrultuda koruma tedbiri hükümleri içeren diğer ulusal normatif düzenlemelerimiz mevcut bulunmaktadır. 4320 sayılı Kanun ile

doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili ulusal normatif düzenlemeler aşağıda ele alınmıştır.

1.4.2.1 Anayasa

1982 Anayasası'nda değişik maddelerde insanı koruyan hükümlerden başlamak üzere kişilik haklarını koruma altına alan önemli düzenlemelere kadar bağlayıcı emirler vardır. Anayasayla amaçlanan insanların insanca yaşamalarını sağlayacak ortamların ve koşulların oluşturulması ve bunları engelleyecek durumların devlet tarafından izale edilmesidir. Bu noktada aşağıda kısaca özetlenen maddelerde hem aile içinde hem de normal yaşamda kişilerin korunmasıyla ilgili temel hükümler anlatılacaktır.

Anayasa'nın "Cumhuriyetin nitelikleri" başlıklı 2. maddesinde cumhuriyetin nitelikleri belirlenirken Türkiye Cumhuriyeti'nin, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde,) insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu belirtilmiştir.

Yine "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesi ile Devletin temel amaç ve görevlerinin, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevlerinden sayılmıştır.

Türk hukuk sisteminde eşitlik ilkesine ilişkin temel kural Anayasa'nın 10. maddesinde yer almaktadır. "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesinde "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" hükmü yer almaktadır. Ayrıca, cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasını teminen, söz konusu maddeye, 21.05.2004 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür" hükmü eklenmiştir.

Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin niteliği" başlıklı 12. maddesine göre "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesine göre; " Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

"Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesine göre; "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir...". Anayasa'nın "Ailenin korunması" başlıklı 41. maddesinde 2001 yılında yapılan değişiklikle ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı vurgulanmıştır (Ek: 3.10.2001-4709/16.md.). (Bilindiği üzere; Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." hükmünü içermektedir.)

1.4.2.2. Türk Ceza Kanunu

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren (26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı) yeni Türk Ceza Kanunu'nda konumuzla ilgili yapılan yasal düzenlemeler şöyledir:

Kasten öldürme başlıklı 81. maddesinde kasten öldürme suçunun yalın şekli tanımlanmıştır. 82. maddede, kasten öldürme suçunun, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli halleri belirlenmiş olup, konumuzla ilgili olan birinci fıkradaki düzenlemelerden şunlar sayılabilir:

- -üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı
- çocuga ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı;
- gebe olduğu bilinen kadına karşı;

- töre saiki.

TCK'nin 86. maddesinin birinci fıkrasında kasten yaralama suçu düzenlendikten sonra, üçüncü fıkrasında bu suçun ağırlaşmış halleri öngörülmüştür. Üçüncü fıkranın (a) bendinde sayılan bu suçun “üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı” işlenmesi hali de bunlar arasında yer almaktadır. Bilindiği üzere 86. maddenin üçüncü fıkrasının değiştirilerek “eşe karşı işlenen kasten yaralama suçunun şikayete tabi tutulması ve uzlaşma kapsamına alınmasına ilişkin tasarı TBMM Adalet Komisyonu görüşmelerinde kabul edilmeyerek yürürlükteki haliyle kalmıştır.

Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçunu düzenleyen 87. madde ile taksirle yaralama suçunu düzenleyen 89. madde de bu fiillerin “gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına neden olması” (TCK 87/1-e, 89/1-f) hali ile “gebe bir kadının çocuğunun düşmesine neden olması” hali suçun ağırlaştırılmış halleri olarak düzenlenmiştir. Ancak, ilk halde ceza bir kat arttırılırken, sonucu daha ağır olan ikinci halde ceza iki kat arttırılmaktadır.

TCK'nin 96. maddesinde eziyet suçu düzenlenmiştir. “Eziyet”, bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel ve ruhsal yönden acı çekmesine aşağılanmasına yol açacak davranışlarda bulunulmasıdır. Aslında bu fiiller de kasten yaralama, hakaret, tehdit, cinsel taciz niteliği taşıyabilirler. Ancak, bu fiiller, ani olarak değil, sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler. Bir süreç içinde süreklilik arz eder bir tarzda işlenen eziyetin özelliği, işkence gibi, kişinin psikolojisi ve ruh sağlığı üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır.

Bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi, eziyetin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır ceza yaptırımı altına alınmasını gerektirmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında eziyet suçunun nitelikli unsurları belirlenerek, suçun, çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına, üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı işlenmesi halinde ceza ağırlaştırılmaktadır.

TCK'nin 99. maddesi, “Çocuk Düşürtme” suçunu düzenlemiştir. Çocuk düşürme ve düşürtme suçları açısından 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'da yer alan hükümler göz önünde bulundurulmak suretiyle bir düzenleme yapılmıştır. TCK'nin 99. maddesinin birinci fıkrasında, rızası olmaksızın bir

kadının çocuğunu düşürtme suçü düzenlenirken, ikinci fıkrasında, tıbbî zorunluluk bulunmadığı halde kadının rızasıyla, çocuk düşürtme halinde gebeliğın on haftayı aşmamış bulunması koşulu ile fiil suç oluşturmayacaktır. Üçüncü ve dördüncü fıkralarında bu fiilin kadının beden veya ruh sağlığı bakımından bir zarara uğraması veya kadının ölümüne neden olması halleri suçun ağırlaşmış halleri olarak öngörülmektedir. Beşinci fıkrada, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi on haftayı doldurmamış olan kadının çocuğunun yetkili olmayan bir kişi tarafından düşürtülmesi suç olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, 1. ve 2. fıkralarda tanımlanan suçların mesleki olarak yetkisiz kişiler tarafından işlenmesi, cezanın artırılma nedenini oluşturmaktadır. Altıncı fıkraya göre, kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süre yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için, gebeliğın uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.

100. madde çocuk düşürme 101. madde kısırlaştırmayı düzenlemiştir. 100. maddede gebelik süresi on haftadan fazla olan kadının çocuğunu isteyerek düşürmesi halinde, bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur. 101. maddesinin birinci fıkrasında bir erkek veya kadının rızası olmaksızın kısırlaştırılması suç olarak düzenlenmektedir. İkinci fıkrada ise rızaya dayalı bile olsa kısırlaştırmanın yetkili olmayan kimse tarafından icrası, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

TCK'nin 102. maddesinde “cinsel saldırı” suçü düzenlenmiştir. 102. maddenin ikinci fıkrasında bu suçun ağırlaşmış hali düzenlenmiş olup önceki TCK'de yer almayan bu fıkradaki fiilin eşe karşı da işlenebileceği hükme bağlanmıştır. Ancak bu fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi mağdur eşin şikayetine tâbi tutulmuştur. 102. maddenin 3. fıkrasında, bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurları tanımlanmış olup, bu suçun, üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı işlenmesi nitelikli unsurlardandır.

Çocukların cinsel istismarı başlıklı 103. madde metninde çocukların cinsel istismarı fiilleri suç olarak tanımlanmış; erişkin kişilere karşı işlenen fiiller açısından cinsel saldırı ifadesi kullanılmasına rağmen, çocuklar açısından cinsel istismar ifadesi kullanılmıştır. 103. maddenin üçüncü fıkrasına göre; cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısımlı, üvey

baba, evlat edinen tarafından, çocuğun vasisi, eğiticisi, öğreticisi, bakıcısı, çocuğa sağlık hizmeti veren, çocuğa karşı koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan diğer bir kişi tarafından veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi, daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir. 4. fıkrada cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli hal belirlenmiştir. 6. ve 7. fıkralarda ise söz konusu suçun neticesi itibarıyla ağırlaşmış halleri düzenlenmiştir.

Cinsel taciz suçunu düzenleyen TCK'nin 105. maddesinin ikinci fıkrasında, aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ...işlenmesi hali suçun ağırlaşmış hali olarak öngörülmüştür.

TCK'nin 109. maddesinin üçüncü fıkrasında, bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakma suçunun, üst-soy, alt-soy veya eşe ya da çocuğa karşı işlenmesi bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Bu suçun cinsel amaçla işlenmesi, söz konusu suç açısından failin güttüğü amaç itibarıyla ayrı bir nitelikli unsur oluşturmaktadır. Bu nitelikli unsurun gerçekleşmesi halinde verilecek cezanın ayrıca artırıma tabi tutulması gerekmektedir. TCK'nin 434. maddesinde kaçırma olaylarında, kaçırılan kadınla nikâh kıyılması halinde verilen cezanın ertelenmesi öngörülmüyordu. Yeni TCK ile böyle bir hükme yer verilmemiştir.

125. maddede hakaret suçu tanımlanmıştır. Hakaret fiilinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değer, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığıdır.

TCK'nin "fuhuş" başlığını taşıyan genel ahlaka karşı işlenen suçlar arasında yer alan 227. maddesinde, kişilerin ve özellikle çocukların fuhşa teşviki, fuhşa sürüklenmesi fiillerinin hangi koşullarda suç oluşturduğu hususlarında düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler yapılırken, Türkiye'nin fuhuşla mücadele ile ilgili olarak uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükleri göz önünde bulundurulmuştur.

Aile düzenine karşı suçlar arasında yer alan TCK'nin 232. maddesinde, aynı konutta birlikte yaşayan kişilerden birine karşı kötü muamele fiilini işleyen kişi cezalandırılmak suretiyle, aile içi şiddet suç olarak yeniden düzenlenmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında faille mağdur arasında belirli ilişkiden kaynaklanan

disiplin yetkisinin kötüye kullanılması ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Aile düzenine karşı suçlar arasında yer alan TCK'nin 233. maddesinin birinci fıkrasında, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçun oluşması için terk olgusunun oluşmaması gerekir. Aksi takdirde terk suçu oluşur. İkinci fıkrasında ise, evli olsun veya olmasın gebe olan eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendinden gebe kalmış evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden yani ona her türlü yardımı yapmaksızın ortada bırakan kişi cezalandırılmaktadır. Üçüncü fıkra ile doktrinde manevi terk olarak tanımlanan ailenin terki suçu düzenlenmiştir. Suç, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma ya da onur kırıcı yaşayış tarzı nedeni ile özen noksanı veya kusurundan dolayı çocukların ahlak, güvenlik ve sağlıklarının ağır şekilde tehlikeyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçuna ilişkin düzenleme yeni TCK ile ceza mevzuatımıza girmiştir.

1.4.2.3. Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "kadının muayenesi" başlıklı 77. maddesinde;

"Kadının muayenesinin, istemi halinde ve olanaklar elverdiğinde bir kadın hekim tarafından" yapılacağı öngörülmüştür.

Şüpheli, sanık, mağdur ve diğer kişilerin beden muayenesi, vücudundan örnek alınması, moleküler genetik incelemeler konuları ise Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 75 ila 81. maddelerinde düzenlenmiştir.

CMK'nin 109. maddesinin birinci fıkrasında, 100. maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebileceği hükme bağlanmış olup, 109. maddenin üçüncü fıkrasının (i) bendinde "aile yükümlülüklerinin yerine getirileceğine ve adli kararlar gereğince ödemeye mahkûm edildiği nafakayı düzenli olarak ödeyeceğine dair güvence vermeye karar verilebileceği" hükme bağlanmaktadır. Şüpheli veya sanığın, aynı zamanda aile yükümlülükleri bulunmaktaysa, bu

yükümlülüklerin yerine getirilmesinin de güvence altına alınması gerekecektir. Bunun sağlanması amacıyla da parasal güvence tesis edilebilir.

CMK'nin "Tedbirlere Uymama" başlıklı 112. maddesine göre, adli kontrol kapsamında hükmedilmiş yükümlülüklere uymayan şüpheli veya sanık hakkında derhal tutukluluk müzekkeresi kesebilecek tutuklamanın yasak olduğu hallerde dahi adli kontrol yükümlülüğünü ihlal edenler tutuklanabileceklerdir. "Mağdur ve şikâyetçinin hakları" başlıklı 234. maddede, şikâyetçi ve mağdura tanınan haklar açıkça belirtilmiştir. Örneğin, mağdur ile şikâyetçi, vekili yoksa, baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteyebilecektir. İkinci fıkraya göre, mağdur, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malû olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir.

Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi başlıklı 236. madde ile işlenmiş suç nedeniyle psikolojisi bozulmuş olan çocuk ve mağdurlar için özel hükümler sevk edilmiş bulunmaktadır. Buna göre;

- a. Bu suça ilişkin soruşturma ve kovuşturmada, tanık olarak bir defa dinlenebilirler ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla hareketle bu kurala istisna getirilmiştir.
- b. Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş diğer mağdurların tanık olarak dinlenmesi sırasında maddede sayılan nitelikte uzman bir kişi bulundurulur.

Kamu davasına katılma başlıklı 237. maddeye göre;

Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.

Katılanın hakları başlıklı 239. maddeye göre;

(1) Mağdur veya suçtan zarar gören, davaya katıldığında, mahkemeden istemesi halinde baro tarafından bir avukat görevlendirilir.

(2) Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz.

Kanunun dayandığı temel ilkelerden birisi de mağdurun korunmasıdır. Bu madde; anılan ilkenin hayata geçirilmesini ifade eden önemli bir hüküm getirmekte; mağdura tanınan haklar çerçevesinde, maddi ve hukuki durumu elverişli olmayan katılanlara, istemleri halinde baro tarafından avukat görevlendirilmesini öngörmektedir. Eğer katılan on sekiz yaşını henüz doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendini savunamayacak derecede malul ve avukatı da yoksa, avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz, bu husus re'sen yerine getirilir.

Türk hukukunda insan hakları alanında önemli bir anlayış değişikliğini ortaya koyan bu modern hüküm, suç ile mağdur duruma düşürülen kimselerin bir de yargılamada mağdur olmalarının önüne geçecek bir tedbir oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

1.4.2.4. Türk Medeni Kanunu

Ülkemizde kadının toplum içindeki statüsünün belirlenmesi, kadınların eşit haklara sahip çağdaş bireyler olarak toplumsal yaşamda yer almasını sağlamak üzere “eşlerin eşit haklarda yararlanma ilkesi” doğrultusunda, Anayasa’da yer alan “eşitlik” ve “cinsler arasındaki ayrımcılığı” yasaklayan maddelere ve Türkiye’nin taraf olduğu ve uygulama konusunda yükümlülük altına girdiği uluslararası belgelere dayanılarak hazırlanan ve 1 Ocak 2002’den itibaren yürürlüğe giren Türk Medenî Kanunu’nda eşler arasında eşitliği sağlayan çağdaş düzenlemeler yapılmıştır.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi başlığı altında 197. maddede “eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir” hükmü getirilmiştir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir. Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.

Çocuğun korunması başlığı altında koruma önlemleri 346. maddede ve çocukların yetiştirilmeleri 347. maddede düzenlemiştir. 346. madde “çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır” hükmünü getirmiştir.

Çocukların yerleştirilmesi ile ilgili olarak 347. madde “çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir” hükmüyle konuya çözüm bulmayı amaçlamıştır. Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler devletçe karşılanır. Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır.

1.4.2.5. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun

18/1/2003 tarih ve 24997 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanıp yürürlüğe giren 4787 sayılı Kanunun amacı aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemek olup, aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri kapsar (madde 1). Aile mahkemeleri 2. maddede ayrıntıları belirtildiği üzere, her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur. Kanunun 3. maddesi doğrultusunda, Aile Mahkemelerine, tercihen evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimler arasından atama yapılır. Bir sonraki bölümde Aile Mahkemesi daha detaylı anlatılmıştır.

1.5. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanmasında Rol Alan Aktörler

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un uygulanmasında rol alan aktörler şunlardır ve aşağıda sırasıyla anlatılmıştır: Tedbir İsteyen Kişiler, Aleyhine Tedbir İstene Kişiler, Kolluk (Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik), Özel Kolluk,

Sağlık Teşkilatları (Adli Tıp, hastane ve Sağlık Ocakları), Savcılık, Mahkemeler (Aile Mahkemesi, Sulh Ceza Mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesi, Ağır Ceza Mahkemesi, Çocuk Mahkemeleri, Yargıtay, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi), Barolar ve Avukatlar, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Kadın Konukları ve Aile Danışma Merkezleri) ve Sivil toplum kuruluşları.

1.5.1. Tedbir İsteyen Kişiler

4320 sayılı kanunun 5636 sayılı Kanunla yapılan değişiklik öncesinde mağdurlar: eşlerden biri, çocuklar veya aynı çatı altındaki diğer aile bireyleri olarak belirlenmişti. Değişiklik sonrasında mağdurlar daha geniş açıklanmış ve hukuken veya fiilen ayrı yaşayan eşler bakımından da koruma kararı verilebileceği öngörülmüştür. 2007 yılında yapılan değişiklikten sonra Kanunda “Mahkemece ayrılık kararı verilen; yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan; evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin” şeklinde düzenleme yapılarak yasada korunması gereken kişileri daha kapsamlı ve net bir şekilde açıklamıştır.

2007 değişikliği öncesi 4320 sayılı Kanunun uygulamasında kanun metninden aksi anlaşılmadığı halde kimi zaman aynı çatı sözcüğü tedbirin bir engeli gibi değerlendirilmekteydi. Özellikle boşanma davası açıldığında eşlerin ayrı yaşama hakkı nedeni ile “aynı çatı”nın artık olmadığı ve bu nedenle genel yasalarla koruma ile yetinilmesi gerektiği, 4320 sayılı Kanunda öngörülen tedbirlerin uygulanamayacağı şeklinde kararlara tanık olunmaktaydı. Aynı sorun, şiddet nedeniyle müşterek haneyi terk eden ve başka bir konuta yerleşen/sığınan bireylerin korunmasında da aynı yöndeki dar yorum nedeniyle yaşanmaktaydı. 2007 yılı düzenlemesiyle bu türden konular sorun olmaktan büyük ölçüde çıkarılmıştır.

1.5.2. Aleyhine Tedbir İstenen Kişiler

Şiddet uygulayan kişi olarak, sadece kusurlu eş sayılmakla kalmamış diğer aile bireylerinin de şiddet uygulayan olabileceği belirtilmiştir. Her ne kadar uygulamada “kusurlu eş” sözü şiddet uygulayan aile bireyi olarak anlaşılmışsa da 2007 yılında yapılan değişiklik ile kanundaki bu eksik anlatım tamamlanmış ve her aile

bireyinin şiddet uygulayan kişi olabileceği daha açıklıkla belirtilmiştir.

1.5.3. Kolluk

Kollama, suçları önleme, suça el koyma, suçluyu ve suç alet ve edevatını ele geçirme, delilleri toplama, suçlarla mücadele etme, toplumda kanun hâkimiyetini, huzur ve güveni sağlamakla görevli birimlerin tamamına kolluk ismi verilmektedir. Kamuya ait kolluk mevcut olduğu gibi kamuya ait olmayan kolluk kuvvetleri de vardır ve her geçen gün daha da yangınlaşmaktadır. Kolluk birimleri bünyesinde soruşturmaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek üzere adli kolluk birimleri oluşturulmuştur. Adli kolluk; 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 8, 9 ve 12. maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 8. maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 3. maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade etmektedir (CMK md. 164). Soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir. Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir. Gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi halinde, diğer kolluk birimleri de adli kolluk görevini yerine getirmekle yükümlüdür. Cumhuriyet başsavcıları her yılın sonunda, o yerdeki adli kolluğun sorumluları hakkında değerlendirme raporları düzenleyerek, mülki idare âmirlerine gönderir. Kolluk birimleri çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Genel Kolluk, özel kolluk ve kolluk yetkisine haiz birimler olarak üçlü bir ayırım çerçevesinde kolluk birimleri hakkında bilgi verilecektir.

1.5.3.1. Genel Kolluk

Genel kolluk; polis, jandarma ve sahil güvenlik birimlerinden oluşmaktadır. Belirtilen sistematik doğrultusunda ceza muhakemesi hukuku açısından her bir birim hakkında fazla kapsamlı olmayan bir inceleme yapılmasının yerinde olacağı düşünülmüştür.

A.Polis Teşkilatı

3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'na (ETK) göre polis idarî yönden; idarî, adlî ve siyasî polis olmak üzere üçe ayrılmıştır. Bunlardan; idarî polis, toplumdaki düzeni korur; siyasî polis, devlet güvenliği ile ilgili faaliyetler yürütür; adlî polis ise, polis karakolu bulunan yerlerde suç işlendiği şüphesinin ortaya çıkmasından sonra yapılması gereken işlerle uğraşır (md. 8).

ETK'nin 9. ve 10. maddelerine göre, genel kolluğun önemli bir kısmını oluşturan polis, kendisine verilen görevleri daha etkili bir şekilde yerine getirebilmek için işbölümüne eksenli birimler oluşturmuştur. Adlî polis, emniyet teşkilatı içinde soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder. Tam teşekküllü bir polis karakolu bulunan yerlerde adlî işleri görmek üzere bazı polisler, adlî polis adını alır ve soruşturmaya ilişkin iş ve işlemleri yaparlar. Tam teşekküllü olmayan karakollarda ise, o teşkilatın tamamı veya bir kısmı adlî polis (suç polisi) olarak tefrik edilebilir.

Adlî konularla ilgili araştırma ve soruşturma işlerini polis yürütürken adlî makamların idare ve gözetimi altında bu faaliyetleri yürütür. ETK md. 12/1 hükmüne göre, adlî makamlar, adliye ile ilgili soruşturmaları yalnızca adlî polise yaptıracaktır. Fakat bu işler bazen gerektiğinde idarî polis tarafından da yürütülebilir. Buna bir engel yoktur. Yine bu fıkraya göre idarî polis gerektiğinde resen veya savcının isteği üzerine adlî polise yardımla yükümlü tutulmuştur.

İdarî polis, kendiliğinden adlî polisin işini yaparken bir taraftan da adlî polisi durumdan haberdar etmelidir. Adlî polis gelince de yaptığı işleri idarî polis, adlî polise bırakır. Nitekim PVS ek md. 4'de; "polis, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın, bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tespit, muhafaza ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir" denilmek suretiyle, belirtilen hususa açık bir şekilde yer verilmiş olmaktadır.

Kolluk teşkilatı hiyerarşik olarak örgütlenmiştir. Kolluğunun da âmirleri ve memurları vardır. Emniyet Teşkilatının en üst sorumlusu İçişleri Bakanıdır. Emniyet Genel Müdürü ise, ETK md. 1'e göre, bu teşkilatı yönetir. ETK 3518 sayılı kanunla mülga md. 7'deki hükme göre; emniyet makamları, bir diğer ifadeyle polisin âmirleri; İl Emniyet Müdürleri, İlçe Emniyet Âmirleri veya Emniyet Komiserleri, polis teşkilatı bulunan iskele ve istasyonlarda ise Emniyet Komiserleri şeklindeydi. Şu anda polisin tezkiye âmiri durumundaki her rütbeli kişi âmir haline gelmiştir.

Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılacağı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu tarafından hükme bağlanmıştır (md. 161/5).

Bu düzenlemeyle daha önceden kolluk âmirleri için tanınmış olan güvenceye son verilmiştir. Başka bir ifadeyle, bundan böyle, kolluk âmirleri 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu md. 82 ve 92’de yer alan hükümlerden yararlanamayacak, hakimler ve savcıların sahip olduğu ayrıcalıkları kullanamayacaktır.

B.Jandarma Teşkilatı

Genel kolluğun ikinci grubunu Jandarma oluşturur. Suçla ve suçlarla mücadele, araştırma ve soruşturma faaliyetleri kırsal kesimde jandarma teşkilatı tarafından yürütülür. 10 Mart 1983 tarih ve 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanununun 3. maddesine göre jandarma, “emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askerî bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir.”

ETK md. 1’de de ülkenin genel asayiş ve güvenliğinin sağlanmasında İçişleri Bakanlığının Jandarma Teşkilatından yararlanabileceği belirtilmektedir. PYSK md. 25’de ise, “Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde, il, ilçe ve bucak Jandarma komutanları ile jandarma karakol komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar” denilmektedir.

Jandarma teşkilatı ve mensuplarının bağlı olduğu makamlara gelince; kanunda belirtilen iç güvenlik hizmetleri söz konusu ise, İçişleri Bakanlığına; askerlik hizmetleriyle ilgili işlerde Genel Kurmay Başkanlığına; adli görevleri yerine getirilmesi yönünden ise savcılar ve hâkimlere bağlıdırlar.

C.Sahil Güvenlik Komutanlığı

1982 tarih ve 2692 sayılı kanunla kurulmuştur. Tıpkı Jandarma gibi, bu komutanlık da barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Komutanlığın görevleri kanunun 4.

maddesinde uzunca sıralanmıştır. Kanuna aykırı eylemleri önlemek, sanıkları yakalamak, yakalananları suç alet ve delilleriyle birlikte yetkili makama teslim etmek, deniz yoluyla yapılan kaçakçılık fiillerini ve eski eser kaçakçıları takip edip yakalamak, denizde işlenen suç karada da sürüyorsa bunu da diğer kolluk teşkilatıyla ortaklaşa takip edip yakalanmasını sağlamak Sahil Güvenlik Komutanlığının görevleri arasında yer almaktadır.

D.Çarşı ve Mahalle Bekçileri

Çarşı ve mahalle bekçileri genel kolluğun yardımcılarıdır. Görev sırasında silahlı olup yönetim açısından en büyük mülkî âmirin emri altındadırlar. 1966 tarih ve 772 Sayılı “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu” md. 2/2. fıkra hükmüne göre; polis teşkilatı olan yerde bekçilerin meslekî âmiri, kolluğun âmirleridir. Jandarma görev alanlarında ise, kolluğun mesleki âmiri, jandarma birlik komutanıdır. Bekçilerin, adli görevi ifa sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında genel hükümler uygulanır.

Ama idarî vazifeleri sebebiyle veya bu vazifeleri ifa sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında memur dokunulmazlığına ilişkin hükümler uygulanır. 772 Sayılı ÇMBK, md. 3’de çarşı ve mahalle bekçilerinin görevleri uzun bir şekilde sıralanmıştır.

Bunların bir kısmı genel kolluk kuvvetlerinin derhal müdahalesine imkan bulunmayan acele hallerdeki görevleri, bir kısmı ise genel kolluk kuvvetlerine yardım yönünden görevleri ve nihayet bir kısmı da mahalle sakinlerinin istirahat, sağlık ve selametini sağlamak bakımından görevleri şeklinde tasnif edilmiştir. Suçluları yakalamak, saldırganları önlemek, düzeni bozanları, kanunsuz yürüyüş yapanları engellemek, adli kolluk işleriyle ilgili olaylarda delilleri korumak ve gerekli önlemleri almak görevlerinin en önemlilerindedir.

1.5.3.2. Özel Kolluk

Emniyet Teşkilatı Kanunu 3. maddede yer alan tanıma göre genel kolluk dışında kalan, belirli vazifeler yapmak amacıyla özel kanunla kurulan kolluk kuvvetleri özel kolluktur. Özel kolluğun miktarı ve çeşitleri konusunda bir sınırlama getirmek pek mümkün görünmemektedir. Toplumsal gelişmelerin ortaya çıkardığı ihtiyaçlara göre çeşitlenmektedir. Özel kolluk, görevini yerine

getirirken karşılaştığı suçlara el koymak, bunları genel kolluğa aktarmak ve genel kolluğa yardım etmekle yükümlü tutulmuştur. Bir konunun hem genel kolluğun hem de özel kolluğun görevine girmesi durumunda, konuyla özel kolluğun ilgilenmesi, genel kolluğun müdahalesine engel değildir. Aksine, özel kolluk, olay yerine gelen genel kolluğun emrine girmektedir.

Özel kolluğun varlığı, aksine bir hüküm bulunmadıkça, genel kolluğun yetkilerini daraltamaz. Belli başlı özel kolluk türleri hakkında bir inceleme konusu yapılmamakla birlikte Köy Korucuları ve Köy Bekçileri, Kır Bekçileri ve Çiftçi Mallarını Koruma Kolluğu, Orman Muhafaza Memurları, Özel Güvenlik Teşkilatları, İNTERPOL gibi uluslararası güvenlik kuruluşları ile TCDD personeli, Gemi Kaptanı gibi Kolluk Yetkisiyle Donatılan kişi ve kurumların da özel kolluk olarak var olduğunun bilinmesinde ve bu birimlerin de 4320 sayılı Kanunun uygulanmasında rol oynayabileceklerinin dikkate alınmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

1.5.4. Sağlık Teşkilatları

4320 sayılı Kanunun uygulamasında önemli bir işlevi olan ve şiddet olayının boyutlarının belirlenmesinde ve sonrasında tedavi konusunda kanunun doğrudan görev verdiği Adli Tıp Kurumu, hastaneler ve Sağlık Ocaklarına değinmekte yarar bulunmaktadır.

1.5.4.1. Adli Tıp Kurumu

Adli Tıp Kurumu adalet işlerinde bilirkişilik görevi yapmak üzere Adalet Bakanlığına Bağlı olarak görev yapan bir kurumdur. Kurum 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu'yla 14/4/1982 tarihinde kurulmuştur. Diğer pek çok devlet kurumunun aksine merkezi İstanbul'dadır. Adli Tıp Kurumu, mahkemeler ile hâkimlikler ve savcılıklar tarafından gönderilen adli tıp ile ilgili konularda muayene ve incelemeler yapmak ve sonucunu bir raporla tespit etmek ve bilimsel ve teknik görüşlerini bildirmekle yükümlüdür. Kanun, adli işlerde resmi bilirkişilik görevini kuruma vermiştir. Kurum, kendisinden istenen konularda bilirkişilik yapmakla mükelleftir. Adli Tıp Kurumu ihtisas kurulları ve ihtisas daireleri olarak çalışmaktadır. Ayrıca merkezde Adli Tıp Genel Kurulu bulunmaktadır. İllerde ise grup başkanlığı ve şube müdürlükleri şeklinde örgütlenmiştir. Adli Tıp Kurumu, Genel

Kurulu ve İhtisas Kurulları lüzum görüldüğü hallerde kararını vermeden önce incelediği konu ile ilgili bulunan evrakın onanmış örneklerini mahallinden isteyebileceği gibi aslı üzerinde de inceleme yapması zorunlu olduğunda bunları da isteyebilir. Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu ve İhtisas Kurulları ilgili kişileri gerektiğinde muayene edebilir ve bunları usulüne göre dinleyebilir. Her türlü tetkikatı yapar ve yaptırabilir. Adli Tıp Genel Kurulu kararları nihai olmakla beraber mahkemelerin delilleri serbestçe takdir hususundaki yetkilerini kısıtlamaz.

1.5.4.2. Hastaneler ve Sağlık Ocakları

Ülkemizde adli hekimlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve üniversiteler görev üstlenmiş durumdadırlar. Aile içinde şiddetin yaşanması durumunda tarafların muayene olmak ve şiddeti tespit ettirebileceği ilk makam ya da kuruluşlar olarak her türlü sağlık kuruluşları görev görmektedir.

Uygulamada, Adli Tabipliklerin bulunmadığı yerlerde, resmi bilirkişilik görevi, devlet hastaneleri hekimleri, bunların da bulunmadığı yerlerde sağlık ocağı hekimleri tarafından yerine getirilmektedir. Kanunla üniversitelerin adli tıp ana bilim dallarına da resmi bilirkişilik sıfatı verilmiş olmasına rağmen, pratikte, adli tıp birimleri resmi bilirkişi olarak kullanılmaktadır. Bu durum, “adli tıp kurumunun resmi bilirkişi tekeli elinde bulundurduğu izlenimi yaratmakta” olduğu ve mahkemelerin, “tek başına üniversitelerin ilgili birimlerince düzenlenen raporlara itibar etmeme” eleştirilerine maruz kalmaktadır¹⁷.

Bunun yanında, kolluk örgütlenmesi açısından, Jandarmanın sorumluluk alanı Türkiye yüzölçümünün % 92’sini kapsamakta olduğu¹⁸ ve jandarmanın sorumluluk alanına giren yerlerin neredeyse tamamının adli tıp örgütlenmesi dışında kaldığı düşünüldüğünde, özellikle bu bölgelerde gerçekleşen aile içi şiddet olaylarının belgelenmesi sorununun sanıldığından daha vahim boyutlarda yaşanabileceği tahmin edilebilir. Bu sorunun, “resmi bilirkişi kurumları dışındaki uzman kişi ve kuruluşlar tarafından verilen

¹⁷ <http://www.ihd.org.tr/iskence/adlitip.htm>, et:23.11.2007

¹⁸ <http://www.jandarma.tsk.mil.tr/redirect.htm?url=/genel/goreviic.htm> et: 23.11.2007

raporlara itibar edilmesi ile ortadan kaldırılması mümkün” görülmektedir¹⁹.

224 sayılı Sağlık Hizmetleri'nin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun'un 10. maddesi “Ocak hekimleri yalnız kendi ocakları içinde adli tabiplik vazifesi görürler” ifadesiyle sağlık ocağı hekimlerine ocak bölgesindeki adli tabiplik hizmetlerini yerine getirme sorumluluğu getirmiştir.

Her hastanede bir adli tıp polikliniği oluşturularak konsültasyon, radyoloji ve laboratuvar incelemeleri buralarda yapılabilir. Buralarda, ayrıca etik açıdan doktor hasta ilişkisine zarar vermeyen ortamlar oluşturulabilir ve bu ortamlarda uygun tıbbi değerlendirmeler yapılabilir.

Kök, adli hekimlerin sayıca yetersizliğinden bahsederek “Yalnızca 350 civarında adli tıp uzmanı olan bir ülkede verilen adli hekimlik hizmetleri, başta adli tıp uzmanları olmak üzere ne sağlık ocağı hekimlerini ne Yüce Yargıyı ne de vatandaşımızı memnun etmemektedir” demektedir²⁰. Pratisyen hekimler yeterli adli tıp bilgisine ve deneyimine sahip olmadıklarını ve bu nedenle adli görev üstlenmekten korktuklarını yapılan çalışmalarda belirtmişlerdir²¹. Dolayısıyla da sağlık ocağı hekimlerine adli tıp konularında hizmet içi eğitim verilmelidir. Kök, Sağlık Bakanlığı'nın nihai hedef olarak kendisine bağlı eğitim hastanelerinde adli tıp klinikleri kurarak adli tıp uzmanı yetiştirmeye başlaması gerektiğini vurgulamaktadır²².

1.5.5. Savcılık

Terim olarak savcı, savunmak kavramından türetilmiştir. Savcılık kurumunu eski dilde ifade etmek için kullanılan *müddei umumi* kavramına hâlâ bazı kanunlarda rastlanılabilmektedir. Müddei umumi, umumun ve toplumun savunucusu demektir. İddia makamını işgal eden resmi görevli kişilere tam kanuni ifadesiyle cumhuriyet savcısı denilmektedir.

Bir suçun işlenip işlenmediğine ilişkin uyuşmazlığı hakim önüne getiren ve soruşturmayı yapan kurum savcılıktır. Savcılığın

¹⁹ <http://www.ihd.org.tr/iskence/adlitip.htm>, et:23.11.2007

²⁰ Kök, Ahmet Nezih (2006), “Sağlık Bakanlığı ve Adli Hekimlik Hizmetleri”, Medimagazin, Sayı: 307 (04-12-2006), <http://www.medimagazin.com.tr/mm-saglik-bakanligi-ve-adli-hekimlik-hizmetleri-ky-50959.html> 20.11.2007

²¹ Kök, age.

²² Kök, age.

temel görevi adaletin gerçekleşmesini sağlamaktır. Toplumda bozulan sosyal düzenin yeniden kurulmasında, suçluların cezalandırılmasında savcılığın faaliyetlerinin payı büyüktür.

Savcılık teşkilatının tarihsel gelişim sürecine baktığımızda ülkemizde ilk defa 1879 tarihinde yürürlüğe giren Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiyye Kanunu Muvakkati ile savcılık teşkilatı kurulduğu görülmektedir. İlk kuruluşundan sonra bu teşkilat her geçen gün daha da gelişerek günümüze kadar gelmiştir.

Savcılık kurumu merkezi olarak değil, yerel olarak teşkilatlanmıştır. Türkiye genelinde birbiriyle hiyerarşik bağı olmayan yüzlerce savcılık teşkilatı vardır. Her bir savcılık teşkilatının başında bir başsavcı bulunur. Teşkilatın içinde görev yapan diğer savcılar ise savcı olarak adlandırılır. 1990 yılına kadar savcılık teşkilatının âmirine savcı, diğer savcılara ise savcı yardımcısı denilmekteydi. 1990 yılında Hakimler ve Savcılar Kanununda, 3611 sayılı kanunla yapılan değişiklikle “savcı yardımcılığı” kavramı tarihe karışmıştır (bk. 2802 sayılı Kanun md. 3/16).

Savcılık teşkilatı, mahkemelerin bünyesinde kurulur. Bir yerde mahkeme varsa orada savcılık teşkilatı da vardır. Şöyle ki, her asliye ceza mahkemesi yanında bir savcılık teşkilatı vardır. Bir yerde asliye ceza mahkemesi sayısı birden fazla olsa bile yine bir tek savcılık teşkilatı bulunur.

Her ağır ceza mahkemesi yanında bir savcılık teşkilatı vardır. Ağır ceza mahkemesinin birden fazla olması veya ağır ceza mahkemesinin yanında asliye ceza mahkemelerinin de bulunması ayrı ayrı savcılık teşkilatının bulunmasını gerektirmez. Bir tek savcılık makamı hem ağır ceza mahkemesinde hem de asliye ceza mahkemesinde savcılık görevinin yerine getirilmesi için yeterlidir.

Asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri yanında yer alan savcılık teşkilatı o yerdeki sulh mahkemeleri nezdinde de görev yapar. Sulh ceza mahkemeleri için ayrı bir savcılık teşkilatı yoktur. Ağır ceza mahkemesi yanındaki savcılık o yerdeki bütün ağır ceza, asliye ceza ve sulh ceza mahkemelerinde de savcılığa ait görevleri yürütür. Yani her bir mahkeme için ayrı bir savcılık teşkilatı yoktur.

Her bir savcılık teşkilatı başında bir başsavcı ve yeteri kadar savcı bulunur. Gerek başsavcı gerekse savcılar, savcılık teşkilatı adına görev yapar, savcılık makamını temsil eder. Savcılar, mahkemelerden bağımsız olarak çalışırlar. Mahkemeler, savcılara

emir veremezler; savcılar da pek tabii mahkemelere emir veremezler. Bir kimse aynı anda hem hakim hem de savcı olamaz.

Savcılar idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdır (Anayasa. md. 140). Ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresinde görevli Cumhuriyet başsavcılarını, başsavcı vekilleri ve Cumhuriyet savcılarıyla bağlı birimler üzerinde gözetim ve denetim yetkisi vardır (md. 18/3).

Savcıların yönetimle ilgili görevlerini yerine getirmeleri sırasında, hizmetin hukuka uygun, düzenli ve uyumlu işbirliği içinde yürütülmesini sağlamak görevi ağır ceza Cumhuriyet başsavcılarına aittir. Bundan dolayı, savcıların Adalet Bakanlığı ile yapacağı yazışmalarda bağlı buldukları ağır ceza Cumhuriyet başsavcılıklarını aracı kılmaları gerekmektedir. Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başbakanlık, Bakanlıklar ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla yapılacak olan yazışmaların ise Adalet Bakanlığı aracı kılınarak yapılması gerekmektedir.

Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür (md. 160).

Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; olayın aydınlatılması için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Adli kolluk görevlileri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdürler. Cumhuriyet savcısı, adli kolluk görevlilerine emirleri yazılı; acele hâllerde, sözlü olarak verir.

Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister. Bütün kamu görevlileri, yürütülmekte olan soruşturma kapsamında ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri, talep eden Cumhuriyet savcısına vakit geçirmeksizin temin etmekle yükümlüdür. Kanun tarafından kendilerine verilen

veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır.

Vali ve kaymakamlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hâllerinde, bu Kanunun hükümleri uygulanmak koşuluyla, vali ve kaymakamların kişisel suçlarından dolayı haklarında genel hükümlere göre soruşturma yapılması kaymakamların mensup oldukları il ve valilerin buldukları ile en yakın il Cumhuriyet başsavcısına aittir. Bu suçlarda kovuşturma yapmaya, soruşturmanın yapıldığı yerin görevli mahkemesi yetkilidir (md. 161).

Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz (md.172).

Cumhuriyet savcısı, yapılan soruşturmanın durumuna göre, kanunun uzlaşma yapılabilmesi olanağını verdiği hâllerde, faili davet ederek suçtan dolayı sorumluluğunu kabul edip etmediğini sorar. Fail, suçu ve fiilinden doğmuş olan maddî ve manevî zararın tümünü veya bunun büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabullendiğinde durum, mağdura veya varsa vekiline veya kanunî temsilcisine bildirilir. Mağdur, verilmiş olan zararın tümüyle veya büyük bir kısmı itibarıyla giderildiğinde özgür iradesi ile uzlaşacağını bildirirse, soruşturma sürdürülmez. Uzlaşma yoluyla uyuşmazlık çözümlenmiş olur (md. 253).

Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler. Kamu davası iddianame ile açılır. Kamu davası açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir. Kamu davası açıp açmama konusunda Cumhuriyet savcısının sınırlı

da olsa bir takdir hakkı bulunmaktadır. Şöyle ki, cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde Cumhuriyet savcısı kamu davasını açmayabilir (md. 171).

Cumhuriyet savcısının düzenlediği iddianame mahkemeye savcılığa iade edilebilir. Mahkeme, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren yedi gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra; iddianamenin taşınması gereken unsurları içermediğini tespit ettiğinde, eksik ve hatalı noktaları belirterek iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verir.

Ön ödemeye tâbi işlerde, ön ödeme usulü uygulanmaksızın kamu davası açılmayacağından ön ödeme usulü uygulanmaksızın iddianame düzenlenmişse iddianame iade edilir (md. 174). Cumhuriyet savcısı, iddianamenin iadesi üzerine, kararda gösterilen eksiklikleri tamamladıktan ve hatalı noktaları düzelttikten sonra yeniden iddianame düzenleyerek dosyayı mahkemeye gönderir. İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz da edebilir (md. 174). Kamu davasını açmak savcının görevi olduğu gibi açılan kamu davasını yürütmek de savcılığın görevidir.

Savcı, mahkemeye verdiği iddianamesini daha sonra geri alamaz ve açmış olduğu kamu davasından vazgeçemez. Suç şüphesinin mahkemeye bir sonuca bağlanması gerekir. Duruşmada Cumhuriyet savcısının bulunması şarttır. Mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar.

Cumhuriyet savcısı kovuşturmanın disiplinine uyarak sanığa, katılana, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere doğrudan soru yöneltebilir. Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada, Cumhuriyet savcısına da söz verilir. Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekilinin, sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcisinin açıklamalarına cevap verebilir (md.216).

Muhakeme tedbirlerine başvurmak kural olarak hakimin görevidir. Ancak istisnai bazı durumlarda savcı kural olarak hakime ait olan yetkileri kullanabilmektedir. Mesela gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda yeminle tanık dinleme, bilirkişi görevlendirme, arama ve el koyma kararı verme, keşifte bulunma gibi işlemleri savcılar da yapabilir. Savcılar, hakim ve mahkeme kararları hakkında kanun yoluna başvurabilir. Asliye ceza mahkemesinde

bulunan Cumhuriyet savcılarını, mahkemenin yargı çevresindeki sulh ceza mahkemelerinin; ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcılarını, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ve sulh ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcılarını, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilir. Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir (md. 260).

Savcı, mahkemelerce verilen mahkumiyet kararlarını infaz eder, tebligat, talimat, davet işleri gibi işlemler de savcılıklarca yerine getirilir. Savcılar bazı hukuk davalarını açmak ve yürütmekle de görevlidirler. Kural olarak hukuk davalarını davanın tarafları yürütür. Ancak, Medeni Kanundan doğan bazı davalar, mesela vakıf veya derneğin feshi, evlenmeye itiraz, isim ve yaş düzeltme gibi davalar açmak yetkisi savcıya da tanınmıştır.

1.5.6. Mahkemeler

Ceza yargılamasında görevleri yürüten; hâkimlik makamı ve mahkeme olmak üzere iki çeşit makam vardır. Hâkimlik makamı, mahkemenin görevi dışında kalan yargılama faaliyetlerini yapmakla görevlendirilen makamdır. Hâkimlikler; sulh hakimliği, asliye hakimliği, asliye veya ağır ceza mahkemesi başkanlığı, naib hakimlik gibi kısımlara ayrılır. Mahkeme makamı ise kovuşturma safhasında, özellikle duruşma ve sonuç çıkarma devrelerinde yargılama görevini yapan makamdır.

Mahkemeler çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutulabilir. İlk olarak, ceza yargılaması yapan mahkemeler genel mahkemeler ve ihtisas mahkemeleri olmak üzere sınıflandırılabilir. Genel mahkemeler sulh ceza, asliye ceza, ağır ceza, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay'dır. İhtisas mahkemeleri ise, çocuk mahkemeleri, trafik mahkemeleri gibi mahkemelerdir. Bir başka açıdan mahkemeler ilk derece mahkemeleri (bidayet mahkemeleri), istinaf mahkemesi konumundaki bölge adliye mahkemeleri ve üst mahkemeler (temyiz mahkemesi) olarak da tasnif edilebilir.

Sulh ceza, asliye ceza ve ağır ceza mahkemeleri bidayet mahkemeleridir. Bölge adliye mahkemeleri, ikinci derece mahkemesi iken Yargıtay üst mahkemedir. Ayrıca, mahkemeler ulusal ve uluslararası olmak üzere ikili bir tasnife tabi tutulabilir. Aile Mahkemesi, Sulh ceza, asliye ceza, ağır ceza gibi mahkemeler ulusal mahkeme iken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Uluslar

arası Ceza mahkemesi gibi mahkemeler birer uluslararası mahkemedir. Anılan mahkemelerin ana hatlarıyla ele alınması yararlı olacaktır.

1.5.6.1. Aile Mahkemesi

Aile Mahkemelerinin görevlerini 4. madde kapsamında şöyle sıralamak mümkündür:

- 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler.
- 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizi,
- Kanunlarla verilen diğer görevler.
- 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda öngörölmüş önlemlerden bir ya da birkaçını içeren koruma kararını almak.

Bunların yanında Kanunun “Koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler” başlıklı 6. maddesinde belirtilen yetişkinler ve küçükler hakkındaki eğitici ve sosyal amaçlı koruma önlemlerini alma görevi de sayılabilir.

Gerçekten de 6. madde hükmüne göre Aile Mahkemesi “diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda şu noktalarda karar verebilir:

- Evlilik birliğinden doğan yükümlölükleri konusunda eşleri uyarak, gerektiğinde uzlaştırmaya,
- Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlölüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,
- Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,
- Bir meslek edinme kursuna veya uygun görölecek bir eğitim kurumuna vermeye,
- 2. Küçükler hakkında;

- Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,
- Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,
- Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,
- Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye.

Aile Mahkemesince verilen bu kararların takip ve yerine getirilmesinde 5. maddeye göre atanan uzmanlardan biri veya birkaçı görevlendirilebilir. Bu kararlara uyulmaması halinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 113/A maddesi uygulanır.” (HUMK Madde 113/A - (Ek: 30/4/1973 - 1711/2 md.). İhtiyati tedbir kararının uygulanması dolayısıyla verilen emre uymayan veya o yolda alınmış tedbire aykırı davranışta bulunan kimse eylemi TCK'ya göre daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, ait olduğu ceza mahkemesince bir aydan altı aya kadar hapisle cezalandırılır.)

Kanunun “Aile Mahkemeleri bünyesinde bulunan uzmanlar” başlıklı 5. maddesine göre her aile mahkemesine,

1. Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek,
2. Mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek,
3. Mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak, üzere Adalet Bakanlığınca, tercihen; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı atanır.

Bu görevlilerin bulunmaması, iş durumlarının müsait olmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında hukukî veya fiilî herhangi bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hallerinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar

veya serbest meslek icra edenlerden yararlanılır...” Kanunun 7. maddesine göre; “Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder.

Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir...” Anılan 7. madde ile Medeni Usul Hukukumuzda ilk kez sulh müessesesi girmiştir. Birinci fıkra ile hakime, önüne gelen dava ve işlerde, esasa girmeden önce, uyuşmazlıkları, tarafları sulha teşvik etmek suretiyle çözmek görevi verilmiştir.

1.5.6.2. Sulh Ceza Mahkemesi

Tek hâkimli mahkeme olup her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde kurulmuştur. Herhangi bir yerde işin çokluğu nedeniyle birden çok sulh ceza mahkemesi olabilir. Bir hâkim aynı anda hem sulh ceza hem de asliye ceza hâkimliği görevini yürütüyor olabilir. Aynı şekilde, bir hâkim hem hukuk hem de ceza davalarına bakabilmektedir.

1.5.6.3. Asliye Ceza Mahkemesi

Tek hakimli olup her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde kurulmuştur. Asliye ceza mahkemesi de işin yoğunluğu sebebiyle birden çok dairelere bölünebilirse de o yerde yine asliye ceza mahkemesi tekdir.

1.5.6.4. Ağır Ceza Mahkemesi

Bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanır. Madde bakımından yetkisi; sulh ceza ve asliye ceza mahkemelerinden daha yüksek sayılır ve onların görevleri dışında kalan suçların yargılanması görevini yerine getirir. Kurulduğu bölgedeki iş hacmine göre birden çok daireleri kurulabilir. Ağır ceza mahkemesi her il merkezi ile bölgelerin

coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde kurulmuştur.

1.5.6.5. Çocuk Mahkemeleri

Her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üzerindeki her ilçede bir Çocuk Mahkemesi Kurulması öngörülmüştür. Çocuk Mahkemeleri, bir başkan ve iki üyeden teşekkül etmektedir. Çocuk mahkemelerinin üyeleri, adli yargı hâkimleri arasından seçilmekte ve çeşitli niteliklere sahip olmaları aranmaktadır. 30 yaşını bitirmiş bulunmaları, çocuk sahibi ve kadro imkânlarının elverdiği oranda ayrı cinsiyette olmaları gereği bulunmaktadır.

On sekiz yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde bakılır. Çocuk mahkemelerinin görevi alanındaki suçların soruşturması bizzat savcı tarafından yürütülür. Çocuk mahkemelerinin kurulu olmadığı yerlerde, bu yaştaki sanıklar da genel ceza mahkemelerinde yargılanırlar.

1.5.6.6. Yargıtay

Bidayet mahkemelerince verilen hükümleri, hukukî bakımdan inceleyen bir üst mahkemedir. Sadece bir tane olup o da Ankara'dadır. Eski adı Temyiz Mahkemesidir. Yargıtay'ın temel görevi, bir denetim mahkemesi olarak ilk mahkeme kararlarından bazılarının ikince dereceden incelemek ise de bunun yanında bazı ek görevleri daha vardır; mesela bazı kararların itiraz mercii yine Yargıtay'dır (CMK md. 268, 296).

Bazı davalara bakmakta ilk mahkeme gibi görev yapar ve yargılamada bulunur (Yargıtay K. Md. 13/2). 2797 Sayılı Yargıtay Kanununa (YK) göre, Yargıtay'da bugün 22 Hukuk ve 11 Ceza Dairesi vardır. Her daire; 1 başkan ile yeteri kadar üyeden oluşur. Daire kurulları 1 başkan ile en az 4 üyenin katılmalarıyla toplanır. Dairelerin hepsinin üstünde bir Yargıtay Birinci Başkanı vardır. Yargıtay'da, dairelerden başka yargılama görevi yapan bir kısım kurullar da bulunur. Bunların oluşma biçimi ve görevleri YK'da ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Bak YK md. 7, 9, 15, 16, 41).

1.5.6.7. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Uluslararası bir yargılama işi gören bu Mahkemenin yetkisini Türkiye, 1989 da kabul etmiştir. Türkiye'nin de kurucularından olduğu Avrupa Konsey'ince hazırlanıp 03.09.1953 den itibaren yürürlüğe konulan "İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (İHAS) eski md. 25 e göre kurulan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divanı yeni md.19 ile AİHM ne dönüştürülmüştür. 01.11.1998 den itibaren bu adla faaliyet göstermektedir.

Mahkemeye, her üye Devlet üç aday bildirir ve Parlamenterler Meclisi bu adaylardan birini seçer, süresi 6 yıldır ve yeniden seçilmesi mümkündür. Üye devletlerin mahkemelerince verilen ve iç hukuka göre artık gidilecek hiçbir makam veya merci kalmamış kararların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırılığı ileri sürülmesi durumunda, bu Devletler üstü mahkemede konu incelenir ve aykırılık tespit edilirse, kararı veren devletin bu kararı ortadan kaldırması, aksi durumda mağdur kişiye tazminat ödemesi kararlaştırılır.

Mahkemenin yazı işlerini yürüten bir sekreterlik vardır. 1998 öncesi Komisyon ve Divan olmak üzere iki aşamalı olan yapı bu tarihte, giderek artan dava sayısı ve Sözleşmeye taraf olan Devlet sayısının kırkı bulması nedeniyle, tam zamanlı çalışan üç aşamalı bir tek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine dönüşmüştür. Mahkeme, 3 er hâkimli Komiteler, 7 şer hâkimli Daireler ve 17 şer hâkimli Büyük Dairelerden oluşmaktadır.

Komite, Mahkemeye yapılan kişisel başvuruların yerinde olup olmadığını inceler. Komitenin kabul edilmezlik kararı kesindir ve bu karar üzerine başvuru kayıttan düşürülür. Daire, yerinde bulunan bireysel başvuruları esas yönünden inceler ve karara bağlar. Bu konudaki kararları kesindir. Üye bir devletin bir başka üye devlet hakkındaki şikâyetleri de usul yönünden Daire inceler ve karara bağlar.

Büyük Daire, bir üye devletin, bir başka üye devlet hakkındaki şikâyetlerin esas yönünden çözümü işlerine, dairelerin veya daireler arası çelişkili kararların uzlaştırılması işlerine, Bakanlar Komitesince istenilen sözleşme metinlerinin yorumlanması işlerine bakar. Bu konularda verdiği kararlar kesindir. Daire ve Büyük Daire kararları gerekçeli yazılır. Mahkemenin kararlarına üye ülkeler uymayı taahhüt eder. Bakanlar Komitesi de bunları icra eder, icrasını denetler (md. 46,47).

1.5.7. Barolar ve Avukatlar

Avukatların meslek örgütü olan ve her ilde il barosu şeklinde ve ülke genelinde Türkiye Barolar Birliği çatısı altında örgütlenmiş yapılarda da 4320 sayılı Kanunun korumaya çalıştığı kişilere destek sağlamak üzere oluşturulmuş komisyonlar bulunmaktadır. Birçok Baronun bu komisyonları, tedbir talebinde bulunanlara aktif destek sağlamaktadır. Tedbirlerden yararlananlar, bireysel olarak polise, jandarmaya, savcılığa, mahkemelere başvurabilecekleri gibi avukatları aracılığıyla da tedbirlerin uygulanmasını isteyebilirler.

1.5.8. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

Aile toplumun temeli veya toplumsal hayatta en küçük ölçekli yaşama ünitesi olarak kabul görmüş ve sosyal politikaların merkezine oturmuştur. Nitekim Birleşmiş Milletler ailenin yoksullukla mücadelede ve toplumsal kalkınmada dinamik bir kavram olarak bütün toplumlar için büyük önem taşıdığı gerçeğini 1994 yılında başlatılan Uluslararası Aile Yılı seferberliği ile gündeme taşımıştır.

Ailenin sosyal politikalar açısından görülen önemi 1989 yılında Aile Araştırma Kurumunun (AAK) kurulması ile sonuçlanmıştır (396 sayılı KHK). AAK ailenin her türlü sorunları hakkında çeşitli çalışmalarda bulunmuştur. Kurum, 13 Kasım 2004 tarihinde 5256 sayılı yasa ile Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Kurum değişik sosyo-ekonomik ve psikolojik sorunlar karşısında toplumun en önemli direnç noktası olarak kabul edilen ve gittikçe yıpranan ve işlevlerini yerine getiremez hale gelen aileyi eski fonksiyonuna tekrar kavuşturma amacındadır. Kurumun temel hedefleri arasında aile odaklı çözüm politikaları oluşturmak bulunmaktadır.

Modern toplumlarda benimsenen aile politikaları ile pek çok toplumsal sorunun çözümünde ailenin önemli roller aldığı görülmektedir. 1982 Anayasasının 41. maddesi “Ailenin Korunması” başlığı altında “Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” hükmüyle kurumun anayasal

altyapısını oluşturmuştur. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün amacı, ülkemizdeki sosyal sorunların tespiti ve çözümü ile Türk ailesinin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahının artırılmasına yönelik ulusal ve uluslararası bilimsel araştırmalar yapmak veya yaptırmak, projeler geliştirmek, desteklemek, bunların uygulamaya konulmasını sağlamak ve aileye yönelik millî bir politikanın oluşmasına yardımcı olmaktır.

Genel Müdürlüğün aileyle ilgili pek çok görevinden birisi “mevcut aile yapısını; ana, baba, eş, çocuklar ve akraba ilişkilerinden kaynaklanan problemler ile ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin aile üzerindeki etkilerini araştırmak, aile bireylerinin eğitim fırsatlarından eşit olarak yararlanmalarını sağlamak, bu konularda eğitim programları hazırlamak veya hazırlatmak” (m.3c) iken bir diğeri de “aileyi ve aile bireylerini tehdit eden, aileden veya aile dışından kaynaklanan sorunları, aile içi şiddet ve istismarı, töre cinayetlerini, kötü alışkanlıkları ve bağımlılıkları, tüm bunları doğuran sebepleri, çevresel-sosyal etkilerini incelemek, araştırmak, bunların önlenmesine, çözümlenmesine yönelik ve aileyi destekleyici eğitici programlar hazırlamak veya hazırlatmaktır (m.3d).

1.5.9. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

1987 yılında DPT bünyesinde Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü bünyesinde Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kurulmuştur. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri gereği olarak kadınlara ilgili koordinatör veya icracı bir birim kurulması gerekli görülmüştür.

Kadınlara eşitlik içinde, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda hak ettikleri statüyü kazandırmak üzere şimdiki adıyla Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; 20 Nisan 1990 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan 422 sayılı KHK ile "Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı" adıyla ve Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. Geçen zaman içerisinde hukuki bazı değişiklikler olsa ve değişik bakanlıklara bağlansa da Genel Müdürlük 29 Mart 2003 tarih ve 25063 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı onayı ile yeniden Başbakanlığa bağlanmıştır. 5251 sayılı Genel Müdürlüğün Teşkilat Yasası 6 Kasım 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün amacı kanunda kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kadınların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal yaşamdaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak olarak belirlenmiştir. Genel Müdürlüğün görevlerinin başlıcaları 5251 sayılı kanunun 3. maddesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını geliştirmek, kadını ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda etkin hale getirmek ve eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla yapılacak her türlü çalışmaya destek vermek, bu konularda stratejiler geliştirmek, plan ve programları oluşturmak ve temel politikaların belirlenmesine katkıda bulunmak.
- b) Kanunları ve idari düzenlemeleri görev alanı çerçevesinde izleyerek kadınların eşit hak ve fırsatlara ulaşmasını sağlayacak çalışmalar yapmak.
- c) Kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunmak; kadının aile ve sosyal yaşamdan kaynaklanan sorunlarının çözümüne destek oluşturmak.
- d) Kadınlara kanunlarla verilen hakların tam ve eşit kullanılabilmesi ve kadın-erkek eşitliğinin toplumsal kalkınma sorunu olarak algılanması amacıyla kamuoyunu bilgilendirmek.
- e) Sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlayıcı ve karar mekanizmalarına katılımını artırıcı çalışmalarda bulunmak.

1.5.10. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Aile, kadın ve çocuk alanında birçok çalışma başlatan Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme Kurumu), 30 Haziran 1921 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Çocuk Esirgeme Kurumu 1961 yılında kısa bir süre Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca atanan idare heyetince yönetilmiştir. 1980 yılına gelindiğinde Kurum ekonomik sıkıntılar yaşamaya başlamış ve bazı olumsuzluklar bahane edilerek 1981 yılında askeri yönetimce kapatılmıştır.

Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, 24. 05. 1983 tarihinde kabul edilen, 27.05.1983 tarih ve 18059 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile tarihe karışarak, kamu tüzel kişiliği olan katma bütçeli bir kuruluş haline getirilmiştir. Kanunun geçici 1. Maddesi “Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğünce işletilen

veya yatırım programlarında yer alıp halen inşaatları sürdürülen kreş ve gündüz bakımevleri, huzurevleri, rehabilitasyon merkezleri; Devlet Yatırım programları çerçevesinde yaptırılmış bulunan ya da Kanun yürürlüğe girdiği tarihte inşa edilmekte olan çocuk bakım ve yetiştirme yurtları; İl Korunmaya Muhtaç Çocuklar Koruma Birlikleri ve bunlara bağlı çocuk bakım ve yetiştirme yurtları ile her türlü kuruluşları; varlığı sona erdirilen Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Genel Merkezi, İl Merkezi, bağımsız şube, şube, bağımsız kol ve kollarına ait tüm büro, kuruluş ve işletmeleri; bunların döner sermayeleri; tüm taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları ile Kuruma devrolunur” demektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, 1991 Yılında çıkarılan Kanun Hükmünde bir kararname ile Başbakanlığa bağlı olarak hizmetlerini sürdürmeğe başlamıştır. KHK'nin 5. Maddesine göre “genel esaslar içinde bu Kanunla verilen görevleri yapmak üzere Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu ile Başbakanlığa bağlı kamu tüzelkişiliğine sahip katma bütçeli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuştur”. Ayrıca Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün merkez teşkilatının Ankara’da olduğu belirtilmiştir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü halen 81 ilde taşra teşkilatını kurmuş ve korunmaya muhtaç; aile, çocuk, genç, özürlü, yaşlı ve topluma hizmetlerini sürdürmektedir.

1.5.11. Kadın Konukevleri

SHÇEK, ulusal kalkınma plan hedefleri, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, belgeler ve kararların öngördüğü yükümlülükler ve görevler arasında da yer aldığı üzere, kadın istismarını önleme politikalarının geliştirilmesi, yasal önlemlerin alınması, istismara uğrayan yada bu riski taşıyan kadınlar için koruyucu ve destek hizmetlerinin sağlanması gerektiği bilinci ile istismara uğrayan veya bu riski taşıyan kadınlara yönelik hizmetlerini ağırlıklı olarak kadın konukevleri ile vermektedir.

Kadın konukevlerinden yararlananlara bakıldığında geniş bir yelpaze görülebilir. Eşler arası anlaşmazlıklar nedeniyle evini terk eden ya da eşleri tarafından terk edilen ve bu sebeple yardıma ihtiyaç duyan kadınlar, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara uğrayan kadınlar, boşanma ya da eşin ölümü nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk içine düşmüş kadınlar, istenmeyen evliliklere zorlanan kadınlar, evlilik dışı hamile ya da çocuk sahibi olan ve bu nedenle ailesi tarafından kabul edilmeyen kadınlar, daha önce

uyuşturucu, alkol bağımlılığı olup, bu konuda tedavi görmüş ve alışkanlıklarını terk etmiş kadınlar, cezaevinden yeni çıkmış olup, yardım ve desteğe ihtiyacı olan kadınlar ile kontrolleri dışında oluşan çevre koşulları nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk içine düşmüş kadınlar yararlanmaktadır.

Türkiye’de şiddete uğrayan kadınlara hizmet veren sığınma evi sayısının yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak hizmetlerini sürdüren ve 2003 yılına kadar 8 olan kadın konukevi sayısı bu tarihten sonra hizmete açılan 11 kadın konukevi ile 19’a, kapasite toplamı ise 170’den 385’e ulaşmıştır. 2006 yılı sonuna kadar kadın konukevlerinden yararlanan kadın sayısı 6044’e, çocuk sayısı ise 4596’a ulaşmıştır. Belediyeler bünyesinde de 3 adet konuk evi mevcuttur. Ancak bu sayılar her geçen gün artış yönünde değişmektedir.

12 Temmuz 1998 tarih ve 23400 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği”, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara uğrayan kadınların psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları olan kadın konukevlerinin hizmet esaslarını ve yasal dayanağını oluşturmaktadır.

Kadın konukevlerinde kadınlara meslek edinmelerine yönelik yaygın eğitim, işgücü eğitimi ve benzeri eğitim olanakları sağlanmaktadır. Bu çerçevede 2006 yılı sonuna kadar bu hizmetlerden yararlanan kadınların 1124’ü bir işe yerleşmiştir. Kadın konukevlerinde; ayrıca psiko-sosyal destek de sağlanmaktadır. Aile veya eşle bir araya gelmeyi tercih etmeleri durumunda ailenin şiddet içermeyen bir ortam haline gelmesi ve çocukların şiddetten uzak, sağlıklı bir ortamda yetişmesi için aile ilişkilerinin sağlıklı sürdürülmesinin sağlanmasına yönelik eğitim ve destek de verilmektedir.

Kadın konukevleri ayrıca, aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal önlemlerin alınmasını sağlayan 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun”un uygulanması amacıyla kadın konukevine kabulü için il müdürlüklerine başvuran kadınlardan aile içi şiddete maruz kalmış olanlara, Cumhuriyet Başsavcılığı’na yazılı ihbarda bulunmaları konusunda rehberlik yapılmaktadır.

2001 tarihinde yürürlüğe giren “Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği” gereği SHÇEK dışında açılan özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarına kadın konukevleri/sığınaklarının açılış ve işletilmelerine rehberlik de yapılmaktadır. Buraların açılış izni de SHÇEK tarafından verilmektedir. Şiddete uğrayan kadınlara hizmet vermek üzere Belediyeler de Belediye Kanunu ile yetkili kılınmıştır. Bu Kanunla Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000’ni geçen belediyelere kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak yükümlülüğü getirilmiştir. Böylece şiddete uğrayan kadınlara verilen koruyucu ve önleyici hizmetlerin geliştirilmesi mümkün olacaktır.

1.5.12. Aile Danışma Merkezleri

Aile Danışma Merkezleri, 6 Haziran 1997 tarih ve 23011 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’nun 3.Maddesinin “e” bendine eklenen 8. fıkra’ya dayanılarak açılmıştır. Buralar ailelerin ekonomik, toplumsal, kültürel ve psikolojik sorunlarla baş edebilmeleri için korunup desteklenerek eğitilip güçlendirilmesi; tedavi ve rehabilite edilmesi amacıyla açılan merkezlerdir.

Söz konusu merkezler, ücretsiz olarak hizmet vermekte olup bireyler buralara telefonla veya bizzat giderek başvuruda bulunulabilmektedirler. Bu merkezlere yapılan başvurular ve verilen hizmetler ile ilgili bilgiler gizlilik esasları çerçevesinde korunmaktadır. Aile Danışma Merkezleri, 11.09.2001 tarih ve 102 sayılı bakan onayı ile yürürlüğe giren “Aile Danışma Merkezi Çalışma Esasları Hakkında Yönerge” doğrultusunda hizmetlerini yürütmektedir. Merkezler, ailelerin kolay ulaşabileceği, nüfusun yoğun olduğu yerleşim birimlerinde Valiliğin teklifi Genel Müdürlüğün Onayı ile hizmete açılır.

Söz konusu merkezlerde, aile hayatının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi yoluyla ailenin refahı, mutluluğu ve bütünlüğünün sağlanması, uyumlu aile ilişkilerine katkıda bulunulması, aileyi bir arada tutan bağların kuvvetlendirilmesi, aile üyelerinin kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişmesi, birey olma potansiyellerinin güçlendirilmesi ve toplumsal yaşama uyumlarının sağlanması, sağlıklı çocuk yetiştirme bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ile aile sisteminde özgürlük, sorumluluk ve toplumsal değerler arasında bir denge sağlanması amaçlanmaktadır.

Bunlarla birlikte; aile içi şiddetin önlenmesi, kadının toplum ve aile içerisindeki statüsünün yükseltilmesine yönelik programların geliştirilmesi ve 4320 Sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun”un gerekli hallerde yaşama geçirilmesi konusunda aile eğitilerek desteklenmekte, rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilerek ailenin toplumsal ve ekonomik değişimi için uyumuna yardımcı olunmaktadır. İlgili yönerge ayrıca üniversiteler ya da tam teşekküllü devlet hastaneleri, konuyla ilgili sivil toplum kuruluşları, bu konuda hizmet veren kamu ve özel sektör kuruluşları ile eşgüdüm ve işbirliği yapılarak, panel, seminer, konferans, söyleşi grupları gibi eğitsel destek programları düzenlenmesini öngörmektedir.

Aile Danışma Merkezlerinin verdiği hizmetler “Aile Danışma Merkezi Çalışma Esasları Hakkında Yönerge”nin 8.maddesine göre sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, hekim (tercihen aile veya toplum hekimi) ve avukat aracılığı ile verilmektedir. Bu aktörler sorunların saptanarak, bunlara dayalı tedavi planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecinde aktif olarak görev almaktadırlar.

Kadına yönelik şiddet; tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmakta, kadının bireysel ve toplumsal işlevlerini hakkıyla yerine getirmesine engel teşkil etmekte, özel yaşamını, işini ve diğer sorumluluklarını yerine getirebilmesinde güçlüklerle karşılaşmasına neden olmaktadır. “Şiddete uğrayan kadının değerleri, nitelikleri, kararları yok olmakta, “ben” duygusu yitirilmekte, kimlik kaybı görülmekte, sağlık sorunları artmakta, girişimciliği gelişmediği gibi tam tersine kaybolmaya başlamaktadır. Şiddete uğrayan kadınlar kimlik ve düşünce geliştirmekte zorlanmakta ve toplumsal tavır alışlarda yer alamamaktadırlar.” (DPT Kadın Alt Komisyon Raporu, 1993)

1.5.13. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşlarının (STK’lerin) önemi Türkiye’de giderek artmaktadır. Sayılarının ve kamuoyundaki etkilerinin de oldukça artması bunu açıkça ortaya koymaktadır. 4320 sayılı kanunun hazırlığı, yasalaşması, yürürlüğe konması, tanıtılması, uygulamada yer bulması, uygulamada karşılaşılan aksaklıklar hakkında ilgililerin bilgilendirilmesi gibi konularda Sivil Toplum Kuruluşlarının olumlu etkisi oldukça büyüktür. Özellikle kadın ve aile üzerine çalışan Sivil Toplum Kuruluşları, vatandaşlara daha yakın olmaları dolayısı ile gerçekleştirdikleri faaliyetlerle

ulaşabildikleri kadınlara yönelik değişen ve gelişen yasal düzenlemeleri anlatan çalışmalar yapmaktadırlar. Bu türden yeni yapılan düzenlemelerin basın tarafından duyurulmasının yanında Sivil Toplum Kuruluşlarınca yapılan çalışmaların konunun daha fazla görünür ve uygulanır olmasını sağladığı görülmektedir.

Bu nedenle de 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi Uyarınca 8 Eylül 2006 tarihinde Ankara'da Gerçekleştirilen "Kadına Yönelik Şiddet, Töre/Namus Cinayetleri Çözüm Önerilerinin Hayata Geçirilmesi" Konulu Toplantının Sonuç Raporu'nda "Devlet Bakanlığı sivil hareketi koordine eden bir kurul gibi çalışmalıdır. Ayrıca, Bakanlığın sivil tepkileri dikkate alarak izleyecek bir birim oluşturması gerekmektedir" denmiştir.

Kadına yönelik ve aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla atılan bütün adımların arkasında, itici güç olarak Sivil Toplum Kuruluşları bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda, refah düzeyinin, öğrenim düzeyinin herhangi bir fark yaratmadığını kadınların fark etmeleri Türkiye'de sivil toplum tarafından ortaya konulan kadın hareketlerinin hızlandıran etkisini oluşturmuştur denebilir.

Üniversite bitirmiş pek çok kadının, yine üniversite bitirmiş pek çok erkek tarafından, çeşitli şiddet biçimlerine maruz bırakıldığının görülmesi, Türkiye'nin gelişen ve değişen toplumsal yapısı içinde, çok değişik görev ve sorumluluklara talip olan kadının, hâlâ evde şiddete maruz kalmaktan kurtulamaması, Sivil Toplum Kuruluşlarının, bu konudaki mücadelelerine temel dayanak noktası oluşturmuştur.²³

Kadına yönelik ve aile içi şiddete duyarlılık yaygınlaşmağa başlaması, konunun yazılı ve görsel basında daha çok yer bulması, namus cinayetleri, kadına yönelik ve aile içi şiddet gibi kavramların daha çok duyulur olması, yasal ve yönetsel düzenlemelerin yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bunun sonucunda 1998'de 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiş, Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu'nda yapılan köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu konularda yapılan düzenlemelerin takibi, uygulamadaki aksaklıklar yine Sivil Toplum Kuruluşlarının başlıca görevleri arasında yer almıştır.

²³ Arın, M. Canan. "Türkiye'de Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadınların Yasal Konularına Etkileri", SİVİL TOPLUM DERGİSİ YIL : 2 SAYI : 8 / EKİM - ARALIK 2004 <http://www.siviltoplum.com.tr/?ynt=icerikdetay&icerik=92&id=316> e.t. 16.11.2007

Arın'ın da ifade ettiği gibi “Geçen yıllarla kadın örgütlerinin sayısı iyice artmış hemen her ilde bir veya birden çok kadın örgütü kurulmuştur. Bu örgütler devletin yapmadığı veri toplama işinden bölgelerinde sık görülen kadın hakları ihlalleri ile ilgili durumların düzeltilmesi amacı ile ulusal ve uluslararası alanda ciddi çalışmalar yapmıştır.”²⁴ Sayılarının yanında niteliklerinin de arttığı gözlenen Sivil Toplum Kuruluşları, artık kadın konusunun hem sahibi hem takipçisi olmuşlardır.

Ancak başlangıçta devlet kurumlarının yapmadığını yapmaya çalışan Sivil Toplum Kuruluşları hem kendilerince hem de devletin kimi kurumları tarafından, devlet kurumlarına karşı rakip gibi algılanmış, acımasızca yapılan eleştirilerin, devlet kurumlarından bağımsız hareketlerin kadına ve aileye yönelik şiddetin azaltılmasında sonuçsuz kaldığının görülmesi üzerine, güven ve işbirliğine dayalı adımlar karşılıklı atılmaya başlanmıştır.

Ayrıca zamanla olgunlaşan ve kurumsallaşan bir yapıya kavuşan Sivil Toplum Kuruluşları ile devletin ilgili kurumları arasında diyalog ve işbirliği ortamı, hem kamuoyunun desteği hem de yeni yasal ve yönetsel düzenlemelerin getirdiği uygun atmosfer sayesinde yapıcı ve birbirini destekleyen bir ortam oluşturmuştur. Bu durum her iki taraf içinde kazanım olduğunun görülmesi ile diğer düzenlemelerde de olduğu gibi 4320 sayılı kanunun duyurulması, uygulanması, takibi ve aksaklıklarının ortaya çıkarılmasında karşılıklı bir yardımlaşma içine girildiği gözlemlenmektedir. 4320 sayılı kanunda yapılan değişiklerde devlet kurumları ile birlikte Sivil Toplum Kuruluşlarının doğrudan etkisi olduğu açıkça görülmektedir.

Bütün bunların yanında Sivil Toplum Kuruluşları arasında görüş ayrılıkları vardır. Bir kısmı kadın konusunu aileden bağımsız olarak, sadece kadın olarak ele almakta ve görüşlerini bu salt kadın özelliği temeline dayandırmaktadır. Diğer bir kısım Sivil Toplum Kuruluşları ise kadını, kadın olma özellikleri ile birlikte ailenin ayrılmaz parçası olarak da görmekte ve kadın konusunu aile kurumu ile birlikte ele almaktadır. Bu yaklaşım farkı, ailenin korunması ve aile kurumunun yaşatılması konusundaki taleplerde farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Devlet kurumlarının bakış açısı düşünöldüğünde, yapılan düzenlemelerin kadını, temelde kanun önünde eşit bir birey olarak

²⁴ Arın, M. Canan. “Türkiye’de Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadınların Yasal Konularına Etkileri”, Sivil Toplum Dergisi Yıl : 2 Sayı : 8 / Ekim - Aralık 2004 <http://www.siviltoplum.com.tr/?ynt=icerikdetay&icerik=92&id=316> e.t. 16.11.2007

ele almakla birlikte Medeni Kanun'da, Türk Ceza Kanunu'nda, Devlet Memurları Kanunu'nda, İş Kanunu'nda ve benzeri birçok kanunda pozitif ayrımcılığa tabi tuttuğu gözlenmekle birlikte 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da en son değişiklikle kadın, ailedeki ve aynı çatı altında yaşayan bireylerden biri olarak görülmektedir.

1998 tarihinde yapılan ilk düzenlemede, şiddet gören, şiddete maruz kalan eşlerden biri olarak sadece kadın görülmekteydi. Bu günkü haliyle 4320 sayılı kanun, kadın ve erkek eşitliği üzerinde durmaktadır. Ancak son şekli ile 4320 sayılı kanun kadına ve çocuklara yönelik olarak pozitif ayrımcılık yapmaya devam etmektedir.²⁵

Ailenin korunması ve aile kurumunun yaşatılması konusunda ortak payda da buluşan devlet kurumları ile Sivil Toplum Kuruluşları için 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun her iki tarafa oldukça geniş bir alanda işbirliği olanakları için güzel bir zemin hazırlamıştır. 4320 sayılı kanunda Sivil Toplum Kuruluşları, yazılı bir şekilde tanımlanmamış olsa da, kanunun uygulanması, takip edilmesi ve aksaklıkların ortaya çıkarılması gibi konularda önemli aktörlerinden biri durumuna gelmiştir.

Kadına yönelik ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması bugünden yarına gerçekleştirilebilecek bir nitelik taşımamaktadır. Bu nedenle, şiddet mağdurlarına destek verme ihtiyacı sürmekte ve kadın konukevleri/sığınakları bu destekler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu kuruluşların yaygınlaştırılması, daha çok kadın ve çocuğa destek sağlanması için çaba harcanması gerektiği açık olup, bu alanda diğer kamu ve sivil toplum kuruluşları ile yapılacak işbirliğinin sağlanması önemli görülmektedir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un getirdiği sistemde şiddet gören bireylerin evden uzaklaştırılması değil, tam

²⁵ 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'daki değişiklik tasarısının genel gerekçesinde;“Anayasanın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlıklı Üçüncü Bölümünün “Ailenin korunması” başlıklı 41 inci maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.” hükmü bulunmakla; Devlet özellikle ananın ve çocukların korunmasını sağlamakla yükümlü tutulmaktadır. Bu nedenle şiddet uygulayan bireyin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığı hususunun tespiti ve tedavisi ile uyguladığı veya uygulayacağı şiddetin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır” denmektedir.

tersine şiddet uygulayan bireylerin evden uzaklaştırılması yöntemini benimsemekte, bu tedbire aykırı hareket eden şiddet uygulayan kişiye de hürriyeti bağlayıcı (hapis) cezası öngörmekte ve evden uzaklaştırma tedbirine aykırı davranan kişiyi caydırmayı amaçlamaktadır. Kadın sığınma evleri yöntem olarak şiddet görenleri buldukları ortamdan kurtarmak amacıyla ortaya çıkan bir sistemdir.

Kadın sığınma evleri kadına yönelik ve aile içi şiddeti önleyici nitelikten daha çok, bu türden olaylara maruz kalmış kişilere bir sığınak, bir kurtuluş yeri olmayı amaçlaması bakımından 4320 sayılı kanunun ve diğer kanunların engel olamadığı, hatta ölümcül sonuçlara ulaşabilecek şiddetten kaçınmak için zorunluluk taşıyan, vazgeçilmez kurumlar arasına girmiştir.

Bu nedenle İçişleri Bakanlığı 10.01.2007 tarihinde Valiliklere gönderdiği genelgede, ‘töre ve namus cinayetleri ile kadın ve çocuğa yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tedbirler’ kapsamında ‘sığınma evleri bulunmayan belediyeler acilen kadın ve çocuk sığınma evleri açsın’ talimatını vermiştir.²⁶ Türkiye’de Kadın Sığınma Evleri 1990’lardan bu yana çok çeşitli tartışmalara konu olmuştur. Öncelikle sivil toplum kuruluşlarının çabasıyla “kadın sığınma evleri” kavramı oluşturuldu.

İlk olarak Avrupa’da 1960’larda bu yerler, fiziksel, duyuşal, cinsel ve ekonomik şiddete uğrayan kadınların, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmesi ve bu süreçte varsa çocuklarıyla birlikte yatılı olarak kalabilmeleri için “sığınma evleri” olarak ortaya çıkmıştır.²⁷

Türkiye’de 1995’te Mor Çatı tarafından ilk “kadın sığınma evi” açılmıştır. Türkiye’de ilk sığınma evinin kurulmasının ardından 1995 ile 2004 yılları arasında sadece 3 büyük ilde toplam 9 adet sığınma evi açılmıştır.²⁸ Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde 2005 yılında uyum yasalarına göre ise nüfusu 50.000’i geçen tüm belediyelerde en az bir kadın sığınma evi bulunması zorunluluğu getirilmiştir. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na (SHÇEK’e) Bağlı Kadın Konukevlerinde bulunmaktadır.

²⁶ <http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/2007/Ocak2007.htm>
e.t. 16.11.2007

²⁷ <http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=14984> e.t.
16.11.2007

²⁸ <http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=14984> e.t.
16.11.2007

Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara uğrayan kadınların psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları olan kadın konukevlerinde; 12 Temmuz 1998 tarih ve 23400 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na Bağlı Kadın Konukevleri Yönetmeliği” uyarınca hizmet verilmektedir.

Fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadınlar, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmesi ve bu süreçte varsa çocuklarıyla birlikte yatılı olarak kalabilmeleri yatılı bir sosyal hizmet kuruluşu için başvuruda bulunmaktadır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), ulusal kalkınma plan hedefleri, Türkiye’nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, belgeler ve kararların öngördüğü yükümlülükler ve görevler arasında da yer aldığı üzere, kadın istismarını önleme politikalarının geliştirilmesi, yasal önlemlerin alınması, istismara uğrayan ya da bu riski taşıyan kadınlar için koruyucu ve destek hizmetlerinin sağlanması için istismara uğrayan veya bu riski taşıyan kadınlara yönelik hizmetlerini ağırlıklı olarak kadın konukevleri ile vermektedir. Kadın konukevlerinde; kadınların durumlarının, aileleri ya da eşleri ile olan anlaşmazlıklarının incelenmesi ve sorunlarının giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar yapılmaktadır.

SHÇEK’e bağlı kadın konukevlerinden yaralananlar;

- eşler arası anlaşmazlıklar nedeniyle evini terk eden ya da eşleri tarafından terk edilen ve bu sebeple yardıma ihtiyaç duyan kadınlar,
- fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara uğrayan kadınlar,
- boşanma ya da eşin ölümü nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk içine düşmüş kadınlar,
- istenmeyen evliliklere zorlanan kadınlar,
- evlilik dışı hamile ya da çocuk sahibi olan ve bu nedenle ailesi tarafından kabul edilmeyen kadınlar,
- daha önce uyuşturucu, alkol bağımlılığı olup, bu konuda tedavi görmüş ve alışkanlıklarını terk etmiş kadınlar,

- cezaevinden yeni çıkmış olup, yardım ve desteğe ihtiyacı olan kadınlar
- kontrolleri dışında oluşan çevre koşulları nedeniyle ekonomik ve sosyal yoksunluk içine düşmüş kadınlar'dan oluşmaktadır.²⁹

Kadın Konukevine kabulünü isteyen kadınlar İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bir dilekçe ile başvuruda bulunabilir ve başvuruları ilgili meslek elamanı tarafından değerlendirildikten sonra Kadın Konukevine yerleştirilirler. Kadın Konukevinde kalma süresi 3 ay olarak belirlenmiştir. Kadın sığınma evlerine kabul edilirken kadınlardan genel olarak³⁰;

1. Dilekçe,
2. Nüfus Cüzdanı, Vukuatlı Nüfus Kayıt Örneği,
3. Kadının bulaşıcı ve sürekli tıbbi bakım isteyen bir hastalığı bulunmadığı, ruh sağlığının yerinde olduğu, alkolik ve uyuşturucu madde bağımlısı olmadığına dair sağlık raporu,
4. Kadın, çocuklarıyla müracaatta bulduysa çocukların nüfus cüzdanı,
5. Kadın evliyse evlenme cüzdanı, boşandıysa boşanma belgeleri,
6. Kadın herhangi bir şiddete maruz kaldıysa polis tutanağı,

gibi belgeler istenmektedir. Belirtilen kötü koşullara maruz kalmış kadınlar, varsa çocuklarıyla birlikte, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne şahsen müracaat edebilmektedirler. Kadın Konukevlerine girmek üzere yapılan başvurular İl Sosyal Hizmet Müdürlüklerince değerlendirilmektedir.

Kadın konukevlerinin; şiddete uğradığı kişilerden kaçan ve izinin bulunmasını istemeyen kadınların can güvenliğinin sağlanabilmesi ve şiddet uygulayan kişilerin iz sürmesi nedeniyle olabilecek olumsuz olayların önlenmesi açısından gizliliği büyük önem taşımakta ve bu başvuruların değerlendirilmesinde bu durum göz önünde tutulmaktadır.

²⁹ http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_Konukevleri.asp
e.t. 16.11.2007

³⁰ http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_Konukevleri.asp
e.t. 16.11.2007

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı Kadın Konukevlerinde ana hatlarıyla aşağıda belirtilen hizmetler verilmektedir³¹:

- Şiddete uğrayan kadınlarda şiddet sonucu ortaya çıkan umutsuzluk, değersizlik, suçluluk, utanç ve korku gibi duyguların aşılması,
- Özgüven ve özsaygının yeniden yapılanması,
- Yeni yaşam seçeneklerini sağlıklı biçimde belirleyebilmeleri yönünde psikolojik destek, danışmanlık, hukuksal rehberlik sunulması,
- Kendilerine yeterli olabilecekleri bir iş ve meslek endirmelerinde gerekli önlemlerin alınması,
- Aile veya eşle bir araya gelmeyi tercih etmeleri durumunda ailenin şiddet içermeyen bir ortam haline gelmesi ve çocukların şiddetten uzak, sağlıklı bir ortamda yetişmesi için aile ilişkilerinin sağlıklı sürdürülmesinin sağlanması,
- İzleme faaliyetlerinin sürdürülmesi.
- Aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal önlemlerin alınmasını sağlayan 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun”un uygulanması amacıyla kadın konukevine kabulü için il müdürlüklerine başvuran kadınlardan aile içi şiddete maruz kalmış olanlara, Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı ihbarda bulunmaları konusunda rehberlik yapılmaktadır.³²

Yukarıda belirtilen çalışmaların yanı sıra ortaya çıkabilecek değişik sorunlar karşısında şiddet kurbanlarına gereken diğer hizmetlerin sunulması hedeflenmiştir. Kadın konukevlerinin açılışlarından 2006 yılı sonuna kadar bu hizmetlerden yararlanan kadınların 1124'ü bir işe yerleşerek buralardan ayrılmıştır.³³ Kadın konukevlerinde kadın personel istihdam edilmektedir. İdeal bir yapı düşünüldüğünde bu türden kurumlarda, sosyal hizmetler veya psikoloji alanında yüksek öğrenim yapmış bir müdür, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, hemşire ve genel idare,

³¹ http://www.shcek.gov.tr/duyuru/apk/2006_Faaliyet_Raporu/2006FaaliyetRaporu.pdf e.t. 16.11.2007

³² http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_KonukEvleri.asp e.t. 16.11.2007

³³ http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_KonukEvleri.asp e.t. 16.11.2007

yardımcı ve teknik hizmetler sınıfından personel görevlendirilmesi uygun görülmektedir. Ancak uygulamanın ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak hizmetlerini sürdüren ve 2003 yılına kadar 8 olan kadın konukevi sayısı, sonradan hizmete açılan 11 kadın konukevi ile 19'a, kapasite toplamı ise 170'den 385'e ulaşmıştır. Kadın konukevlerinin açılışlarında belirlenen kapasiteleri, şiddet mağduru kadınların kadın konukevlerine kabul taleplerinin karşılanmasında engel olarak görülmemekte, birçok kadın konukevi gerekirse yatak ilavesi yaparak kapasitelerinin üstünde hizmet verebilmektedirler. Ayrıca, kadın konukevlerine kabul edilen kadınların kalma sürelerinin değişkenliği nedeniyle doğan sirkülasyonla yıl içinde barınan kadın sayısı toplam kapasitenin üzerinde olmakta ve kadınlar bekletilmeksizin kuruluşlara kabul edilebilmektedirler.

Buna göre, kadın konukevlerinin açılışlarından 2006 yılı sonuna kadar yararlanan kadın sayısı 6044'e, çocuk sayısı ise 4596'a ulaşmış bulunmaktadır.³⁴ Ancak kadın sığınma evlerine olan taleplerin karşılanması için bu kapasiteler yetersiz kalmaktadır. Türkiye'deki mağdurların dışında yabancılardan da mağdur olanların bulunması karşısında 10.01.2007 tarihli İçişleri Bakanlığı Genelgesinin acil "kadın ve çocuk sığınma evi" açılması için çağrıda bulunması anlamlı gelmektedir. Türkiye'de mevcut sığınma evleri bugünkü talebi karşılayamamaktadır.³⁵

Yetişmiş insan kaynağı açısından İl Sosyal Hizmet Müdürlüklerinde, il müdürleri dahil görevli meslek elemanları ile kadın konukevleri, aile danışma merkezleri ve toplum merkezlerinde görevli meslek elemanlarının; istismar mağduru kadına yönelik

³⁴ http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_Konukevleri.asp e.t. 16.11.2007

³⁵ Bu konuda 29.01.2007 tarihli Radikal Gazetesi'ndeki Özelm DOĞAN'ın haberine bakmak talebin ne kadar çok olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Söz konusu haberde "Konya Kadın Sığınmaevi Başkan Yardımcısı Ayfer Erel, gelen taleplere yanıt veremediklerini, iki bin kişinin sığınma evine girmek için sırada beklediğini söyledi. Türkiye'de şefkatevlerinin sayısı ve kapasitesinin çok az olduğunu söyleyen Erel, "En büyüğünün Konya'da olduğunu tahmin ediyoruz. Özellikle televizyon ve gazetelerde sığınmaevine ilişkin haberlerin yayınlanması talebi de artırdı. Ülkemizin dört yanından arayıp, gelip burada kalmak istediklerini söylüyorlar. Ancak, maddi imkanların kısıtlı olması ve boş yer bulunmaması nedeniyle taleplere cevap veremiyoruz" dedi. Binadaki 250 kişi, 30 odayı paylaşıyor. Bazı odalarda 10 kişi birlikte kalıyor. Nüfus çok mekan dar gibi görünse de kimse halinden yakınmıyor." satırları yer almaktadır.

hizmetler konusunda bilgi ve deneyim paylaşımı ortamı bulmaları, konunun uzmanları tarafından kadının toplumdaki yeri, yaşanan sorunlar, kadın ve çocukların yasal hakları ve bu haklarının nasıl kullanılacağı, kadın bakış açısı ve istismara uğrayan kadına yönelik hizmetler konusunda bilgilenmelerine yönelik hizmet içi eğitim, toplumsal cinsiyet eğitimi, kadının insan hakları eğitici eğitimi, vatandaşlık ve çocuk hakları eğitici eğitimine katılmaları gerçekleştirilerek, bu eğitimlerin, hizmetin niteliğine olumlu biçimde yansımaların sağlanması çalışmalarını ile diğer kurum ve kuruluşlara göre göreceli olarak daha avantajlı durumda olan SHÇEK'e bağlı birimler 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulamasında daha aktif bir görev alabilecek konuma gelmeye aday kuruluşlardandır. Ancak kanunun uygulanmasından sadece genel kolluk görevli imiş gibi bir izlenim çıkmaktadır. Bu nedenle SHÇEK'e bağlı kadın konukevlerinde ancak "Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı ihbarda bulunmaları konusunda rehberlik yapılması" konusunu görev olarak almaktadır.³⁶

Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kuruluşları da kadın sığınma evleri açabilmektedir. 8 Mayıs 2001 tarih ve 24396 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan "Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği" SHÇEK'e bağlı kurumlar dışında açılan kadın konukevleri / sığınaklarının açılış ve işletilmelerine rehber olması, hizmetten yararlanan kadın ve çocuklarının istismarının önlenmesi, insan onuruna yakışan çağdaş anlayış ve koşullara uygun düzeyde hizmet sunumunun sağlanması amacını taşımakta olup, bu alandaki çalışmaların desteklenmesi, işbirliği ve dayanışmanın öne çıkarılarak uygulanması öngörülmektedir. Kadın Konukevi açmak isteyen özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik yapılmaktadır. Bu Yönetmelik uyarınca biri 25 kapasiteli özel, diğeri 18 kapasiteli kamuya ait olmak iki kadın konukevi SHÇEK'ten açılış izni alarak hizmete girmiştir.³⁷

³⁶http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_Konukevleri.asp e.t. 16.11.2007

³⁷http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/Kadin_Aile_Toplum/Kadin_Konukevleri.asp e.t. 16.11.2007

2. ARAŞTIRMADA ELDE EDİLEN VERİLERİN İŞİĞİNDA ORTAYA ÇIKAN 4320 SAYILI KANUNLA İLGİLİ SORUNLAR

Yapılan araştırma ile Türkiye'nin altı bölgesinde niteliksel veri toplama tekniği yöntemi derinlemesine mülakat ile elde edilen veriler analiz edilip değerlendirilmiştir. Sonuçta 4320 sayılı Kanunun uygulanmasında aksayan yönler, yaşanan sorunlar ve bunlarla ilgili çözüm tartışmaları bu bölümde ele alınmıştır. Veri ve bulguların analizi ile uygulamadaki sorunlu alanlar ve aksayan yönler bulunmuş ve sırasıyla ele alınmıştır. Bu başlıklar şunlardır:

- Mevzuattaki Belirsizlik ve Yetersizlikler,
- Koordinasyon, İşbirliği ve İletişim Sorunları,
- 4320 Sayılı Kanunun Aile ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkisi,
- 4320 Sayılı Kanununun Bilinirliği ve İnsanların Kanunla İlgili Bilinçlenmesi,
- Uygulamadaki Aksaklıklar

2.1. Mevzuattaki Belirsizlik ve Yetersizlikler

Gerçekleştirilen araştırmada elde edilen veriler ve bulgular aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin mevzuatta belirsizlikler ve yetersizlikler olduğunu göstermiştir. Bu bölümde bu belirsizlik ve yetersizlikler başlıklar halinde araştırmada elde edilen veri ve bulgularla desteklenerek sırasıyla tartışılmıştır.

2.1.1. Ailenin korunmasına ilişkin anayasal normun somutlaştırılmasında geç kalınmıştır

Ailenin korunması konusu anayasal düzeyde normatif düzenlemeye tabi tutulmuştur. 1982 Anayasasının “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlıklı Üçüncü Bölümünde yer alan ve 3.10.2001 tarihinde 4709 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan “Ailenin Korunması” başlıklı 41. maddesi, “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar” hükmünü içermektedir.

Anayasanın bu açık hükmüne rağmen 1998 yılına kadar aile içi şiddeti önlemeye yönelik olarak, genel normatif düzenlemeler dışında, özel bir normatif düzenlemeye Türk hukukunda yer verilmemiştir. 14 Ocak 1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilerek 17 Ocak 1998 tarih ve 23233 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş bulunan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile içi şiddeti önleme konusunda ülkemizde yapılan ilk spesifik normatif düzenlemedir. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 26 Nisan 2007 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 5636 sayılı kanunla değiştirilmiştir. 4320 sayılı Kanunu değiştiren 5636 sayılı Kanun da 4 maddeden oluşmaktadır.

5636 sayılı Kanunun da 3. maddesi değişikliğin Resmi Gazetede yayınlanmayla yürürlüğe gireceği, 4. maddesi ise değişikliklerin uygulanmasının Bakanlar Kurulu tarafından yürütüleceğini ifade eden şekilsel maddelerdir. Dolayısıyla, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, öz itibarıyla iki maddeden oluşma özelliğini 2007 değişikliği sonrasında da korumuştur. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununu değiştiren 5636 sayılı Kanun, 4 Mayıs 2007 tarih ve 26512 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununu değiştiren 5636 sayılı Kanunun 2. maddesinin son fıkrasında “Kanunun uygulanmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir” hükmüne yer verilmesine rağmen 2007 yılı sonu itibarıyla kanunun uygulanmasında yol gösterici olmak üzere çıkarılması gereken bir Yönetmeliğin uzun bir süre geçtikten sonra yürürlüğe konulmuş olması önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁸

2.1.2. 4320 Sayılı Kanunun Uygulama Alanı Sınırlı Kalmıştır

Araştırma yapılan bölgelerde, diğer dava konularıyla karşılaştırıldığında, hem adliyedeki hakim ve savcılar hem de kolluk kuvvetleri temsilcileri genel olarak 4320 sayılı Kanunun kapsamına giren dava sayısının çok fazla olmadığını belirtmişlerdir.³⁹ Araştırmada elde edilen verilere göre bunun

³⁸ Bu araştırma yapıldıktan sonra yaklaşık 2 ay sonra 1 Mart 2008 Tarihli ve 26803 Sayılı Resmî Gazete, 19 maddeden oluşan “Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik” yayınlanmıştır.

³⁹ Kanunun uygulama alanının sınırlı kalması (başvuru sayısındaki azlığın) nedenleri başka bir bölümde irdelenmiştir (Bakınız sayfa 121, 148.)

başlıca nedenleri arasında aile içi şiddet olması durumunda şikayetçinin birkaç gün sonra vazgeçme eğilimi, sonuç alamamaktan dolayı şikayet etmeme eğilimi, toplumda karı-koca arasına girilmemesi gerektiği ile ilgili inanç, eğitim ve bilinç yetersizliği, kadının ekonomik bağımlılığı gibi sosyal ve ekonomik nedenler sayılabilir. Ayrıca hem dava azlığı hem de aile içi şiddetin daha çok koca tarafından kadına (hanımına veya beraber yaşadığı kadına) yapıldığı ortaya çıkmıştır. Burada birkaç örnek vererek bu tartışmanın önemine dikkat çekmek yararlı olabilir.

“Özellikle şiddete maruz kalan kişiler kolay kolay şikayet etmiyorlar. Çünkü etseler daha fazla şiddete maruz kalma ihtimalleri söz konusu. Bu nedenle şikayetler olayların çok küçük bir kısmını teşkil ediyor. Vatandaş kolluk kuvvetine haber vermiyor...” (Savcı, 2007, Marmara).

“Zaten genelde şikayetten vazgeçmeyle sonuçlanıyor. Uzlaşma vesaire tercih ediliyor. Sosyal yapı karı koca arasına şeytan bile girmez anlayışına sahip, ertesi gün barışıyorlar sonra müdahale eden kötü oluyor. Dolayısıyla müdahale edecek kişiye tedirgin oluyor ve edemiyor. Sosyo-ekonomik özgürlüğe sahip, haklarının bilincinde olan kadınlar hemen resmi merciye müracaat ediyorlar. Ama geleneksel yapıda çaresizlik nedeniyle katlanma var sıkıntılara” (Savcı, 2007, Marmara).

“Aynı yastığa baş koymuşlar, aile hayatı yaşıyorlar. Kadın çalışmıyor ve eğitim düzeyi düşük. Kocasını dövse de, sövse de bir şey diyemiyor. Korkuyor, şikayetçi olamıyor. Veya o sinirle şikayetçi oluyor. Karakolda ya da mahkemede birde bakıyor ki iş kötü, gelip daha sonra burada davanın düşmesi için yalvarıyor” (Hakim, 2007, Ege).

“Kadınlar da hemen bir şey de müracaat etmiyorlar çünkü müracaat olunca iş resmiye dönünce kamuya intikal edince iş daha da sertleşiyor, sineye çekme söz konusu. O yüzden de kadınlar ilk başlarda başvuru etmiyor, bilen bile gelmiyor” (Hakim, 2007, Doğu Anadolu).

Bu bulgulara rağmen başvuru sayısı fazla olmamakla birlikte, yıllar arasında bir önceki yıla göre dava sayısında az da olsa

göreceli bir artış olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu göreceli artışın başlıca nedenleri arasında kadınların bilinçlenmesi, ekonomik özgürlüğün artması ve kentlerde yaşayan nüfusun artması sayılabilir. Çünkü kırsal kesimde kentlere göre intikal eden olay daha azdır.

Tüm bölgelerde yapılan görüşmelerde aile içi şiddetten şikayetçi olanların 4320 sayılı kanundan çok fazla haberdar olmadıkları görülmüştür. Ayrıca, 4320 sayılı kanun polis, jandarma ve savcılıklar tarafından da çok iyi bilinmediği gözlemlenmiştir. 4320 sayılı kanunun tam bilinmemesinin, aile içi şiddet vakalarının Türk Ceza Kanununa dayandırılmasına sebep olduğu gözlemlenmiştir. Görüşülen aktörler, normatif düzenlemelerin yargı camiasında bile tam ve doğru olarak algılanmadığını, herkesin kafasının karışık olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, bir bölgede kanun uygulayıcısının elinde var olan kanun metninin (yargılamalarda esas alınan metin) güncel olmadığı görüşme esnasında ortaya çıkması ve bu durumun gizlenilmeye çalışılmadan, açık yüreklilikle kabullenilmiş olması sorunların boyutunun tespiti açısından önemlidir.

“Kanunun uygulanmasının önündeki en önemli engel kimsenin özellikle vatandaşın kanunu bilmemesidir. Daha ileri gidersek poliste kanunu yeterince bilmiyor. Şimdi kötü olan tarafa geliyoruz, şu ana kadar tam anlamıyla uygulanmadığı söylenebilir, yani açık söyleyeyim kanunun başarılı bir şekilde uygulandığını söylemek zor çünkü devamında gelecek sorularda onun cevabı çıkıyor, kanunun yine bilinmemesi, çoğu zaman büyük yerlerde özellikle iş yoğunluğu nedeni ile savcılarımız 4320 nedeni ile bir talepte bulunulmamaktadır” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Bu konuda Cumhuriyet Savcılarının ve Hakimlerin kanunun uygulanması yönünde uyarılmasına ve titizlikle uygulanmasına yönelik artık genelge mi yayınlanır bir çalışma yapılması gerekir..... burada ben gelene kadar burada bir tedbir kararı istendiğini görmedim. Ben isteyince arkadaşlar da başladılar ve tedbir kararı istenmeye başlandı” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

2.1.3. 4320 Sayılı Kanunun Uygulama Birliği Sağlanamamıştır

Türkiye'nin büyük bir ülke olması ve sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapısının her bölgede hatta her ilde ayrı özellikler taşıması bütün bunlara ek olarak kanunun bu bölgelerde uygulama birliğinin olmaması kanunun uygulamada başarısızlığını artırmaktadır. Kanunun uygulanmasında rol alan kolluk ve adliye yetkililerinin buldukları bölgelerdeki veya illerdeki sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapı hakkında çok iyi bilgi sahibi olmaları ve kanunun getirdiği hükümleri bu bilgiler ışığında uygulanabilir ve anlamlı sonuçlara götüreceğ şekilde yorumlamaları yararlı olabilir. Ayrıca 4320 sayılı Kanuna göre verilen tedbir kararlarının temyiz edilemeyeceği şeklinde Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu 09.07.1998 tarih, E:1998/7229 ve K:1998/8655⁴⁰ sayılı karar, kanunun ülke genelinde uygulama birliği içerisinde uygulanmasını sağlayacak içtihat hukukunun oluşmasının ve gelişmesinin önünü kapatmıştır. Sonuç olarak kanunun oluşturduğu politikanın uygulanmasında yorumların farklılaşması ve yerel özelliklerin değişmesi uygulamada birliği engellemekte ve beklenen sonuçların elde edilmesini zorlaştırmaktadır.

2.1.4. Kanunun Uygulanmasında Yetkili Mahkeme ve Yetkili Makamlar Açıkça İfade Edilmemiştir

Anayasanın 142. maddesi, mahkemelerin yetkilerinin kanunla düzenleneceği amir hükmünü içermektedir. Mahkemelerin, savcılıkların ve savcı yardımcısı olarak görev yapan adli kolluğun adli (yargısal) yetkileri, yargı çevresi denilen belli bir coğrafi alanla sınırlıdır. 4320 sayılı Kanun, tedbir kararı vermeye yetkili aile mahkemesini, tedbir kararını infaz etmeye yetkili savcılık makamını ve tedbir kararına aykırı davranma suçunu takibe yetkili savcılık makamını düzenlemeye kavuşturmamıştır. Bu durum karşısında genel hükümler çerçevesinde yetkili mahkeme ve yetkili savcılık belirlenmelidir. Tedbir talebinde bulunanın başvuracağı yetkili mahkeme konusunda görüşmelerimizde açıklanan, bizimde katıldığımız, görüş şu şekilde ifade edilmiştir.

⁴⁰ Kararı aktaran; Ateş, M (2007), "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler", Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı:3, Sayfa: 161.

“Diğer bir eksiklik talep sahibinin bulunduğu yerle alakalı. Bir insan kaçıp geldi İstanbul’a ve ailesine sığındı. Bu durumda Mersin’e müracaat edemez. Dolayısıyla bulunduğu yerde müracaat edebilmeli. Son altı ay içinde oturduğu yer, tayini çıkmışsa orada da dava açabilmeli (Hakim, 2007, Marmara).

Kanunun amacı, aile içi şiddete maruz kalan mağdur eş veya aile bireyini korumak olduğuna göre, tedbir talebinde bulunan açısından tedbir talebi en seri şekilde ve en az masrafla nerede karara bağlanabilecek ise, o yer aile mahkemesine tedbir talebinde bulunabilmek mümkün olmalıdır. Yetkili mahkemenin tedbir talebinde bulunanın ikametgahı (yerleşim yeri) mahkemesi olarak uygulanması kanunun amacına uygun bir yorum olmayacaktır. Tedbir kararını infaz etmeye yetkili savcılık makamı ve tedbir kararına aykırı davranma suçunu takibe yetkili savcılık makamı uygulanan tedbirin niteliğine göre farklılık gösterecektir. Bazı tedbir kararlarında tedbir talebinde bulunan kişinin fiilen bulunduğu yer esas alınmalı, bazı tedbir kararlarında ise aleyhine tedbir talebinde bulunulan kişinin fiilen bulunduğu yer esas alınarak yetkili savcılık belirlenmelidir.

2.1.5. Süreçte Rol Alan Makamların Görevleri Açık Olarak Düzenlenmemiştir

Coğrafi olarak hangi yer makamlarının aile içi şiddet olaylarıyla ilgileceğinin tespitinden sonra, o yerdeki hangi mahkeme veya hangi makamların aile içi şiddet olaylarıyla ilgileceği de açık bir şekilde düzenlenmelidir. Tedbir talebini karara bağlayacak makamın, “Aile Mahkemesi Hakimi” olduğu, 4320 sayılı Kanunda ifade edilmiştir. Aile Mahkemesi Hakimi bulunmayan yerlerde, Aile Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 2. maddesi gereğince “Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesi” Hakimi, tedbir talebini karara bağlayacaktır. Tedbir kararını sadece “Aile Mahkemesi Hakimi” tarafından verilebilmesi 4320 sayılı Kanunun amacıyla uyumlu değildir. Aile içi şiddetle karşılaşan Cumhuriyet Savcıları da, dosyayı aile mahkemesi hakimine göndererek zaman kaybetmek yerine, kendileri de tedbir kararı verebilmelidir. Bu kanunun uygulanmasında adliye ile kolluk arasındaki görev ilişkisinin çok

sağlıklı işlemediği gözlemlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, 4320 sayılı kanun bağlamında adliye (savcılık ve aile hakimi) ile kolluk birimleri arasındaki ilişkinin sağlıklı bir zemine oturduğunu söylemek güçtür.

2.1.6. Tedbir Talebinde Bulunabilecekler Sınırlı Olarak İfade Edilmiştir

Tedbir talebinde bulunabileceklere ilişkin 2007 yılında yapılan yasa değişikliklerin getirdiği yenilikler konusunda uygulamacılar olumlu düşünmekle birlikte, değişikliklerin biçimsel olduğu ve öze ilişkin olmadığı açıklıkla ifade edilmiştir. Yapılan değişikliklerle tedbir talebinde bulunabilecek kişi olarak ilave edilen “mahkemece ayrılık kararı verilen”, “yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan” ve “evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan” aile bireyleri, değişiklik öncesi tedbir başvurusunda bulunma hakkına sahip olan “eş ve çocuklar” kavramının kapsamında olan kişilerdi. Dolayısıyla, bu şekilde bir sayma işlemi, tedbir talebinde bulunabilecekleri genişleten bir düzenleme olmamıştır. Aile içi şiddeti Aile Mahkemesine bildirebilecek kişiler 4320 sayılı Kanun tarafından “şiddetin bizzat mağduru” ve “Cumhuriyet Savcısı” olarak sınırlandırılmıştır. Tüm bölgelerde yapılan görüşmelerde, aile içindeki şiddete maruz kalan bireylerin mağduriyetleri konusunda karakol veya savcılığa şikâyetlerinin aşağıda verilen birkaç örnekte olduğu gibi daha çok mağdur olan kişinin bizzat kendisi tarafından yapıldığı belirtilmiştir.

“İlk önce vatandaş ya da evrak müracaat savcılığına geliyor. Genelde şikayeti mağdur kendisi yapıyor” (Savcı, 2007, Marmara).

“Başvurular genelde mağdurun kendisi veya evladı ile birlikte yapılıyor (Hakim, 2007, Marmara).

“Karakola eşim beni dövdüğünde gittim” (Kadın, 2007, Ege).

“Eşimden şiddet görünce polise başvurdum” (Kadın, 2007, Ege).

“Kendi aile tarafıma kızardı ve bana şiddet uygulardı. Başvuruyu ben yaptım. Adli tıp kurumuna gittim ve kanıt olması için rapor aldım” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Benim tarafımdan yapılmıştı. Eşimin çalışmadığı bir dönemde evde otururken bir münakaşamız oldu ve bana vurdu. Bunun üzerine ben de şikayette bulundum” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“İşten çıktım kiradaydım, maddi anlamda sorunlar yaşadık ve huzursuzluk yaşadık. Bunun üzerine ben başvuruda bulundum” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“İşte kavgamız oluyor, ben de bunun üzerine polise gidiyorum” (Kadın, 2007, Karadeniz).

Tedbir talebinde bulunulmasını mağdurun bizzat kendisi tarafından yapılacağı hükmünün katı olarak uygulanması, mağdurun vekilinin tedbir talebinde bulunamaması gibi 4320 sayılı Kanunun amacıyla uyumlu olmayan bir durumun ortaya çıkmasına neden olma riski taşımaktadır. Ancak, görüşmelerimizde avukat aracılığıyla yapılan başvuruların kabulünde herhangi bir sorunla karşılaşıldığı ifade edilmemiştir. Şiddete maruz kalan, dolayısıyla tedbir talebinde bulunan, aile bireyleri arasında birinci sırada kadın eş gelmektedir. Bazı örnekler kısaca şöyledir:

“Karakola eşim beni dövdüğünde gittim” (Kadın, 2007, Ege).

“Eşimden şiddet görünce polise başvurdum” (Kadın, 2007, Ege).

“Kendi aile tarafıma kızardı ve bana şiddet uygulardı. Başvuruyu ben yaptım. Adli tıp kurumuna gittim ve kanıt olması için rapor aldım” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Benim tarafımdan yapılmıştı. Eşimin çalışmadığı bir dönemde evde otururken bir münakaşamız oldu ve bana vurdu. Bunun üzerine ben de şikayette bulundum”. (Kadın, 2007, Karadeniz).

Aile içi şiddet dendiğinde kadına karşı şiddet akla gelmektedir. Ancak aile içinde karşılıklı şiddet uygulanması durumunda, her iki tarafa da tedbir uygulaması için savcılık talepte bulunabilmektedir. Örneğin,

“Bir kadın tarafından bana gelen bir şikayette kocası tarafından kendine şiddet uygulandığı iddia edilmiştir. Konu önüme gelince dosyanın incelenmesi ve karı kocanın dinlenmesi sonucu kadının da kocası tıraş olurken eline vurduğu ve adamın boyun bölgesinde kesilme olduğu ve bir hastaneden

kesilmenin ciddi olduğuyla ilgili bir rapor aldığı görülmüştür. Bu durum karşısında kocasını şikayet için gelen kadın hakkında kocasından daha ağır bir ceza isteyerek her ikisi için de dava açtım. Çünkü kadın kocasının eline tıraş olurken bilerek vurduğundan kasden yaralamaya giren bir konu olmuştu. Aile içi şiddet olarak gelen dava büyüdü ve kadın belki de yaptığı şikayetten bin pişman oldu. Ama kamu davası olduğu için dava devam etmektedir” (Savcı, 2007, İç Anadolu).

Aile içi şiddet konusunda şikayetler sadece eşler arasındaki olaylardan kaynaklanmamakta, aynı zamanda anne ve babalar evlatlarından da şikayetçi olarak tedbir talebinde bulunmaktadır.

“Şikayet sadece eşler arasında sınırlı değil. Baba ölmüş, anne yaşlı, evlat ona şiddet uyguluyor ya da yaşlı baba dövülüyor para için” (Savcı, 2007, Marmara).

Resmi bir evlilik olmaksızın fiilen birlikte yaşayan kadın ve erkek arasında şiddet olması durumunda 4320 sayılı Kanunda düzenlenen tedbirlerin korumasından faydalanmak mümkün görülmemektedir.

“Resmi nikah yok, yasal olarak başvuru yapma hakkımın olmadığını düşünerek başvuruda bulunmadım...” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

“Ayrıca gayr-ı resmi birlikteliklerde de bu kapsam genişletilmeli. Gayr-ı meşru eş veya çocuk için nafaka, tazminat, aile içi tedbir, miras ve benzeri hak talep edemiyoruz. Ama mademki böylesi bir fiili durum varsa, o zaman bunlar içinde koruma yasaının uygulanması gerekmektedir. Nüfus kaydı aranmayacak. Bu durum fiili bir olgu, bunu da dışlamamak gerekir” (Hakim, 2007, Marmara).

Görüşmelerden edinilen izlenimlerimize göre, 4320 sayılı Kanun uygulamalarının, genellikle, ya polis ya da savcılık tarafından başlatıldığı, şikayete gelenlerin Kanundan haberdar olmaksızın, sadece evde yaşanan şiddeti önlemeye yönelik devletten yardım talebinde buldukları görülmüştür. Ancak bununla beraber avukatı olan kişilerin avukatları tarafından yönlendirildikleri ve 4320 sayılı kanunu uygulatmak amacıyla başvuruda buldukları tespit edilmiştir.

2.1.7. Aleyhine Tedbir Kararı Verilebilecekler Sınırlı Olarak İfade Edilmiştir

4320 sayılı Kanunda 2007 yılında yapılan değişiklikle aleyhine tedbir kararı verilebilecekler “kusurlu eş” olmaktan çıkarılmış, kusurlu eşin yanında “diğer aile bireyleri” de kapsam içerisine alınmıştır. Görüştüğümüz aktörler içerisinde bu genişletmenin doğru olmadığını ifade edenler de şöyle söylemektedirler.

“Kanun değişmeden önce sadece eşler mevcuttu. Şimdi aile bireyi ifadesi var. Çekirdek aile ile büyük aile yapısını birlikte düşünmek zorundayız. Bu kadar genişletmek bütün aile bağlarını yargıya aksettirdiği için derin ailevi yaralar açmaktadır. Sorunları genel olarak kendi içinde çözen bir toplumuz. Marmara farklı, burada koşullar farklı. Eşlerden biri ile bir evlat başvuruyor. Anne-baba veya baba ile olan bağların biraz daha hassas değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Zaten şiddet, yaralama vesaire varsa kanunlarda bunun karşılığı var. Bu kısım yani kanunun kapsamının eşler arasında kalması diğer aile bireylerini kapsamaması daha isabetli olur diye düşünüyorum.” (Hakim, 2007, Marmara)

2007 değişikliği ile getirilen “diğer aile bireyleri” kavramı, aynı çatı altında yaşayan ve şiddet uygulayan diğer aile bireylerini ifade etmektedir. Aynı çatı altında yaşamadığı halde şiddet uygulayan diğer aile bireylerine veya aynı çatı altında yaşamayan şiddet uygulamamış olan diğer aile bireylerine yönelik olarak tedbir kararı verilebilmesi mümkün görünmemektedir. Aleyhine tedbir kararı verilebilecek kişilerin daha geniş olması gerektiği görüşmelerimizde ifade edilmiştir.

“Tedbir sadece şiddeti uygulayana değil de onun ailesi de uygulansa daha iyi olur” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Karşı taraf bugün Türkiye'nin en zengin adamlarından bir tanesi. Gece 10:00 da yok şunu alacağım yok bunu alacağım diye dört beş adamını eve göndermeye başladı..... Aynı süre içinde mahkemeden çocuğun babayla görüşmesi için karar aldılar. Baba evden uzaklaştı ama çocuğun ailesi avukatlarla geldiler. Tabi burada kanun çelişiyor. Ben tehlikeydim, beni korumak için çocuğumu alıyorlar. Eğer bu adam benim için tehlikeli ise çocuğumu içinde tehlikelidir. Zaten benden alamadığı hıncını çocuktan

alıyor. Benim çocuğum dayak bile yedi orada. Anneye yapılamayan çocuğa yapıyor. Dolayısıyla anneye çocuk üzerinden acı çektiriliyor.... Annenin mağduriyeti çocukla beraber. Çocuk bunları, yaşadığı sorunları mahkeme psikologuna da anlattığı halde mahkeme ‘baba ile münasebet’ başlığı altında baba bütün nefretini çocuğa yansıtıyor. Sadece baba değil babaanne, hala hepsi baskı yapıyor. Bunu çocuğu sevmedikleri için değil anneye acı çektirmek için yapıyor. Çocuk gitmek istemese de polis ile alma hakları var... Polisle eve geliyor. Elinde tebligat yok. Çocuğu vermeyeceğimi söyleyince ‘ben zaten çocuk almaya gelmedim senin nasıl bir insan olduğunı insanlara göstermeye geldim’ diyor. Bu nasıl bir mantıktır. Polisleri de buna alet ediyor” (Kadın, 2007, Marmara).

“Evet. Zaten 3 apartman ilerimizde oturuyordu. Çocuk almaya geldikleri zaman görümceler, avukatlar, zaten avukattan bol bir şey yok, hepsi kapıdalar. Bu hepimizi etkiliyor. Kocayı uzaklaştırıyorsunuz. Ama aileyi uzaklaştırmıyorsunuz. Kocamın gelip gelmemesi fazla bir şey değiştirmede. Benim hayatımdaki stres olduğu gibi devam etti hatta daha da katlandı....Bir kişi gitti yerine on kişi geldi. Ben bu uzaklaştırmanın yaptırım gücü olduğuna da inanmıyorum. Sonunda ben oradan taşındım. Başardılar bunu. Uzaklaştırmanın bittiği hafta bunlar taşındığım siteye gece 02:30 da geldiler. Kapıda güvenlik var. Ona rağmen bunlar 3 araba geliyorlar. Güvenlikte engelleyemiyor. Güvenliği tehdit ediyor. Sitenin içinde koşturuyorlar. Eş yoksa aile bireyleri geliyor. Herkes huzursuz oluyor” (Kadın, 2007, Marmara)

2.1.8. Şiddet, 4320 Sayılı Kanun Tarafından Detaylı Tanımlanmamıştır

4320 sayılı kanun “aile içi şiddet” kavramını tanımlamamıştır. Tanım eksikliği, sadece aile içi fiziksel şiddetin kanun kapsamında olduğu şeklinde yorum yapılmasına imkân sağlayabileceği gibi fiziksel şiddetin yanında tehdit, hakaret gibi davranışları da kapsayan psikolojik şiddetin de kanun kapsamında olduğu şeklinde yorum yapılmasına kapı aralamaktadır. Kanaatimizce “şiddet” kavramı hem fiziksel hem de psikolojik şiddeti kapsar şekilde anlaşılmalıdır. Ancak, 4320 sayılı Kanununun 1. maddesinin 1.

fikrasında “şiddet” kavramı tek başına kullanıldığı halde, aynı maddenin 2. fıkrasının (a) bendinde “şiddet veya korkuya yönelik davranışlar” kavramı kullanılmıştır. Bu düzenleme karşısında kanun koyucunun “şiddet” kavramıyla “fiziksel şiddeti” murat ettiği sonucu çıkarılması gerektiği iddia edilmiştir (Ateş, 2007:165):

“(Kanun koyucu) korkuya yönelik davranışları (tehdit, hakaret gibi..) fiziki şiddetten ayrı tutmuştur. Eğer Kanun koyucu birinci fıkradaki şiddet kelimesinin hem fiziki hem de psikolojik şiddeti kapsadığını düşünseydi ikinci fıkrada “şiddet” veya “korkuya yönelik davranışları” bir arada kullanmazdı... Kanun koyucu birinci fıkrada şiddeti fiziksel şiddet olarak kullanmış veya Kanunda kavram birliği sağlanmamış ve yanlışlıkla ikinci fıkrada şiddet kelimesinin yanına korkuya yönelik davranışları bir tekrar olarak kullanmış olabilir. Ancak, Kanun koyucunun yanlış yapmayacağı düşünülürse birinci fıkradaki şiddet sözcüğü fiziki şiddet anlamında kullanıldığını ve dolayısıyla psikolojik şiddeti kapsamadığını kabul etmek gerekir”.

Her fiziksel şiddetin kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği, kanunun uygulanabilmesi için fiziksel şiddetin, devamlılık ve morarma gibi başka unsurlarla desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

“Şiddetin şiddet olarak algılanması için süreklilik arz etmeli. Bir anlık öfke sonucu atılan tokat şiddet olarak algılanmamalı” (Savcı, 2007, Marmara).

“Vurmak, yaralamak, morartıncaya kadar dövme” (Polis, 2007, Ege).

“Sözel ve duygusal davranışlar pek fazla şiddet olarak görülüyor daha ziyade fiziki, fiziki şiddetin de bir boyutu var, işte şöyle bir ittirdim yani o çok önemli değil dayak olması için daha ciddi olması gerekiyor, çoğu bunu o kadarcık olur her evde olabilir şeklinde görüyor. Özellikle aileler yani anne babalar kız tarafında bu konuda müthiş bir baskı var, hepimiz geçirdik, yani kız anneleri kesinlikle çok bilgisiz, bende yaşadım bütün bunları diyor, ben çektim de sen niye çekmiyorsun diyor, git yuvanın başında dur, yani bu meseleyi anne babalar sahiplenmiyor. Babalarda, işin karakol ve savcılığa intikal etmesini, bu sürecin başlamasını, çok büyük bir ayıp olarak değerlendiriyor,

yani asıl ayıbı yapan şiddeti uygulayan ama bu süreci başlatan kişi kötü duruma düşüyor. Onun için de göze alamıyor zaten, yani aklından geçirse bile göze alamıyor.” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu)

Görüşülen aktörler tarafından şiddet kavramı genellikle fiziksel şiddeti çağrıştırır şekilde algılanmaktadırlar.

“Eşim bana karşı geldi. Bende kızgınlıkla dövdüm. Eşim şikayetçi oldu. Rapor almış” (Erkek, 2007, Ege).

“Aile içi şiddet, vurma, dayak” (Kadın, 2007, Ege).

“Tekme, tokat, dayak atma, vurma gibi şeyler” (Erkek, 2007, Ege).

“Kavgı, dövüş, kaçma, göçme, dayak” (Kadın, 2007, Ege).

“Aile içi şiddet denilince kanunda sayılmış zaten, biz kanunda sayılanlara bakıyoruz, hazırlanan dosyaya bakıyoruz” (Hakim, 2007, Ege)

Görüşme yapılan aktörlerden bazıları ise şiddet kavramının hem fiziksel hem de psikolojik şiddeti çağrıştırır şekilde algılandığını ortaya koymuşlardır.

Şiddet denince aklıma hem fiziksel hem de sözel şiddet geliyor (Kadın, 2007, Marmara).

“Aile içi şiddet, eşini dövme, bağırmadır” (Erkek, 2007, Ege).

“Ağır sözler, dayak aile içi şiddet olabilir” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“İllaki dövmesi değil, bir sözle de taciz edebilir” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Dövdü, bir de eve kuma getirdi; buna da tahammül edemedim. Elimden paramı da aldı” (Kadın, 2007, Karadeniz).

4320 sayılı Kanunda yer alan “şiddet” kavramının ne anlama geldiğinin açık bir şekilde ifade edilmemiş olması ve şiddet kavramıyla birlikte “korkuya yönelik davranışlar” kavramının birlikte kullanılmış olması yargı organlarınca şiddetin ne anlama

geldiği konusunda tereddütlere yol açmış olsa da, kanaatimizce, şiddet kavramı hem fiziksel hem de psikolojik şiddeti kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır. Başka şekilde anlaşılmaya meydan vermemek açısından aile içi şiddet kavramı mutlaka bir tanıma kavuşturulmalıdır.

2.1.9. 4320 Sayılı Kanunun Uygulanamsında Delillendirme (Delil Gösterme) Güçlüğü Mevcuttur

Aile içi şiddet çok özel bir alanda gerçekleşmektedir. Şiddet olayının mağduru dışında bir tanığın olması çok sık karşılaşılan bir durum değildir. Kuvvet kullanılmamış ise yara bere gibi maddi delillerin varlığı da söz konusu olmayacaktır. Şikâyet hakkını kullanan aile bireyleri, aile içi olaylarda kendi rollerini küçültmek veya diğer tarafın oynadığı rolü abartmak şeklinde davranış modeli geliştirebilmekte, intikam almak, kişiyi zor duruma düşürmek veya kişiyi toplum önünde küçük düşürmek gibi saiklerle aile içi şiddet iddiaları ortaya atabilmektedir. Bu durum ışığında, aile içi şiddet olgusunun doğası gereği delillendirme güçlüğüne yaşıdığı bir olgu olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

Ortaya konulan delillendirme güçlüğü karşısında, aile içi şiddetin önlenmesi sürecinde rol alan aktörler, delil standartları konusunda esnek davranış modelleri geliştirmelidir. Aksi halde, delillendirilemeyen aile içi şiddet vakalarında mağdurun korunabilmesi mümkün olamayacaktır. Nitekim Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 09.07.1998 tarih, E:1998/7229 ve K:1998/8655⁴¹ sayılı kararıyla “şiddete uğrayan mağdurların tekrar şiddete uğrama ihtimalini göz önüne alarak başvuru üzerine tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan karar verileceğini, şiddete uğrayanların mahkemede yeniden şiddete uğrama ihtimallerini kanıtlama yükümlülüklerinin bulunmadığını” hükme bağlamıştır.

Aile içi şiddet mağdurlarının şiddetin sorumlusu olarak kendilerini gördükleri, sorunlarını başka kimseler ile paylaşmaya istekli olmadıkları; ancak belirli bir aşamadan sonra komşuları ile paylaştıkları gözlemlenmiştir.

“Önce kesinlikle paylaşmıyorlar, belki bizim şehrimizle ilgili bir şeydir ama, zaten bu durumdaki

⁴¹ Kararı aktaran; Ateş, M (2007), “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı:3, Sayfa: 165.

kadın öncelikle kendini suçluyor, benim mi bir hatam var acaba yani bunun eşinden kaynaklanan bir şey olduğunu düşünmüyor, bu aslında önemli bir konu...Belki o aşamada direkt uzmana ulaşabilse daha rahat çözebilecek ama önce kendi yaşıyor, baktı ki çözümsüz kaldığında komşusuyla paylaşıyor ama yine kendi ailesi ile değil çünkü zaten ailelerin %80'ni bu konuda kapalı, yani evindir, kocandır, hepimiz yaşadık, sonra değişir bakış acısı devam ediyor; o yüzden genellikle komşularla paylaşılıyor. Sonrasında o komşular arasında belki bilinçli biri varsa resmi mekanizmaya yönlendiriyor, yoksa da biraz daha sürüyor/tırmanıyor ve bunlar yılları alıyor bunlar günlük veya aylık değil. Şiddet gören bir kadının resmi yola ulaşması bir anda gelişmiyor, yıllar sonunda gelişebiliyor, yıllar sonra geliştiğinde de ne olduğunu hepimiz görüyoruz.” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu)

Aile içi şiddet konusunda bilgi sahibi olan akrabaların da aile içi şiddet olgusuna duyarsız kalma eğiliminde olmaları ve olayın resmi mercilere intikal etmesini onaylamamaları, olayın delillendirilmesinde bir güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Sosyal güvencesi ve eğitimi olmayan bir kadın ne yapacak, zaten aile kapısı kapalı, genel olarak kapalı, bu durumda kızına sahip çıkan aile sayısı o kadar az ki, çok az, zannediyorum en fazla %20 dir, yani %80'ni kesin olarak sahip çıkmıyor, bu senin meselen, git evine, herkes çekti, git çekmeye devam et, düzelir, geçer, yaşlanınca geçer, çocuk olunca geçer, yani çeşitli önüne bir takım şeyler sunarak geçer ve gerekirse de kapıları tamamen kapatarak, böyle bir duruma bir daha bizim evimize gelme diyerek kapanıyor” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

Aile içi şiddet konusunda kolluk birimlerinde sorunu aile içi sorun olarak görme ve kendiliğinden çözümleneceğine dair hakim olan alt kültür de olayın delillendirilmesini olumsuz etkileyen bir faktör olabileceği ifade edilmiştir.

“Öncelikle karı koca arasında olabilir, işte git evine bacım deniliyor, olur mu böyle her kavgada gibi yaklaşımlar var, bu daha çok karakollarda oluyor. Karakola giden bir durumun savcılığa intikal etmemesi %80 diyebilirim, %80 karakollarda geri gönderiliyor, ancak %20 si savcılığa intikal ettiriliyor. Olabilir bacım, işte bir daha olursa bize gel falan, geçer,

böyledir şöyledir diye kadın oyalanıyor ve kadın geri gidiyor evine. Tekrar tekrar karakola gittiğinde muamele yine mi sen gibi, işte nedir, bu kadar da olmaz gibi; yani kadın affedersiniz edepsizlikle sende işte öyle bir şey olur mu diye, kadın bu seferde zan altında kalıyor, artık karakola gitmek istemiyor çözüm yolu başlangıç noktası olarak görmüyor. Giden artık çok çaresiz olan, daha yapacak hiçbir şeyi olmuyor o şekilde gidiyor. Ama savcılıkta durum biraz daha iyi durumda, karakolda daha çok sıkıntı var.” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu, Yakutiye Belediyesi Şükrü Azak Şefkat Evi Müdiresi)

Tedbir kararı verirken aile mahkemesi hâkimlerinin tedbir talebinde bulunan aile içi şiddet mağdurlarının beyanlarına tek başına itibar etmedikleri, beyanları destekleyici nitelikte başka delillerinde dilekçeye eklenip eklenmediğini gözettileri ifade edilmiştir.

“Diğer bir problemde müracaat esnasında samimiyeti çözümlenmek için dilekçeye birkaç şey ekleme önemli. Dilekçenin kabul edilebilirlik şartı olmalı. Böyle olursa insanlar daha özenli olurdu. Nedir kabul edilebilirlik şartı:

a. Nüfus bilgilerini dilekçeye dahil etmek

b. Yaşanan şiddet olayının hiç olmazsa emniyet kayıtlarında olması ve hemen hakimin ulaşabilmesi sağlanmalı, savcılıktan gelenlerde bunlar var. İtirazlar da genelde ‘ben o tarihlerde şehir dışındaydım veya yurt dışındaydım’ şeklinde oluyor. Duruşmada deliller hazırsa hemen karar verilir. Asıl ama mağdur olanı bir an önce mağduriyetten kurtarma olmalıdır” (Hakim, 2007, Marmara).

“Mahkemelerde durumu güzel izah ederseniz, raporlarınız uygunsuzsa hemen tedbir kararı alabilirsiniz. Bazen hakim kısa süre de verebiliyor. Aslında tedbir çok az insanı tedip edebiliyor. Biraz akli başında olanlar uslanıyor. Sistem içinde çok ciddi sorunlar var” (Kadın, 2007, Marmara, Avukat).

Zorunlu olmamakla birlikte, gerek karakollarda gerekse Cumhuriyet Savcılıklarında Tedbir kararı almak için sağlık raporu alınması zorunlu tutulmakta ve sağlık raporu almadan sürecin devam etmesine izin verilmemektedir. Sağlık raporunun

aranmasına neden olarak da olayın adli bir olay olmasından dolayı sağlık raporun gerekliliği dile getirilmektedir.

“Kadının dayak yediğine dair sağlık raporu isteniyor, başvurular sırasında rapor istenmiyor ama prosedürün devam edebilmesi rapor gerekli. Aile içi bir olay olduğu için hiç kimseye sağlık raporu aldırمام, almak istemiyorsa almıyor. Kadınlar rapor almak isteniyor, rapor almak prosedürün devam etmesi için zorunlu” (Polis, 2007, Doğu Anadolu).

“...adli olay olduğundan dolayı rapor gerekli, adli dosyayı tedbir istemi ile gönderiyorsunuz, rapor olacak ki hakim görecektir, niye böyle bir şey isteniyor, nasıl bir şiddet görmüş vesaire” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Rapor istenmesi tedbir kararı alınması için değil, adli olay olmasından dolayı rapor isteniyor. Çünkü eşe karşı kasten yaralanma oluyor, hakkında soruşturma yapıyoruz” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Aile içi şiddet konusunda genelde evdeki şiddetli kavgaların sonucunda yapılan şikayetleri değerlendiriyoruz, herhangi bir şikayet olmazsa zaten haberimiz bile olmuyor, şikayetleri ve ifadeleri alıp, gerekliyse rapor aldırıp dosyayı mahkemeye sevk ediyoruz” (Savcı, 2007, Ege).

Zorunlu rapor uygulaması ve rapor alma sürecindeki sevk müzekkeresi gibi bürokratik işlemler bazı aile içi şiddet olaylarında mağdura koruma sağlanmasının önünde önemli bir engel olabilmektedir.

“Herkes rapor alamıyor. Adli tıpa gitmesi gerektiğini çok bilmiyor” (Kadın Avukat, 2007, Marmara).

“Bazı semt karakollarında yeterli ilgi gösterilmiyor mağdura. Bir müvekkilim eşi tarafından tecavüze uğramasına ve kendisine eşi zührevi hastalıklar bulaştırmasına rağmen semt amirliğine gidiyor. Sevk müzekkeresi vermeden hastaneye gönderiyorlar. Hastanede sevk müzekkeresi istiyor. Avukatı olan ben de bunu ispat edemediğim için müvekkilim mağdur oluyor. Bazen bir polis memuru ya da doktor, eşin vermediği zararı, işini savaştırmak suretiyle mağdura verebiliyor” (Kadın, 2007, Marmara, Avukat).

Savcılıktan gelen tedbir taleplerinde dosyada mevcut delillerin karar verilmesi için yeterli düzeyde olmadığı ifade edilmektedir.

“Savcılık soruşturması kanun bilinmediğinden iyi yapılmıyor. Evraklar eksik geliyor. Kolluk bu konuda hassas değil” (Hakim, 2007, Ege).

“Şikayetleri alıyoruz, ifadeleri alıyoruz, evrakları savcılığa gönderiyoruz” (Polis, 2007, Ege).

Tedbir kararı verilmiş olması durumunda aile içi şiddete maruz kalan eşe verilmek üzere hükmedilecek nafakanın miktarı konusunda da delillendirme güçlüğü yaşandığı ifade edilmiştir.

“Kanunlar çok güzel ancak onu uygulayacak yeterli altyapı yok. Adam dolar milyarderi veya aylık kazancı 100-200 milyar. Adamın gelirini tespit edemiyoruz. Adam çok zengin, ama kirada oturuyorum diyor. Borçlarını gösteriyor. Burada mahkemenin gelir beyannamesinin, kredi kartlarının ekstresinin talep etmesi zorunlu olmalı, yani giderden gelir beyannamesi yapılmalı. Nafakanın takdirinde de hakim kendi ekonomik şartlarını göz önüne almamalı. Hakim ayda 3 milyar zor kazanıyor diye mağdura az nafaka takdir etmemeli. Adam dolar milyarderi. Bu çocuğun masrafları diğer aile bireyleri emsal alınarak tespit edilmeli. Adamın diğer yeğenlerinin şoförlerinin masrafı altı milyar dolayısıyla nafaka ona göre tespit edilmeli. Her olay kendi şartları içinde değerlendirilmeli.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

Aile içi şiddet konusunda tanıklık yapacak kişilerin cebir, tehdit, hakaret veya yakınlar arası dayanışma duygusundan yararlanma gibi yollarla tanıklık yapmalarının engellenmesine karşı yeterli güvenceler olmadığından yakınılmaktadır.

“Nafaka davası süresince aile dostum 3 kişiyi şahit yazdım. Onları arayıp senin torunun, çocuğun var diye tehdit ediyor. Benim mal varlığımı kimse açıklayamaz, ben onu (eşini) 500 liraya muhtaç edeceğim, asker edeceğim diyor. Tehditlerden korkan dostlarım şahitlik etmediler” (Kadın, 2007, Marmara).

“Tedbir kararı bittikten sonrada eşim mesajla tehdide devam etti. Şu an telefonla arayamıyor ama arkadaşları vasıtasıyla tehdidini ulaştırıyor. Ama o arkadaşlar şahitlik yapmıyor” (Kadın, 2007, Marmara).

2.1.10. Uygulanabilecek Tedbirler Kanunda Sayılanlarla Sınırlı Addedilmektedir

4320 sayılı Kanunda sayılan yedi adet tedbirden herhangi birinin uygulanmasına veya birkaç tedbirin aynı anda birlikte uygulanmasına karar verilebileceği gibi, Kanunda yer almayan ancak hâkimin uygun göreceği başka tedbirlerin uygulanmasına karar verilebilmesi de mümkündür. Somut olayın özelliklerini dikkate alarak adaletin bireyselleştirilmesine hâkime takdir hakkı vererek imkân sağlayan bu düzenleme son derece olumludur. Ancak, uygulamada aile mahkemesi hâkimleri Kanunda sayılan tedbirler dışında herhangi benzer bir tedbir uygulamadığı, hatta böyle bir uygulamadan özellikle kaçındıkları görülmektedir.

“Dilekçedeki talebe bağlı kalarak aile ve çocuklar için konut tahsisi, eve yaklaşmama, iletişim kurulmaması, 600 metre çapındaki alana yaklaşmama, eve girmeme gibi bütün tedbirler talep ediliyorsa tüm tedbirlere birden hükmediyoruz. Diğer tedbirleri hiç uygulamadım. Başıma iş açmayım (Hakim, 2007, Marmara).

Tedbir kararlarının olayların karakterine göre şekillenmesi ve olayın özelliklerine göre aile içi şiddeti önlemede yararlı olabilecek başka tedbirlere karar verilmesi konusunda hakimlerin daha fazla inisiyatif kullanmaları teşvik edilmelidir.

Tedbirin ne olacağı konusunda karar verilirken tedbir talebinde bulunan ile aleyhine tedbir talebinde bulunulananın menfaatleri arasında denge gözetildiği ifade edilmiştir.

“Evden uzaklaştırmada diğer eşi ne yapacağız. Sokağa mı atacağız. Adam memur ya da kadın işsiz, nerede kalacak. Bir tarafı ihya ederken diğer tarafı atalım mı? Bu yüzden toplumumuza uymayan, giydirilen kanunlarla bu iş olmuyor” (Hakim, 2007, Marmara).

“Mağdur kısmın haklarını korumaya çalışırken karşı tarafında kesinlikle rencide edilmemesi, evden uzaklaştırma rencide edici şekilde olmamalı” (Hakim, 2007, Marmara).

Kanunda sayılanlar dışında alınabilecek diğer benzeri tedbirlere ilişkin çeşitli öneriler görüşmelerde ortaya atılmıştır.

“Bir fon oluşturularak alınan tedbirlerin mali zaafırları çözümlenmelidir. Düzenli gelire sahip vaka sayısı çok az. Düzenli geliri olmayanlara da nafaka bağlatılamamaktadır. Mağdur bu durumda çifte mağduriyet yaşamaktadır” (Hakim, 2007, Karadeniz).

“Kanun çalışıyor ancak, kanun mağdur tarafın sosyal ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini maalesef düşünmemiş. Mağdur olan eşin ifadesini aldıktan sonra tekrar evine gönderilmesi maalesef daha vahim sonuçların doğmasına neden olabiliyor. Bu şahısların bu süreçte de olsa sığınabilecekleri bir merkezin oluşturulması gerekir. Veya bunu kanunun mağdurlara bir hak olarak vermesi gerekir. Veya şüpheli tarafın evden uzaklaştırılması için gerekli yetkinin düzenlenmesi gerekir. Biz olayı sığağı sığağına tahlil ettiğimiz için bu yetkinin bize verilmesini istiyoruz. Çünkü biz olaylar arasındaki ciddiyet derecesini ölçebiliyoruz” (Polis, 2007, Karadeniz,)

Kanunun etkin bir şekilde işlemediğine ve sorunlara gerçek anlamda çözüm getirmediğine olan yaygın inanç, hâkimin uygulayacağı tedbiri belirlerken karar sürecini etkilemektedir. Şöyle ki, mahkemeler alınacak evden uzaklaştırma kararının etkin bir şekilde uygulanmayacağına inandıkları veya uygulansa bile fakirlik ve işsizlik gibi sosyal gerçekler ile aile yapısından dolayı bu tür kararların aileyi daha zor durumlara düşüreceğini düşünmekte; dolayısıyla bu durum alacakları kararları etkilemektedir ve evden uzaklaştırma yerine uyarı tedbiri kararı vermekle yetinilmektedir.

“Türkiye’de ekonomik çıkmaz olduğu sürece hiçbir şey düzgün çalışmaz, çok yoğun bir nüfus artışı var, nüfus hareketliliği var, bugün burada yarın başka yerde” (Hakim, 2007, Doğu Anadolu).

“Bu toplumsal bir sorun aslında, yasayı çıkarmış olmak her şeyi çözümleniyor. Yasada şudur budur demekle olmuyor, uygulama şartları oluşmadığı için” (Hakim, 2007, Doğu Anadolu).

“Aslında iş yoğunluğu falan çok önemli değil hakim ve savcılar yine de uygulamada, hakim ve savcılarda bu kanunun uygulanmasına inanmıyorlar açıkçası, niye inanmıyorlar dediğim gibi şimdi ayaklarımızı yere basalım bunun temellerini bilmek lazım aslında yoksa kanunu uygulamak kolayda, o kanun uygulanmadığı sürece hiç bir esprisi kalmıyor,

yani bu adliyelerin sorunu değil. Bu sorun öncelikle devletimizin kolluktan başlayarak insanların/kadınların topluma kazandırılmasına yönelik yatırımlar yapması ile doğru orantılı” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Ailenin korunması için bir tedbir alınıyor yani tabir yerinde ise gazı alınsın taraflar daha sonra bir araya gelsinler diye aslında kanun gerçekten güzel. Ancak, ülkemizde uygulama gerçekten zor, kişi işsiz güçsüz, hadi onu uzaklaştırmışsın, neyi halledecek, ne işe yarayacak. En azından birlikte bir ev kirası veriyorlar, kümes gibi bir yerde de olsa bir yerde bir evi paylaşıyorlar, zaten asgari ücrette çalışıyorlar. İkisi de aynı yerde dururlarsa (yaşarsa) ısınma sorun olmayacak, yemek masrafı sorun olmayacak, aksi takdirde diğer türlü ikiye bölüyorsun. Ayrıca birinden alıp diğerine ufak da olsa nafaka veriyorsun, uygulama zor” (Hakim, 2007, Doğu Anadolu).

2.1.11. 4320 Sayılı Kanun Gereğince Alman Tedbir Kararının Tebliği Konusunda Belirsizlik Mevcuttur

4320 sayılı Kanun tedbir kararlarının tebliğine ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrasında yer alan “...kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği hususu şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine ihtar olunur” şeklinde bir hüküm yer almaktadır. “İhtar olunur” ifadesinden tedbir kararlarının aile içi şiddet uygulayan kişiye tebliğ edilmesi gerektiği sonucu çıkarılabilir. Tedbir kararına aykırı davranılması suçunun oluşabilmesi ve bu suç için öngörülen cezai yaptırımın uygulanabilmesi için tedbir kararının aile içi şiddet uygulayan kişiye tebliğ edilmesi gerekir.

Tedbir kararlarının tebliği konusunda özel bir düzenleme olmamasına rağmen, uygulamada tebligat işlemi kolluk tarafından yapılmaktadır.

“İnfaz büroya gelen mahkeme kararlarına bakıyoruz, 4320 sayılı Kanunla ilgili bir karar geldiyse, sadece tebliğ etmek gerekiyorsa evine gidiyoruz, adamı bulamazsak eve haber bırakıyoruz karakola uğrasın tebliğatı var diye, adam geliyor tebliğatı imzalayıp gönderiyoruz” (Polis, 2007, Ege).

“Eve polis geldi mahkemeden tebliğat var diye, eşime haber verdim, neymiş diye sordu,ne bilmem ben dedim. Polis seni çağırıyor dedim. Polis eşime kağıdı imzalatıp gitti. Baktık mahkeme kararıymış” (Kadın, 2007, Ege).

Tebliğat konusunda uygulamada yaşanan sorunlar 4320 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının etkinliğinin önünde ciddi bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Tebliğatta sorunlar var. Mesela benim eşim İstanbul da yaşıyor. İşi, evi burada ama adresini Kuşadası’ndaki otelini gösteriyor. Otele gidip tebliğat yapamıyorsunuz adam ortada yok. İstanbul da bile iki hafta sürerse tebliğat orada ne kadar sürer kim bilir. Kuşadası’ndaki otele nafaka için haciz de konamıyor. İki yıldır bana mal varlığım sorulacak ne gelen var ne giden” (Kadın, 2007, Marmara).

“...tedbir kararının aleyhine tedbir konulana iletilmesi aşamasında bir ay savcılıkta bir ayda polis veya jandarmada oyalanıyor. Tedbir kararının tebliği ulaşmıyca kadar kişiye zaman bitmiş oluyor” (Hakim, 2007, Marmara).

“Koruma kararı tek adrese çıkıyor. Adres değiştirildiğinde tekrar baştan süreci başlatmak gerekiyor. Adres değişikliğinde koruma kararının devam etmesi gerekir” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Aslında değişik kararlar var. tabi bu kararlar bizde tutulmadığı için, ben burada kaydını yapıyorum asayaşe gönderiyorum. İnfazen yazmışız bu şekilde de mahkeme kayıtlarına geçirmişiz. Bu da vakit alıyor. Artık kolluk ne kadar zamanda tebliğ ederse.” (Savcı, 2007, Güney Doğu Anadolu)

2.1.12.. Mahkeme Kararıyla Alınan Tedbirin Süresi ve Tedbir Kararının Başlangıç Anı Belirsizdir

4320 sayılı Kanununun 1. maddesinin 3. fıkrasında tedbirlerin “uygulanması amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez” hükmüne yer verilmiştir. Ancak tedbir uygulamasının alt sınırı konusunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durum karşısında hakim takdir hakkını kullanarak daha az bir süreyle tedbirin uygulanmasına karar verebilecektir. Tedbirin uygulanması için

öngörülen altı aylık üst sürenin sona ermesinden sonra ikinci bir altı aylık süre için tekrar tedbir kararı verilip verilemeyeceği konusunda bir düzenleme de yapılmamıştır. Kanunda ifade edilen altı aylık sürenin tedbirin uygulanabileceği toplam maksimum süre mi yoksa tedbirin bir defada uygulanabileceği maksimum süre mi olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

“bu kanun da tedbir kararları 6 ayla sınırlı. Benim müvekkilim 6 aydan sonrada rahatsız edildi. Buna nasıl bir çözüm bulunacak. Tedbirden sonra yeni bir dava açmak zorundayız. Altı aylık sürede adam zaten eve yaklaşmadığı için şiddeti tekrar edip etmeyeceğini bilmiyoruz. Ya tekrar ederse baştan yeni bir süreç. Sözle şiddet uygularsa nasıl ispat edeceğiz” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Kanunun yazımında bir hata var. Boşanma davası kesinleşinceye kadar tedbir devam eder gibi bir ifade eklenmeli. Başka bir talep olmadan devam etmeli tedbir kararı. Boşanma davası açmıyorsa 6 ay uygundur (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“... Aile içi şiddeti sürekli hale getiren şahıslar ne olacak.üst üste birkaç kez uzaklaştırma alan bireylere ne yapılacak net değil” (Polis, 2007, Ege).

Tedbirin uygulanması süresinin ne zaman işlemeye başlayacağı da düzenlenmemiştir. Bundan dolayı, tedbirin süresinin tedbir kararının verilmesi anından itibaren işlemeye başlayacağı iddia edilebileceği gibi, tedbir isteyene tedbir kararının tebliği anından itibaren, aleyhine tedbir kararı verilene tedbir kararının tebliğ anından itibaren veya tedbir kararının infaz anından itibaren işlemeye başlayacağı şeklinde görüşler ileri sürülebilmesine zemin oluşturulmuştur.

2.1.13. Tedbir Kararının İnfazı Konusundaki Düzenlemeler Yetersizdir:

4320 sayılı Kanununun 2. maddesinin 1. fıkrası; “(tedbir) kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler.” hükmüne yere vermiştir. Ancak, “genel kolluk marifetiyle izler” ifadesi, belirsiz bir ifadedir. Burada “izler” kelimesi yerine, amaca daha uygun olan “infaz

eder”, “icra eder” veya “yerine getirir” gibi kavramların kullanılması gerekirdi.

“Fiili uygulama açısından az önce dediğim gibi uzaklaştırma cezasının uygulanmasında kanunun bize yetki vermemesinden dolayı sıkıntılarımız var, biraz” (Polis, 2007, Ege).

“Kanun da birtakım boşluklar var... Uzaklaştırma cezasının uygulanmasında 4320 sayılı kanun, kolluk kuvvetlerine yetki vermemesinden dolayı cezanın infazında boşluk oluşuyor” (Polis, 2007, Ege).

“Verilen kararların uygulanmadığını görünce, şimdi kadın buraya geliyor ağlıyor sızlıyor yine geliyor diyor, biz karar verdikten sonra 24 saat izleyecek halimiz yok, kolluğun bu işi yapması lazım” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Ayrıca, “Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur” ifadesi de Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından infaz olunur anlamına gelmediği ifade edilmektedir (Ateş, 2007:170).

“Cumhuriyet Başsavcılıkları infaz için kendilerine verilen diğer kararları ilamat ya da infaz adındaki defterlere işleyerek kararların infazlarını özel büroları tarafından takip etmektedirler. Oysa Kanunun 2. maddesi gereği gönderilen koruma (tedbir) kararlarını muhabere defterleri üzerinden genel kolluk kuvvetlerine göndermekle yetinmekte, infaz defterine kaydetmemekte ve infazını takip etmemektedirler”.

Verilen kararın infazın daha seri olarak gerçekleştirilebilmesi için savcılığın infaza aracı kılınması uygulamasından vazgeçilmesi, infazın kararı veren mahkemece gerçekleştirilmesi önerisi dile getirilmiştir.

“Aile mahkemelerinde verilen kararın savcılığa bildirilmemesini, bu kararın infazının gecikmesine meydan vermemek adına infazında mahkemece gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Birkaç aylık gecikme halledilmiş olur. Ancak personelin bu noktada eğitilmesi ile iş halledilir. Mahkemede falan tarihli karar ile falan şahıs hakkında şu karar verilmiştir. Derhal infazı diye emniyet veya jandarmaya direk yazı yazılır. Tedbire uyulmadığı takdirde bu sefer savcıya müracaat edilip, ceza davası başlatılabilir” (Hakim, 2007, Marmara).

“Tebdir kararı verildikten sonra mahkemeden gönderilen evrakların takibinde birtakım sıkıntılar var” (Savcı, 2007, Ege).

Tebdir talep eden savcının talebi mahkeme tarafından olumlu karşılanarak tebdir kararı verildiğinde, tebdir kararının takibini yapacak olan savcıyla tebdir talebinde bulunan savcı aynı kişi olmamaktadır. Bu durum tebdir kararlarının takibinde savcılarının oynayabileceği rolü sınırlamaktadır. Savcılar kendilerinin önlerine kolluk tarafından hazırlanan bir evrak gelmediği zaman kolaylıkla sürecin dışında kalabilmektedir.

“Uygulamada bize tebdir kararına muhalefet şeklinde geliyor. İşlem yapıyorsunuz. Ama çok fazla denetim imkânı olduğunu düşünmüyorum, yani uygulama pratiği açısından çok başarılı değil. Rehberlik konusunda sıkıntı olduğunu düşünüyorum” (Savcı, 2007, Ege).

“Savcılık ile ilgili kayda değer bir sorun yaşanmamaktadır” (Polis, 2007, Ege).

“Savcı ile iletişim açısından bir sorun yok” (Polis, 2007, Ege).

Hâkim tarafından hükmedilen tedbirlerin uygulaması tebdir talebinde bulunan kişilerin inisiyatifinde kalmaktadır. Tebdir talebinde bulunanın tebdir kararının ihlal edildiği yönünde herhangi bir şikayeti bulunmadığı sürece kolluk, savcı veya hakim kararın uygulanıp uygulanmadığını re’sen takip etmesine imkan sağlayan bir sistem bulunmamaktadır. Tebdir talebinde bulunan tebdir talebine uyulmaması durumunda cezai müeyyide uygulanacağına dair hükmün sadece caydırıcı etkisinden yararlanmak amacıyla hareket ettiği için tedbire uyulmaması durumlarını kamu makamlarına bildirme konusunda her zaman çok istekli olmadıkları görülmektedir.

“Son değişiklikleri de dikkate alarak 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un hala tek çözüm olarak adliyeyi evin içine sokan bir yapısını koruyor, bu da iyi bir şey değil tabii” (Hakim, 2007, Ege).

“Kanun şeklen uygulanıyor. Fakat çözmeyi hedeflediği sorunu tam çözebildiği tartışılır. Kanun da birtakım boşluklar var... Uzaklaştırma cezasının uygulanmasında 4320 sayılı kanun, kolluk kuvvetlerine yetki vermemesinden dolayı cezanın infazında boşluk oluşuyor. Uzaklaştırma cezası alan şahıs ceza süresi

dolmadan evinde ikamet edebiliyor. Hatta mahkemeden eşi ile birlikte evine dönenler var” (Polis, 2007, Ege).

“Bana iki kez evden uzaklaştırma cezası verildi. Toplam 6 ay. Birinci uzaklaştırmadan bir ay sonra eşim gece korktuğunu söyledi. İki ay daha uzaklaştırmam olduğu halde yanına çağırdı. Gittim. Bana mesafeli davranmaya devam etti. Beni tekrar şikâyet etmekle tehdit etmeye başladı. Sorun devam ettiği bir sırada tekrar şikâyet etti. Tekrar 3 ay uzaklaştırma aldım” (Erkek, 2007, Ege).

“Savcılık aile mahkemesinden bir tedbir istediği zaman mahkeme tedbir kararı çıkartıyor; ancak bu tedbirin uygulanıp uygulanmadığını bilmiyor. Yani takip önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır Sadece eş tekrar tekrar savcılığa dönerse savcılık haberdar olabilmektedir.” (Savcı, 2007, Karadeniz)

Evden uzaklaştırma tedbiri verilmeyen durumlarda 4320 sayılı kanun ile birlikte TCK hükümlerine göre de işlem yapılması, aile içinde huzurluğun boyutunun artmasına neden olabilmektedir.

“Bir kredi kartı ekstresi üzerine tartıştık. Eşimden şiddet görünce polise başvurdum. Biz zaten parasal bir konu üzerine tartışmıştık. Mahkeme bize 310 TL para cezası verdi. Tartışma 60 lira üzerinden çıkmıştı. Ben şikâyetimden dolayı çok pişman oldum. Şikâyetimden vazgeçtiğimi belirtmeme rağmen davayı durduramadım. Eşimle çok büyük bir geçimsizliğimiz yoktu. Bir anlık anlaşmazlık sonucu eşim kendini tutamamıştı. Bende çok kızdım bu duruma. Öfke ile polise gittim. Daha çok ekonomik problem yaşandı. Eşim bir daha şiddet uygulamadı. Zaten âdeti de değildir” (Kadın, 2007, Ege).

Evden uzaklaştırma tedbirine karar verilmesi ve bu tedbirin uygulanması, tebbir talebinde bulunanı gelecekteki olası şiddet olaylarına karşı koruması gibi olumlu bir fonksiyon ifa etmekle birlikte, aile bağlarını zayıflatıcı bir etki de doğurabilmektedir. Müşterek evden uzaklaştırılan ve bu tedbir kararına uymadığı takdirde hapis cezası ile cezalandırılacağı ihtar olunan erkek eşler bu durumun aile bağlarını zayıfladığını ifade etmişlerdir.

“Yargılamadan sonra normal bir evlilik ilişkimiz yok. Eşim beni sürekli kıskanıyor. Eşim sürekli üste çıkmaya çalışıyor. Normal olamıyoruz. Her sıkıntıda

karakola gitmeyi bir koz olarak kullanıyor. Sıkıntımız evliliğimizin ilk aylarında eşimin ablasının ilişkimize karışması ile başladı. Ablasının sorunlu bir evliliği var. Ben eşimin ablasının etkisinde kalmamasını istedim. Beni dinlemedi. Karşı geldi. Sinirlendiğim bir sırada olay meydana geldi. Şimdi iki yıl oldu. Ben sürekli susuyorum. Evliliğimin devam etmesini istiyorum. Ancak istediğim gibi olmuyor” (Erkek, 2007,Ege).

“Çevrede çok konuşulduk. Eşim alay konusu oldu. Akrabalar unutana kadar zorlandık” (Kadın, 2007, Ege).

Verilen tedbir kararlarının takibinde, özellikle uzaklaştırma kararlarının gerçek anlamda uygulanıp uygulanmadığının kontrolünde ciddi eksiklikler söz konusudur. Kanunun işlememesine yönelik öne sürülen ve bir ölçüde masum gibi görünen nedenlerin başında, gerek adli mercilerdeki gerekse karakollardaki iş yoğunluğu yaygın şekilde dile getirilmektedir.

“Kolluk kuvvetinin fazla iş yoğunlukları var belki ama bu aile içi bir sorundur biz buna karışmayalım düşüncesi de var. Biz eğilirsek başarılı sonuçlar alıyoruz” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Yeni çıkan kanunlarla, uygulamada hayati tehlike olmadığı müddetçe hiç bir savcı eşe kötü muamele ile ilgili kocaya gözaltı vermedi bugüne kadar, yani kocalar için hiçbir caydırıcılık yok, kesinlikle yok. Birde şu var, özellikle adliyelerde (adli mercilerde) ve emniyette iş yoğunluğu çok fazla” (Polis, 2007, Doğu Anadolu).

“Halen savcılığa gönderemediğim başvurular var, iş yoğunluğundan dolayı savcı istemiyor” (Polis, 2007, Doğu Anadolu).

“...verdiğimiz talimatlar aynen yerine getirilir, öyle bir sorun yaşanmıyor, ancak iş yoğunluğundan dolayı sıkıntılar var, çok olay var şimdi bunları yapmaya çalışırken onları da yapmaya çalışıyor, ne oluyor hepsi aksıyor yani kasıtlı bir davranış yok ortada” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Doğu Anadolu’da çok yetersiz sayıda savcı var, hakim sayısı yeterli ama savcı sayısı yetersiz. Mesela 25 savcı olması gerekirken onun yarısı kadar daha önce üçte biri savcı sayısı ile işler yürütülmeye çalışılıyordu. Özellikle bu konu ile ilgili bir savcının

görevlendirilmesi lazım ve Doğu Anadolu'daki savcı sayısının mutlak ve mutlak suretle artırılması lazım” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Verilen tedbir kararlarının uygulamasını takip etmek amacıyla Jandarma ve Polis bünyesinde, çocuk şubeleri gibi, özel birimler kurulmasının, bu birimlerin aile içi şiddet konusunda uzmanlaştırılmasının tedbir kararlarının infazının gerçekleşmesine olumlu katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

“Aile mahkemeleri karar verdikten sonra kolluk aşaması geliyor, kolluk aşamasında da bu tam anlamıyla uygulanamıyor. Eve yaklaştırılmaması kararı veriliyor ve aralıklarla tutanaklar geliyor ancak bu tutanakların sağlıklı bir şekilde tutulduğuna inanmıyorum. Kolluğunda bu konuda uyarılması, genelgeler yayınlanması, aksine davranışların cezai müeyyidesi olması konusunda ciddi bir şekilde uyarılması gerekiyor, üzerine eğilimesi gerekir. Tedbir kararı verilen kişiler tekrar evlere gidiyor, yine kişileri rahatsız ediyorlar. Verilen tedbir kararının mutlaka uygulanması gerekir” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Sığınma evlerine yerleştirebilirsek, takibi sosyal hizmetler yapıyor, yerleştiremezsek evde kalırsa, takibi zabıta (polis/jandarma) yapıyor. Hangi karakol her gün gidecek rahatsız edildin mi veya eşin eve geldi mi diye soracak, böyle bir şey zor; bunun için bir birim lazım aile birimi lazım 4320 sayılı yasa ile kurulan özel birim lazım” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Verilen tedbir kararının gereği gibi infaz edilmemesi, şiddet uygulayan eşi cesaretlendirebilmekte, tedbir talebinde bulunana hayal kırıklığı yaşatabilmekte dolayısıyla şiddetin artarak devam etmesine neden olabilmektedir.

“Resmi süreç onlara hayatları ile ilgili bir garanti sağlayamadığı için, sonuçta yasal olarak yapacağımı yaptım belirsizlik var ben ne yapacağım, çocuklarıma nasıl bakacağım, babasız nasıl bu çocuklar, ben ne ile geçineceğim, insanlar bana nasıl muamele edecek kaygılarıyla aynı şeyi yaşamaya devam ediyor, aksine bu sürecin başlaması erkeği daha da etkiliyor, şiddet de artarak devam ediyor çünkü onun önüne sunulan başka seçenekler yok, yani onu o durumundan kurtaracak başka bir seçenek sunmuyorsunuz. Yasal olarak bu süreç başladı ve bitti o kadar. Ondan sonra, bu süreci

tekrar başlatmaya bile artık gücü yok kadının” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

“Zaten 3 apartman ilerimizde oturuyordu. Çocuk almaya geldikleri zaman görümceler, avukatlar, zaten avukattan bol bir şey yok, hepsi kapıdalar. Bu hepimizi etkiliyor. Kocayı uzaklaştırıyorsunuz. Ama aileyi uzaklaştırmıyorsunuz. Kocanın gelip gelmemesi fazla bir şey değiştirmedir. Benim hayatımdaki stres olduğu gibi devam etti hatta daha da katlandı. Uzaklaştırmayı kendine yediremedi. Her yerde uzaklaştırmayı ben almışım gibi yaygara yaptılar. Avukatlar, kalabalık sürekli kavga çıkarıyorlar. Hakaretler diz boyu. Bir kişi gitti yerine on kişi geldi. Ben bu uzaklaştırmanın yaptırım gücü olduğuna da inanmıyorum. Sonunda ben oradan taşındım. Başardılar bunu. Uzaklaştırmanın bittiği hafta bunlar taşındığım siteye gece 02:30 da geldiler. Kapıda güvenlik var. Ona rağmen bunlar 3 araba geliyorlar. Güvenlikte engelleyemiyor. Güvenliği tehdit ediyor. Sitenin içinde koşturuyorlar. Eş yoksa aile bireyleri geliyor. Herkes huzursuz oluyor” (Kadın, 2007, Marmara).

Verilen tedbir kararın uygulanmasında yaşanan aksaklıkların özel ricalar ve kişisel bağlantılar yoluyla çözümlenmesinin mümkün olabildiği ifade edilmiştir.

“...araya girme olmadan önce polis veya savcılıktan hiçbir ilgi yoktu, eşim etrafta dolanıyordu, kapıya geliyordu, kapıyı zorluyordu falan yani polis dolaşmıyordu. Bir tanıdık kanalı ile tedbir kararımız var uygulayın şeklinde rica olduktan sonra değişti.....Ama keşke hep uygulansa böyle bir ayırım olmadan veya birilerini araya sokmadan uygulansa.” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

“İlgilenildiği için, eşim her geldiğinde polis ekipleri geldi, bu çok caydırıcı bir şey oldu, yuvamız kurtuldu bu sayede, çünkü eşim ve çoğu erkekte de bu vardır eşim bensiz bir hayat kuramaz, ben nerde olsa onu bulurum, ona kendi başıma da hayata devam edebileceğimi gösterdim, ölüm tehditleri almama rağmen, özellikle ailemin yanına gitmedim çünkü biliyordum ki herhangi birine (anne baba veya kardeşlerden biri) gitseydim geri dönmek zorunda kalacaktım ama şimdi devleti arkaya alarak güçlü bir şekilde karşısında durup ta, birkaç kez yanına yaklaşamayacağımı ve karşısında polisleri görünce, ben

eşimi kaybedebilirim duygusuna kapıldı, bunun verilmesi çok önemli oldu. Tabii burada kişilik ve sevgi önemli.....Benim için en önemli nokta caydırıcı olması etkili oldu” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

Aleyhine tedbir kararı verilenin özel bağlantıları ve kişisel ilişkileri tedbir kararlarının uygulanmasının önünde bir engel oluşturabilmektedir.

“Benim evimden zorla çocuğumu aldılar,...Polis görgü tanığı, ama ben görmedim dedi. Zabıt tutmadılar. Dayak yediğimde bile adli tıpa göndermeleri için güçlü olmanız lazım. Polis zabıt tutmuyorsa, kadını doktora göndermiyorsa bu kanun nasıl çalışacak” (Kadın, 2007, Marmara).

“Bir gün sabah eşim aradı. Çocukları alacağım dedi. Ben de bir sistem koyahım. Çocuklar ona göre hareket etsin dedim. Ya her gün gel ya da hiç gelme ona göre okul servisi ayarlayalım dedim. Aşırı tepki gösterdi. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra 5 tane silahlı adamıyla eve geldi. Ben de annemi çağırdım. Dövmesinden korktum. Hem annemi hem beni darp etti. O sırada içeride polis vardı ve hiç müdahale etmedi. Çünkü çok tanınmış bir insan. Çok zengin ve bunun verdiği gücü kullanıyor. Sonra karakola gidiyoruz. Rütbeli bir polis vardı ona çocuklarımı kaçırdım dedim. O da bana evde polis bekleyeceğine dair söz verdi. Kaçırsa bir daha alamazdım çocukları. Her tarafta adamları var evde parkta. Karakolda ben ifade veriyorum. Ara sıra gözyaşımı silerken yazılanı da kontrol ediyorum. Verdiğim ifade aynen yazılmıyor. Ben tepki gösterince geçiştirdiler. O arada telefon çaldı. ‘burada S. Bey’in karısının, ifadesini alıyoruz’ deyince ben koştum. ‘ben devlete sığınmak istiyorum, sizi nasıl özel telefonunuzdan biri arayıp benim hakkımda bilgi veriyorsunuz’ diye tepki gösterdim” (Kadın, 2007, Marmara).

“Kanun, hiç olmamasından iyi. Kendini bilen insan biraz dikkat etmeye başlıyor. Ama kendini her şeyden üstün gören, kanundan da polisten de devletten de üstün gören çok. Zaten mahalle karakolunu kendilerine oyuncak ettiler” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

4320 sayılı Kanunun uygulanmasında tedbir nafakası hükmedilmesi halinde nafakanın hükmedilen nafakanın tahsil edilmesi de başlı başına bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

“Nafaka bağlanırken en az asgari ücret tahsis edilmeli, sonradan araştırma yapıp uygun bir ücret tahsis edilmeli. Nafaka ödenmediği takdirde de yaptırım lazım. Emredici düzenlemeye aykırı bir durum varsa mutlaka ceza olmalı. Nafaka ödenmediği takdirde derhal dava açmadan aile mahkemesi 3-5 gün hapis cezası verebilmeli, nafakasını ödeyen makbuzunu hemen mahkemeye beyan etmeli” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Nafaka davası süresince aile dostum 3 kişiyi şahit yazdım. Onları arayıp senin torunun çocuğun var diye tehdit ediyor. Benim mal varlığımı kimse açıklayamaz, ben onu (eşini) 500 liraya muhtaç edeceğim, asker edeceğim diyor. Tehditlerden korkan dostlarım şahitlik etmediler” (Kadın, 2007, Marmara).

“Ailem bana maddi anlamda da destek olduğu için çok problem olmuyor. 24 ay oldu nafaka karara bağlanalı ayda 6,500 ytl hala tahsil edemedik. Çocukların okul paralarını kendi babam ödüyor. Kendisi lincoln jeeplerle geziyor. Gayri menkuller her şey şirketin üzerineymiş. Adamın beş kuruşu yok. Ama sevgilisinin birinin kirası 4000 dolar, lincolnün deposu 400 milyona doluyor ama parası yok. Ferrari bakıyor” (Kadın, 2007, Marmara).

Tedbir kararı velayet hakkı gibi aile hukukundan kaynaklanan nedenlerle dolaylı şekilde uygulanabilmektedir.

“Biz önce tedbir için mahkemeye müracaat ettik. Hemen akabinde karşı taraf da boşanma davası açtı. Önce mahkeme tedbir isteğimizi reddetti. Karşı taraf bugün Türkiye'nin en zengin adamlarından bir tanesi. Gece 10:00 da yok şunu alacağım yok bunu alacağım diye dört beş adamıyla eve gelmeye başladı. O kapiya dayanmalar olunca o zaman koruma tedbiri için tekrar mahkemeye müracaat ettik. O zaman koruma tedbirini verdi. 6 ay süreyle evden uzaklaştırma verdi. Karşı taraf itiraz etti. Evinin krokisini koydu. Şunu bunu koydu. Fakat mahkeme itirazı reddetti. Aynı süre içinde mahkemedен çocuğun babayla görüşmesi için karar aldılar. Baba evden uzaklaştı ama çocuğun ailesi avukatlarla geldiler. Tabi burada kanun çelişiyor. Ben

tehlikedeyim, beni korumak için çocuğumu alıyorlar. Eğer bu adam benim için tehlikeli ise çocuğum içinde tehlikelidir. Zaten benden alamadığı hıncını çocuktan alıyor. Benim çocuğum dayak bile yedi orada. Anneye yapılamayan çocuğa yapıyor. Dolayısıyla anneye çocuk üzerinden acı çektiriliyor. Benim çocuğum polisten korkar. Babası bunu bildiği halde polisle kapıma geliyor. Annenin mağduriyeti çocukla beraber. Çocuk bunları, yaşadığı sorunları mahkeme psikologuna da anlattığı halde mahkeme ‘baba ile münasebet’ başlığı altında baba bütün nefretini çocuğa yansıtıyor. Sadece baba değil babaanne, hala hepsi baskı yapıyor. Bunu çocuğu sevmedikleri için değil anneye acı çektirmek için yapıyor. Çocuk gitmek istemese de polis ile alma hakları var. Zaten çocuk polisten korkuyor. Polis korkusuyla tehdit ediliyor. Polisle eve geliyor. Elinde tebligat yok. Çocuğu vermeyeceğimi söyleyince ‘ben zaten çocuk almaya gelmedim senin nasıl bir insan olduğunı insanlara göstermeye geldim’ diyor. Bu nasıl bir mantıktır. Polisleri de buna alet ediyor” (Kadın, 2007, Marmara).

2.1.14. Kanun Yolları ve Tedbir Kararının Kesinleşme Anı Belirsizdir

4320 sayılı Kanun Aile Mahkemesi Hakimi tarafından verilen tedbir kararları aleyhine ne gibi kanun yollarına başvurulabileceği, temyiz veya itiraz kanun yoluna başvurmanın mümkün olup olmadığı, kanun yoluna başvurulabilmesi mümkün ise kanun yoluna başvurmanın kararın infazına nasıl bir etkisinin olacağı, tedbir kararlarının kesin olup olmadığı gibi konularda düzenleme içermemektedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 09.07.1998 tarih, E:1998/7229 ve K:1998/8655⁴² sayıyla verdiği kararda 4320 sayılı Kanuna göre verilen tedbir kararlarının temyiz edilemeyeceğini, fakat genel hükümlere göre itiraza tabi olduğu şeklinde karar vermiştir.

⁴² Kararı aktaran; Ateş, M (2007), “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı:3, Sayfa: 161.

2.1.15. Tedbir Kararına Aykırı Davranılması Suçunun Uygulama Örneğiyle Karşılaşmamıştır

Aile içi şiddeti önlemeye yönelik olarak hükmedilen tedbir kararına uyulmaması 4320 sayılı Kanunun 2. maddesinin 4. fıkrasında “fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma (tedbir) kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur” denilerek cezai yaptırıma tabi tutulmuştur. Üstelik, bu suç takibi şikayete bağlı bir suç olarak değil, re’sen takip edilen bir suç olarak düzenlenmiştir. 4320 sayılı Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrası “Koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk kuvvetleri, mağdurların şikâyet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re’sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir.” hükmüne yer vermiştir. Aynı Kanunun 2. maddesinin 3. fıkrasında ise, tedbir kararına aykırı davranma suçundan dolayı yapılacak olan yargılamada yetkili mahkeme sulh ceza mahkemesi olarak düzenlenmiştir. Tedbir kararına aykırı davranılması suçundan dolayı herhangi bir takibat yapıldığına ilişkin örnek bir olay görüşmelerimizde ortaya çıkmamıştır. Tedbir kararına aykırı davranılması suçunun oluşabilmesi için hükmedilen tedbir kararına aykırı davranıldığıının tespit edilmesi gerekir. Tespitin yapılmasında yaşanan problemler bu suçun pratikte uygulanmasına engel olmaktadır.

“Ayrıca polis acaba tedbir alındıktan sonra takip edebiliyor mu? Pek sanmıyorum” (Savcı, 2007, Marmara).

“Süreç esnasında kolluk kuvvetleri ile sorun yaşıyorum. Eşim telefon edip evi gözetliyor. Ben polis arıyorum ama gelen giden olmuyor. Israrlı aramalardan sonra yunus ekipleri geliyor. Karakol polisi hiç yardımcı olmuyor. Eşim karakol polisleri ile çok iyi bir ilişki kurmuş. Polisten destek göremiyorum maalesef” (Kadın, 2007, Marmara).

“Kolluk nasıl takip edecek. Adam telefonla rahatsız edebilir. Bu nasıl takip edilecek. Kanunlarla açıklanmadığı için polis bunu bilemez. Burada önleyici kolluk devreye girmeli. Kanundaki yazım eksikliği yüzünden kolluk önleyici kolluk işlevini görmüyor. Mağdurun talebi ile birlikte bir dinleme mi olabilir ancak bu hem pahalı hem de kanunlarda yazılı olması zorunlu bir iş” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Koruma kararı çıktı ama hala silahları belinde geziyor. Çocuklarımla beraberken bile silah belinde” (Kadın, 2007, Marmara).

“Benim müvekkilimin evinin önünden arabayla ikide bir geçip gözdağı veriyordu, eşi. Polisi arasan onlar gelinceye kadar adam gidiyor. Yani artık polis mağdur kişinin evinin önünden 15 dakikada bir devriye arabası mı geçirmeli, bir şekilde bir çözüm bulunmalı” (Kadın Mağdur Müvekkili, 2007, Marmara).

“Benim evimden zorla çocuğumu aldılar, icra parasını yatırmayı unuttukları için. Polis görgü tanığı, ama ben görmedim dedi. Zabıt tutmadılar. Dayak yediğimde bile adli tıpa göndermeleri için güçlü olmanız lazım. Polis zabıt tutmuyorsa, kadını doktora göndermiyorsa bu kanun nasıl çalışacak” (Kadın, 2007, Marmara).

Tedbir kararına aykırı davranışın tespit edilebilmesi için mekanizmalar geliştirilmesine ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir.

“Suçüstü kanunu bu tür ivedilik arz eden suçlarda kullanılmalı. Maddi, manevi, fiziki koruma sağlanmalı. Aktif olarak sağlanmalı. Aile kanununu infaz edecek bir uzmanlaşmış bir savcı olmalı. Hakim veya savcı olayı duyduğunda da re’sen dava açabilmeli illaki şikayet olması gerekmiyor. Toplumda bu tür ufak görülen suçların etkin olarak cezalandırılması gerekir” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

Tedbir kararına aykırı davranılması suçu için öngörülen cezanın algılanması ve değerlendirilmesi aktörlere göre farklılık arz etmektedir. Genellikle şiddet gören aile bireyleri cezayı yeterli bulmazken, şiddet uygulayanlarsa cezayı ağır bulmaktadır. Cezanın caydırıcı etkiye sahip olduğu konusu da ifade edilmektedir.

“Cezalar caydırıcı” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Gayet iyiydi bence” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Cezalar çok az, caydırıcı değil. Yine de bir korku veriyor. Şu an bir şey yapamıyor ama konuşuyor yine” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Cezaları bilmiyorum. Şimdilik iyi gibi geliyor” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Bence çok iyi, caydırıcı da. Ben bir erkek olarak söylüyorum” (Erkek, 2007, Karadeniz).

“Dediğim gibi çok fazla” (Erkek, 2007, Karadeniz).

Sonuç olarak 4320 sayılı kanunun uygulanmasında eksiklikler, belirsizlikler, sorunlar ve görüş farklılıkları araştırmada elde edilen veri ve bulgularla desteklenerek ortaya konmuştur. Bu yönüyle yapılan öneriler ışığında uygulamanın daha açık bir süreç haline getirilmesi için gerekli düzeltmelerin yapılması gerekir.

2.2. Koordinasyon, İşbirliği ve İletişim Sorunları

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanmasında doğrudan rol alan başlıca resmi aktörler kolluk birimleri (polis ve jandarma), savcılık, Aile Mahkemesi ve infaz savcılığı, sağlık kuruluşları sosyal hizmetler vb. kuruluşlar olup diğer yandan sivil aktörler arasında kadın dernekleri, kadın sığınma evleri, mağdurlar, sanıklar sayılabilir. Aile içi şiddetin ortaya çıkması durumunda konu ya kolluk birimlerine oradan savcıya ya da doğrudan savcıya intikal etmektedir. Savcının kolluğun yardımıyla hazırladığı dava dosyasına göre gerekli gördüğü durumda Aile Mahkemesine dava açar. Mahkeme hâkimi davayı dosya üzerinden inceler ve kanunun öngördüğü tedbirler ışığında kararını verir ve konuyu gereğinin yapılması için infaz savcısına gönderir. İnfaz savcısı ilgili kolluk birimine kararı göndererek uygulanması talimatını verir. Bu dönemden sonra kolluk birimleri kararı ilgili kişilere tebliğ eder ve takibini yapar. Kanunun getirdiği uygulamanın bu şekilde işlediğini düşünmek mümkündür. Kanunun öngördüğü bu aktörler dışında diğer resmi veya gayri resmi aktör de kanunun uygulanmasına katkı yapabilmektedir. Kısaca özetlenen süreçte koordinasyon, işbirliği ve iletişim sorunları yaşanabilmektedir. Nitekim araştırma sonucunda ortaya çıkan durumda da aktörler arasındaki ilişkilerde sorunların olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre bunların tartışılması kanunun aksayan yönlerini ortaya koyarak düzeltme ve uygulamada daha başarılı olması için yararlı olacaktır.

İç Anadolu Bölgesinde 4320 sayılı kanunun uygulanmasında rol oynayan aktörlerden olan savcı, hakim, polis, jandarma ve aile bireyleri ile yapılan mülakatlarda bunların aralarındaki ilişki ve koordinasyonla ilgili ilginç bilgiler elde edilmiştir. 4320 sayılı kanun kapsamında savcılığa gelen davalarda kolluk birimleri konuyla ilgili savcıya yardımcı olmak üzere soruşturma yapmaktadırlar. Savcının kanaati kolluk birimlerinin ve çalışanlarının dava hazırlık

çalışmalarını yerine getirmede genel anlamda yetersiz oldukları şeklindedir. Diğer yandan işin doğrusu adli makamlarda genel olarak kolluğun dava dosyası hazırlamada özellikle yeterli personel olmaması, bilgi ve deneyim eksikliği olduğu kanaatinin yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Verilen bir örnek dikkat çekicidir. Bir olayda tanıkların varlığı bilindiği halde kolluk görevlileri o anda ifade almayıp, savcılıkta veya mahkeme aşamasında tanıkların varlığından söz ettiklerinde, tekrar bu tanıkların ifadelerinin alınması gerektiği mahkeme tarafından emredilmiş ve sonuçta dava sadece bu nedenle birkaç ay gecikmiştir. Diğer yandan savcılık tarafı kollukla iletişim sorununun fiziksel anlamda olmadığını, ancak kolluğun iletişim ortamında anlama ve anlatabilme sorunları olduklarını ifade etmişlerdir. Adliyedeki aktörlere göre 2005 yılında Avrupa Birliği uyum sürecinde çıkarılan CMK ve diğer kanunların genel olarak içerik ve ruhunda değişiklik olmamasına rağmen, kolluk bir olayla karşılaştığında “bizden çıksın gitsin, bir an önce kurtulalım” düşüncesine sahip oldukları ifade edilmiştir.

Buna karşılık hem polis hem de jandarma tarafından adliye ile ilgili herhangi bir iletişim ve ilişki sorunu olmadığı ifade edilmiştir. Ancak ortaya çıkan önemli nokta adliye ile kolluk arasındaki ilişkinin çok sağlıklı olmadığıdır. Diğer bir ifadeyle, 4320 sayılı kanun bağlamında adliye (savcılık ve aile hakimi) ile kolluk birimleri arasındaki ilişkinin sağlıklı bir zemine henüz oturtulmadığı anlamına gelmektedir. Bunda belki de uygulama yönetmeliğinin çıkarılmamasından dolayı, kimin neyi nasıl yapacağı detaylandırılmadığından sorunlar yaşanmaktadır. Bu aktörlerin arasındaki ilişkileri koordineli ve işbirliği içinde yürütebilmek için gerekli uygulama talimatların eksikliği konunun hem kolluk boyutunda hem adliye boyutunda hem de infaz boyutunda sahibinin olmaması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla sürecin tamamını gören ve kontrol eden bir birim olmadığı söylenebilir.

Bu duruma en iyi örnek, verilen tedbir kararının nasıl uygulanacağı konusudur. 4320 sayılı kanun, hakkında tedbir uygulanan kişinin kolluk tarafından nasıl takip edileceği konusunda şöyle bir hüküm içermektedir: “Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler” (md.2). Hâlbuki görüşme yapılan hem hâkim, savcı hem de kolluk birimleri tedbirin uygulanmasında zorluklar, hatta imkânsızlıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin hakkında tedbir uygulanan kişinin tedbir kararını ihlal ettiğinde kolluğun ihlalden

nasıl haberdar olacağı belli değildir. Tek bir çare vardır. O da mağdur haber ederse kolluk müdahale edebilecektir. Haber etse bile kolluk gelene kadar tedbir uygulanan kişi olay mahallini terk ederse ne yapılacağı belirsizdir. Ayrıca yine adli aktörlerin söylediği gibi sosyal yapıdan dolayı komşular veya akrabalar tedbirin ihlali durumunda ihbar etmede gönülsüz davranmaktadırlar. Yine savcı tarafından verilen bir örnekte görüldüğü gibi, iletişim araçları yoluyla taciz durumunda verilen iletişim araçlarıyla rahatsız edici davranışlarda bulunmama tedbiri ihlal edildiğinde bunun tespiti ve müeyyideye tabi tutulması bazı durumlarda imkânsız gibidir. Dijital olmayan bir telefonda veya umumi bir telefon kulübesinden aranması durumunda tespitin de mümkün olmadığı bilinmektedir. Bunlar uygulamada çok önemli sorunlardır.

“4320 sayılı kanuna göre verilmiş bir tedbir kararının işlemesine dair şöyle bir örnek ele alınabilir: bir işlem yapılmış bir aileye ve yazı bize gelir 3 aylık bir tedbir kararının ilgiliye bildirilerek takibi istenir. Takip sırasında bir ihlal saptanırsa resen konuya polisin müdahale ederek savcıya intikal ettirilmesi istenir. İş bu boyuta gelince evler ayrılıyor ve örneğin mağdur veya tedbir uygulanan kişi diğer bir karakolun görev alanında yaşamaya başlıyor. Bir tebligatı ben yapıyorum bir tebligatı diğer karakol yapar. Ancak bu karar evrakı 3 aylık tedbir süresi doluncaya kadar benim karakolumda duruyor. Bu süre zarfında benim karakolumun bölgesinde yaşayan fail gidip diğer karakol bölgesinde yaşayan mağdura bir şey yaptığında o karakolun olayla ilgili tedbir kararıyla ilgili elinde dosya olmadığından olayın mağduru bildirmedeği sürece haberi olmadığı için mahkeme (sonradan yaşanan gelişmelerin) sürecini bilemeyecektir. Dolayısıyla kişiye gerekli işlem yapılamayacaktır. Burada iletişim sorunu var ve merkezi bir bilgilendirme ağı olmalı” (Polis, 2007, İç Anadolu).

Yine aynı takip meselesiyle ilgili olarak Marmara bölgesinden benzer bir görüş şu şekilde konuya açıklık getirmiştir:

“Kolluk nasıl takip edecek. Adam telefonla rahatsız edebilir. Bu nasıl takip edilecek. Kanunlarla açıklanmadığı için polis bunu bilemez. Burada önleyici kolluk devreye girmeli. Kanundaki yazım eksikliği yüzünden kolluk önleyici kolluk işlevini görmüyor. Mağdurun talebi ile birlikte bir dinleme mi olabilir

ancak bu hem pahalı hem de kanunlarda yazılı olması sorunlu bir iş” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

Ege Bölgesinden tedbir kararının takibi konusunda benzer görüşler gelmiştir. Genel olarak Ege’de de 4320 sayılı kanunun uygulanması için hazırlanan evrakın ulaştığı savcı, mahkemeden tedbir talebinde bulunmakta, mahkemenin verdiği tedbir kararının uygulanması talimatı ise bir başka savcıya (infaz savcısına) gönderilmektedir. İşlemi başlatan savcı ile mahkeme kararının takibini yapacak olan savcı aynı kişi olmamaktadır. Bu nedenle savcılar kendilerinin önlerine kolluk tarafından hazırlanan bir evrak gelmediği zaman, olayın dışında kalmaktadırlar. 4320 sayılı kararın uygulanması ile ilgili sorunlar genelde tedbir kararına muhalefetten dolayı kolluk tarafından hazırlanan dosyaları gören savcılar, konuyu rutin bir işlem olarak algılayıp dosyayı ilgili mahkemeye sevk etmekte oldukları görülmüştür. Aşağıdaki ifadeler bu örneklerden bazılarını yansıtmaktadır.

“Uygulamada bize tedbir kararına muhalefet şeklinde geliyor. İşlem yapıyorsunuz. Ama çok fazla denetim imkânı olduğunu düşünmüyorum, yani uygulama pratiği açısından çok başarılı değil. Rehberlik konusunda sıkıntı olduğunu düşünüyorum” (Savcı, 2007, Ege).

“Savcı ile iletişim açısından bir sorun yok. Fiili uygulama açısından az önce dediğim gibi uzaklaştırma cezasının uygulanmasında kanunun bize yetki vermemesinden dolayı sıkıntılarımız var, biraz” (Polis, 2007, Ege).

Yine Marmara Bölgesinde görüşülen bir savcının, Hâkim tarafından verilen tedbir kararının uygulanması konusunda kolluğun yeteri kadar takip edemeyeceğine inanmadığı görülmüştür. “Ayrıca polis acaba tedbir alındıktan sonra takip edebiliyor mu? Pek sanmıyorum.” (Savcı, 2007, Marmara). Bunu söyleyen savcı aslında kolluğun adli amiridir ve takip konusunda kolluğun sorumluluğuna sahip kişidir. Eğer savcı böyle düşünüyorsa süreçten ne kadar uzak olduğu anlaşılmaktadır. Aslında yukarıda belirtildiği gibi bu polis ve jandarma birimleri tarafından teyit edilmektedir. Dolayısıyla 4320 sayılı kanunun uygulanmasında süreci baştan sona görebilen bir koordinatör kuruma ihtiyaç kendini hissettirmektedir. Bu koordinatör olabilecek aktör süreçte rol alan bütün diğer aktörleri bilgilendirdiği takdirde yaptıkları iş daha anlamlı olacak ve

kanunun uygulanmasında hedeflenen amaçlara daha fazla ulaşılabilir.

Doğu Anadolu Bölgesinde görüşülen savcıların da hâkim tarafından verilen tedbir kararının uygulanmasının takibi konusunda hem kendilerinin hem de kolluk birimlerinin yetersiz kalabilecekleriyle ilgili benzer görüşler vardır.

“Verilen kararların uygulanmadığını görünce, şimdi kadın buraya geliyor ağlıyor sızlıyor yine geliyor diyor, biz karar verdikten sonra 24 saat izleyecek halimiz yok, kolluğun bu işi yapması lazım. Kolluk kuvvetinin fazla iş yoğunlukları var belki ama bu aile içi bir sorundur biz buna karışmayalım düşüncesi de var. Biz eğilirse başarılı sonuçlar alıyoruz. Aile mahkemeleri karar verdikten sonra kolluk aşaması geliyor, kolluk aşamasında da bu tam anlamıyla uygulanamıyor. Eve yaklaştırılmaması kararı veriliyor ve aralıklarla tutanaklar geliyor ancak bu tutanakların sağlıklı bir şekilde tutulduğuna inanmıyorum. Kolluğunda bu konuda uyarılması, genelgeler yayınlanması, aksine davranışların cezai müeyyidesi olması konusunda ciddi bir şekilde uyarılması gerekiyor, üzerine eğilmesi gerekir. Tedbir kararı verilen kişiler tekrar evlere gidiyor, yine kişileri rahatsız ediyorlar. Verilen tedbir kararının mutlaka uygulanması gerekir. Sığınma evlerine yerleştirebilirsek, takibi sosyal hizmetler yapıyor, yerleştiremezsek evde kalırsa, takibi zabıta (polis/jandarma) yapıyor. Hangi karakol her gün gidecek rahatsız edildin mi veya eşin eve geldi mi diye soracak, böyle bir şey zor; bunun için bir birim lazım aile birimi lazım 4320 sayılı yasa ile kurulan özel birim lazım. Adli kolluk olmadığı sürece bunun yürümesi zor, adli kolluk olsa biz bunları takip ederiz” (Savcılar, 2007, Doğu Anadolu).

4320 sayılı kanunda sayılan tedbirlerin şekil bakımından uygulandığının kabul edildiği, ancak takibinin tedbir uygulatan tarafın şikâyetine bağlı olarak yapılabildiği görülmektedir. Evden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması konusu kararda yer alsa bile, karara uyulup uyulmadığının takibi sadece tedbir talebinde bulunan kişinin haber vermesiyle ortaya çıkmaktadır. Kanunda sayılan diğer tedbirlerin uygulaması da kişilerin inisiyatifinde olup, aile içindeki bireylerin her hangi bir şikâyeti bulunmadığı sürece polis, jandarma, hâkim ve savcı için verilen kararın kendiliğinden

uygulanmasına yönelik herhangi bir sistem bulunmamakta ve şiddet gören birey çok zor durumda kalmadıkça kararın uygulanmasından daha çok karara muhalefetin sonucundaki hapis ihtarının şiddet uygulayan birey üzerindeki caydırıcı etkisinden yararlanılmak istenilmektedir. Polis, jandarma, hâkim ve savcının, verilen mahkeme kararlarının akıbetinden habersiz bir durum içine düştüğü, kararın etkisinin sonuçlarından haberdar olmadıkları, kararın uygulamasının takibinin yapılabileceği etkili bir sistemin kurulmadığı görülmektedir. Aşağıda görüşülen kişilerce verilen ifadeler bu konuyu yansıtmaktadır.

“Kanun şeklen uygulanıyor. Fakat çözmeyi hedeflediği sorunu tam çözebildiği tartışılır. Kanun da birtakım boşluklar var. Aile içi şiddeti sürekli hale getiren şahıslar ne olacak.üst üste birkaç kez uzaklaştırma alan bireylere ne yapılacak net değil. Uzaklaştırma cezasının uygulanmasında 4320 sayılı kanun, kolluk kuvvetlerine yetki vermemesinden dolayı cezanın infazında boşluk oluşuyor. Uzaklaştırma cezası alan şahıs ceza süresi dolmadan evinde ikamet edebiliyor. Hatta mahkemeden eşi ile birlikte evine dönenler var. Verilen cezanın uygulanamaması veya uygulamanın denetlenememesi cezanın caydırıcılığını olumsuz yönde etkiliyor. ...Çünkü sorun her iki kanunun kapsamına da girer bir boyut taşımaktadır. Böylelikle sorun ağırlaşmış bir hukuki probleme dönüşmektedir. Demek istediğim 4320 sayılı kanunun, hem kendi içeriğinden hem de uygulanmasında var olan sorunlar dolayısıyla aile içi şiddeti önleyemiyor” (Polis, 2007, Ege).

Diğer yandan hem sanık hem mağdur ve diğer resmi aktörler arasındaki iletişim çok önemlidir. Eğer iddianame iyi hazırlanırsa mağdur kendini savcıya iyi anlatabilirse ve savcı kolluğun yardımıyla işini ciddi yaparsa ve Hakimin önüne iyi bir dosya sunarsa 4320 sayılı kanunun amacına ulaşmasında başarı oranı artacaktır. Marmara Bölgesinde görüşülen bir mağdur kadın ve avukatın sözleri bunu teyit etmektedir.

“Mahkemelerde durumu güzel izah ederseniz, raporlarınız uygunsa hemen tedbir kararı alabilirsiniz. Bazen hakim kısa süre de verebiliyor. Aslında tedbir çok az insanı tedip edebiliyor. Biraz akli başında olanlar uslanıyor. Sistem içinde çok ciddi sorunlar var” (Kadın, 2007, Marmara, Avukat).

İletişim konularından bir tanesi olan tebligat alanında ciddi şikâyetler vardır. Tebligatın yapılacağı kişinin adresi başka yerde göstermesi ya da birkaç adrese sahip olması durumunda (örneğin işyeri yaz aylarında bir sahil bölgesinde olan ve Kış aylarında İstanbul veya başka bir ilde olan kişilerde olduğu gibi) tebligat sorun olmakta ve süreç gecikmektedir. Görüşülen kadın mağdurun dedikleri buna örnektir.

“Tebligatta sorunlar var. Mesela benim eşim İstanbul da yaşıyor. İşi, evi burada ama adresini Kuşadası’ndaki otelini gösteriyor. Otele gidip tebligat yapamıyorsunuz adam ortada yok. İstanbul da bile iki hafta sürerse tebligat orada ne kadar sürer kim bilir. Kuşadası’ndaki otele nafaka için haciz de konamıyor. İki yıldır bana mal varlığım sorulacak ne gelen var ne giden.” (Kadın, 2007, Marmara).

“Koruma kararı tek adrese çıkıyor. Adres değiştirildiğinde tekrar baştan süreci başlatmak gerekiyor. Adres değişikliğinde koruma kararının devam etmesi gerekir” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

Gerçekleştirilen araştırmada 4320 sayılı kanunun uygulanmasında rol alan savcılar, aile mahkemesi hâkimleri, infaz savcıları ve kolluk arasında koordinasyonun olmadığı ortaya çıktığı yukarıda ifade edilmişti. Kolluk marifetiyle veya doğrudan kendisine gelen 4320 sayılı kanun kapsamında tedbir gerektiren bir olayda kendisini bir postacı olarak gördüğünü ifade eden savcı bulunmaktadır. Davayı açmak üzere hazırladığı iddianameyle savcı konuyu aile mahkemesine iletmektedir. Aile Mahkemesi hâkimi dosya üzerinden tedbir talebini incelemekte ve bir hükme varmaktadır.

Hâkim tedbir kararı verirse, bunun uygulanması için kararı doğrudan kolluğa değil, Cumhuriyet Başsavcılığına göndermekte, Başsavcı da infaz savcısına göndermekte ve sonuçta tedbirin uygulanması ve izlenmesi için karar sonunda infaz savcılığı marifetiyle karar kolluğa intikal etmektedir. Kolluk, bu kararı tedbir uygulanan kişiye tebliğ etmek durumundadır. Kolluk tedbirin ihlalini kendiliğinden öğrenmesi durumunda doğrudan müdahale etme hakkına sahip olup, konuyu savcılığa intikal ettirmektedir. Bu süreç çok normal gözükmektedir. Fakat görüşülen bütün aktörler konunun sadece bir aşamasında rol aldıklarını ve daha sonra sürece hiç dâhil olmadıklarını ve sürecin tamamında ne olup ne bittiğini

bilemediklerini ifade etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle kanunun getirdiği tedbirlerin ne kadar uygulanabildiği ve ne türden bir getirisi olduğu anlaşılamamaktadır.

Savcı kendini postacı gibi görüp konuyu sadece mahkemeye intikal ettirdiğini ifade etmektedir. Hâkim dosya üzerinde bir kere karar verip daha fazla ne olup bittiğinden haberdar olmadığını belirtmektedir. Ardından infaz savcısı kendisine mahkmeden gelen evrakı kolluğa intikal ettirmektedir. Kolluk ise yukarıda belirtildiği gibi sadece tebliği yapmakta ve bir ihlal durumunda mağdur haber etmediği sürece kolluğun bundan haberi olamayacağını ve tedbirin uygulanmasını takip edemeyeceğini belirtmektedir. Görüldüğü gibi süreçte rol alan aktör sayısı çok olmasına rağmen sürecin genel anlamda geri beslemesini ve sonuçları alarak değerlendirme yapabilecek bir mekanizması yoktur.

Bu nedenle süreçte rol alması gereken diğer sosyal kurumlar ancak kişisel ilişkilerle devreye girmekte ve genelde olumlu sonuç alınamamaktadır. Ancak adli makamların umudu, son zamanlarda kurulan denetimli serbestlik kurumu, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü veya SHÇEK'in daha fazla sürece dâhil edilmesi ve takip etmelerinin sağlanmasıdır. Ancak denetimli serbestlik kurumu ise şu anda sadece çocuk suçluluğu konusunda kurumlar arası ilişkileri düzenlemeye çalışmaktadır. Burada Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü gibi kurumların koordinatör görev yapması sağlanabilir. Sonuç olarak koordinasyon olmamasının başarıyı azalttığı düşüncesi bütün aktörler tarafından kabul edilmektedir.

4320 sayılı Kanunun uygulaması sırasında da koordinasyon sorunları yaşandığı konusu Marmara Bölgesinde yapılan görüşmelerde de teyit edilmiştir. Her birimde çalışanlar kendi aralarında sorun yaşamasalar bile kolluk, savcı ve hâkimler arasında evrakların sadece sevk edilmesiyle işlerin geçiştirildiği görülmektedir. Etkililik açısından sürecin yavaş işlenmesi de ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddete karşı tedbirin bir an önce alınması gerekirken, bir takım bürokratik işlemlerin süreci yavaşlattığı görülmektedir.

“Bu kanun kapsamında hâkim, savcı ve diğer ilgililerle çok problem yaşamıyoruz. Yasa uygulanıyor. Burada 70 savcı olduğunu, ilçelerde de 2 savcı olduğunu varsayalım. Burada işbölümü gereği soruşturma kısmi olarak takip ediliyor. Yani soruşturma, soruşturmayı başlatan savcının dışında

seyredebiliyor. Aile mahkemesi ile savcının irtibatı daha iyi organize edilmeli, aile avukatları uzmanlaşmalı. Devletin diğer kurumlarına bu yasadan dolayı bir görev verilmişse bunun eğitimi onlara da verilmeli ki işler hızlı ve doğru işlesin. Mesela adli tıp ta doktor bu konuda rapor düzenlemesi gerektiğini bilmeli, illa savcılık tarafından uyarılmamalı. Bununla ilgili gerekli olan bilgiler yönetmelikçe tanzim edilebilir. Hâkimler kendilerine doğrudan müracaat olmuşsa savcılığı bilgilendirmiyorlar. Bu noktada bilgi verilmeli. Mülki makamlar, suç soruşturmasında doğrudan polisle muhatap oluyor. En son savcıya geliyor olay. Savcı en başa alınmalı” (Savcı, 2007, Marmara).

Polis uygulamalarını normal rutin işlemler gibi algılamaktadır. Olay olduktan sonra normal bir vakada neler yapıyorsa aynı rutin işlemlerin benzerini 4320 sayılı kanunun kapsamına giren aile içi şiddet konusunda da yapmaktadır. Bu nedenle polis merkezlerinde herhangi bir tecrübesi bulunmayan kişiler için neler olup bittiğinin anlaşılması zor olmakta ve insanlar karakolluk bir olaya dahil olmak istememektedirler. Polisin aşağıda anlattığı durum olayı sıradanlaştırdığına güzel bir örnektir.

“İlçemizde nüfus fazla olmadığı için kurumlarla irtibat sorunumuz olmuyor. Mesafeler yakın. Hastaneler çok yoğun değil. Dolayısıyla çok problem olmuyor. İlçemizde iki savcı 15 er gün nöbet sistemi ile görev yapıyor. Bütün olaylarda 24 saat telefonları açık olduğu için ulaşabiliyoruz. Savcılık aşamasından sonra olduğu için Hakimlerle çok muhatap olma durumumuz zaten yok. Savcının talebi doğrultusunda hareket ediliyor. Savcı şahısların ifadeleri alınıp bırakılması gerekiyorsa onlar bırakılır evraklar sonra ikbalen savcılığa gönderiliyor. Şiddet hasar vermişse, daha önceden uzaklaştırma da verilmişse, emre itaatsizlik olmuşsa bu tür durumlarda şahıs evrakla birlikte mevcutlu bir şekilde savcılığa intikal ediyor. Bulduğumuz yerde savcılıkla ilgili bir sıkıntımız yok, savcılarımız bizlere bu noktada kolaylık sağlıyorlar” (Polis, 2007, Marmara).

4320 sayılı kanunun uygulamasında değişik aşamalarda rol alan kişi ve kurumlar arasındaki işbirliği kanun gereği hâkim tarafından verilen tedbir kararının uygulanmasında süreci hızlandıracaktır. Mağdur veya vekilleri avukatların şikâyetçi olduğu bu durum

gerçekten uygulamada amaçlanan hedefe ulaşılmasında büyük bir engel olarak kabul edilebilir. Çünkü bir tarafta acilen tedbir kararı yoluyla mağdurun kurtarılması ve sanığın tedbir alınması diğer yandan ailenin dağılmadan tedbir yoluyla kurtarılması temel amaç olduğuna göre bunu gerçekleştirecek hızlı ve işbirliği içinde işleyen bir süreç olmalıdır. Marmara Bölgesinde yapılan görüşmelerde söylenenler bu noktada önemlidir:

“Her yerin uygulaması birbirinden farklı. Önceden şiddeti uygulayan tarafın haberi olmamalı. Aile mahkemesinden savcılığa, savcılıktan kolluk kuvvetlerine gelmesi tebliğ sürecini uzatıyor. Adam bana tebliğ yapılmadı diyerek şiddete devam edebiliyor. Tebliğ şekline farklı bir şekilde çözüm bulunmasında yarar görüyorum. Ayrı yaşamaya karar verilmişse ya da boşanma davası açılmışsa bununla birlikte hemen tedbir için ben müracaat ediyorum. Zira bizim toplumumuzda erkek tarafı bunu hazmedemiyor. “Nasıl bana bunu yaparlar, ne yapıyormuş bunlar” diye tepki gösteriyor. Ben de bir erkek annesiyim ama bu durum böyle maalesef. Bunu önlemek için aynı anda müracaat ediyoruz. Mühim olan olabilecek bir şeyi önceden önlemek lazım.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Dilekçe verildiği andan itibaren, nüfus kaydını getirtip karı koca olup olmadığını tespit ediliyor. Yapılan şikâyete göre çözüm üretiliyor. Hiçbir irdeleme yapmadan karara bağlamak durumunda kalınıyor. Karar aleyhine tedbir konulan kişiye karar ulaşınca hemen itiraz ediyor bu sefer. Avukat kararın hemen kaldırılmasını talep ediyor. Sonra olay araştırılıyor. Olayı delillerle doğruluğunu tespit edilmişse tedbir kararı uygulanır. Aksi takdirde tedbir kararı iptal edilir. Mahkeme savcılığa kararı gönderir. Orada bir süre gecikir. Oradan da kolluk kuvvetlerine gönderilir. Bir süre de orada gecikir. Tebliğ kararı ulaşınca kadar çok zaman geçmiş olur” (Hâkim, 2007, Marmara).

Ancak Doğu Anadolu Bölgesinde sürecin hızlı işlediğini söyleyen bir savcı sözlerinin içinde aslında bir gecikmeden söz ettiğini fark etmemektedir. Gerekçe ne olursa olsun iyi niyete rağmen bile gecikme olursa sonuçta kanunun uygulanmasında süreç yavaş işliyor ve amaçlanan acil tedbirler alınamıyor demektir.

“Karakola başvuru olduktan sonra hemen getiriliyor, biz burada hızlandırdık, ama yine de ifade alınması ve kesin (kati) raporun alınması derken yine 2-3 günü buluyor, bazen bir haftayı buluyor kati rapor alınmasından dolayı, o süreçte tedbir kararı alınıyor. Ancak, adliyeye geldikten sonra adliyenin iç ilişkisi ve bilgisayara kayıttan dolayı ilgili savcıya gelmesi 1 ay sürebilir. İşte bu arada hiçbir tedbir kararı verilemez, ben kendi katibime kesin talimatım var böyle bir talep geldiğinde matbu evrakı hazırladım ve hemen sevk ediyor. Birde neden kaynaklanıyor bu çok açık bir itiraftır, biraz da savcı arkadaşların iş yoğunluğundan kaynaklanıyor. Ben o kadar yoğunum ki o evrak bana gelene kadar 1 hafta, 10 gün, 1 ay geçiyor, bu arada ikinci şikayet gelebiliyor” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

4320 sayılı Kanunda öngörülen tedbirler için belki karar aldırılmak tek başına yeterli değil, aynı zamanda ilgili şahsa tebligat gerekiyor. Bu nedenle tebligat konusunun genel sorunları, 4320 sayılı Kanunun uygulanmasında da aynı sorunların yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Yukarıda verilen örneklerle ek olarak aşağıda verilen örnekler tebligat konusunun diğer bir ifadeyle iletişim konusunun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

“Sağlık kuruluşları ile çok sorun olmuyor. Ancak savcılıklar olayı mahkemeye intikal ettirdikten sonra karar veriliyor. Ancak tedbir kararının aleyhine tedbir konulana iletilmesi aşamasında bir ay savcılıkta bir ayda polis veya jandarmada oyalanıyor. Tedbir kararının tebliği ulaşınca kadar kişiye zaman bitmiş oluyor. Aile mahkemelerinde verilen kararın savcılığa bildirilmemesini, bu kararın infazının gecikmesine meydan vermemek adına infazında mahkemece gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Birkaç aylık gecikme halledilmiş olur. Ancak personelin bu noktada eğitilmesi ile iş halledilir. Mahkemede falan tarihli karar ile falan şahıs hakkında şu karar verilmiştir. Derhal infazı diye emniyet veya jandarmaya direk yazı yazılır. Tedbire uyulmadığı takdirde bu sefer savcıya müracaat edilip, ceza davası başlatılabilir” (Hâkim, 2007, Marmara).

“Savcılık karar verse ve hemen infaz etse süreç daha hızlı olur. Yani yasalar aile mahkemelerine daha fazla yetki veriyor. Daha sivil oldukları için galiba.

Ama savcı da hakimler kadar özgürlüktür bu konularda” (Savcı, 2007, Marmara).

Karadeniz Bölgesinde görüşülen hâkim, savcı ve kolluk yetkilileri kanunun uygulanmasında genel olarak bir sorun olmadığını belirtmekle beraber kanunun amaçladığının başarılıp başarılmadığı konusunda bazı tereddütler mevcuttur. Yani tarafların haklarını bilmeleri ve müracaat etmeleriyle başlayan süreç kurallara göre işlemektedir. Kolluk savcıya, savcılık mahkemeye sevk etmekte ve hâkim de karar vermektedir.

Ancak bu zincirdeki halkalar birbirinden bağımsız çalışmakta ve biri diğerinin ne yaptığından haberdar olmamaktadır. Hâkimlerin sadece dosya üzerinden inceleme yapmaları ve karar vermeleri kararın sağlıklı olup olmadığının sorgulanmasını gündeme getirmektedir. Görevli adli ve inzibati aktörlerin kanunun amaçladığı asıl nokta olan ailenin korunmasını yani kararın uygulanmasının sonuçlarını değerlendirebilecek herhangi bir mekanizmaya sahip bulunmamaları önemli bir eksik olarak görülmektedir.

“Hâkimlerin sadece dosya üzerinden inceleme yapmaları ve karar vermeleri tam sağlıklı olmamaktadır. Önemli olan bize gelinceye kadar olan ve bizden gittikten sonraki süreçtir. Zaten o yönünü de biz bilemiyoruz. Hâkimler tedbir kararını vermekte; ancak uygulamada, kararın uygulanmasının sonuçlarını değerlendirebilecek herhangi bir mekanizmaya sahip bulunmamaktadırlar. Bu ancak mağdurların tekerrür halinde geri dönüşleriyle mümkün olabilmektedir ki bu tür geri dönüşlerle de pek karşılaşılmamaktadır. Kanunun ne kadar sağlıklı uygulandığına dair fikir yürütecek bir geri dönüş mekanizması bulunmamaktadır.” (Hâkim, 2007, Karadeniz).

Verilen kararların takibinde, özellikle uzaklaştırma kararlarının gerçek anlamda uygulanıp uygulanmadığının kontrolünde ciddi eksiklikler söz konusudur. Jandarma ve özellikle polis güçlerinin öncelikli olarak asayiş sağlama görevlerinin olduğu ve bu yoğun iş yükleri arasında bu tür işlere yönelik zamanların fazla olmadığı ileri sürülmektedir. Dolayısıyla, çocuk şubeleri gibi özel birimlerin kurulması ve öncelikli işlerinin aile işi şiddete yönelik olarak belirlenmesi, bu konuda yardımcı olabilecektir.

Kanunun işlememesine yönelik öne sürülen ve bir ölçüde masum gibi görünen nedenlerin başında, gerek adli mercilerdeki

gerekse karakollardaki iş yoğunluğu dile getirilmektedir. Hatta adli mercilerdeki iç sistem işleyişi de karar alma sürecinde gecikmelere neden olmaktadır.

Sonuç olarak 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasında doğrudan rol alan başlıca resmi aktörler kolluk birimleri (polis ve jandarma), savcılık, Aile Mahkemesi ve başsavcılık, infaz savcılığı, sağlık kuruluşları sosyal hizmetler vb. kuruluşlar olup diğer yandan sivil aktörler arasında kadın dernekleri, kadın sığınma evleri, mağdurlar vb. kişi ve kuruluşlar arasında koordinasyon, işbirliği ve iletişim sorunları vardır. Bunların önlenmesi kolay olmamakla beraber sürecin tamamını görebilen bir kurum yoktur. Bu noktada Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü en azından koordinasyon görevi üstlenerek süreçte rol alan resmi ve sivil aktörlere her aşamada bilgi vererek 4320 sayılı kanunun uygulamasındaki etkililiği artırabilir.

2.3. 4320 Sayılı Kanununun Bilinilirliği ve İnsanların Kanunla İlgili Bilinçlenmesi

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve bazı Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkeler dahil olmak üzere bütün toplumların çözümlenmesi gerekli sosyal bir gerçeği olduğu gibi, aile içi şiddet bizim ülkemizde de toplumun bir gerçeği olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak, diğer ülkelerden ve özellikle gelişmiş ülkelerden farklı olarak, şiddet mağduru kişilerin, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kişilerin, aile içi şiddetten korunmaya yönelik başvuru oranlarının düşük olmasıdır. Bu durumun nedenleri arasında birçok sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler bulunmasına rağmen, kişilerin yasal haklarına yönelik bilgi, bilinç ve farkındalık eksikliği önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırmada görüşülen aile bireylerinin (kadın ve erkekler) ve Kanunun uygulanmasında görevli aktörlerin çoğunluğunun ifade ettiği gibi, 4320 sayılı veya son değişikliklerden sonra 5636 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un kısa olmasına ve sadece dört maddeden oluşmasına rağmen, yeterince ve kapsamlı bir şekilde bilinmemektedir. 4320 sayılı Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalık düzeyine bakıldığında, gerek aile içi şiddete maruz kalan gerekse şiddet uygulayan kişilerin, Kanunu yeterince bilmedikleri ve hatta böyle bir kanun olduğu konusunda farkındalığın olmadığı söylenebilir. Şöyle ki, kişilerin büyük bir

çoğunluğunun, Kanun hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları ve hatta böyle bir kanunun varlığından haberdar olmadıkları tespit edilmiştir. Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalık o kadar düşük ki, aile bireyleri şiddete maruz kaldıklarında sadece karakola başvurabileceklerini bilmektedirler.

Görüşülen kişilerin verdiği ifadelerden de anlaşılabilceği gibi, aile içi şiddete yönelik şikâyete gelen kişilerin Kanundan haberdar olmadan, sadece evde yaşanan şiddeti önlemeye yönelik devletten yardım talebinde buldukları gözlenmiştir. Aşağıda araştırma kapsamındaki kişilerin verdiği ifadeler durumu çok iyi bir şekilde ortaya koymaktadır.

“Kanun hakkında çok bilgim yok” (Kadın, 2007, Marmara).

“Bu yasa vatandaş tarafından çok bilinmiyor. Hatta bir çok avukat bile yeterince bilmiyordur. Bilinse çok fazla talep olur zannedersen” (Kadın Mağdur Müvekkili, 2007, Marmara).

“Pek bilgim yok” (Erkek, 2007, Ege).

“Olay esnasında polisten duydum” (Erkek, 2007, Ege).

“Ben sadece kocamı karakola şikayet ettim, kanundan falan haberim yok” (Kadın, 2007, Ege).

“Karakola eşim beni dövdüğünde gittim, orada duydum” (Kadın, 2007, Ege).

“Fazla bir şey bilmiyorum” (Kadın, 2007, Ege).

“Çok detaylı bir bilgim yok ama kadınların korunduğunu biliyorum” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Pek bir bilgim de yok. Ama şiddete karşı bir önlem aldığımı biliyorum” (Kadın, 2007, Karadeniz).

“Pek bir bilgimiz yok tabi. Sadece kadına daha fazla bir yardımı olduğunu biliyorum” (Erkek, 2007, Karadeniz).

“Aile Mahkemeleri ile vatandaşlar yeni yeni bu tür şikayetleri nereye yapacaklarını öğreniyorlar” (Hakim, 2007, Güney Doğu Anadolu).

“Tedbir kararı dosyanın bir parçası, hiç kimse bize tedbir kararı için başvuramaz, adli olay için

başvurur. Eşim tarafından dövülüyorum, çocuklarım dövülüyor gibi” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“4320’yi vatandaş bilmiyor, vatandaş cahil, başka yerlerde özellikle büyük şehirlerde belki kişinin kendisi 4320 talep edebilir ama burada çok çok nadir” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Bununla birlikte, Kanun kapsamında tedbir kararına yönelik başvuruların daha ziyade hukuki yardım alan kişiler tarafından ve avukatları tarafından yönlendirilerek 4320 sayılı Kanunu uygulamak amacıyla başvuruda buldukları söylenebilir. Ayrıca kişilerin, konu ile ilgili STK’ların yapmış olduğu bilgilendirme toplantıları ve faaliyetleri veya televizyonda yayınlanan bazı kadın programları kanalı ile Kanun hakkında bilgi sahibi oldukları ve Kanun kapsamında tedbir talebinde buldukları anlaşılmıştır.

“Kanunu annemden öğrendim. Kadın haklarında çalıştığı için ondan öğrendim. Dayak hadisesinden sonra avukat tutma ihtiyacı hissettim (Kadın, 2007, Marmara).

“Alo 183 Hattını duymadım. Şimdi öğrendim. avukat aracılığı ile kanundan haberdar oldum (Kadın, 2007, Marmara).

“Baroların Kadın Danışma Merkezleri bu konuları tanıtmaya başladılar” (Savcı, 2007, Güney Doğu Anadolu).

“Televizyondaki kadın programından öğrendim, kanuni hakkımı kullandım” (Kadın, 2007, Güney Doğu Anadolu).

Özellikle aile bireylerinin büyük bir çoğunluğunun Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalık düzeylerinin düşük olmasının yanında, Kanunun uygulanmasında görevli aktörlerin bir kısmının da Kanunu gereğince ve yeterince bilmedikleri görülmüştür. Şöyle ki, adli ve kolluk görevlilerinin iş yoğunluklarının fazla olması nedeni ile, görevli aktörler sadece dört maddeden oluşan kanun metnine tam anlamıyla hâkim olmadıkları gibi, aktörlerin görev ve sorumluluklarını da çok iyi bilmedikleri söylenebilir. Bu konuda, özellikle yeterli personel olmaması, bilgi ve deneyim eksikliği olduğu kanaatinin yaygın olduğu gözlenmiştir. Aşağıdaki görüşülen kişilere ait ifadeler bu durumu fazlasıyla yansıtmaktadır. Bu durum, uygulamaların ne kadar sağlıklı olduğu açısından anlamlıdır.

“Bu kanunla ilgili bir eğitim seferberliği başlatılmalı. Gerek mağdur gerekse hukukçular; seminerler ve tv marifetiyle bilgilendirilmeli” (Avukat, 2007, Marmara).

“Polis adli işlerle ilgili çok bilgiye sahip değil. Bilgili olmaması da normal. Adli polis sistemi iyi işletilmeli. Burada işlerin nasıl yürüdüğünün eğitimi verilmeli. 6 ayda polis eğitimi ile bunlar zor verilir. Şimdi karakola müracaat yapılıyor gece. Sabah olunca nöbetçi polis evine gidiyor. Yeni gelenin hadiseden çok haberi olmuyor. İş takibi bir kişiye verilmeli, bir birim oluşturulmalı veya uzmanlaşma olmalı. Adli polisin sicil amirinin de savcılık olması gereklidir. Onun ödülünü cezasını da savcılık vermeli ki buranın işlerinin daha ciddiye alsın. Burada bir polise tam alıyoruz işleri tam öğreniyor bakıyoruz ki tayini çıkmış. Sonra yenisine iş öğret, alış, ciddi zaman kaybına ve işlerin yavaşlamasına neden oluyor” (Savcı, 2007, Marmara).

“Kollukla ilgili problemler, kolluk amirlerinin konuya çok vakıf olmaması ve tedbir süresince takipteki yetersizlikler olarak sıralanabilir” (Savcı, 2007, Marmara).

“Kanun bilinmiyor, dolayısıyla uygulanmıyor, en azından bizim burada” (Jandarma, 2007, Ege).

“Savcılık soruşturması kanun bilinmediğinden iyi yapılmıyor. Evraklar eksik geliyor. Kolluk bu konuda hassas değil” (Hakim, 2007, Ege).

“Valilikten bize kadın konulu seminer verilmişti, Polis Okulunda böyle bir ders görmedik” (Polis, 2007, Güney Doğu Anadolu).

“Kanunun uygulanmasının önündeki en önemli engel kimsenin özellikle vatandaşın kanunu bilmemesidir. Daha ileri gidersek poliste kanunu yeterince bilmiyor. Şimdi kötü olan tarafa geliyoruz, şu ana kadar tam anlamıyla uygulanmadığı söylenebilir, yani açık söyleyeyim kanunun başarılı bir şekilde uygulandığını söylemek zor çünkü devamında gelecek sorularda onun cevabı çıkıyor, kanunun yine bilinmemesi, çoğu zaman büyük yerlerde özellikle iş yoğunluğu nedeni ile savcılarımız 4320 nedeni ile bir talepte bulunulmamaktadır” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Bu konuda Cumhuriyet Savcılarının ve Hakimlerin kanunun uygulanması yönünde uyarılmasına ve titizlikle uygulanmasına yönelik artık genelge mi yayınlanır bir çalışma yapılması gerekir..... ben gelene kadar burada bir tedbir kararı istendiğini görmedim. Ben isteyince arkadaşlar da başladılar ve tedbir kararı istenmeye başlandı” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Ayrıca, 4320 veya yeni hali ile 5636 sayılı Kanun, görevli aktörler tarafından yeterince bilinmediğinden bazı aile içi şiddet vakıalarının Türk Ceza Kanununa dayandırıldıkları belirtilmiştir. Ege bölgesinde görüşülen bir hakim, Kanunun değişiminin sağlıklı bir şekilde yargı camiasında bile algılanmadığını ve herkesin kafasının karışık olduğunu ifade etmiştir. Buna ilave olarak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında tedbir kararı alınması için sağlık raporu zorunlu olmamakla birlikte, bu tür vakıalar adli bir olay olarak ele alınarak prosedürün devamı için sağlık raporu alınması zorunlu tutulmaktadır. Öyle ki, Marmara bölgesinde görüşülen bir avukat bile sağlık raporunun alınması gerektiğini düşünebilmektedir.

“Biz daha çok TCK’ya dayandırıyoruz” (Jandarma, 2007, Ege).

“Bizim karakolda, sadece TCK’ya göre değil aynı zamanda 4320 sayılı kanun kapsamında da muamele yapıyoruz. Hem sulh ceza hem de aile mahkemelerinde dava açıyoruz” (Polis, 2007, Ege).

“Herkes rapor alamıyor. Adli tıpa gitmesi gerektiğini çok bilmiyor” (Kadın-Avukat, 2007, Marmara).

“Kadının dayak yediğine dair sağlık raporu isteniyor, başvurular sırasında rapor istenmiyor ama prosedürün devam edebilmesi rapor gerekli” (Polis, 2007, Doğu Anadolu).

“...adli olay olduğundan dolayı rapor gerekli, adli dosyayı tedbir istemi ile gönderiyorsunuz, rapor olacak ki hakim görecektir, niye böyle bir şey isteniyor, nasıl bir şiddet görmüş vesaire” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalığın düşük olmasına ilaveten, 2007 yılı içerisinde gerçekleştirilen değişikliklerin, yeni hali ile 5636 sayılı Kanunun getirdikleri yeniliklerin çok iyi

anlaşılmadığı söylenebilir. Şöyle ki, değişiklik sonrasında mağdurlar daha geniş açıklanmış ve özellikle tedaviye yönelik açılım şiddetin önlenmesine katkıda bulunabileceğinden önemli bir aşama olarak kabul edilebilir. Ancak, bir çok görüşmesi tarafından, yeni değişikliklerin başka bir deyişle 5636 sayılı Kanunun pek bir şey getirmediğinin belirtilmesi, Kanunun gereğince ve yeterince bilinmediği görüşünü destekler olarak görünmektedir.

“Son değişiklikler hakkında şu an bilgim yok”
(Polis, 2007, Marmara).

“Mayıs ayındaki değişikliğin çok fazla bir değişiklik olarak görmüyorum” (Hakim, 2007, Doğu Anadolu).

“Son değişikliklerin de maddi temellerinin oturmadığı sürece etkili bir şekilde çalışacağını sanmıyorum açıkçası” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Tam anlamıyla evlilik yaşantısı yok, devamlı bali çekiyor, evden haberi yok, sokaklarda köşe kenarlarında bally çekip çekip geliyor, hiç evlilikle ilişkisi yok” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

“Sinirlenince gözü hiç bir şeyi görmüyor, öfke ile dövüyor ama daha sonra pişman oluyor ve bu durumdan kendisi de hoşnut değil ama bunun tedavi gerektirecek bir durum olduğunun farkında değil...”
(Kadın, 2007, Doğu Anadolu).

Genel olarak, Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalık düzeylerinin özellikle aile bireylerinde çok düşük olduğu ve uygulamada görev alan aktörlerinde Kanunu yeterince bilmedikleri anlaşılmıştır. Bununla birlikte, ekte sunulan adli sicil kayıtlarında da görülebileceği gibi, Kanunun uygulanmasına yönelik başvurularda yıllar itibari ile artış söz konusudur, dolayısıyla Kanuna yönelik bilinirlik ve farkındalığın gün geçtikçe arttığı söylenebilir. Ancak, yine de yeterli düzeyde artış olmadığı; bilinirlik ve farkındalık attırmaya yönelik plan, program ve faaliyetlerin gerektiği düşünülmektedir. Şöyle ki, Kanunun beklenen amaçlara ulaşabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir; bunun birinci şartı aile bireylerinin özellikle de kadınların bilinçlendirilmesidir. Kanun uygulayıcılarının müdahale edebilmesi için, bu yönde taleplerin olması gerekmekte ve bunun da aile bireylerinin yasal hakları hakkında bilgi sahibi olması ile gerçekleştirilmesi mümkündür.

2.4. Uygulamadaki Aksaklıklar

4320 sayılı Kanun kapsamında başvuru sürecinden ilgili kişiye Hakim kararı tebliğ edilinceye kadar uzun bir süreçten geçilmekte ve bu süreç zaman aldığı için şiddet uygulayan kişi eylemlerine devam edebilmekte ve mağdur/ları bu durumdan zarar görmekten koruyamamakta olduğu görülmüştür.

4320 sayılı kanun kapsamında savcılığa gelen davalarda, konuyla ilgili hazırlık yapan kolluk birimleri hakkında, savcının kanaati genelde kolluk birimlerinin yetersiz olduğu şeklindeydi. Aslında genel olarak kolluğun dava dosyası hazırlamada özellikle yeterli personel olmaması, bilgi ve deneyim eksikliği olduğunu kanaatinin yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Verilen bir örnek dikkat çekicidir. Bir olayda tanıkların varlığı bilindiği halde kolluk görevlileri o anda ifade almayı, savcılıkta veya mahkeme aşamasında tanıkların varlığından söz ettiklerinde, tekrar bu tanıkların ifadelerinin alınması gerektiği mahkeme tarafından emredilmiş ve sonuçta dava sadece bu nedenle birkaç ay gecikmiştir. Diğer yandan savcılık tarafı kollukla iletişim sorununun fiziksel anlamda olmadığını, ancak kolluğun iletişim ortamında anlama ve anlatabilme sorunları olduklarını ifade etmişlerdir. Adliyedeki aktörlere göre 2005 yılında Avrupa Birliği uyum sürecine istinaden çıkarılan yeni CMK ve diğer kanunların genel olarak içerik ve ruhunda değişiklik olmamasına rağmen, kolluk bir olayla karşılaştığında “bizden çıksın gitsin, bir an önce kurtulalım” düşüncesine sahip oldukları ifade edilmiştir.

4320 sayılı kanun, hakkında tedbir uygulanan kişinin kolluk tarafından nasıl takip edileceği konusunda şöyle bir hüküm içermektedir: “Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler” (md.2). Halbuki görüşme yapılan hem hakim, savcı hem de kolluk birimleri tedbirin uygulanmasında zorluklar olduğunu, hatta imkansızlıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin hakkında tedbir uygulanan kişinin tedbir kararını ihlal ettiğinde kolluğun ihlalden nasıl haberdar olacağı belli değildir. Tek bir çare vardır. O da mağdur haber ederse kolluk müdahale edebilecektir. Haber etse bile kolluk gelene kadar tedbir uygulanan kişi olay mahallini terk ederse ne yapılacağı belirsizdir. Ayrıca yine adli aktörlerin söylediği gibi sosyal yapıdan dolayı komşular veya akrabalar

tedbirin ihlali durumunda ihbar etmede gönülsüz davranmaktadırlar. Yine savcı tarafından verilen bir örnekte görüldüğü gibi, iletişim araçları yoluyla taciz durumunda verilen iletişim araçlarıyla rahatsız edici davranışlarda bulunmama tedbiri ihlal edildiğinde bunun tespiti ve müeyyidelendirilmesi bazı durumlarda imkânsız gibidir. Dijital olmayan bir telefonda veya umumi bir telefon kulübesinden aranması durumunda tespitin de mümkün olmadığı bilinmektedir. Uygulamada bunlar çok önemli sorunlardır.

Müracaat yerinin de kanunun uygulamalarında bir sorun kaynağı olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Bu konudaki hakimnin belirttiği durum aşağıda kendi ifadelerinden alınmıştır.

“Diğer bir eksiklik talep sahibinin bulunduğu yerle alakalı. Bir insan kaçıp geldi İstanbul’a ve ailesine sığındı. Bu durumda Mersin’e müracaat edemez. Dolayısıyla bulunduğu yerde müracaat edebilmeli. Son altı ay içinde oturduğu yer, tayini çıkmışsa orada da dava açabilmeli. (Hakim, 2007, Marmara).

“Diğer bir problemde müracaat esnasında samimiyeti çözümlmek için dilekçeye birkaç şey ekleme önemli. Dilekçenin kabul edilebilirlik şartı olmalı. Böyle olursa insanlar daha özenli olurdu. Nedir kabul edilebilirlik şartı:

a. Nüfus bilgilerini dilekçeye dahil etmek

b. Yaşanan şiddet olayının hiç olmazsa emniyet kayıtlarında olması ve hemen hakimnin ulaşabilmesi sağlanmalı, savcılıktan gelenlerde bunlar var. İtirazlar da genelde ‘ben o tarihlerde şehir dışındaydım veya yurt dışındaydım’ şeklinde oluyor. Duruşmada deliller hazırsa hemen karar verilir. Asıl ama mağdur olanı bir an önce mağduriyetten kurtarma olmalıdır” (Hakim, 2007, Marmara)

4320 sayılı kanun kapsamında uygulanan başvuru sürecinin de şikayetlerin ertelenmesinde etkili olduğu, şiddetin boyutu başvuru sürecindeki zorluklardan daha fazla olmadan bu sürecin pek göze alınmadığı görülmektedir.

“Bazı semt karakollarında yeterli ilgi gösterilmiyor mağdura. Bir müvekkilim eşi tarafından tecavüze uğramasına ve kendisine eşi zührevi hastalıklar bulaştırmasına rağmen semt

amirliğine gidiyor. Sevk müzekkeresi vermeden hastaneye gönderiyorlar. Hastanede sevk müzekkeresi istiyor. Avukatı olan ben de bunu ispat edemediğim için müvekkilim mağdur oluyor. Bazen bir polis memuru ya da doktor, eşin vermediği zararı, işini savsaklamak suretiyle mağdura verebiliyor.” (Kadın Avukat, 2007, Marmara).

“Eşimden şiddet gördükten sonra avukat ile görüştim. Bu iş profesyonel bir çalışma gerektiriyor. Bu nedenle avukat çok büyük önem arz ediyor. Yalnız bu yargı süreci insanların ihtiyaçlarına çözüm üretecek kadar hızlı çalışmıyor. Karar hızlı çıkıyor ama sonraki süreç yavaş işliyor.” (Kadın, 2007, Marmara).

“Problem kanunun uygulanmasından değil, uygulamaya başlamasından sonra. Başvuru ile davanın mahkemede sonuçlanması arasında geçen süre, asıl problem; mahkemede hüküm verilene kadar kadın o adama mahkum, sorun orda.” (Polis, 2007, Doğu Anadolu).

“Karakola başvuru olduktan sonra hemen getiriliyor, biz burada hızlandırdık, ama yine de ifade alınması ve kesin (kati) raporun alınması derken yine 2-3 günü buluyor, bazen bir haftayı buluyor kati rapor alınmasından dolayı, o süreçte tedbir kararı alınmıyor. Ancak, adliyeye geldikten sonra adliyenin iç ilişkisi ve bilgisayara kayıttan dolayı ilgili savcıya gelmesi 1 ay sürebilir. İşte bu arada hiçbir tedbir kararı verilemez, ben kendi katibime kesin talimatım var böyle bir talep geldiğinde matbu evrakı hazırladım ve hemen sevk ediyor. Birde neden kaynaklanıyor bu çok açık bir itiraftır, biraz da savcı arkadaşların iş yoğunluğundan kaynaklanıyor. Ben o kadar yoğunum ki o evrak bana gelene kadar 1 hafta, 10 gün, 1 ay geçiyor, bu arada ikinci şikayet gelebiliyor.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

Polis uygulamalarını normal rutin işlemler gibi algılamaktadır. Olay olduktan sonra normal bir vakada neler yapıyorsa aynı rutin işlemlerin benzerini aile içi şiddet konusunda da yapmaktadır. Bu nedenle karakollarda herhangi bir tecrübesi bulunmayan kişiler için neler olup bittiğinin anlaşılması zor olmakta ve insanlar karakolluk bir olaya dahil olmak istememektedirler. Polisin aşağıda anlattığı durum olayı sıradanlaştırdığına güzel bir örnektir.

“İlçemizde nüfus fazla olmadığı için kurumlarla irtibat sorunumuz olmuyor. Mesafeler yakın. Hastaneler çok yoğun değil. Dolayısıyla çok problem olmuyor. İlçemizde iki savcı 15 er gün nöbet sistemi ile görev yapıyor. Bütün olaylarda 24 saat telefonları açık olduğu için ulaşabiliyoruz. Savcılık aşamasından sonra olduğu için Hakimlerle çok muhatap olma durumumuz zaten yok. Savcının talebi doğrultusunda hareket ediliyor. Savcı şahısların ifadeleri alınıp bırakılması gerekiyorsa onlar bırakılır evraklar sonra ikbalen savcılığa gönderiliyor. Şiddet hasar vermişse, daha önceden uzaklaştırma da verilmişse, emre itaatsizlik olmuşsa bu tür durumlarda şahıs evrakla birlikte mevcutlu bir şekilde savcılığa intikal ediyor. Bulduğumuz yerde savcılıkla ilgili bir sıkıntımız yok, savcılarımız bizlere bu noktada kolaylık sağlıyorlar.” (Polis, 2007, Marmara)

“Zaten adam eve yaklaşmışsa polis aranıp da gelinceye kadar ne yapacaksa yapıyor.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

4320 sayılı Kanun kapsamında işlem yapılmaya başladığı andan itibaren devam eden süreçte bir çok sıkıntı yaşandığı görülmektedir. Aşağıda örnekleri verilmiştir.

“Her yerin uygulaması birbirinden farklı. Önceden şiddeti uygulayan tarafın haberi olmamalı. Aile mahkemesinden savcılığa, savcılıktan kolluk kuvvetlerine gelmesi tebliğ sürecini uzatıyor. Adam bana tebliğ yapılmadı diyerek şiddete devam edebiliyor. Tebliğ şekline farklı bir şekilde çözüm bulunmasında yarar görüyorum. Ayrı yaşamaya karar verilmişse ya da boşanma davası açılmışsa bununla birlikte hemen tedbir için ben müracaat ediyorum. Zira bizim toplumumuzda erkek tarafı bunu hazmedemiyor. “Nasıl bana bunu yaparlar, ne yapıyormuş bunlar” diye teki gösteriyor. Ben de bir erkek annesiyim ama bu durum böyle maalesef. Bunu önlemek için aynı anda müracaat ediyoruz. Mühim olan bir şeyi önceden önlemek lazım.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Dilekçe verildiği andan itibaren, nüfus kaydını getirtip karı koca olup olmadığını tespit ediliyor. Yapılan şikayete göre çözüm üretiliyor. Hiçbir irdelene yapmadan karara bağlamak durumunda kalınıyor. Karar aleyhine tedbir konulana ulaşınca

hemen itiraz ediyor bu sefer. Avukat kararın hemen kaldırılmasını talep ediyor. Sonra olay araştırılıyor. Olayı delillerle doğruluğunu tespit edilmişse tedbir kararı uygulanır. Aksi takdirde tedbir kararı iptal edilir. Mahkeme savcılığa kararı gönderir. Orada bir süre gecikir. Oradan da kolluk kuvvetlerine gönderilir. Bir süre de orada gecikir. Tebliğ kararı ulaşınca kadar çok zaman geçmiş olur.” (Hakim, 2007, Marmara)

“Süreç esnasında kolluk kuvvetleri ile sorun yaşıyorum. Eşim telefon edip evi gözetliyor. Ben polis arıyorum ama gelen giden olmuyor. İsrarlı aramalardan sonra yunus ekipleri geliyor. Karakol polisi hiç yardımcı olmuyor. Eşim karakol polisleri ile çok iyi bir ilişki kurmuş. Polisten destek göremiyorum maalesef.” (Kadın, 2007, Marmara)

“Biz önce tedbir için mahkemeye müracaat ettik. Hemen akabinde karşı taraf da boşanma davası açtı. Önce mahkeme tedbir isteğimizi reddetti. Karşı taraf bugün Türkiye’nin en zengin adamlarından bir tanesi. Gece 10:00 da yok şunu alacağım yok bunu alacağım diye dört beş adamıyla eve gelmeye başladı. O kapıya dayanmalar olunca o zaman koruma tedbiri için tekrar mahkemeye müracaat ettik. O zaman koruma tedbirini verdi. 6 ay süreyle evden uzaklaştırma verdi. Karşı taraf itiraz etti. Evinin krokisini koydu. Şunu bunu koydu. Fakat mahkeme itirazı reddetti. Aynı süre içinde mahkemeden çocuğun babayla görüşmesi için karar aldılar. Baba evden uzaklaştı ama çocuğun ailesi avukatlarla geldiler. Tabi burada kanun çelişiyor. Ben tehlikedeyim, beni korumak için çocuğumu alıyorlar. Eğer bu adam benim için tehlikeli ise çocuğum içinde tehlikelidir. Zaten benden alamadığı hıncını çocuktan alıyor. Benim çocuğum dayak bile yedi orada. Anneye yapılamayan çocuğa yapılıyor. Dolayısıyla anneye çocuk üzerinden acı çektiriliyor. Benim çocuğum polisten korkar. Babası bunu bildiği halde polisle kapıma geliyor. Annenin mağduriyeti çocukla beraber. Çocuk bunları, yaşadığı sorunları mahkeme psikologuna da anlattığı halde mahkeme ‘baba ile münasebet’ başlığı altında baba bütün nefretini çocuğa yansıtıyor. Sadece baba değil babaanne, hala hepsi baskı yapıyor. Bunu çocuğu sevmedikleri için değil anneye acı çektirmek için yapıyor. Çocuk gitmek istemese de

polis ile alma hakları var. Zaten çocuk polisten korkuyor. Polis korkusuyla tehdit ediliyor. Polise eve geliyor. Elinde tebligat yok. Çocuğu vermeyeceğimi söyleyince ‘ben zaten çocuk almaya gelmedim senin nasıl bir insan olduğuna insanlara göstermeye geldim’ diyor. Bu nasıl bir mantıktır. Polisleri de buna alet ediyor.” (Kadın, 2007, Marmara)

Kanunun işlememesine yönelik öne sürülen ve bir ölçüde masum gibi görünen nedenlerin başında, gerek adli mercilerdeki gerekse karakollardaki iş yoğunluğu dile getirilmektedir. Hatta, adli mercilerdeki iç sistem işleyişi de karar alma sürecinde gecikmelere neden olmaktadır.

“Yeni çıkan kanunlarla, uygulamada hayati tehlike olmadığı müddetçe hiç bir savcı eşe kötü muamele ile ilgili kocaya gözaltına vermedi bugüne kadar, yani kocalar için hiçbir caydırıcılık yok, kesinlikle yok. Birde şu var, özellikle adliyelerde (adli mercilerde) ve emniyette iş yoğunluğu çok fazla.” (Polis, 2007, Doğu Anadolu)

“Halen savcılığa gönderemediğim başvurular var, iş yoğunluğundan dolayı savcı istemiyor.” (Polis, 2007, Doğu Anadolu)

“Verdiğimiz talimatlar aynen yerine getirilir, öyle bir sorun yaşanmıyor, ancak iş yoğunluğundan dolayı sıkıntılar var, çok olay var şimdi bunları yapmaya çalışırken onları da yapmaya çalışıyor, ne oluyor hepsi aksıyor yani kasıtlı bir davranış yok ortada.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

“Doğu Anadolu’da çok yetersiz sayıda savcı var, hakim sayısı yeterli ama savcı sayısı yetersiz. Mesela 25 savcı olması gerekirken onun yarısı kadar daha önce üçte biri savcı sayısı ile işler yürütülmeye çalışılıyordu. Özellikle bu konu ile ilgili bir savcının görevlendirilmesi lazım ve Doğu Anadolu’daki savcı sayısının mutlak ve mutlak suretle artırılması lazım.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

“Karakola başvuru olduktan sonra hemen getiriliyor, biz burada hızlandırdık, ama yine de ifade alınması ve kesin (kati) raporun alınması derken yine 2-3 günü buluyor, bazen bir haftayı buluyor kati rapor alınmasından dolayı, o süreçte tedbir kararı almıyor. Ancak, adliyeye geldikten sonra adliyenin iç

ilişkisi ve bilgisayara kayıttan dolayı ilgili savcıya gelmesi 1 ay sürebilir. İşte bu arada hiçbir tedbir kararı verilemez, ben kendi katibime kesin talimatım var böyle bir talep geldiğinde matbu evrakı hazırladım ve hemen sevk ediyor. Birde neden kaynaklanıyor bu çok açık bir itiraftır, biraz da savcı arkadaşların iş yoğunluğundan kaynaklanıyor. Ben o kadar yoğunum ki o evrak bana gelene kadar 1 hafta, 10 gün, 1 ay geçiyor, bu arada ikinci şikayet gelebiliyor.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

Tedbir kararı almak için sağlık raporu zorunlu olmamakla birlikte gerek karakollarda gerekse Cumhuriyet Savcılıklarında sağlık raporu alınması zorunlu tutulmakta ve sağlık raporu almadan sürecin devam etmesine izin verilmemektedir. Sağlık raporunun aranmasına neden olarak da olayın adli bir olay olmasından dolayı sağlık raporun gerekliliği dile getirilmektedir.

“Kadının dayak yediğine dair sağlık raporu isteniyor, başvurular sırasında rapor istenmiyor ama prosedürün devam edebilmesi için rapor gerekli. Aile içi bir olay olduğu için hiç kimseye sağlık raporu aldırılmaz, almak istemiyorsa almıyor. Kadınlar rapor almak istemiyor, rapor almak prosedürün devam etmesi için zorunlu.” (Polis, 2007, Doğu Anadolu)

“...adli olay olduğundan dolayı rapor gerekli, adli dosyayı tedbir istemi ile gönderiyorsunuz, rapor olacak ki hakim görecek, niye böyle bir şey isteniyor, nasıl bir şiddet görmüş vesaire.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

“Rapor istenmesi tedbir kararı alınması için değil, adli olay olmasından dolayı rapor isteniyor. Çünkü eşe karşı kasten yaralanma oluyor, hakkında soruşturma yapıyoruz.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

Bu durumda, aile içi şiddetin varlığının öğrenilmesi ve acil tedbir alınması gerektiği hallerde tedbir kararı vermekte Cumhuriyet savcıları da yetkili kılınabilir.

4320 sayılı Kanun kapsamındaki bir uygulamada Aile Mahkemesinin kararı, Cumhuriyet Başsavcılığına, oradan infaz savcılığına, oradan kolluk birimlerine, kolluk birimleri de ilgili kişiye tebliğ etmektedir. Örneğin 3 aylık bir tedbir kararı verildiğinde bu tebliğin gerçekleşmesine kadar geçen süre bir ya da bir aydan fazla sürmesi halinde tedbir kararının caydırıcılığının

başlaması ertelenmekte ve karar amacına ulaşmakta yetersiz kalmaktadır.

4320 sayılı Kanun kapsamında işlem yapılmaya başladığı andan itibaren devam eden süreçte bir çok sıkıntı yaşandığı görülmektedir. 4320 sayılı Kanunda öngörülen tedbirler için belki karar aldirmek tek başına yeterli değil, aynı zamanda ilgili şahsa tebligat gerekiyor. Bu nedenle tebligat konusunun genel sorunları, 4320 sayılı Kanunun uygulanmasında da aynı sorunların yaşanmasına neden olduğu görülmektedir.

Aşağıda bu sorunlarla ilgili örnekler verilmiştir.

“Her yerin uygulaması birbirinden farklı. Önceden şiddeti uygulayan tarafın haberi olmamalı. Aile mahkemesinden savcılığa, savcılıktan kolluk kuvvetlerine gelmesi tebliğ sürecini uzatıyor. Adam bana tebliğ yapılmadı diyerek şiddete devam edebiliyor. Tebliğ şekline farklı bir şekilde çözüm bulunmasında yarar görüyorum. Aynı yaşamaya karar verilmişse ya da boşanma davası açılmışsa bununla birlikte hemen tedbir için ben müracaat ediyorum. Zira bizim toplumumuzda erkek tarafı bunu hazmedemiyor. “Nasıl bana bunu yaparlar, ne yapıyormuş bunlar” diye teki gösteriyor. Ben de bir erkek annesiyim ama bu durum böyle maalesef. Bunu önlemek için aynı anda müracaat ediyoruz. Mühim olan bir şeyi önceden önlemek lazım.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Dilekçe verildiği andan itibaren, nüfus kaydını getirtip karı koca olup olmadığını tespit ediliyor. Yapılan şikayete göre çözüm üretiliyor. Hiçbir irdeleme yapmadan karara bağlamak durumunda kalınıyor. Karar aleyhine tedbir konulana ulaşınca hemen itiraz ediyor bu sefer. Avukat kararın hemen kaldırılmasını talep ediyor. Sonra olay araştırılıyor. Olayı delillerle doğruluğunu tespit edilmişse tedbir kararı uygulanır. Aksi takdirde tedbir kararı iptal edilir. Mahkeme savcılığa kararı gönderir. Orada bir süre gecikir. Oradan da kolluk kuvvetlerine gönderilir. Bir süre de orada gecikir. Tebliğ kararı ulaşıncaya kadar çok zaman geçmiş olur.” (Hakim, 2007, Marmara)

“Süreç esnasında kolluk kuvvetleri ile sorun yaşıyorum. Eşim telefon edip evi gözetliyor. Ben polis arıyorum ama gelen giden olmuyor. Israrlı

aramalardan sonra yunus ekipleri geliyor. Karakol polisi hiç yardımcı olmuyor. Eşim karakol polisleri ile çok iyi bir ilişki kurmuş. Polisten destek göremiyorum maalesef.” (Kadın, 2007, Marmara)

“Tebliğatta sorunlar var. Mesela benim eşim İstanbul da yaşıyor. İşi, evi burada ama adresini Kuşadası’ndaki otelini gösteriyor. Otele gidip tebligat yapamıyorsunuz adam ortada yok. İstanbul da bile iki hafta sürerse tebligat orada ne kadar sürer kim bilir. Kuşadası’ndaki otele nafaka için haciz de konamıyor. İki yıldır bana mal varlığım sorulacak ne gelen var ne giden.” (Kadın, 2007, Marmara)

“Sağlık kuruluşları ile çok sorun olmuyor. Ancak savcılıklar olayı mahkemeye intikal ettirdikten sonra karar veriliyor. Ancak tedbir kararının aleyhine tedbir konulana iletilmesi aşamasında bir ay savcılıkta bir ayda polis veya jandarmada oyalanıyor. Tedbir kararının tebliği ulaşıncaya kadar kişiye zaman bitmiş oluyor.” (Hakim, 2007, Marmara)

“Koruma kararı tek adrese çıkıyor. Adres değiştirildiğinde tekrar baştan süreci başlatmak gerekiyor. Adres değişikliğinde koruma kararının devam etmesi gerekir.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Bu kanun şu anda hiç yoktan iyidir. İki tarafın dinlenmemesi uygulamada yapıldığı gibi, kocaya haber verilmemesi gibi öneriler olabilir. Arkasından itiraz yolu var nasılsa. Gelsin mahkeme de söyleyeceğini söylesin hakim kaldırırsa kaldırır zaten. Boşanma veya ayrılık kararının iletilmesi ile birlikte bunun da iletilmesi. Ayrı bir karar bile olsa aynı kararlar bildirilmesi. Tebligat yolunda postanın dışında alternatiflerin değerlendirilmesi.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Aile mahkemelerinde verilen kararın savcılığa bildirilmemesini, bu kararın infazının gecikmesine meydan vermemek adına infazında mahkemece gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Birkaç aylık gecikme halledilmiş olur. Ancak personelin bu noktada eğitilmesi ile iş halledilir. Mahkemede falan tarihli karar ile falan şahıs hakkında şu karar verilmiştir. Derhal infazı diye emniyet veya jandarmaya direk yazı yazılır. Tedbire uyulmadığı

takdirde bu sefer savcıya müracaat edilip, ceza davası başlatılabilir.” (Hakim, 2007, Marmara)

“İnfaz büroya gelen mahkeme kararlarına bakıyoruz, 4320 sayılı Kanunla ilgili bir karar geldiyse, sadece tebliğ etmek gerekiyorsa evine gidiyoruz, adamı bulamazsak eve haber bırakıyoruz karakola uğrasın tebliğatı var diye, adam geliyor tebliğatı imzalatıp gönderiyoruz.” (Polis, 2007, Ege)

“Eve polis geldi mahkemeden tebliğat var diye, eşime haber verdim, neymiş diye sordu, ne bilem ben dedim. Polis seni çağırıyor dedim. Polis eşime kağıdı imzalatıp gitti. Baktık mahkeme kararıymış.” (Kadın, 2007, Ege)

“Aslında değişik kararlar var. tabi bu kararlar bizde tutulmadığı için, ben burada kaydını yapıyorum asayişe gönderiyorum. İnfazen yazmışız bu şekilde de mahkeme kayıtlarına geçirmişiz. Bu da vakit alıyor. Artık kolluk ne kadar zamanda tebliğ ederse.” (Savcı, 2007, Güney Doğu Anadolu)

Bu duruma çözüm önerisi olarak, Aile Mahkemesinin kararının Cumhuriyet Başsavcılığı yerine, doğrudan kolluk birimlerine yazılması ve kolluk birimlerinin de ilgili kişiye kararı tebliğ etmesiyle sürecin hızlandırılabilceği düşünülmektedir.

4320 sayılı Kanun öngördüğü tedbirleri tek tek saymakta ancak “..Aile Mahkemesi Hakimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re’sen aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri tedbirleri de hükmedebilir” demektedir. Aile Mahkemesi Hakimleri kanunda öngörülen tedbirler dışında “benzer” tedbirleri uygulamaktan kaçınmakta oldukları görülmüştür.

Hakimin kanunda sayılan tedbirler dışında herhangi benzer bir tedbir öngörmediği hatta bundan kaçındığı görülmektedir.

“Dilekçedeki talebe bağlı kalarak aile ve çocuklar için konut tahsisi, eve yaklaşmama, iletişim kurulmaması, 600 metre çapındaki alana yaklaşmama, eve girmeme gibi bütün tedbirler talep ediliyorsa tüm tedbirlere birden hükmediyoruz. Diğer tedbirleri hiç uygulamadım. Başıma iş açmayım. (Hakim, 2007, Marmara)

“Diğer bir sorunda çocukların baba ile irtibatı nasıl olacak.” (Kadın, 2007, Marmara)

“Uzaklaştırma kapsamı dahilinde çocukla babanın görüşmesinin kuralları. Kanun da aile bireylerinin korunması amaçlanırken yeni bir çelişki ortaya çıkıyor. Yeni mağdurlar yaratılıyor.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Tedbir uygulanan kişinin kalacak yeri olmazsa mağdur oluyor ve mahkeme olarak bir şey yapamıyoruz. Tedbir uygulanan kişinin ekonomik durumu iyi değilse sığınma evlerinde misafir etmek yararlı olur. Aslında bu tür insanları bir araya getirecek yerler planlanmalı ve birbirleriyle görüşmeleri sağlanmalı ve birbirlerinden etkilenerek nedamet gösterebilecekleri ortam oluşturulmalı.” (Hakim, 2007, İç Anadolu)

“Polis savcılık arasında herhangi bir iletişim kopukluğu bulunmamaktadır. Ancak aile içi şiddete maruz kalan kişilerin (özellikle kadınların) korunması için savcılar yeterli önlemleri almıyorlar. Örneğin diğer eşin gözaltına alınabilmesi gerekiyor ancak savcılar bunu çok önemsemiyor. Boş ver diyebiliyor. Bu yetkinin kolluğa devredilmesi veya savcıların bu konuda biraz daha özverili olması gerekiyor.” (Karadeniz, Polis)

Aile Mahkemesi Hakimlerinin kanunda öngörülen tedbirler dışında “benzer” tedbirleri uygulamaktan kaçınmakta oldukları görülmüş ve buna çözüm önerisi olarak diğer kanunlarda öngörülen tedbirlere atıfta bulunularak ya da tedbirlerin sayısı ve çeşidi artırılarak bu durumu bir çözüme kavuşturulmasının mümkün olduğu görünmektedir.

4320 sayılı Kanun kapsamında nafaka tedbiri genellikle reddedilmekte, kabul edilse bile nafakanın alınabilmesi pek mümkün olmamakta olduğu görülmüştür. Nafaka tedbiri uygulaması oldukça güç bir karar olarak karşımıza çıkmakta ve ayrı bir hukuki sürecin başlamasına neden olmaktadır.

Ekonomik zorluk yaşayan kişiler için 4320 sayılı Kanunun öngördüğü süreci yaşamak oldukça zor bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. 4320 sayılı Kanunun uygulanmasında tedbir nafakası öngörülmesi halinde bile bu nafakanın tahsil edilmesi sorunuyla karşı karşıya kalınmaktadır.

“Kanunlar çok güzel ancak onu uygulayacak yeterli altyapı yok. Adam dolar milyarderi veya aylık kazancı 100-200 milyar. Adamın gelirini tespit

edemiyoruz. Adam çok zengin, ama kirada oturuyorum diyor. Borçlarını gösteriyor. Burada mahkemenin gelir beyannamesinin, kredi kartlarının ekstresinin talep etmesi zorunlu olmalı, yani giderden gelir beyannamesi yapılmalı. Nafakanın takdirinde de hakim kendi ekonomik şartlarını göz önüne almamalı. Hakim ayda 3 milyar zor kazanıyor diye mağdura az nafaka takdir etmemeli. Adam dolar milyarderi. Bu çocuğun masrafları diğer aile bireyleri emsal alınarak tespit edilmeli. Adamın diğer yeğenlerinin şoförlerinin masrafı altı milyar dolayısıyla nafaka ona göre tespit edilmeli. Her olay kendi şartları içinde değerlendirilmeli.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Nafaka bağlanırken en az asgari ücret tahsis edilmeli, sonradan araştırma yapıp uygun bir ücret tahsis edilmeli. Nafaka ödenmediği takdirde de yaptırım lazım. Emredici düzenlemeye aykırı bir durum varsa mutlaka ceza olmalı. Nafaka ödenmediği takdirde derhal dava açmadan aile mahkemesi 3-5 gün hapis cezası verebilmeli, nafakasını ödeyen makbuzunu hemen mahkemeye beyan etmeli.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Nafaka davası süresince aile dostum 3 kişiyi şahit yazdım. Onları arayıp senin torunun çocuğun var diye tehdit ediyor. Benim mal varlığımı kimse açıklayamaz, ben onu (eşini) 500 liraya muhtaç edeceğim, asker edeceğim diyor. Tehditlerden korkan dostlarım şahitlik etmediler.” (Kadın, 2007, Marmara)

“Ailem bana maddi anlamda da destek olduğu için çok problem olmuyor. 24 ay oldu nafaka karara bağlanalı ayda 6,500 ytl hala tahsil edemedik. Çocukların okul paralarını kendi babam ödüyor. Kendisi lincoln jeeplerle geziyor. Gayri menkullar her şey şirketin üzerineymiş. Adamın beş kuruşu yok. Ama sevgilisinin birinin kirası 4000 dolar, lincolnün deposu 400 milyona doluyor ama parası yok. Ferrari bakıyor.” (Kadın, 2007, Marmara)

Kimi zaman nafaka tedbiri aldırmanın şiddeti körüklemekte ve daha fazla hasmane davranışlara yol

açmakta olduğu görülmüştür. Aşağıda anlatılanlar bu durumu açıkça göstermektedir.

“Benim evimden zorla çocuğumu aldılar, icra parasını yatırmayı unuttukları için. Polis görgü tanığı, ama ben görmedim dedi. Zabıt tutmadılar. Dayak yediğimde bile adli tıpa göndermeleri için güçlü olmanız lazım. Polis zabıt tutmuyorsa, kadını doktora göndermiyorsa bu kanun nasıl çalışacak.” (Kadın, 2007, Marmara)

Düzenli gelire sahip kişilerden nafaka alınmasının kolay olmasına rağmen, geliri maaş ya da düzenli ödemelere bağlı kimselerden nafaka tahsil edilmesi oldukça güç olduğundan nafaka ödeme tedbirine uyulmaması karşısında ilgilinin hapis cezası ile ihtar edilebileceği hükmü getirilmesi önerilmektedir.

4320 sayılı Kanun kapsamında alınan kararların her iki tarafın dinlenmeden alınması, kimi durumlarda sorunlara yol açtığı görülmüştür. Kötü niyetli taraflardan birinin diğerini evden uzaklaştırmasıyla sonuçlanabilecek bir kararı Aile Mahkemesinden alması sonucu evlilik birliğinin dağılmasına yol açabilecek bir durumla karşı karşıya kalınabileceği görülmüştür.

Eviden uzaklaştırma tedbirinin aileyi şiddetten uzak tutma gibi bir faydası olmasıyla birlikte aile bağlarını zayıflattığı görülmektedir. Eviden uzaklaştırılan ve bu karara uymadığı takdirde hapis cezası ile cezalandırılacağı ihtar edilen birey (erkek) için aile bağlarının zayıfladığı söylenebilir. Bu konu ile ilgili görüşülenlerin beyanı şöyledir.

“Yargılamadan sonra normal bir evlilik ilişkimiz yok. Eşim beni sürekli kıskanıyor. Eşim sürekli üste çıkmaya çalışıyor. Normal olamıyoruz. Her sıkıntıda karakola gitmeyi bir koz olarak kullanıyor. Sıkıntımız evliliğimizin ilk aylarında eşimin ablasının ilişkimize karışması ile başladı. Ablasının sorunlu bir evliliği var. Ben eşimin ablasının etkisinde kalmamasını istedim. Beni dinlemedi. Karşı geldi. Sinirlendiğim bir sırada olay meydana geldi. Şimdi iki yıl oldu. Ben sürekli susuyorum. Evliliğimin devam etmesini istiyorum. Ancak istediğim gibi olmuyor.” (Erkek, 2007, Ege)

“Çevrede çok konuşulduk. Eşim alay konusu oldu. Akrabalar unutana kadar zorlandık.” (Kadın, 2007, Ege)

“Mağdur kısmın haklarını korumaya çalışırken karşı tarafında kesinlikle rencide edilmemesi, evden uzaklaştırma rencide edici şekilde olmamalı” (Hakim, 2007, Marmara)

“Aileyi sadece kolluk gücü ile değil ailenin değerlerini koruyarak korumalıyız. Daha kalıcı ve ucuz bir çözüm olur”(Kadın, 2007, Marmara, Avukat)

“Kanun genelde kağıt üzerinde kalıyor. Bunun ilk nedeni, tarafların barışması sonucu kararın kaldırılması talep ediliyor. Boşanma davalarında bu süreç olmamalı, hukuk mantığı çerçevesinde gereksiz kalıyor”. (Hakim, 2007, Marmara)

“Bana iki kez evden uzaklaştırma cezası verildi. Toplam 6 ay. Birinci uzaklaştırmadan bir ay sonra eşim gece korktuğunu söyledi. İki ay daha uzaklaştırmam olduğu halde yanına çağırdı. Gittim. Bana mesafeli davranmaya devam etti. Beni tekrar şikayet etmekle tehdit etmeye başladı. Sorun devam ettiği bir sırada tekrar şikayet etti. Tekrar 3 ay uzaklaştırma aldım.” (Erkek, 2007, Ege)

Aile içi şiddetin temel nedeninin, yasalardaki boşluklardan olmadığı unutulmaması gerektiği, yasal düzenlemeler yoluyla alınacak tedbirlerin yapılması gerekenlerin sadece bir kısmı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca bireylerin ekonomik özgürlüklerine ulaşabilmeleri; eğitim ve bilinç düzeylerinin yükseltilmesine çalışılması; psikolojik, ekonomik, sosyal içerikli tedbirler alınması gibi konular da alınması gereken asıl önlemler olarak tavsiye edilmektedir. Aşağıdaki ifadeler bu konudaki görüşlerden bazılarını yansıtmaktadır.

“Bu kanun doğuda ölü doğmuştur. Ülkenin batısında uygulansa bile, doğusunda ve güney doğusunda uygulanma ihtimali yok. Kanun Türk toplum yapısına uymuyor. Adam babasını dövmüş 6 ay ceza almış. Çıkınca intikamımı alacağım diyor. Düşünebiliyor musunuz? Eşini dövmüş uzaklaştırma almış. Eşine sen beni sevmiyorsun, senin yüzünden sabıkalı oldum, millete rezil oldum diyor. Düşünebiliyor musunuz? Bu olaydan sonra bu aile hayatı devam edecek ve bu Türk toplum yapısının var olduğu ailede olacak, imkanı var mı? Aile yapısı

mutlaka zedelenir. Kanun, kentli üst sınıflarda uygulansa bile alt sınıflarda sıkıntı yaratıyor. Ailenin dağılmasına yol açıyor.”(Hakim, 2007, Ege)

Bu kanun kapsamında başvuruları engelleyici nedenler arasında görülen durumlardan biri de, insanların bazılarının boşanmak istememesi ve başvurularının boşanma davasına dönüşeceği kanaatidir. Çünkü yuvanın dağılması tüm aile fertleri açısından daha kötü sonuçları doğabilecek bir durumdur.

Yargı süreci sonunda eşin şiddete başvurmasının daha da artacağı korkusu başvuruları engelleyici bir nedendir.

“Yargı süreci sonunda eşin tutumunun kötüleşeceği korkusundan söz edilebilir.” (Hakim, 2007, Karadeniz)

“Tekrar ederse evliliği bitiririm. Ailelerden çok da dahil olmuyorlar olaya. Böyle Bir şey tekrar ederse serbest bırakmamalarını isterdim”. (Bayan, 2007, Karadeniz)

“Tabi şimdi vatandaş bize başvuruyor, kocam beni dövdü diye. Savcının bu durumda yapabileceği bişey yok. Bizim en fazla yapabileceğimiz 4320. zaten sadece savcının başvurmasına gerek yok. Kişi kendisi de başvurabiliyor. Hakim takdir etmeden önce zabıta araştırması yaptırmalı, tarafları dinlemeli ondan sonar karar vermeli. Ama özellikle dışarıda kalma durumlarında mahkeme acilen karar vermek durumunda yani.” (Savcı, 2007, Güney Doğu Anadolu)

“Karımın kavga ediyorduk. Bir gün yine kavga ettik. Çocukları alıp evden çıkıp gitmiş. Çok kızdım. Ben o gün karımı arıyordum, akrabalarına gitmiş. Oradan ona kadın merkeziyle(Kamer Vakfı) görüştürmüşler. Kadın merkezinden onları almışlar, sonra bana dava açmış. Polis geldi beni evden uzaklaştırdılar, ben de boşanma davası açtım, bir ara sığınma evinde kalmışlar.” (Erkek, 2007, Güney Doğu Anadolu)

“Karakola gelenler kocamdan şikayetçiyim diye gelmiyor, artık boşanacağım diye geliyor. Karakola gelenler artık dayanma noktasının son noktasına gelenler geliyor veya sığınma amaçlı geliyorlar.

Ayrıca, kadınların başvurularının bir kısmının nedeni de, eşlerine karşı göz dağı vermek ve gözlerini korkutmak, gelenler işlem yapmayın ama eşimi korkutun şeklinde talepleri oluyor.” (Polis, 2007, Doğu Anadolu)

“Aile ilişkilerinde bazen çok keskin karar vermek yapıcılıktan ziyade daha çok yıkıcılığa neden olabiliyor. Müracaat olduğunda genellikle eşe şiddet uygulamaması yönünde uyarı veriliyor, bazen de özellikle kocaya evden uzaklaştırma kararı veriyoruz ve bu süre içerisinde de cüzi de olsa nafakaya hükmediyoruz. Ağırlıklı olarak korkutuyoruz. Uzaklaştırma verirseniz, karşı taraf bu iş bitti diye hemen boşanma davası açıyor. Asıl olan boşanmaya hükmetmek değil tarafları uzlaştırmaktır. Aile mahkemesinin kuruluş yasasında da o var, genellikle hakim başlangıçta tarafları uyarır, mahkemenin uzmanlarından yararlanır diyor.” (Hakim, 2007, Doğu Anadolu)

“Bu kanunun uygulanmamasının nedeni aslında o, çünkü bu kanun ile bir şeyler yapılabileceğine kimse inanmıyor, daha doğrusu maddi ayağı ile ilgili, şimdi diyor ki yine beni onlara mı göndereceksiniz diyor, akşam gelince ne yapacağım diyor korkuyor yani.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

Bu nedenle 4320 sayılı Kanun kapsamında karar veren Aile Mahkemesi Hakiminin her iki tarafı da dinleyerek karar vermesi, taraflardan şiddet uygulayan kişinin mahkemeye gelmekten kaçınması durumunda gıyabında karar vermesini sağlayacak düzenlemenin kanun metnine girmesi gerektiği düşünülmektedir.

4320 sayılı Kanun kapsamında verilen Mahkeme kararlarının çoğunda gerekçe yazılmadığı görülmüştür.

“Bu konuda Cumhuriyet Savcılarının ve Hakimlerin kanunun uygulanması yönünde uyarılmasına ve titizlikle uygulanmasına yönelik artık genelge mi yayınlanır bir çalışma yapılması gerekir... burada ben gelene kadar burada bir tedbir kararı istendiğini görmedim. Ben isteyince arkadaşlar da başladılar ve tedbir kararı istenmeye başlandı.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

2.5. 4320 Sayılı Kanunun Uygulamasında Veri Tabanı Eksikliği ve Uygulamayı Zorlaştıran İlave Yükler

Adli sicil istatistiklerinin “4320 sayılı Kanun” ile “Boşanma” kapsamında açılan davaların ilişkilendirilmediği için boşanan çiftlerin daha önceden 4320 sayılı Kanundan yararlanıp yararlanmadıkları bilinmemektedir. Bu durum kanunun aile üzerindeki etkisini ölçmek için kullanılacak bilgi eksikliğine neden olmaktadır.

Bu nedenle boşanan eşlerin boşanma aşamasına gelmeden önce bu ailelerde 4320 sayılı Kanun ile ilgili tedbir uygulanıp uygulanmadığının takibinin yapılması bu kanunun aileler ve toplum üzerindeki etkisi daha fazla ortaya koyabilecektir. Bu nedenle adli sicil istatistiklerinin bu durumu göz önünde tutularak hazırlanması daha yararlı olacaktır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanabilmesi için hakkında tedbir istenen kişinin kanunda öngörülen şiddeti en azından bir kez uygulaması gerekmekte, aksi takdirde kanunun uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Kanun şiddetin gerçekleşmesinden sonra devreye girmekte ve ilk kez uygulanacak olan muhtemel bir şiddeti önlemekte aciz kalmaktadır. Görüşme yapılan hâkim, savcı ve kolluk yetkilileri kanunun şiddetin gerçekleşmesinden sonra devreye girdiğini ve ilk kez uygulanacak olan muhtemel bir şiddeti önlemekte aciz kaldığını belirtmektedirler. Bir müracaat olmadan yasal sürecin başlaması imkânsızdır. Böylece ilk kez uygulanacak olan muhtemel bir şiddeti önlemekte kanun aciz kalmaktadır. Kanuna göre şiddet uygulanmadan müdahale etmek imkânsızdır.

Kanunda sayılan diğer tedbirlerin uygulaması da kişilerin takdirinde olup, aile içindeki bireylerin her hangi bir şikâyeti bulunmadığı sürece polis, jandarma, hâkim ve savcı için verilen kararın re’sen uygulamasına yönelik herhangi bir sistem bulunmamakta ve şiddet gören birey çok zor durumda kalmadıkça kararın uygulanmasından daha çok karara muhalefetin sonucundaki hapis ihtiarının şiddet uygulayan birey üzerindeki caydırıcı etkisinden yararlanılmak istenilmektedir. Kanunun beklenen amaçlara ulaşabilmesi için bazı şartların yerine gelmesi ya da getirilmesi gerekmektedir. Bunlardan birisi de ailelerin özellikle de kadınların bilinçlendirilmesidir. Çünkü kanun uygulayıcılarının müdahale edebilmesi için bir şikâyetin gelmesi gerekmektedir. Bu da hakları bilmekle mümkündür.

“Bu kanunun hedeflenen sonuçlara ulaşabilmesi için ailelerin özellikle de kadınların bilinçlendirilmesi gerekiyor. Bizim olaya müdahale edebilmemiz için olayın bize intikal etmesi gerekiyor; bu da insanların haklarını bilmesinden geçiyor” (Savcı, 2007, Karadeniz,).

4320 sayılı Kanunda aile içi şiddet seviyeleri düzenlenmediği, müessir fiil ile ölümcül olaylara varabilecek şiddet türleri arasında fark görülmediği, bütün durumlarda sayılan aynı tedbirlerin uygulanması yoluna gidildiği görülmüştür. Şiddet sonucu rapor alınan bir olayla sadece tanık ifadesi üzerine verilen tedbir kararlarının birbirine benzer olması durumları ile karşılaşmıştır.

4320 sayılı Kanunda “bildirim” üzerine hâkimin re’sen tedbir kararı verebileceği öngörüldüğü halde aile içi şiddet gören kişilerin bunu bir raporla ispat etmeleri istenmektedir. Rapor almak için yeterli maddi ve manevi gücü kendinde bulamayan kişilerin bu aşamada şikâyetlerinden vazgeçme eğilimi taşıdıkları gözlemlenmiştir. 4320 sayılı kanun kapsamında uygulanan başvuru sürecinin de şikâyetlerin ertelenmesinde etkili olduğu, şiddetin boyutu başvuru sürecindeki zorluklardan daha fazla olmadan bu sürecin pek göze alınmadığı görülmektedir.

“Bazı semt karakollarında yeterli ilgi gösterilmiyor mağdura. Bir müvekkilim eşi tarafından tecavüze uğramasına ve kendisine eşi zührevi hastalıklar bulaştırmasına rağmen semt amirliğine gidiyor. Sevk müzekkeresi vermeden hastaneye gönderiyorlar. Hastanede sevk müzekkeresi istiyor. Avukatı olan ben de bunu ispat edemediğim için müvekkilim mağdur oluyor. Bazen bir polis memuru ya da doktor, eşin vermediği zararı, işini savsaklamak suretiyle mağdura verebiliyor” (Kadın Avukat, 2007, Marmara).

Tedbir kararı almak için gerek karakollarda gerekse Cumhuriyet Savcılıklarında sağlık raporu alınması zorunlu tutulmakta ve sağlık raporu almadan sürecin devam etmesine izin verilmemektedir. Buna neden olarak da olayın adli bir olay olmasından dolayı sağlık raporunun gerekliliği dile getirilmektedir. Aşağıda bu durumu yansıtan ifadeler verilmiştir.

“Adli olay olduğundan dolayı rapor gerekli, adli dosyayı tedbir istemi ile gönderiyorsunuz, rapor olacak ki hakim görecektir, niye böyle bir şey isteniyor,

nasıl bir şiddet görmüş vesaire” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

“Kadının dayak yediğine dair sağlık raporu isteniyor, başvurular sırasında rapor istenmiyor ama prosedürün devam edebilmesi için rapor gerekli. Aile içi bir olay olduğu için hiç kimseye sağlık raporu aldırılmaz, almak istemiyorsa almıyor. Kadınlar rapor almak istemiyor, rapor almak prosedürün devam etmesi için zorunlu” (Polis, 2007, Doğu Anadolu).

“Rapor istenmesi tedbir kararı alınması için değil, adli olay olmasından dolayı rapor isteniyor. Çünkü eşe karşı kasten yaralanma oluyor, hakkında soruşturma yapıyoruz” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu).

Bu Kanun kapsamında başvuru sürecinden ilgili kişiye Hâkim Kararı tebliğ edilinceye kadar uzun bir süreç yaşanmakta ve bu süreç oldukça fazla vakit aldığı için şiddet uygulayan kişi eylemlerine devam edebilmektedir. Mağdur/lar bu durumdan zarar görmekten korunamamakta oldukları anlaşılmıştır. Hakkında tedbir uygulanan kişinin tedbir kararını ihlal ettiğinde ise kolluğun ihlalden nasıl haberdar olacağı açık ve belli değildir. Tek bir imkan vardır. O da mağdur haber ederse kolluk veya adli makamlar müdahale edebilecektir. Haber edilse bile görevliler gelene kadar tedbir uygulanan kişi olay mahallini terk ettiğinde ne yapılacağı belirsizdir. Ayrıca yine aşağıda söylendiği gibi sosyal yapıdan dolayı komşular veya akrabalar tedbirin ihlali durumunda ihbar etmede gönülsüz davranmaktadırlar.

“Dilekçe verildiği andan itibaren, nüfus kaydını getirip karı koca olup olmadığı tespit ediliyor. Yapılan şikâyete göre çözüm üretiliyor. Hiçbir irdeleme yapmadan karara bağlamak durumunda kalınıyor. Karar aleyhine tedbir konulana ulaşınca hemen itiraz ediyor bu sefer. Avukat kararın hemen kaldırılmasını talep ediyor. Sonra olay araştırılıyor. Olayı delillerle doğruluğunu tespit edilmişse tedbir kararı uygulanır. Aksi takdirde tedbir kararı iptal edilir. Mahkeme savcılığa kararı gönderir. Orada bir süre gecikir. Oradan da kolluk kuvvetlerine gönderilir. Bir süre de orada gecikir. Tebliğ kararı

ulaşınca kadar çok zaman geçmiş olur” (Hâkim, 2007, Marmara).

“Zaten adam eve yaklaşmışsa polis aranıp da gelinceye kadar ne yapacaksa yapıyor” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

“Aile mahkemesinden savcılığa, savcılıktan kolluk kuvvetlerine gelmesi tebliğ sürecini uzatıyor. Adam bana tebliğ yapılmadı diyerek şiddete devam edebiliyor. Tebliğ şekline farklı bir şekilde çözüm bulunmasında yarar görüyorum” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara).

Ayrıca tedbir eşe uygulanırken eşin yakınlarının baskı kurması durumunda durumun ne olacağı da açık değildir. Kanunun bu çeşit baskıları da önleyici tedbirler öngörmesi gerekir.

“Kocayı uzaklaştırıyorsunuz. Ama aileyi uzaklaştırmıyorsunuz. Kocamın gelip gelmemesi fazla bir şey değiştirmedir. Benim hayatımdaki stres olduğu gibi devam etti hatta daha da katlandı. ... Avukatlar, kalabalık sürekli kavga çıkarıyorlar. Hakaretler diz boyu. Bir kişi gitti yerine on kişi geldi. Ben bu uzaklaştırmanın yaptırım gücü olduğuna da inanmıyorum” (Kadın, 2007, Marmara).

2.6. 4320 Sayılı Kanunun Aile ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkisi

Türkiye’de yaşanan toplumsal değişim 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un hazırlanması ve yürürlüğe konmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Türkiye’deki büyükanne, büyükbaba, anne, baba ve torunların birlikte yaşadığı geleneksel geniş aile sisteminden hızlı sanayileşme ve buna paralel olarak şehirleşmeyle birlikte çekirdek aile tipi dediğimiz anne, baba ve çocuğun oluşturduğu dar aile tipine doğru yoğun bir gidişin yaşanması, ayrıca içinde bulunulan zor ekonomik koşullar, sosyal ve kavramsal kargaşalar, yorucu şehir hayatı aile bireyleri üzerinde psikolojik ve sosyolojik rahatsızlıklara neden oluşu, aile içi şiddetin zararlarının sadece toplum açısından değil, birey açısından da tehlikeli sonuçlar yaratması, sevgi, şefkat ve merhamet göstermesi gereken bir kişi tarafından uygulandığından, şiddete maruz kalan aile bireyinin ruhi yapısında hayatı boyunca

silinmesi zor izler bırakması, son yıllarda aile içi şiddet olayları toplumumuzu sarsan boyutlara ulaşması, ailede yaşanan dayak, işkence ve cinayet gibi şiddet olaylarının her geçen gün görsel ve yazılı basında izlenmesinin, “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun”un hazırlanıp yürürlüğe konmasında başlıca etkenler olduğu görülmüştür.

Ayrıca gelişmiş ülkelerdeki yasal düzenlemelerden de etkilenildiği, bu Kanunun, ABD, Avustralya, Yeni Zelanda, İngiltere, İrlanda ve Norveç gibi ülkelerde uygulanan, şiddete uğrama ihtimali bulunan kadımların mahkemelere başvurarak koruma emri alabilmelerini sağlayacak hükümler içerecek şekilde, aile içinde toplumsal cinsiyet dengesini sağlamak üzere tedbirler geliştirme, bu konuda mahkeme ve diğer kurumlardan destek alma, kadınların kurumsal olarak güçlenmesini sağlama gibi amaçlarla düzenlemeye gittiği görülmektedir.

Toplumun temelini oluşturan aile, bireysellikten toplumsallığa geçişin en küçük birimi olarak kabul edilmiş ve karşılıklı rıza ile oluşan ailenin sağlıklı yapılanması ve yürütülmesinin toplumun varoluşunu doğrudan etkilediği düşüncesi genel kabul görmüş bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kanun koyucunun bu anlayış doğrultusunda konuyu ele alıp düzenleme yaptığı görülmektedir.

4320 sayılı Kanun, “Türk Medenî Kanununda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak” ifadesiyle, ailenin korunmasının ve aile içi şiddetin önlenmesinin önemini göz önünde tutarak, konuyu genel hükümler çerçevesi dışında ayrıca ele alıp, aile içi huzurun toplum hayatında sadece aileyi oluşturan bireylere bırakılacak bir olgu olmadığını, aile içi sorunların çözümünde kamu otoritesinin de konuya doğrudan müdahale etmesi gerektiğini belirten anlayışı yansıtan bir biçimde düzenlenmiştir. Böylece aile içi yaşanan olumsuzlukların, aynı zamanda toplumsal bir sorun olduğu, şiddetin, özellikle aile içi şiddetin yaşanmasına toplumsal rıza gösterilmediğinin ve aynı zamanda aile yapısının korunmasına önem verildiğinin bir göstergesi olarak, kanunda öngörülen tedbirlerin şiddet uygulayan bireylere uygulanabileceğini belirtmiştir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un 1998 yılında ilk kez hazırlanırken genel gerekçesinde; “Şiddetin aile yaşamı içerisinde, aileyi oluşturan bireyler arasında gerçekleşen ve "aile içi şiddet" adı altında "aile içinde bir bireyin diğer bir bireye

yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranış" şeklinde tanımlanan görüntüsü toplum için tehlike olmakta, toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı ve açacağı zararlar toplum bünyesinde derin ve kalıcı izler bırakmakta" olduğu belirtilmiştir. Böylece aile içi yaşanan "fiziki, sözel ve duygusal kötü davranış" şeklinde gerçekleşen şiddet olgusunun, hem bireysel hem toplumsal yönden tehlike olduğu ve bu türden zararların toplumsal yapıda derin ve kalıcı izler bıraktığı konusunda, toplumsal bir mutabakatı sağlamaya yönelik yasal dayanak ve hukuki bir zemin oluşturmuştur.

Toplumsal cinsiyet dengesinin sağlanması, kadınlara yönelik baskı unsurlarının kaldırılması, geleneksel "kol kırılır yen içinde" anlayışının değiştirilmesi, aile içi yaşanan veya yaşanabilecek olan her türlü şiddetin toplumu da ilgilendirdiğinin açıkça belli edilmesi, aile içindeki huzursuzluk ve olumsuzluklara toplumsal rıza gösterilmediğinin ifade edilmesi bağlamında, 4320 sayılı Kanun, bu konudaki olumsuz geleneksel anlayışların kamu tarafından değiştirilmeye çalışıldığının bir göstergesidir.

Geleneksel anlayışların artık değişmeye başladığı ve gün geçtikçe 4320 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirlerin şiddet uygulayan bireylere uygulanması yönünde taleplerin arttığı görülmektedir. Araştırmaya konu olan birçok kişinin ifade ettiği gibi 4320 sayılı Kanunun bilinmesiyle doğru orantılı olarak bu kanun kapsamında yapılan başvuru sayısının arttığı gözlenmektedir.

4320 sayılı Kanunla ilgili Hukuk Mahkemelerinden (Aile Mahkemeleri) karara bağlanan davaların yıllara göre sayısına bakıldığında 1998 yılında 692, 1999 yılında 1856, 2000 yılında 2473, 2001 yılında 3166, 2002 yılında 4248, 2003 yılında 6375, 2004 yılında 8221 ve 2005 yılında da 9132 olduğu görülmektedir (Eklerde istatistikî bilgiler verilmiştir).⁴³

4320 sayılı Kanunla ilgili Ceza Mahkemelerinde tedbirlere muhalefetten karara bağlanan davalarda yıllara göre sanıklar hakkında verilen kararların sayısına bakıldığında, 1999 yılında 80, 2000 yılında 106, 2001 yılında 173, 2002 yılında 173, 2003 yılında 213, 2004 yılında 348 ve 2005 yılında 389 olduğu görülmektedir (Eklerde istatistikî bilgiler verilmiştir).⁴⁴

⁴³ <http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/hukukpdf.htm> e.t. 12.10.2007

⁴⁴ http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

Araştırmaya konu olan kişilerden tedbir talebinde bulunan kişilerin tamamına yakınının kadın olduğu görülmektedir. Ayrıca bu kadınların resmi nikâhlı olduğu, kimi zaman çocukları ile birlikte tedbir talebinde buldukları gözlenmiştir. Resmi nikâhlı olmayıp birlikte yaşayan kişilerin tedbir taleplerinin kabul edilmediği, kanunun resmi nikah dışında kalan ilişkileri düzenlemediği için ancak çocukları ile birlikte tedbir talebinde bulduklarında Aile Mahkemelerinin 4320 sayılı Kanunda öngörülen tedbirlere karar verdiği görülmüştür. Ayrıca yaşlı anne-babaların şiddet uygulayan ya da alkol ve uyuşturucu kullanan erkek çocukları hakkında tedbir talebinde buldukları gözlenmiştir.

Araştırmaya konu olan kişilerden haklarında tedbir istenenlerin çoğunluğu “erkek eş” bir kısmı “erkek çocuk” olmak üzere tamamının erkeklerden oluştuğu gözlenmiştir.

4320 sayılı Kanun kapsamında mahkeme kararlarının sayısının artması, aile içi şiddetin sayısındaki artış ile ilgili de olmakla birlikte daha çok aile içi şiddetle ilgili konularda bireysel veya toplumsal duyarlılığın artarak konunun kolluk ve adli makamlara götürülmesindeki sayısal artışı göstermesi bakımından anlamlıdır.

4320 sayılı Kanun kapsamındaki dava dosyalarının sayısındaki artışı, geleneksel anlayışa göre toplumda yaygın olarak görülen “aile içi işlere kamuyu dâhil etmeme” davranışında değişikliğin yaşandığının göstergesi olarak ele almak gerektiği düşünülmektedir.

4320 sayılı veya son değişikliklerden sonra 5636 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanuna yönelik başvurularda önceki yıllara göre ve her yıl bir önceki yıla göre nispeten bir artış olduğu görüşülen kişilerin birçoğu tarafından dile getirilmiştir. Ancak, genel olarak bütün aktörlerin kanunun uygulanmasına yönelik ortak görüşü, kanunun teorik olarak uygulanmasında sorun gözükmemesine rağmen, pratikte uygulanmasında zorluklar olduğudur. Yapılan görüşmelerde ortaya çıkan başlıca zorluklar şu şekilde sıralanabilir:

(i) Şiddete maruz kalan kişiler tarafından kanunun bilinirliğinin çok düşük seviyede olması (çoğu mağdurun kanunu hiç bilmemesi gibi);

“Ben sadece kocamı karakola şikâyet ettim,
kanundan falan haberim yok” (Kadın, 2007, Ege)

“Bu yasa vatandaş tarafından çok bilinmiyor. Hatta birçok avukat bile yeterince bilmiyordu. Bilinse çok fazla talep olur zannedersem.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“4320’yi vatandaş bilmiyor, vatandaş cahil, başka yerlerde özellikle büyük şehirlerde belki kişinin kendisi 4320 talep edebilir ama burada çok çok nadir.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

(ii) adli ve inzibati görevlilerin iş yoğunluğunun yüksek olması ve kanunu tam anlamıyla bilmemeleri;

“kanunun uygulanmasının önündeki en önemli engel kimsenin özellikle vatandaşın kanunu bilmemesidir. Daha ileri gidersek poliste kanunu yeterince bilmiyor. Şimdi kötü olan tarafa geliyoruz, şu ana kadar tam anlamıyla uygulanmadığı söylenebilir, yani açık söyleyeyim kanunun başarılı bir şekilde uygulandığını söylemek zor çünkü devamında gelecek sorularda onun cevabı çıkıyor, kanunun yine bilinmemesi, çoğu zaman büyük yerlerde özellikle iş yoğunluğu nedeni ile savcılarımız 4320 nedeni ile bir talepte bulunulmamaktadır” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

“Savcılık soruşturması kanun bilinmediğinden iyi yapılmıyor. Evraklar eksik geliyor. Kolluk bu konuda hassas değil.” (Hâkim, 2007, Ege)

(iii) Kolluk kuvvetlerinin tedbir kararlarını yeterli bir biçimde ve gereğince takip etmemeleri;

“Uzaklaştırma cezası alan şahıs ceza süresi dolamadan evinde ikamet edebiliyor. Hatta mahkemeden eşi ile birlikte evine dönenler var. Verilen cezanın uygulanamaması veya uygulamanın denetlenememesi cezanın caydırıcılığını olumsuz yönde etkiliyor.” (Polis, 2007, Ege)

“Aile mahkemeleri karar verdikten sonra kolluk aşaması geliyor, kolluk aşamasında da bu tam anlamıyla uygulanamıyor. Eve yaklaştırılmaması kararı veriliyor ve aralıklarla tutanaklar geliyor ancak bu tutanakların sağlıklı bir şekilde tutulduğuna inanmıyorum. Kolluğunda bu konuda uyarılması, genelgeler yayınlanması, aksine davranışların cezai müeyyidesi olması konusunda ciddi bir şekilde uyarılması gerekiyor, üzerine eğilimesi gerekir.

Tedbir kararı verilen kişiler tekrar evlere gidiyor, yine kişileri rahatsız ediyorlar. Verilen tedbir kararının mutlaka uygulanması gerekir.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

(iv) sığınma evlerinin sayılarının yetersiz olması;

“Tedbir uygulanan kişinin kalacak yeri olmazsa mağdur oluyor ve mahkeme olarak bir şey yapamıyoruz. Tedbir uygulanan kişinin ekonomik durumu iyi değilse sığınma evlerinde misafir etmek yararlı olur” (Hakim, 2007, İç Anadolu)

“Polis eskiden aileyi barıştırmaya çalışıyordu. Savcılığa da geldiği zaman savcılıkta da barıştırılmaya çalışılıyordu. İmkanlar yoktu aslında. Şu anda kadın sığınma evleri var. İmkan var. Diyarbakır’da KAMER var mesela. Onlar falan yerleştirilebiliyor işte. Eskiden imkan bulamıyorduk yani.” (Savcı, 2007, Güney Doğu Anadolu)

“Doğu Anadolu gibi bir yerde devletimizin kadın koruma evi yok. Doğu Anadolu bu bölgenin büyük bir şehrinde, mutlaka hiç olmazsa bölgeye yönelik burada kadınların çocukları ile birlikte kalabilecekleri korunma evlerinin mutlak ve mutlak açılması gerekir. Buralarda çocuklarının eğitimlerini sağlayabilecekleri ve gerçekten korkusuzca yaşamasını ve kendine bir iş sağlamasını bir iş öğrenip kendisini hayata bağlanmasını sağlayacak şekilde bir eğitim verilmesi gerekir. Yani sadece barınma anlamında değil, onunda sağlanması gerekir ama diğer unsurlar ile de desteklenmesi gerekir.” (Savcı, 2007, Doğu Anadolu)

(v) Kişilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel seviyelerinin düşük olması;

“maddi yetersizlikler de bu tür şikâyetlerin az olmasının bir nedenidir.” (Kadın Mağdur Vekili, 2007, Marmara)

“Bu konuda ailelerin özellikle de şiddete maruz kalan kadınların ekonomik özgürlüklerinin sağlanması halinde bu durumun daha iyiye gideceğini ve mücadelenin daha etkili olacağını düşünüyorum. Çünkü ekonomik özgürlüğü olmayan kadın bunu

kaderiymiş gibi görüyor ve yargıya pek başvurmuyor.” (Savcı, 2007, Karadeniz)

(vi) Şiddet mağdurlarına yönelik yeterli psikolojik ve hukuki destek olmaması;

“Kocanın evindeyken akşam eve geç saatlerde gelsen bile baba evinde dul bir kadın olarak dışarıya tek başına dolaşmaya çıkman bile laf ediliyor, dedi kodu konusu oluyor. Daha kalabalık bir ortama dönmüş oluyorsun. Kocanın evindeyken bu benim eşyam, bu benim tabağım, bu benim kaşığım diyebiliyorsun. İşte o yüzden katlanıyorsun. O yüzden kadınlar çok kolay şikâyet etmiyor. Şikâyet ettiğin zaman devam etmeli, devam edemiyorsun. Ama orada yine eksik olan kadın kendini güvende hissedebilmeli. Bu kararımı etkileyecek olan annem babam çevrem bana müdahale etmemeli, ancak önce aileniz böyle şeylere karşı çıkıyor. İşte böyle bir güven verilebilse belki daha çok kadın şikâyet etmekten çekinmez.. Şikâyet ettikten sonra zaten huzurun kaçıyor.” (Kadın, 2007, İç Anadolu)

“...mahkeme sürecini avukat takip etti, mahkeme süreci hızlı bir şekilde ilerledi. Avukat olmasaydı veya ilgilenmeseydi, yok normal sürece bırakırsanız bir şey çıkmıyor.” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu)

Ayrıca, kanunun uygulanmasında rol alan adli ve inzibati görevliler (savcı, aile mahkemesi hâkimi, infaz savcısı ve kolluk kuvvetleri gibi) arasında koordinasyon olmadığı ve bu durumun başarıyı azalttığı ifade edilmiştir. Şöyle ki, savcı kendini postacı gibi görüp konuyu sadece mahkemeye intikal ettirdiğini ifade etmekte; hâkim dosya üzerinde bir kere karar verip daha fazla ne olup bittiğinden haberdar olmadığını belirtmektedir. Süreçte rol alan aktör sayısı çok olmasına rağmen sürecin genel anlamda geri beslemesini ve sonuçları alarak değerlendirme yapabilecek bir mekanizma yoktur. Bu nedenle süreçte rol alması gereken diğer kurumlar ancak kişisel ilişkilerle devreye girmekte ve genelde sonuç alınmamaktadır.

Yine, belki de iş yoğunluğundan veya yetersiz hizmet içi eğitimden dolayı, 2007 yılı içerisinde yapılan değişiklikler adli ve inzibati görevliler tarafından çok iyi bilinmemektedir. Şöyle ki, son değişikliklerle kanun, şiddet uygulayanlara yönelik tedaviyi

öngörmesine rağmen, küçük sayıda da olsa kimi görevliler tarafından değişikliklerin tam olarak bilinmediği gözlenmiştir.

“Mevcut kanun çalışıyor, ancak eksik olduğu bazı noktalar var. Kanunda mükerrer olaylarla ilgili durumlar net belirtilmemiş ve tedavi edici tedbirler hiç belirtilmemiş. Bunlarla sıklıkla karşılaşılmaktadır Özellikle tedaviye muhtaç eşler konusu eksik.”
(Hâkim, 2007, Karadeniz)

Kanuna yönelik başvuru yapabilmek için yasal olarak evlilik bağı olması zorunluluk olarak görülmekte, bu durum resmi nikah olmayan ailelerde yaşanabilecek aile içi şiddete yönelik başvuruları engellemektedir.

“...resmi nikâh yok, yasal olarak başvuru yapma hakkımın olmadığını düşünerek başvuruda bulunmadım...” (Kadın, 2007, Doğu Anadolu)

4320 sayılı Kanun kadına karşı olumsuz davranışların önlenmesine yönelik toplumsal duyarlılığın geliştirilmesinde hukuki bir zemin oluşturmasıyla bu konuda çalışan STK'lara kamu desteği sağlanmasında önemli bir rol üstlendiği görülmüştür. Kadın konusunda çalışan STK'ların 4320 sayılı Kanunun hem tanıtılmasında hem de uygulamaya geçirilmesinde aktif rol üstlendikleri görülmektedir. Kadın konusundaki duyarlılığın artmasında, kamu kurum ve kuruluşları nezdinde kadın sorunlarının dile getirilmesinde, kadınlara yönelik uygulamaların takibinde bireysel taleplerin ağırlığının hissedilmesi konularında etkililiklerini zamanla artırdıkları görülmektedir.

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde yeniden düzenlenen Dernekler Kanunu'nun Türkiye'de STK'lara hem siyasal alanda hem de bürokraside kolaylıklar getirmesi, STK'ların faaliyetlerine Devlet açısından olumlu bir bakış açısı getirdiği söylenebilir. Kamu kurumlarının sundukları hizmetlerin takip edilmesi gibi bir işlevi de yerine getiren STK'lar 4320 sayılı Kanun ile ilgili olayların Devlet organlarına intikal ettirilmesi, uygulamada başvuruda bulunan kadınlara psikolojik ve hukuki açıdan destek sağlanması, kadınların kadın hakları konusunda bilinçlendirilmesi konularında diğer birçok kuruluştan daha fazla katkı sağladıkları görülmektedir.

“Kadına Karşı Şiddete Hayır”, “Haydi Kızlar Okula” kampanyalarında olduğu gibi Devlet organları ile işbirliğine gidildiği ve kadın haklarına karşı duyarlılığın artırılması, farklı

STK'ların birleşerek platformlar kurduğu ve bu platformlarda Anayasa, TCK, Medeni Kanun gibi temel kanun hükümlerinde, bugüne kadar getirilmeyen kadına yönelik pozitif ayrımcılık yapan hükümlerin getirilmesi, uluslar arası STK'lar ile bu konularda işbirliğine gidilmesi gibi çok farklı alanlarda Türkiye'deki STK'ların etkinliğini artırdıkları gözlenmiştir.

Bu nedenle de 8 Eylül 2006 tarihinde Ankara'da Gerçekleştirilen "Kadına Yönelik Şiddet, Töre/Namus Cinayetleri Çözüm Önerilerinin Hayata Geçirilmesi" Konulu Toplantının Sonuç Raporu'nda "Devlet Bakanlığı sivil hareketi koordine eden bir kurul gibi çalışmalıdır, ayrıca, Bakanlığın sivil tepkileri dikkate alarak izleyecek bir birim oluşturması gerekmektedir" denmiştir.

4320 sayılı Kanunda bir aktör olarak sayılmamasına rağmen kadın hakları konusunda çalışan STK'lar kendilerini bu konuda gönüllü görevli saymışlardır. Uygulamada farklı STK'ların aile içi şiddet mağdurlarına, pratik anlamda psikolojik danışmanlık, hukuki danışmanlık, sağlık ve sığınma konularında hizmet sunabildikleri görülmüştür.

Kadın Sığınma Evleri'nin hem kavram olarak hem de hayata geçirilmesi açısından da Türkiye'deki STK'ların çok büyük olumlu katkıda buldukları söylenebilir. Kadın Sığınma Evleri'nin kavram olarak Türkiye'ye gelmesi yeni olmakla birlikte, duyulan ihtiyaç nedeniyle bu kavramın kamuoyunda belli başlı tartışmalara rağmen genelde hem siyasal iktidarlar hem de bürokrasi tarafından kabul gördüğü gözlenmektedir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun metni içerisinde Kadın Sığınma Evlerinin yer almamasına rağmen, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve buna yönelik çözüm arayışlarının geliştirilmesinde duyarlılığı artırdığı görülmektedir. Başlangıçtaki kadın sığınma evleriyle ilgili toplumda gösterilen olumsuz tutumların değişmesinde 4320 sayılı Kanunla getirilen aile içi ilişkilere kamusal müdahale anlayışının etkili olduğu, aile ortamında sağlanamayan can güvenliği problemine karşı alınacak önlemler arasında artık kadın sığınma evlerinin bir seçenek olarak yer aldığı gözlenmiştir.

4320 sayılı Kanunun metninde Kadın Sığınma Evleri/Konukevleri yer almamışken, kimi ceza davalarında mağdurların can güvenliklerinin sağlanması açısından hâkimlerin şiddet gören ya da şiddet görme ihtimali olan kişileri buralara yerleştirdikleri görülmüştür.

Aile Mahkemelerinin 4320 sayılı Kanunun uygulamasında kanunda yer almaması nedeniyle böyle bir tedbire başvurmadıkları yalnızca kanun metninde yer alan tedbir kararlarını verdikleri görülmektedir. Bu nedenle aile içinde yaşanan şiddetin boyutlarına göre şiddet gören veya şiddet görme ihtimali olanların Kadın Sığınma Evi/Konukevi imkânlarından yararlandırılması seçeneğinin de 4320 sayılı Kanunun kapsamına alınmasının önemli bir husus olduğu düşünülmektedir.

Özellikle aile içi şiddet olaylarında şiddet uygulayan bireyin evin geçimini sağlayan kişi olması halinde, 4320 sayılı Kanunun öngördüğü tedbirlerin uygulanması sırasında mağdurların tedbir nafakası hükmedilmesine rağmen bu nafakayı alabilmelerinin fiilen imkânsız olduğu ya da gecikme yaşandığı durumlarda acil bir çözüm yolu olarak Kadın Sığınma Evi / Konukevi imkânlarının kullanılabilmesinin şiddet gören bireylerin daha fazla güven içinde hareket etmelerini sağlayacağı, her hangi bir şiddet karşısında 4320 sayılı Kanun tarafından kendilerine sağlanan tedbir ve güvenceleri kullanmaları konusunda tereddüde düşmelerinin önleneceği düşünülmektedir.

Şiddet uygulayan bireyin evin geçimini sağlayan kişi olması halinde, üstelik 4320 sayılı kanuna muhalefetten hapse girmesi durumunda ailenin her türlü maddi destekten yoksun bırakılması sonucuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durumda şiddet gören birey ve aile fertleri ekonomik yönden de olumsuz durum ve felaketlere sürüklenmemek için 4320 sayılı kanunun uygulaması sırasında şiddet uygulayan bireyi tedbir kararlarına muhalefet etmekten dolayı şikâyet etmeme yoluna gitmektedirler. Bu durumda kanun şeklen uygulanmış gözükmekte ancak pratikte pek fazla etkili olamamaktadır. Aile içi şiddetin dayanılmaz olduğu durumlarda zaten taraflar boşanma yoluna gitmekte ve ailenin dağılması sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu nedenle 4320 sayılı Kanunun öngördüğü tedbirler arasına Kadın Sığınma Evleri / Konukevleri seçeneğinin de eklenmesi yerinde olacaktır.

Türkiye’de 1995’te Mor Çatı tarafından ilk defa açılan “kadın sığınma evi”nden bu yana gelinen süreçte Avrupa Birliği’ne uyum nedeniyle 2005 yılında çıkarılan uyum yasalarına göre nüfusu 50.000’i geçen tüm belediyelerde en az bir kadın sığınma evi bulunması zorunluluğu getirilmiştir.

Kadın sığınma evleri kadına yönelik ve aile içi şiddeti önleyici nitelikten daha çok, bu türden olaylara maruz kalmış kişilere bir sığınmak, bir kurtuluş yeri olmayı amaçlaması bakımından 4320 sayılı kanunun ve diğer kanunların engel olamadığı, hatta ölümcül sonuçlara ulaşabilecek şiddetten kaçınmak için zorunluluk taşıyan, vazgeçilmez kurumlar arasına girdiği görüşülen kişiler tarafından ifade edilmiştir. Bu nedenle İçişleri Bakanlığı 10.01.2007 tarihinde Valiliklere gönderdiği genelgede, ‘töre ve namus cinayetleri ile kadın ve çocuğa yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tedbirler’ kapsamında ‘sığınma evleri bulunmayan belediyeler acilen kadın ve çocuk sığınma evleri açsın’ talimatını vermiştir.⁴⁵

STK'lara bağlı Kadın Sığınma Evleri'nin yanında SHÇEK'e bağlı Kadın Konuk Evleri'nin açılması, bu türden kurumların açılmasının Belediyelere görev olarak verilmesi, şiddet mağdurlarına destek verme ihtiyacının sürmekte olduğunun ve kadın konukevleri/sığınaklarının bu destekler arasında önemli bir yer tuttuğunun göstergesidir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un getirdiği sistemde şiddet gören bireylerin evden uzaklaştırılması değil, tam tersine şiddet uygulayan bireylerin evden uzaklaştırılması yöntemini benimsemekte, bu tedbire aykırı hareket eden şiddet uygulayan kişiye de hürriyeti bağlayıcı (hapis) cezası öngörmekte ve evden uzaklaştırma tedbirine aykırı davranan kişiyi caydırmayı amaçlamaktadır. Kadın sığınma evleri yöntem olarak şiddet görenleri buldukları ortamdaki kurtarmak amacıyla ortaya çıkan bir sistemdir.

Ancak Kadın Sığınma Evleri'nde verilen hizmetlerden biri olarak kadın Sığınma/Konukevine başvuran kadınlardan aile içi şiddete maruz kalmış olanlara, 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun”un uygulanması amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuruda bulunmaları konusunda rehberlik yapıldığı görülmektedir.

Kadın sığınma/konukevlerinin; şiddete uğradığı kişilerden kaçan ve izinin bulunmasını istemeyen kadınların can güvenliğinin sağlanabilmesi açısından önemli bir işlevinin bulunması, şiddet uygulayan kişiler tarafından sebep olunabilecek olumsuz olayların önlenmesi konusunda bir çözüm sunması dolayısıyla bu

⁴⁵ <http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/AyinTarihi/2007/Ocak2007.htm>
e.t. 12.10.2007

kurumlar büyük önem taşımaktadır. Ancak kadın sığınma evlerine olan taleplerin karşılanması için bugünkü kapasiteler yetersiz kalmaktadır.

4320 sayılı Kanunun uygulamasında görevli aktörlerin anlayışlarında da değişiklikler olduğu anlaşılmıştır. Araştırmaya dahil edilen kişilerden elde edilen bilgilere göre daha önceleri var olan aile içi kavgaların “ailenin iç meselesi, başka kimseyi ilgilendirmez” görüşü zamanla değişmeye başlamış, en azından kanunda kendilerine verilen görevi yerine getirmek adına “ilgililerin şikayetlerini ve ifadelerini alarak evrakları savcılığa gönderme” yoluna gittikleri gözlemlenmiştir.

Kamu kurumları açısından olumlu bir gelişme de konuyla ilgili Bakanlıkların (Devlet Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı gibi) aile içi şiddet, kadına yönelik olumsuzluklar ve kadına yönelik pozitif ayırıcılık konularında kendi personelinin duyarlıklarını artırıcı, genelgeler yayımladığı, eğitim seminerleri düzenlediği görülmüştür. Bu türden çalışmaların daha da hız kazandığı, kamu kurumlarının aile içi şiddetle karşı duyarlılıklarının ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir.

Ancak 4320 sayılı Kanunla getirilen düzenlemede farklı bir görüş olarak adliyenin ve kolluk birimlerinin aile kurumu içine sokulmasının faydadan çok zarar getireceği araştırmada görüşülen kimi görevlilerce ifade edilmiştir. Bu kanun kapsamındaki öngörülen tedbirlerin uygulanmasının takibinin genel kolluk marifetiyle savcılık kurumu tarafından değil, kamudaki diğer sosyal hizmet kurumlarının uzmanları eliyle yerine getirilmesinin daha uygun olacağı görüşü dile getirilmiştir.

4320 sayılı Kanunun uygulamayı genel kolluk birimlerinin takibine bırakmasının genel kolluğa ayrı bir yük getirdiği de ortadadır. Suçların önlenmesi ve suçluların yargıya teslimi gibi asıl görevlerinin dışında birçok konuda da görevli sayılan genel kolluk 4320 sayılı Kanun kapsamındaki görevini gereği gibi yerine getiremeyeceği kaygıları görüşülen kişilerin ifadelerinde yer almıştır.

Ayrıca 4320 sayılı Kanun kapsamındaki uygulama sırasında görevli aktörler arasında pratikte yaşanan iletişim kopukluğu, uygulama sonuçlarında elde edilen bilgide geri besleme eksikliği, uygulamadaki aksaklığın bildirilmesi yükümlülüğünün tamamen tedbir talep edenlere bırakılması gibi konular göz önüne

alındığında yaşanan aksaklıkların bu kanunun etkinliğini azalttığını gösterdiği söylenebilecektir.

4320 sayılı Kanunun hem kendisinin toplumsal gelişmelerden etkilenecek uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm arayışı içinde görevli aktörlerin kurumlarında gelişmeyi teşvik ettiği, hem de kanunun bilinirliğinin arttığı ölçüde toplumda yaşayan aile bireylerinin de kanunda öngörülen tedbirlerden bir veya bir kaçını şiddet gösteren aile bireyine uygulatmak için taleplerin artmakta olduğunun gözlemlendiği söylenebilecektir.

2.7. Genel Bulgular ve Öneriler

Bu kısımda araştırma sonucunda toplanan verilerden elde edilen bulgular (**B**) ile bu bulgulara yönelik çözüm önerileri (**Ö**) tek tek sıralanmıştır.

B1	4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un şiddete maruz kalan kişiler tarafından bilinirliği çok düşük, hatta çoğu mağdurun kanunu hiç bilmediği görülmüştür.
Ö1	<p>İlköğretim ve lise ders programlarına aile içi şiddet, şiddetin aile üzerindeki olumsuz etkileri ve kanuna yönelik müfredatlar eklenebilir;</p> <p>Ulusal yazılı ve özellikle görsel medya kanalıyla tüm ülke çapında bilinç artırıcı kampanyalar düzenlenebilir;</p> <p>Sağlık ocakları gibi kamu alanlarında kullanılacak bilinç artırıcı afiş ve posterler düzenlenip dağıtılabilir;</p> <p>Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak doktor/hemşire ve öğretmenler kanalıyla, bilinç artırıcı faaliyetler ve toplantılar düzenlenebilir; (buna ilaveten, sağlık sektörü şiddetin tespitinde de rol üstlenebilir)</p> <p>Milli Savunma Bakanlığı ile işbirliği yapılarak, askerlere aile içi şiddetin ve aile üzerindeki</p>

	<p>etkilerine yönelik eğitimler düzenlenebilir;</p> <p>SHÇEK uzmanları danışmanlığında, özellikle küçük yerleşim bölgelerinde kanaat önderleri (toplum liderleri/muhtarlar/imamlar gibi aktörler) kanalıyla bilgilendirme ve bilinç artırıcı faaliyetler ve toplantılar düzenlenebilir;</p> <p>Kadın ve Kadın haklarına yönelik çalışan STK'lar ile işbirliği yapılarak, bilinç artırıcı kampanyalar düzenlenebilir;</p> <p>Türkiye Muhtarlar Derneği gibi kurumlar ile işbirliği yapılarak, bilinç artırıcı kampanyalar düzenlenebilir;</p> <p>Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri, gerek rehberlik veya danışmanlık hizmetlerinde gerekse bilinç artırıcı faaliyetlerde aktif rol alabilir.</p>
B2	4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile kendilerine görev verilen kamu görevlileri tarafından da bu kanunun gereğince ve yeterince bilinmediği görülmüştür.
Ö2	4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun hizmetiçi eğitimler, seminer ve konferanslar, tanıtım broşürleri, el ve rehber kitapçıkları, genel ve yerel basın kuruluşlarına yaptırılacak tanıtım programları ve benzeri araçlar ile hem uygulayıcılara hem de kamuoyuna gereğince ve yeterince duyurulmalı, kanunun bilinmesi sağlanması için bilinç artırma faaliyetleri yaygın olarak yapılmalıdır.
B3	4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun aktörlerinin görev ve sorumlulukları ile yetkilerinin açıkça kanun metninde yer almadığı, bu nedenle kanunun uygulanmasında aktif rol üstlenen kurumların kendilerini pek sorumlu hissetmedikleri görülmüştür.

Ö3	4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun aktörlerinin görev ve sorumlulukları ile yetkilerinin açıkça kanun metninde yer alması ve böylece kanunun uygulanmasında aktif rol üstlenen kurumların kendilerini sorumlu hissetmelerini sağlayacak tedbirlerin alınması gerekmektedir.
B4	4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanabilmesi için hakkında tedbir istenen kişinin kanunda öngörülen şiddeti en azından bir kez uygulaması gerekmekte, aksi takdirde kanunun uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Kanun şiddetin gerçekleşmesinden sonra devreye girmekte ve ilk kez uygulanacak olan muhtemel bir şiddeti önlemekte aciz kalmaktadır.
Ö4	4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ilk kez uygulanacak olan muhtemel bir şiddeti önlemesine olanak tanıyacak şekilde tedbirler içermeli, bu konuda hakime takdir yetkisi tanınmalıdır.
B5	4320 sayılı Kanunda aile içi şiddet seviyeleri düzenlenmediği, müessir fiil ile ölümcül olaylara varabilecek şiddet türleri arasında fark görülmediği, bütün durumlarda sayılan aynı tedbirlerin uygulanması yoluna gidildiği görülmüştür. Şiddet sonucu rapor alınan bir olayla sadece tanık ifadesi üzerine verilen tedbir kararlarının birbirine benzer olması durumları ile karşılaşmıştır.
Ö5	4320 sayılı Kanunda aile içi şiddet seviyeleri düzenlenmesi, müessir fiil ile ölümcül olaylara varabilecek şiddet türleri arasındaki farkın gözetilerek tedbirlerin de bu seviyelere uygun bir şekilde öngörülmesi gerektiği düşünülmektedir.

B6	4320 sayılı Kanunda “bildirim” üzerine hakim in re’sen tedbir kararı verebileceği öngörüldüğü halde aile içi şiddet gören kişilerin bunu bir raporla ispat etmeleri istenmektedir. Rapor almak için yeterli maddi ve manevi gücü kendinde bulamayan kişilerin bu aşamada şikâyetlerinden vazgeçme eğilimi taşıdıkları gözlemlenmiştir.
Ö6	4320 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvuruda doktor raporu alınması gerekli ise bu raporun aldırılmasında kolluk ya da savcılığın doğrudan görevli ve sorumlu tutulması, şikayet eden bireylerin kendi başlarına bırakılarak, doktor raporu getirmelerinin bir zorluk ve zorunluluk olarak bir engelleme yoluna gidilmemesini sağlayıcı tedbirlere kanunda yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
B7	4320 sayılı Kanun kapsamında başvuru sürecinden ilgili kişiye Hâkim Kararı tebliğ edilinceye kadar uzun bir süreçten geçilmekte ve bu süreç zaman aldığı için şiddet uygulayan kişi eylemlerine devam edebilmekte ve mağdur/ları bu durumdan zarar görmekten koruyamamakta olduğu görülmüştür.
Ö7	Aile içi şiddetin varlığının öğrenilmesi ve acil tedbir alınması gerektiği hallerde tedbir kararı vermekte Cumhuriyet savcıları da yetkili kılınabilir.
B8	4320 sayılı Kanun kapsamındaki bir uygulamada Aile Mahkemesi’nin kararı, Cumhuriyet Başsavcılığına, oradan infaz savcılığına, oradan kolluk birimlerine, kolluk birimleri de ilgili kişiye tebliğ etmektedir. Örneğin 3 aylık bir tedbir kararı verildiğinde bu tebliğin gerçekleşmesine kadar geçen süre bir ya da bir aydan fazla sürmesi halinde tedbir kararının caydırıcılığının başlaması ertelenmekte ve karar amacına ulaşmakta aciz kalmaktadır.

Ö8	Aile Mahkemesi'nin kararının Cumhuriyet Başsavcılığı yerine, doğrudan kolluk birimlerine yazılması ve kolluk birimlerinin de ilgili kişiye kararı tebliğ etmesiyle sürecin hızlandırılabileceği düşünülmektedir.
B9	4320 sayılı Kanun kapsamında kendisine tedbir uygulanan kişi için yasaklanan davranışlar, kimi zaman tedbir uygulanan kişi yakınları ve çevresi tarafından da mağdurlara uygulanabildiği görülmüş, bu tür davranışlarda bulunan kişilerce tedbirlere aykırı davranışların gerçekleşmesi halinde herhangi bir önlem öngörülmediği bulgusuna varılmıştır. İletişim araçları veya yüz yüze fiziki ya da sözel şiddetin yasaklanmasına rağmen üçüncü kişilerin bu tür davranışlarda aracılık etmesini engelleyecek tedbirler öngörülmemiş olması ciddi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.
Ö9	4320 sayılı Kanun kapsamında kendisine tedbir uygulanan kişi için yasaklanan davranışlar, bu kişiye yardım eden yakınları ve çevresi tarafından mağdurlara uygulanması halinde de tedbir kararına muhalefet suçu işleyeceği ihtarında bulunulması tedbir olarak yer alması gerektiği düşünülmektedir.
B10	Kanunda öngörülen tedbirlerden 1. maddenin (d) bendinde "Varsa" ibaresi kullanıldığından tedbir kararının verilmesi sırasında olmayan ve daha sonra temin edilen ve taşınması ve bulundurulması suç teşkil eden silahların bulundurulması veya taşınması halinde Ailenin Korunmasına Dair Kanunda öngörülen bu suç tipi ihlal edilmiş olunmayacağı gibi bir izlenim vermektedir.
Ö10	Kanunda öngörülen tedbirlerden 1. maddenin (d) bendinin "varsa silah ve benzeri araçlarını genel

	kolluk kuvvetlerine teslim etmesi, [tedbir süresinde de silah ve benzeri araçlar taşımaktan men edildiğinin bildirilmesi,]” şeklinde bir düzenlemenin daha yerinde olacağı önerilmektedir.
B11	Ayrıca polis, asker, ve diğer benzeri kişilerden görevleri gereği silah taşıyanlar hakkında kanunda boşluk bulunmaktadır. Bu kişiler hakkında alınan tedbir kararı nasıl uygulanacağı belli değildir.
Ö11	Polis, asker, ve diğer benzeri kişilerden görevleri gereği silah taşıyanlar hakkında 4320 sayılı Kanunda gerekli düzenleme getirilmeli ve bu hüküm ilgililerin kendi kanunlarıyla ilişkilendirilmelidir.
B12	4320 sayılı Kanun öngördüğü tedbirleri tektek saymakta ancak “..Aile Mahkemesi Hakimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re’sen aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri tedbirleri de hükmedebilir” demektedir. Bu durumda 4320 sayılı Kanun “Kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesine aykırı tedbirler öngörmekte ve bu nedenle Aile Mahkemesi Hakimleri kanunda öngörülen tedbirler dışında “benzer” tedbirleri uygulamaktan kaçınmakta oldukları görülmüştür.
Ö12	Aile Mahkemesi Hakimleri kanunda öngörülen tedbirler dışında “benzer” tedbirleri uygulamaktan kaçınmakta oldukları “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesine aykırı tedbir yerine diğer kanunlarda öngörülen tedbirlere atıfta bulunularak ya da tedbirlerin sayısı ve çeşidi artırılarak bu durumu bir çözüme kavuşturmak mümkün görünmektedir.
B13	4320 sayılı Kanun kapsamında evrakı hazırlanan bir dosyada şikayetten vazgeçilmesi durumunda talep

	edilen tedbirler Aile Mahkemesi Hakimi tarafından reddedilmektedir. Bu durumda Kanunun öngördüğü mağdur veya mağdurların aile içi şiddetten korunmalarını sağlayacak sistemin tıkanmasına neden olmaktadır.
Ö13	4320 sayılı Kanun kapsamında yapılan şikâyeti otomatik kamu davasına dönüştürmenin de çeşitli sakıncaları olacağı göz önünde tutularak, Savcılık makamının bu konudaki görüşünün de alınacak şekilde bir düzenlemenin getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.
B14	4320 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirler boşanmış çiftleri kapsamadığı ve boşanmanın ardından gerçekleşen şiddet türlerini önlemede mağdurları çaresiz durumda bıraktığı görülmüştür.
Ö14	4320 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirler boşanmış çiftleri de kapsayacak ve boşanmanın ardından gerçekleşen şiddet türlerini önleyecek hükümlerin kanunda yer almasında yarar görülmektedir.
B15	Adli sicil istatistiklerinin “4320 sayılı Kanun” ile “Boşanma” kapsamında açılan davaların ilişkilendirilmediği için boşanan çiftlerin daha önceden 4320 sayılı Kanundan yararlanıp yararlanmadıkları bilinmemektedir. Bu durum kanunun aile üzerindeki etkisini ölçmek için kullanılabilir bilgi eksikliğine neden olmaktadır.
Ö15	Boşanan eşlerin boşanma aşamasına gelmeden önce bu ailelerde 4320 sayılı kanun ile ilgili tedbir uygulanıp uygulanmadığının takibinin yapılması bu kanunun aileler ve toplum üzerindeki etkisi daha

	fazla ortaya koyabilecektir. Bu nedenle adli sicil istatistiklerinin bu durumu göz önünde tutularak hazırlanması daha yararlı olacaktır.
B16	Kanun resmi nikâhsız birlikte yaşayanların durumu konusunda herhangi bir düzenleme getirmediği için bu durumda birlikte yaşayanların 4320 sayılı Kanun kapsamındaki tedbir talepleri mahkemelerce reddedilmekte olduğu görülmüştür.
Ö16	Resmi nikahsız birlikte yaşama durumu toplumsal yaşamda var olan gerçek bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu türden birlikteliklerde de kadın ve çocuklar şiddete maruz kalabilmektedirler. Bu nedenle resmi nikahsız birlikte yaşayan bireylerin Türk Hukuk sistemi içinde 4320 sayılı Kanunla getirilen sistemde öngörülen “haklar”dan yararlanamaları bile “zararlar”dan korunmasını sağlayacak düzenlemelere kanunda yer verilmelidir.
B17	4320 sayılı Kanun kapsamında Aile Mahkemesi Hakimi tarafından verilen kararların takip edilmediği, hatta bunun mümkün olmadığı görülmüştür.
Ö17	Etkili ve oto kontrole açık raporlama/tutanak sistemi geliştirilebilir. Mahkeme kararının takibinde eşlerin güvendiği veya hakim tarafından atadığı aileye yakın kimselere görev verilebilir. Alınan tedbir kararının GBT ye işlenmesi bu kararların takibini kolaylaştırabilecektir.
B18	4320 sayılı Kanun kapsamında nafaka tedbiri genellikle reddedilmekte, kabul edilse bile nafakanın alınabilmesi pek mümkün olmamakta olduğu

	görülmüştür. Nafaka tedbiri uygulaması oldukça güç bir karar olarak karşımıza çıkmakta ve ayrı bir hukuki sürecin başlamasına neden olmaktadır.
Ö18	Maaşlı ya da düzenli gelire sahip kişilerden nafaka alınmasının kolay olmasına rağmen, geliri maaş ya da düzenli ödemelere bağlı kimselerden nafaka tahsil edilmesi oldukça güç olduğundan nafaka ödeme tedbirine uyulmaması karşısında ilgilinin hapis cezası ile ihtar edilebileceği hükmü getirilmelidir.
B19	4320 sayılı Kanun bir bakıma “çalışan” erkek ve “ev hanımı” kadından ya da çalışan erkek ve çalışan kadından oluşan bir aile için düşünülmüş gibi görünmekte, erkeğin işsiz ve maddi sıkıntı çektiği durumlar, kadının geliri olup erkeğin işsiz olduğu durumlar öngörülmediği anlaşılmaktadır.
Ö19	4320 sayılı Kanun kapsamında, çalışan erkek ve ev hanımı kadın durumları dışında kalan, çalışan kadın ve işsiz erkek, ev hanımı kadın ve işsiz erkek, çalışan kadın ve işsiz erkeğin oluşturduğu ailede meydana gelebilecek aile içi şiddet hallerinde tedbirlerin nasıl uygulanabileceği ve ekonomik sıkıntı ve yoksulluk çeken ailelere ne türden yardımlar yapılabileceği ve bu yardımların sınırlarının neler olacağını belirtilmesinde yarar görülmektedir.
B20	4320 sayılı Kanun kapsamında uygulanan tedbirlerden, erkeğin evden uzaklaştırılması veya diğer bireylerden birinin evden uzaklaştırılması durumunun yeni sorunlara neden olacağı durumlarda alınabilecek önlemlerin öngörülmediği görülmüştür.

Ö20	4320 sayılı Kanun kapsamında uygulanan tedbirlerden, erkeğin evden uzaklaştırılması veya diğer bireylerden birinin evden uzaklaştırılması durumunda yeni sorunlara yol açmaması için uzaklaştırılan kişinin nerede nasıl kalacağı, çocuk varsa nasıl görüşeceği, aile birliğinin sarsılmaması için ne türden önlemler alınabileceği ile ilgili hükümlerin kanunda öngörülmesi gerektiği düşünülmektedir.
B21	4320 sayılı Kanun kapsamında alınan kararların her iki tarafın dinlenmeden alınması, kimi durumlarda sorunlara yol açtığı görülmüştür. Kötü niyetli taraflardan birinin diğerini evden uzaklaştırmasıyla sonuçlanabilecek bir kararı Aile Mahkemesinden alması sonucu evlilik birliğinin dağılmasına yol açabilecek bir durumla karşı karşıya kalılabileceği görülmüştür.
Ö21	4320 sayılı Kanun kapsamında karar veren Aile Mahkemesi Hakiminin her iki tarafı da dinleyerek karar vermesi, taraflardan şiddet uygulayan kişinin mahkemeye gelmekten kaçınması durumunda giyabında karar vermesini sağlayacak düzenlemenin kanun metnine girmesi gerektiği düşünülmektedir.
B22	4320 sayılı Kanun kapsamında verilen Mahkeme kararlarının çoğunda gerekçe yazılmadığı, kararların gerekçesiz yazıldığı görülmüştür.
Ö22	4320 sayılı Kanun kapsamında verilen Mahkeme kararlarının gerekçeli yazılması gerektiği düşünülmektedir.
B23	Aile içi şiddet mağdurlarının genelde ekonomik nedenlerden dolayı hukuki yardım almadıkları görülmüştür.

Ö23	Ekonomik gücü olmayan davacıya ücretsiz hukuki yardım sağlanabilir.
B24	4320 sayılı Kanunda bu konudaki önemli aktörlerden Kadın Sığınma Evlerine yer verilmediği görülmektedir. Sığınma evlerinin sayılarının yetersiz olduğu belirtilmektedir.
Ö24	4320 sayılı Kanunda bu konudaki önemli aktörlerden biri Kadın Sığınma Evlerine yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. SHÇEK ve özellikle yerel yönetimlerin daha fazla sığınma evleri açmaları konusunda kulis faaliyetlerinde bulunulabilir.
B25	4320 sayılı Kanunda bu konudaki önemli aktörlerden biri olan Sivil Toplum Kuruluşlarına yer verilmediği görülmektedir.
Ö25	4320 sayılı Kanunda bu konudaki önemli aktörlerden biri olan Sivil Toplum Kuruluşlarına yer vermesi, STK'lar ile gerçekleştirilebilecek bir takım uygulamalarda kamu makamları ile STK'ların işbirliğinin yasal zemine oturtulması gerektiği düşünülmektedir.
B26	4320 sayılı Kanun ile kamu kurumlarına şiddetin nedenleri ve şiddetin etkenleri konularında önleyici görevler yüklenmediği, genelde olay yaşandıktan sonra tedbir öngördüğü görülmüştür.
Ö26	4320 sayılı Kanun ile kamu kurumlarına şiddetin nedenleri ve şiddetin etkenleri konularında önleyici görevler yüklenmesi ve bu konuda koordinasyon görevinin Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar

	Genel Müdürlüğüne verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
B27	4320 sayılı Kanunda doğrudan aile kurumunu teşvik eden, sağlıklı bir aile kurumunun özendirilen, aile birliğinin korunmasını sağlayan hükümlerden daha çok aile içi şiddet sonrasında bir kısım tedbirler ve bu tedbirlere aykırı hareket ederse tutuklanıp hapse atılacağını belirten hükümler yer aldığı görülmüştür.
Ö27	4320 sayılı Kanunda aile içi şiddet sonrasında bir kısım tedbirler ve bu tedbirlere aykırı hareket ederse tutuklanıp hapse atılacağını belirten hükümler ile doğrudan aile kurumunu teşvik eden, sağlıklı bir aile kurumunun özendirilen, aile birliğinin korunmasını sağlayan hükümlere de yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
	-

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bilindiği gibi 4320 sayılı Kanunun temel amacı, aile içinde şiddet uygulayan bireyi, kanunda öngörülen birtakım tedbirlerin uygulamaya koyulmasıyla ve bu tedbirlere aykırı hareket edilmesi halinde ilgilinin hapis cezası ile ihtar ederek bu hükmün caydırıcılık etkisi ile hakkında tedbir kararı alınan kişiyi şiddet uygulamasından men etmektir. 4320 sayılı Kanunda değişiklik yapan 5636 sayılı kanunun gerekçesinde de belirtildiği gibi, bugüne kadar yapılan çalışmalara rağmen ülkemizde aile içinde, eşler arasında veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri arasında da şiddetin varlığı bilinen bir gerçek olarak varlığını devam ettirmektedir.

Türkiye’de aile içi şiddetin sebeplerini araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, ailenin korunmasına ve aile içi şiddetin önlenmesine dönük çözüm arayışları ile çağdaş ülkelerde var olan düzenlemeler doğrultusunda 1998 yılında 4320 sayılı kanun yasalaşmış ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun, ilk kez Türk Hukuk Sistemine kazandırılmıştır. Daha sonra yapılan çalışmalar sonucunda belirlenen eksiklikleri gidermek üzere yeniden düzenlenmiş ve değişiklik 4 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu araştırmanın konusunu “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Ve Kanunun Uygulanmasının Aileler Ve Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi” oluşturduğundan, genel anlamda 4320 sayılı Kanunun, amaçlanan hedeflere ulaşma doğrultusunda ne ölçüde başarılı olduğu, uygulamada hangi türden sorunların yaşandığı, Kanunun doğrudan veya dolaylı olarak hem aileye hem de toplumsal yapı üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur.

Bu aşamada dikkat çekilmesi gereken önemli bir konu ise, bu çalışmanın niteliksel bir araştırma olduğunun gözden kaçırılmaması gerektiğidir. Bundan dolayı, elde edilen bulguların bütün evreni temsil etme niteliğinin olmadığı ve genelleneme yapılamayacağı belirtilmesi gereken en önemli hususlardan biridir. Bulgular yalnızca, görüşme yapılan kişiler ve kurumlarla ilgili farklı görüşler, eğilimler ve edinilen izlenimler olarak algılanmalıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, varlığı tespit edilen görüşler ve eğilimlerin toplumda güçlü veya zayıf biçimde var olduğunu ve varoluş şekillerini göstermesi açısından kayda

değer sonuçları içermektedir. Bu nedenle bu araştırmada, istatistiksel analiz yapmaya ve genellemeye uygun veri elde edilebilen, sistematik olarak seçilmiş rastlantısal bir örneklem ve tam yapılandırılmış bir soru kağıdı kullanılmamıştır. Ancak kullanılan niteliksel araştırma yöntemiyle seçilen altı bölgede (İç Anadolu, Marmara, Ege, Güney Doğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Karadeniz’de) yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin zenginliği, uygulamada rastlanan olumlu ve olumsuz örnekleri içermesi, sürecin aksak ve eksik yanlarının ifade edilmesi, görevli aktörler ile uygulamaya konu olan kişilerin karşılaştıkları durumların belirlenmesi gibi derinlemesine bir inceleme ve araştırma yapmaya olanak tanıdığı unutulmamalıdır.

Araştırmada görüşülen kişiler ve Kanunun uygulamasında görevli aktörlerin çoğunluğunun ifade ettiği gibi 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair dört maddeden oluşmasına rağmen yeterince ve kapsamlı bir şekilde bilinmemektedir.

Araştırmada görüşülenlerce verilen bilgiler ışığında başvuru sürecinde, aile içi şiddet mağdurlarının şikayetleri değerlendirilirken genel kolluk birimleri (Polis ve Jandarma) konuyu TCK ve CMK hükümleri çerçevesinde ele almakta oldukları, savcılık talimatı, mağdur ya da mağdur vekili talebi veya 4320 sayılı Kanun hakkında bilgisi olan kolluk görevlisi varsa aynı zamanda ya da sadece 4320 sayılı Kanun kapsamında da işlem başlatıldığı belirtilmiştir. Her ne kadar aile içi şiddet konusunda karakolda barıştırıp gönderme girişim ve çabaları kısmen yaşansa da genel kolluk birimlerinin konuya duyarlılıktan ziyade sadece görevleri gereği gelen şikayet sonucu işlem başlattıkları, evrak düzenleyip savcılığa sevk ettikleri yapılan görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir.

4320 sayılı Kanundaki düzenlemeye göre aile içi şiddet olayının kendisine bildirilmesi üzerine Aile Mahkemesi Hakimi tarafından kanunda sayılan tedbirlerden bir veya birkaçına birden re’sen karar verilebileceği belirtilirken, kimi mahkemelerin şiddet olayının delillendirilmesini istediği, rapor, şahit ve benzeri delil bulunmadığında tedbir kararı vermekten kaçındığı, bu durumda sağlık raporu alınması ile ilgili problemlerin doğmasına yol açtığı görüşülen mağdur ve mağdur vekili tarafından belirtilmiş, bu durumla karşılaşıldığında bir çok doktorun rapor vermede isteksiz olduğu, savcılıktan sevk istediği ve raporun sorumluluğunu taşımaktan çekindikleri ifade edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde elde edilen ortak değerlendirmelerden biri de sürecin bir bütün olarak zaman aldığı, mağdur şikayetini 4320 sayılı Kanun kapsamında yapsa bile, genel kolluk tarafından evrakların tanzim edilip, savcılığa iletilmesi, savcılığa iletilen dosyanın Aile Mahkemesine gönderilip tedbir kararı çıkarılması, çıkarılan tedbir kararının Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilerek oradan da infaz savcılığına iletilmesi, infaz savcılığının hakkında tedbir kararı alınan şahsın tebliğat adresinin bulunduğu semt karakoluna kararı göndermesi, genel kolluğun infaz savcılığından gelen bu kararı ilgili şahsa tebliğ ederek, tedbir kararının uygulamaya geçirilmesi süreci doğal olarak uzun bir sürenin geçmesine neden olmaktadır. Daha da fazlası hakkında tedbir kararı verilen kişinin tebliğat adresinde bulunmaması durumuyla karşılaşıldığında sürecin şahsın tebliğat adresinin ya da kendisinin bulunup, kararın tebliğ edilmesine kadar geçen sürenin kimi zaman düşünüldüğünden de daha fazla sürmesi sonucunda alınan tedbir kararının uygulanabilirliğini yitirmesi gibi bir durumla karşı karşıya kalındığı ifade edilmektedir.

Tebliğat ile ilgili sorunlar doğrudan 4320 sayılı Kanunun yapısından kaynaklanmamakla birlikte kanunun uygulanabilirliğini zedelediği ve sürecin tamamını etkilediği için tebliğat problemi önemli bir sorun kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alınan kararın ilgiliye tebliğinde sorun çıkmadığı ve sürecin normal işlediği durumlarda 4320 sayılı Kanun kapsamında öngörülen tedbirlerden hangilerinin uygulanmasına karar verildiği ve kanunda sayılan tedbirlerden hangilerinin dahil edildiği ve bu tedbirlerin uygulanabilirliği konusunun sorun kaynağı olabileceği araştırmada görüşülen taraflarca belirtilmiştir. 4320 sayılı Kanunun 1. maddesinde sayılan tedbir örnekleri aşağıda verilmiştir.

- a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,
- b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,
- c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,
- d) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi,
- e) Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,

- f) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması,
- g) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması.

Aile içi şiddet gören bireyler, 4320 sayılı Kanun kapsamında 1. maddenin b bendi dışında alınan tedbir kararının uygulanması sırasında hakkında tedbir kararı alınan birey ile birlikte yaşamaya devam etmektedir. Bu durumda yalnızca bu tedbirlere muhalefet edildiğinde ilgili kişinin tutuklanıp hapis cezası ile cezalandırılacağı ihtar edilmektedir.

Bu durumda tedbir talebinde bulunan kişinin kararlılığı ya da şiddet uygulayan kişiye karşı koyabilecek kadar hem ekonomik hem de psikolojik yönden kendine güveni ve bağımsızlığı kararın uygulanması ve kanunun öngördüğü caydırıcı niteliğinin etkisiz hale düşürüldüğü, tedbir kararının alınmasına rağmen uygulamada kararın etkisiz kaldığı araştırmaya katılanların bir kısmı tarafından dikkat çekilmiştir.

Ancak 4320 sayılı Kanunun 1. maddesinin b bendi uyarınca da tedbir öngörülmüş ise yani hakkında tedbir kararı alınan bireyin ev ve işyerinden uzaklaşması veya buralara yaklaşmaması kararı verilmiş ve tedbir kararının uygulanması sırasında taciz ve diğer sözlü ve davranışlarla şiddete devam ettirilmiş ise bu durumda tedbir kararının ihlal edilmesinin delillendirilmesi sorunuyla karşı karşıya kalındığını belirten kanunun uygulamasına konu olan bireyler, bu aşamada genel kolluk birimleri ile sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

4320 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararları ile birlikte tedbir nafakasına hükmetme konusundaki uygulamaların azlığı ve verilen tedbir nafakasının tahsilinin güçlüğü durumu ile karşılaşılmaktadır. Her ne kadar kanun verilen kararın infazı için harç alınmasını önlemiş ise de tedbir nafakasının tahsili ayrı bir hak arama konusunu ortaya çıkarmaktadır. Kararda hükmedilen nafakanın genel hükümler çerçevesinde tahsil edilmeye çalışıldığı, nafakanın maaşlı bireylerden tahsilinde sorun çok yaşanmamasına rağmen gelirleri ve mal varlığı belirlenemeyen bireylerin nafakanın tahsil edilmemesi için gereken her türlü yola başvurduklarını, bu durumun ayrı bir hak arama çabasını göze almak gerektirdiği ve ekonomik özgürlüğe sahip olmanın önemli olduğu, parası olmayan

mağdur veya mağdurların avukat desteği alamadıkları, il barolarınca sağlanan hizmetin danışmanlıktan öteye geçmediği araştırmaya katılanların bir kısmı tarafından ifade edilmiştir.

4320 sayılı Kanunun uygulamasında görevli aktörlerin birbirleri ile sorun yaşamadıklarını ifade etmelerine rağmen sürecin işleminde kopukluk yaşanmasına neden oldukları, sürecin tamamından haberdar olamadıkları, olayın kendilerini ilgilendirdiği kadarıyla işlem yapıp ellerine ulaşan dosyayı bir sonraki basamağa ileterek görevlerini gereği gibi yerine getirdikleri inancında oldukları görülmüştür. Ancak burada her bir birimin eline gelen dosyada gerekli işlemi yaptıktan sonra sürecin bir sonraki basamağında yapılan işlemin sonucundan haberdar olmama gibi bir sorunla karşılaşıldığı gözlemlenmiştir.

Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulaması sürecinde işletilmesi gereken sistemin genellikle genel kolluğun gözetim ve denetimine bırakılmış olmasının getirdiği sorunlar kanunun işleyişindeki aksaklıkların nedenlerinden biri olarak görülmekte, bunu ifade eden uygulamada görevli aktörlerden bir kısmı bu durumun nedeninin genel kolluğun adli konulardaki yetersizliği olarak görürken diğer bir kısmı da genel kolluğun bir çok işin yanında bu kanundan kaynaklanan görevleri yerine getirirken, bu konuyu asıl işlerinden biri olarak görmemesi ve diğer işlerle daha yoğun uğraşması nedeniyle söz konusu süreçte aksaklıklar yaşandığı belirtmektedir.

4320 sayılı Kanunun uygulamasında görevli aktörlerin görev ve sorumlulukları açıkça düzenlenmediği için, kimi kurumlar kendilerini bu kanunun uygulanmasından sorumlu hissetmedikleri ve bu nedenle de gereği ve önemini yeteri kadar algılayamadıkları gözlemlenmiştir. 2007 değişikliği ile 4320 sayılı Kanuna eklenen kanunun uygulamasına ilişkin hususların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmektedir. Uygulamaya ilişkin hususların düzenlenmesi, görevli aktörlerin görev, yetki ve sorumluluklarının açıkça dile getirilmesi açısından çıkarılacak yönetmeliğin önemli olduğu düşünülmektedir.

Kanunun uygulanması sırasında Kanun koyucunun hedeflediği doğrultuda kanun metninde sayılarak görev verilen aktörlerden daha çok aile içi şiddetin önlenmesine yönelik çalışmaları Sivil Toplum Kuruluşlarının gerçekleştirmekte olduğuna tanık olunmuştur. Araştırma sırasında irtibata geçilen STK'lardan elde edilen bilgilere göre, 4320 sayılı Kanun her ne kadar STK'lara

görev vermese de bu kurumların en azından mağdurlara psikolojik ve hukuki danışmanlık hizmeti sundukları, ayrıca kanunun tanıtılmasında küçümsenmeyecek çalışmalar yapıldığına tanık olunmuştur.

4320 sayılı Kanun kapsamında ele alınan aile içi şiddetin gerçekleştiği aile yapısının kanun metninde çok net bir şekilde ortaya konmadığı, “eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin” ifadesiyle daha çok çekirdek aile çağrışımı yaptığı, ancak Türkiye’deki aile yapılarının çok farklılıklar gösterdiği, aynı zamanda ailelerin yanında, uzaktan veya yakından akraba bağları olanlarla birlikte yardıma ve bakıma muhtaç bireylerinde barınabildiği düşünüldüğünde 4320 sayılı Kanunun uygulanmasında sorunlar yaşandığı düşünülmektedir. Bütün bunların dışında resmi bir nikah olmadan birlikte yaşayan bireylerin de kanun kapsamı dışında tutulduğu, kanunun sağladığı güvencelerden yararlandırılmadığı görülmüştür. Mevzuatımızda birlikte sahip oldukları çocukları tanınmış iken, resmi nikahsız birlikteliğin tanınmamasından dolayı 4320 sayılı Kanunda öngörülen tedbir taleplerinin Aile Mahkemelerince reddedildiği, ancak birkaç örnek kararda kadın yönünden talebin reddine karar verirken çocuk yönünden talebin kabulüne karar verilmiş olduğu gözlenmiştir. Bu tür birliktelik yaşayan bireylerin 4320 sayılı Kanun kapsamında öngörülen bireysel faydalardan yararlanmaları öngörülme dahi en azından uygulanan şiddetin zararlarından korunmasını sağlayacak düzenlemelere gidilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

4320 sayılı Kanun metninde Kadın Sığınma Evlerinin de yer almamasına rağmen uygulamada mağdur veya mağdurların can güvenliğinden endişe duyulduğunda kimi hakimlerin kadın sığınma evlerini bir çözüm aracı olarak kullandıklarına tanık olunmuştur. Özellikle ekonomik anlamda zor durumda olan bireylerin, kendi ailesi tarafından da tehdit edilen mağdurların, sahipsiz ve çaresiz bireylerin acil çözüm ihtiyaçları karşısında bir seçenek olarak sığınma evlerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği görülmüştür.

Adli sicil istatistiklerinden anlaşıldığı üzere 4320 sayılı Kanun kapsamında açılan davaların gün geçtikçe artması, aile içi şiddetin devam ettiğinin göstergesi olması yanında aynı zamanda 4320

sayılı Kanun hakkında daha fazla bilgi sahibi olan bireylerin arttığına göstergesi ve bunun sonucunda kanundan yararlanmak isteyenlerin sayısında artış olduğunun belirtisi olduğu söylenebilir.

4320 sayılı Kanunun “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” olarak isimlendirilmesiyle birlikte temel amacının aile içi şiddeti önlemek olması, kanun metninde aile kurumunu teşvik edecek, sosyal politikalara esas oluşturan bir çok sorunun çözümünde, sağlık, eğitim, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında aile ortamını temel alacak, bu yönde teşvik edici uygulamalara hız kazandıracak, dezavantajlı ve bağımlı bireylerin yaşam kalitesini yükseltmeye dönük çabaları destekleyecek hükümlerden yoksun olmasına yol açtığı görülmektedir.

Anayasanın 5. maddesinde Devlete, vatandaşın refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan ekonomik engelleri kaldırmak görevi verilmiştir. Anayasanın bu hükmü gereğince, güçlü aile yapısı kurulmasına olanak sağlayacak, ailenin bütün fertlerini aynı ölçüde kuşatacak ve sahip olunan refahı adil bir şekilde paylaşacak değerleri barındıran düzenlemelerin de 4320 sayılı Kanun kapsamında yer almasının sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

Güçlü aile değerlerinin önemi ortadadır. Modernleşme süreçlerindeki hızlı ilerlemeye rağmen Türkiye’de aile değerlerine olan bağlılık devam ettiği görülmektedir. Çocuk ailelerde bağlılığı artırmakta, çocuk/lar için bir çok sıkıntıya göğüs gerilmektedir. Çocuk sahibi olmak dolayısıyla olan bağlılık belki de aile içi yaşanan şiddete katlanmaya varacak derecede bir bağlılık olarak görülebildiği, aile içi ilişkilere kamuyu dahil etmenin, aileyi kamunun karışmasına neden olmanın kötü bir olay olduğu kanaatiyle aile bireylerinin aile içi şiddet olgusunun üzerinde gereği kadar çok durmadığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Abik, Yıldız., (2005), *Kadının Soyadı Ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*, Ankara
- Acabey, M.Beşir .(1998), *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi*, İzmir,
- Acar, Feride., (2000) “Kadınların İnsan Haklarının Gerçekleştirilmesi Ve Ayrımcılığın Önlenmesindeuluslar Arası Standartlar”. *Hukukta Kadın Sempozyumu*, Ankara, S. 45-60.
- Adli Sicil Ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2004) *Adalet İstatistikleri Yıllığı 2003, 2004 Kitapçığı*.Ankara
- Aile Araştırma Kurumu (1997), *Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet*, Ankara.
- Akço, Seda (2005), *Çocuğa Karşı Şiddet Ve Önlenmesi Hakkında Değerlendirme*, İstanbul, İstanbul Barosu,.
- Akço, Seda, (2005).*Çocuk İstismarı İle İlgili Hukuki Yapı*, İstanbul, İstanbul Barosu,
- Akgün, Zerrin (1949) *Boşanma Hukuku*, İstanbul
- Akıntürk, Turgut (2002), *Aile Hukuku*, Ankara
- Akipek, Jale G., Akıntürk, Turgut (2004), *Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, İstanbul
- Akyüz, Emine, (2000).*Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması*, Ankara, MEB
- Akyüz, Emine.(1983) *Medeni Kanuna Göre Müşterek Hayatın Tatili, Ayrılık Ve Boşanmada Çocuğun Korunması*, Ankara
- Amargi, (2005).*Danışma Merkezleri Ve Kadın Sığınakları*, İstanbul.,
- Atav, Nephana, (1991), ‘Şahsiyetin Gelişmesinde Aile Çevresinin Ve Ailedeki Gerginliklerin Etkileri’, Beylü Dikeçligil Ve Ahmet Çiğdem (Ed), *Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik Ve Toplum*, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, Ss.1-14.
- Ateş, M (2007), “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 65, Sayı:3, Sayfa: 165.

- Aziz, Aysel (1994), "Kadın Şiddet Ve İletişim", *Dünya'da Ve Türkiye 'De Güncel*
- Aziz, Aysel- Köker, Eser,- (1994) *Medya, Şiddet Ve Kadın, 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi*, Ankara, KSGM,
- Bahar, Halil İbrahim, (2002), *Okul ve Ailede Şiddet*, Ankara: Polis Akademisi Yay.
- Bahar, Halil İbrahim, (2005), *Sosyoloji*, Ankara:USAK
- Bakıcı, Sedat (1994) *Genel Adap Ve Aile Düzenine Karşı Cürümler*, Ankara
- Baktır , Selma (2003), *Aile Mahkemeleri*, Ankara-
- Baktır Çetiner, Selma (2000), *Velâyet Hukuku*, Ankara-
- Balo, Yusuf Solmaz (2003) "Ailenin Korunmasına Dair Kanun Ve Uygulanması" *Aile Ve Toplum Dergisi*, Sayı:6, Cilt:2, Yıl:5, Ekim-Aralık 2003 S.23-32
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (2000) *Aile İçi Şiddetin Sebep Ve Sonuçları*, Ankara
- Başpınar, Veysel (1999) "Yeni Türk Medenî Kanunu Hakkında Bazı Düşünceler", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Haziran-Aralık 1999, Cilt:111, Sayı: 1-2, Sayfa: 46-59.
- Birleşmiş Milletler (1993) *Kadınlara Karşı Her Türlü Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirgesi*, New York,
- Birsen, Kemaleddin.(1966), *Medeni Hukuk Dersleri*, İstanbul
- Bozovalı, Haluk., (1990), *Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları*, İstanbul-
- Bulut, Işıl, (1991), 'Parçalanmış Aileden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma', Beylü Dikeçligil Ve Ahmet Çiğdem (Ed), *Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik Ve Toplum*, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, Ss.197-228
- Ceylan, Ebru (2006) *Türk Ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, Doktora Tezi, İstanbul-
- Cılga, İbrahim (2002) "Aile Mahkemeleri Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Aile Ve Toplum Dergisi*, Nisan-Haziran, C.2, S.5, Ankara-

- Çelikel, Aysel (1995) *Milletlerarası Özel Hukuk*, İstanbul
- Doğanay, İsmail (1961) *Nazari Ve Tatbiki Muhtelif Nafaka Davaları*, Ankara
- DPT, (1994) *VII Beş Yıllık Kalkınma Planı ÖİK Raporu "Kadın"* Ankara,
- Dural, Mustafa ve Öğüz, Tufan (2004) *Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku*, İstanbul
- Dural, Mustafa, Öğüz, Tufan, Gümüş, Alper (2005) *Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku*, İstanbul-
- Eken, Ahmet (1996), "Bir Olgu Olarak Türkiye'de Şiddet", *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar.
- Ergil, Doğu (2001), "Şiddetin Kültürel Kökenleri", *Bilim Ve Teknik*. Sayı 399. Şubat
- Erten, Yavuz Ve Ardalı, Cahit (1996), "Saldırganlık Şiddet Ve Terörün Psikososyal
- Feyzioğlu, Feyzi N. (1986) *Aile Hukuku*, İstanbul.
- Gemalmaz, M. Semih (2002) *Çocuk Ve Genç Haklarına İlişkin Ulusalüstü Belgeler*, İstanbul,
- Gökçe, Birsen (1996) *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı Ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş,
- Gökçe, Birsen, (1991), 'Çocuk Kişiliğinin Gelişiminde Aile, Okul Ve Dış Çevrenin Rolü' Beylü Dikeçligil Ve Ahmet Çiğdem (Ed) *Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik Ve Toplum*, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, Ss.15-21.
- Göksu, Turkut, (1998), *Yayınlanmamış Sosyoloji Ders Notları*, Ankara: Polis Akademisi
- Gözübüyük, Şeref., 2004, *Hukuka Giriş Ve Hukukun Temel Kavramları*, Ankara-2004
- Güvenç, Bozkurt. (1994) *Türk Kimliği - Kültür Tarihinin Kaynakları*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı,
- Hablemitoğlu, Şengül (2004) *Toplumsal Cinsiyet Yazıları*. İstanbul; Toplumsal Değişim Yayınları
- Hafizoğulları, Zeki., (1983), *Zina Cürümleri*, İstanbul
- Hatemi, Hüseyin-Serozan, Rona., (1993) *Aile Hukuku*, İstanbul

Helvacı, Serap (2002): “İsviçre Ve Türk Hukuklarında Boşanma Sebepleri”, *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı*, C. II İstanbul-S. 1151.

http://tr.wikipedia.org/wiki/aile_i%c3%a7i_%c5%9fiddet e.t. 20.05.2007

<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/detailspage/4906.02005?opendocument> e.t. 12.11.2006

<http://www.harb-is.org.tr/dergi/wordler/subat07/diger.doc> e.t. 02.06.2007

<http://www.kssgm.gov.tr/hukuk.html> e.t. 10.01.2007

<http://www.kssgm.gov.tr/proje2.html> e.t. 15.04.2006

http://www.ncdsv.org/images/power_and_control_wheel_ncdsv.pdf e.t. 15.10.2006

http://www.sodev.org.tr/dosyalar/ais/aile_ici_siddet.htm, e.t. 25.02.2007

http://www.sodev.org.tr/dosyalar/kadinsorunlari/ais/yanlis_inanis2.htm, e.t. 15.12.2006

<http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=4436> e.t. 20.02.2007

<http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=2545> e.t.20.02.2007

HÜKSAM (2005) *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Ve Sağlık*, Ankara,

İbrahim Okur (2003) ‘Aile Mahkemeleri Ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar’, *Hukuk Demokrasi*, Şubat

İçli, Tülin, (1995) *Ailede Kadına Karşı Şiddet Ve Kadın Suçluluğu*, Ankara, KSGM

Kadın Dayanışma Vakfı, (1995) *Şiddete Karşı Somut Bir Adım: Ankara Gecekondualarında Kadınlarla Ortak Bir Çalışma*, Ankara,

Kadın Dayanışma Vakfı, (2005), *Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı*, Ankara,

Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul, Amargi, 2005.

Kalaycı, Ahmet Rasim , Aile Ve Kadın Odaklı Program Örneklerinin Çözümlemesi.

- Karaman, Hayreddin., (1996) *Mukayeseli İslam Hukuku*, İstanbul
- Kasatura, İlkay (1995), *Alkol Ve Arkadaşları*, İstanbul-
- Kavacıklı, Filiz-Evkuran, Mahmut-V.D., Aile İçi Şiddetin Sebep Ve Sonuçları, Ankara, AAK, 1995.
- Keleş Ruşen-Ünsal Artun, (1996), “Kent Ve Siyasal Şiddet”, *Cogito*, Sayı 6-7, Kış-
- KAMER, 2004.Keşke Dememek İçin, Namus Adına İşlenen Cinayetler 2004 Raporu, Diyarbakır,
- Kılıçoğlu, Ahmet.,(2003) *Medenî Kanun'umuzun Aile-Miras-Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler*, Ankara-
- Kocacık Faruk, (2000), “Toplumbilim”. 2. Baskı. Cum.Üni. Yayını No:84. Sivas.
- Kongar, Emre (2002) *21. Yüzyıl'da Türkiye. 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. İstanbul: Remzi (31. Baskı).
- KSGM, (1994) *Türkiye'de Kadının Durumu*, Ankara,
- Lorenz, Konrad (1996), “Saldırganlığın Spontanlığı”, *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar. S.165-
- RTÜK (2004) *Medyada Şiddete Duyarlılık Paneli*, İstanbul, RTÜK Yay.11.
- Moroğlu, Nazan (2005) *Uluslararası Belgelerde Kadın Erkek Eşitliği*, İstanbul.
- Oğuzman, Kemal-Dural, Mustafa (1994) *Aile Hukuku*, İstanbul
- Onursal, Betül -Sayıta, (2002) *Sevgi Birleşmiş Milletler Belgelerinde Barış Kültürü Ve Şiddet Karşısı Olma ve Avrupa Konseyi Kararlarında Çocuğun Şiddet Ve Kötü Muameleden Korunması*, İstanbul, Bilgi,
- Özbey, Esin. (yıl) *Türk Hukuk Sisteminde Aile İçi Şiddetle İlgili Mevzuat* Ankara, Ksk
- Özdemir, Nevzat., (2003), *Türk-İsviçre Hukukunda Anlaşmalı Boşanma*, İstanbul-.
- Özden, Bülent., (1991) *Türkiye'nin Taraf Olduğu Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri*, İstanbul
- Öztan, Bilge (2005) *Aile Hukuku*, Ankara
- Palamut,Mehmet E. (2004) *Medeni Hukuk*, İstanbul

- KSGM, (2001) *Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu Ve Sonuç Belgesi, Pekin Deklarasyonu Ve Eylem Platformu*, Ankara,
- RTÜK (2005) *Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin Ve Mahremiyetin İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri*, Ankara
- Ruhi, Ahmet Cemal (2004) *Türk Hukukunda Boşanma, Boşanmanın Sonuçları*, Ankara.
- Saran, Nephana, (1991) ‘Aile Hayatı Ve Toplum’ Beylü Dikeçliğil Ve Ahmet Çiğdem (Ed) *Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik Ve Toplum*, Ankara: Tc Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi 5/3, Ss.135-142
- Serozan, Rona., (2005), *Çocuk Hukuku*, İstanbul-
- STK İzleme Grubu, (2005) *Bin Yıl Hedefleri Ve Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği I. Ulusal Konferansı*, Ankara,
- Şener, Esat., (1981), *Eski Ve Yeni Miras Hukuku*, Ankara
- Şükran Danık, (2000) “Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet”, *Toplum Ve Sosyal Hizmet I/Ankara*, Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.
- T.C. Adalet Bakanlığı (2002) *Tutanaklarla Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü Ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun* Ankara-
- TBMM (2005).*Töre Ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara Ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu (10/148,182,187,284,285) Tutanakları*,
- TBMM (2003) *Kadının Statüsünün Araştırılarak Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin Yaşama Geçirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirleri Tespit Etmek Amacıyla Kurulan TBMM Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu Raporu*, Ankara, KSGM, 2003.
- Tekinay, Selahattin Sulhi., (1984) *Türk Aile Hukuku*, İstanbul
- Tezcan, Mahmut (1996),”Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul”, *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar.
- Tiryakioğlu, Bilgin., (1991) *Çocukların Korunmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşmeler Ve Türk Hukuku*, Ankara
- TÜBAKKOM (2005), *Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu VI. Kitap*, 22 Mayıs 2004 -14 Mayıs

- UN (2003) *Integration Of The Human Rights Of Women And The Gender Perspective: Violence Against Women :Towards An Effective Implementation Of International Norms To End Violence Against Women, Report Of The Special Rapporteur On Violence Against Women, Its Causes And Consequences*, Yakin Ertürk, Geneva,
- UNICEF (2000) *Kadınlara Ve Kızlara Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: ,
- UNICEF (2001) *Çocuk Haklarının Koruyan Bağımsız Kurumlar*, Ankara, ,
- UNICEF (2005) *Çocuklar İçin İlerleme, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve İlköğretime İlişkin Rapor*, Ankara,
- Üçok, Coşkun, (1964), *Savcılıkların Avrupa Hukukunda Gelişmesi ve Türkiye’de Kuruluşu*, Ankara.
- Ünsal, Artun (1996), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar.
- V. *Kadın Sığınakları Kurultayı Sonuç Bildirgesi*, (2002) 23 - 24 Kasım İzmit.
- WHO (2002) *World Report On Violence And Health*, Geneva,
- Yalçınkaya, Namık-Kaleli, Şakir. (1987) *Boşanma Hukuku*, Ankara
- Youssef Rm, Attia Ms, Kamel M. (1998). *Children Experiencing Violence: Parental Use Of Corporal Punishment. Child Abuse & Neglect*
- Zevkliler, Aydın, Havutçu, Ayşe., (2004), *Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)*, Ankara

4320 SAYILI AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN İLE İLGİLİ HUKUK MAHKEMELERİNDEN ÇIKAN DAVALAR

		ÇIKAN DAVALARIN			
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı
		ÇIKAN DAVALARIN			
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı
1998			692	718	724
	1996	1			
	1997	32			
	1998	659			
		ÇIKAN DAVALARIN			
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı
1999			1856	1877	1933
	1997	1			
	1998	253			
	1999	1602			
		ÇIKAN DAVALARIN			
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı

2000			2473	2583	2994
	1996 ve öncesi	1			
	1997	1			
	1998	38			
	1999	231			
	2000	2202			
	ÇIKAN DAVALARIN				
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı
2001			3166	3212	3403
	1997 ve öncesi	2			
	1998	1			
	1999	10			
	2000	316			
	2001	2837			
	ÇIKAN DAVALARIN				
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı

2002			4248	4461	4595
	1998 ve öncesi	1			
	1999	3			
	2000	31			
	2001	388			
	2002	3825			
	ÇIKAN DAVALARIN				
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı
2003			6375	6709	6807
	1999 ve öncesi	2			
	2000	3			
	2001	54			
	2002	597			
	2003	5719			
	ÇIKAN DAVALARIN				
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı

2004			8221	8738	8643
	2000 ve öncesi	1			
	2001	1			
	2004	8			
	2003	623			
	2004	7588			
	ÇIKAN DAVALARIN				
Yıllar	Açılış Yılları	Dava Sayıları	Toplam Çıkan	Davacı Sayısı	Davalı Sayısı

2005			9132	9648	9617
	2001 ve öncesi	0			
	2002	5			
	2003	35			
	2004	882			
	2005	8210			

Kaynak:
<http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/hukukpdf.htm>

12.10.2007

CEZA MAHKEMELERİNDE 4320 SAYILI KANUNLA İLGİLİ KARARA BAĞLANAN DAVALAR

1999 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL		MAĞDUR				12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
1999	DAVA	E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM
	-	-	-	-	MAHKUM	-	-	-	-	-	-	-	-	52
					BERAAT	-	-	-	-	-	-	-	-	15
					DÜŞME	-	-	-	-	-	-	-	-	1
					DİĞER K	-	-	-	-	-	-	-	-	12
					TOPLAM	-	-	-	-	-	-	-	-	80

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

2000 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL	DAVA	MAĞDUR				12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
		E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM
	-	-	-	-	MAHKUM	-	-	-	-	-	-	-	-	52
					BERAAT	-	-	-	-	-	-	-	-	31
					DÜŞME	-	-	-	-	-	-	-	-	4
					DİĞER K	-	-	-	-	-	-	-	-	19
					TOPLAM	-	-	-	-	-	-	-	-	106

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

2001 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL	DAVA	MAĞDUR				12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
		E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM
	-	-	-	-	MAHKUM	-	-	-	-	-	-	-	-	71
					BERAAT	-	-	-	-	-	-	-	-	25
					DÜŞME	-	-	-	-	-	-	-	-	4
					DİĞER K	-	-	-	-	-	-	-	-	28
					TOPLAM	-	-	-	-	-	-	-	-	106

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

2002 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL	DAVA	MAĞDUR				12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
		E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM

	151	28	66	94	MAHKUM	2	0	0	0	95	1	97	1	98
					BERAAT	0	0	0	0	37	0	37	0	37
					DÜŞME	0	0	0	0	2	0	2	0	2
					DİĞER K	0	0	2	0	33	1	35	1	36
					TOPLAM	2	0	2	0	167	2	171	2	173

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

2003 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL	MAĞDUR					12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
2003	DAVA	E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM
	182	32	45	77	MAHKUM							129	2	131
					BERAAT							52	0	52
					DÜŞME							4	0	4
					DİĞER K							26	0	26
					TOPLAM							211	2	213

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

2004 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL	MAĞDUR					12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
2004	DAVA	E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM
	280	43	176	219	MAHKUM	0	0	2	0	196	6	198	6	204
					BERAAT	0	0	0	0	97	3	97	3	100
					DÜŞME	0	0	0	0	6	1	6	1	7
					DİĞER K	0	0	1	0	29	2	30	2	32
					TOPLAM	0	0	3	0	328	12	331	12	343

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

2005 Yılı Ceza Mahkemelerinde 4320 Sayılı Kanunla İlgili Karara Bağlanan Davaların Sanıklarına Verilen Karar Türlerine Göre Dağılımı														
YIL		MAĞDUR				12-15 YAŞ		16-18 YAŞ		19+ YAŞ		TOPLAM SANIK		
2005	DAVA	E	K	TOPLAM		E	K	E	K	E	K	E	K	TOPLAM
	323	46	141	187	MAHKUM	0	0	0	0	198	4	198	4	202
					BERAAT	0	0	0	0	92	3	92	3	95
					DÜŞME	0	0	0	0	7	0	7	0	7
					DİĞER K	0	0	0	0	84	1	84	1	85
					TOPLAM	0	0	0	0	381	8	381	8	389

Kaynak: http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/1996/ac_cik.htm e.t. 12.10.2007

KISALTMALAR

AAK	: Aile Araştırma Kurumu
AKDK	: Ailenin Korunmasına Dair Kanun
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GBT	: Genel Bilgi Toplama
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
M.K.	: Medeni Kanun
R.G.	: Resmi Gazete
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Örgütü
TCK	: Türk Ceza Kanunu

"Aile Toplumun Temelidir"

Para ile satılmaz.